

वाष्णिक प्रगति प्रतिवेदन

(आ.व. २०७६/७८)

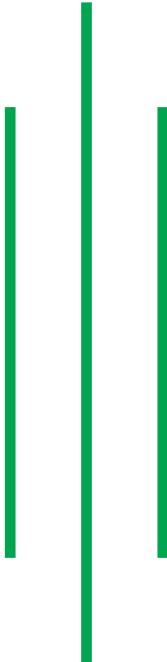

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्ध्री विकास मन्त्रालय
कृषि विभाग
हरिहरभवन, ललितपुर

२०७८

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

(आ.व. २०७७/७८)

नेपाल सरकार

कृषि तथा पशुपन्थी विकास मन्त्रालय

कृषि विभाग

हरिहरभवन, ललितपुर

२०७८

नेपाल सरकार

कृषि तथा पशुपन्धी विकास मन्त्रालय

कृषि विभाग

योजना, अनुगमन तथा व्यवस्थापन महाशाखा

योजना, कार्यक्रम तथा अनुगमन शाखा

हरिहरभवन, ललितपुर ।

फोन नं. : ०१-५५२४२२६

फ्याक्स नं : ०१-५५२१३२३

इमेल : doaanugaman@gmail.com

वेबसाइट : www.doanepal.gov.np

मन्त्रिय

नेपालको कृषि क्षेत्र ग्रामीण जनताको आय तथा रोजगारीको प्रमुख स्रोतको रूपमा रहेको छ। यसको कूल गार्हस्थ उत्पादनमा करिब २७ प्रतिशत योगदान दिएको र जसमा साना किसानहरूको संलग्नता बढी रहेको छ। मूलतः निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीबाट अपेक्षित रूपमा व्यावसायिकरण एवम् विविधिकरण हुन नसकेकोले यस क्षेत्रबाट श्रमशक्तिको पलाय बढाउ छ। देशको भौगोलिक परिवेश, उपलब्ध कृषि शिक्षा, अनुसन्धान, उन्नत वीउ विजन र प्रविधि, स्रोतसाधन, कृषि उद्यमी, युवा तथा सिमान्त कृषक वर्गको चाहना, तुलनात्मक लाभ, दिगो विकास लक्ष्य, राष्ट्रिय नीतिहरू र राष्ट्रिय आवश्यकता तथा नेपालले अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा गरेका सन्धि, सम्झौता, प्रतिवद्वतालाई ध्यानमा राख्दै कृषिजन्य उत्पादन एवम् व्यापारमा प्रतिस्पर्धा, व्यावसायिकरण, यान्त्रिकीकरण र विविधिकरण गरी समग्र क्षेत्रको रूपान्तरण गर्नु पर्नेछ।

बढाउ जनसंख्याको खाद्य पोषण सुरक्षा एवम् अन्य आधारभूत आवश्यकता पूरा गर्न कृषि उत्पादन एवम् उत्पादकत्व बढाउन, व्यावसायिक तथा प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीका आधारहरूको विकास गरी व्यावसायिकरणतर्फ रूपान्तरण हुँदै गएको कृषि क्षेत्रलाई क्षेत्रीय एवम् विश्व बजारसँग प्रतिस्पर्धी बनाउनु मुलुकको अहिलेको आवश्यकता बन्न गएको छ। नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरे अनुसार खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको मौलिक हकलाई व्यवहारमा रूपान्तरण गर्नका लागि खाद्य र पोषण सुरक्षा तथा खाद्य सम्प्रभुतासहितको दिगो, प्रतिस्पर्धी एवम् समृद्ध कृषि अर्थतन्त्र बनाउने सोचका साथ प्रतिस्पर्धी, जलवायु अनुकूल, कृषिलाई उद्योगसँग जोड्दै आत्मनिर्भर बन्दै समावेशी र दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने लक्ष्य लिई पन्थाँ योजनाको सोच अनुसार लक्ष्य र उद्देश्य पूरा गराउनमा कृषि विभागले प्रभावकारी भूमिका निभाउनु पर्नेछ।

नेपालमा खाद्यान्त, तरकारी र फलफूललगायत अन्य कृषि उत्पादनको प्रचुर सम्भावना हुँदाहुँदै पनि परनिर्भरताको यो क्रम पछिल्लो समयमा बढ्दैछ। जसले गर्दा अबैं रूपैयाँको कृषि उपज देश बहिरबाट आयात भई रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ। त्यसैले देशलाई खाद्यान्त, तरकारी र फलफूल लगायत अन्य कृषि उपजमा आत्मनिर्भर हुन सहयोग पुऱ्याउन यस कृषि विभाग र मातहतका निकायहरूले गरिरहेको गुणस्तरीय स्रोत वीउ विजन, बेर्ना र नर्सरी उत्पादनका कार्यलाई जारी राख्दै आगामी वर्षहरूमा थप प्रभावकारी रूपमा सेवा प्रवाह गरी खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, कृषकको आयआज्ञन, स्वरोजगार सिर्जनामा महत्वपूर्ण भूमिका खेलु पछ्य भन्ने मन्त्या कृषि विभागको रहेको छ। यसका लागि सरकारले कृषि प्रविधि विकासमा लगानी बढाउदै लैजानु पर्ने हुँछ। यस कार्यमा नीतिगत र नियमनकारी भूमिकामा कृषि विभाग र सेवा प्रवाह प्रविधि विस्तार र उत्पादनमूलक अभियानका कार्यक्रममा प्रदेश र स्थानीय तहले प्राथमिकता साथ कार्यक्रमहरू गर्नु पर्ने देखिन्छ। यसका लागि तीनै तहबीच प्रभावकारी समन्वय हुनु पर्ने अति आवश्यक देखिन्छ।

आ.व. २०७७/७८ मा कृषि विभाग मातहतका निकायहरूबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरूको प्रगति एवम् विभिन्न निकायहरूबाट उपलब्ध तथ्याङ्क एवम् विवरणहरूलाई समावेश गरी यो पुस्तक तयार गरिएको छ। आवधिक एवम् तुलनात्मक आँकडाहरू प्रस्तुत गरी तयार गरिएको यो पुस्तिकाले कृषि विभाग र मातहत निकायहरूमा भएका आवधिक विकास कार्यक्रमको विश्लेषण गर्न मद्दत पुऱ्याउनुको साथै आगामी योजना तर्जुमाका लागि समेत मार्ग निर्देशन गर्ने विश्वास लिएको छु। प्रस्तुत पुस्तिका कृषि क्षेत्रमा संलग्न नीति निर्माता, योजनाविद्, अनुसन्धानकर्ता र कृषि कार्यकर्ताका लागि मात्र नभई यस क्षेत्र प्रति प्रत्यक्ष वा परोक्ष चासो राख्नु हुने सबैलाई उपयोगी हुने आशा गरेको छु।

पुस्तिकालाई यस रूपमा तयार गर्न प्रयास गर्नु हुने कृषि विभाग योजना, अनुगमन तथा व्यवस्थापन महाशाखाकासम्पूर्ण कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। साथै यस पुस्तिकाका लागि आवश्यक विवरण तथा तथ्याङ्क उपलब्ध गराउनु हुने कृषि विभाग मातहतका सम्पूर्ण कार्यालयहरू तथा संघ संस्था प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु। यस पुस्तिकालाई थप परिस्कृत एवम् उपयोगी बनाउन रचनात्मक सुभावको अपेक्षा समेत गर्दछु।

डा. रेवती रमण पौडेल
महानिर्देशक

विषय-सूची

खण्ड-१

१.	सांगठनिक परिचय र संस्थागत संरचना	१
१.१	कृषि विभागको परिचय	१
१.२	कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, हरिहरभवन	१३
१.३	बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, श्रीमहल	१६
१.४	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	१९
१.५	राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	२१
१.६	व्यावसायिक कीट विकास केन्द्र, हरिहरभवन	२३
१.७	केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला (माटो, बीउ, बाली संरक्षण), हरिहरभवन	२५
१.८	कृषि विभाग मातहतका आयोजनाहरूको संक्षिप्त परिचय	२८

खण्ड-२

२.	आ.व. २०७७/७८ को वार्षिक प्रगति स्थिति	३३
२.१	पृष्ठभूमि	३३
२.२	कृषि विभागको वार्षिक कार्यक्रम र प्रगति स्थिति	३५
२.३	वार्षिक बजेट विनियोजन र खर्च प्रगति	४३
२.४	समष्टिगत वित्तीय प्रगति स्थिति	४६
२.५	वर्गीकृत वार्षिक प्रगति स्थिति	४६
२.६	भारित तथा वित्तीय प्रगति स्थिति	४७
२.७	बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित बुँदाहरू अन्तर्गतका क्रियाकलाप र प्रगति विवरण	४८
२.८	मन्त्रालय र विभागबीच भएको कार्यसम्पादन सम्झौताको प्रगति विवरण	५३
२.९	प्रगति नपुगाका क्रियाकलापहरू र कारणहरू	५४

खण्ड-३

३.	कार्यक्रम/आयोजनाका प्रमुख क्रियाकलाप र उपलब्धिहरू	६१
३.१	कृषि विभाग	६१
३.२	कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, हरिहरभवन	६६
३.३	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	६८
३.४	बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, श्रीमहल	७०
३.५	राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	७६
३.६	व्यावसायिक कीट विकास केन्द्र, हरिहरभवन	८०
३.७	केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला, हरिहरभवन	८२

खण्ड-४

४.	आयोजनाका प्रमुख क्रियाकलाप र उपलब्धिहरू	८९
४.१	समुदाय व्यवस्थित सिस्चित कृषि क्षेत्र कार्यक्रम (बजेट उप-शीर्षक नं. ३१२०११११)	८९
४.२	रानीजमरा कुलरिया सिंचाइ आयोजना (बजेट उप-शीर्षक नं. ३१२०११०७)	८९

खण्ड-५

५.१	प्रदेश सरकारमा शःसर्त वित्तीय हस्तान्तरणमार्फत विनियोजन गरिएका बजेट तथा कार्यक्रमहरू	९५
५.२	स्थानीय तहमा शःसर्त वित्तीय हस्तान्तरणमार्फत विनियोजन गरिएका बजेट तथा कार्यक्रमहरू	९७

अनुसूचीहरू

अनुसूची-१	नेपालको सविधान र कृषि	१४१
अनुसूची-२	पन्थीयोजनामा कृषि क्षेत्र	१४९
अनुसूची-३	माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गरिएका जिल्लाहरूको माटोको उर्वराशक्ति स्थिति	१५९
अनुसूची-४	१. बीमालेख सम्बन्धी विवरण	१६१
अनुसूची-५	नेपालको सक्षिप्त कृषि तथ्याङ्क	१६३
अनुसूची-६	प्रदेश अनुसार खाद्यान्ज बालीको उत्पादन र उपभोग्य स्थिति	१६८
अनुसूची-७	कृषि कर्जा स्थिति	१६९
अनुसूची-८	विभाग र केन्द्र तथा फार्महरूको श्रेणीगत दरबन्दी	१७०
अनुसूची-९	विभाग र केन्द्र तथा फार्महरूको चल/अचल सम्पति/जिन्सी	१७३
अनुसूची-१०	विभिन्न निकायहरू अन्तर्गत सङ्कलित राजस्व विवरण	१७६
अनुसूची-११	बेरुजु फछ्यौट विवरण	१७८
अनुसूची-१२	मल्वालयस्तरीय विकास समस्या समाधान समिति (MDAC) को बैठकका निर्णयहरू र कार्यान्वयन स्थिति	१८०
अनुसूची-१३	वैदेशिक तालिम, गोष्ठी, सेमिनारमा सहभागीहरूको विवरण	१८२
अनुसूची-१४	THE NATIONAL CONFERENCE ON MODERNIZATION OF AGRICULTURE FOR A PROSPEROUS NEPAL	१८३
अनुसूची-१५	कृषि विभागका हालसम्मका महानिर्देशकहरूको नामावली	१८७

ખરડ-૧

१. सांगठनिक परिवर्तन र संस्थागत संरचना

१.१ कृषि विभागको परिचय

१.१.१ ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

कृषि विकासका लागि संस्थागत प्रयास वि.सं. १९७८ मा कृषि अड्डाको स्थापना भएपछि सुरु भएको मानिन्छ । यस क्रममा कृषि विकासको संस्थागत प्रयासलाई गति दिन वि.सं. २००८ मा कृषि विभागको स्थापना भए पश्चात कृषि विकासको योजनावद्व विकासको थालनी भएको पाइन्छ । कृषि विकास कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने उद्देश्यले विषयगत संगठनको आवश्यकता महशुस गरी वि.सं. २०२३ मा कृषि विभागलाई पाँच विभागहरू (कृषि प्रसार, मत्स्य, बागवानी, पशु स्वास्थ्य र कृषि शिक्षा तथा अनुसन्धान) मा पुर्नगठन गरी वि.सं. २०२८ सम्म यथावत कायम राखियो । यस बीचमा कृषिको विकासमा उल्लेखनीय प्रगति भए तापनि विभागहरूबीच आपसी समन्वयको कमी महसुस भई वि.सं. २०२९ मा पाँचै विभागहरूको एकीकरण गरी पुनः कृषि विभाग कायम गरियो । यसै सिलसिलमा २०२९ सालमा कृषि बजारको संवेदनशीलता एवम् आवश्यकतालाई दृष्टिगत गरी खाद्य तथा कृषि बजार सेवा विभागको स्थापना भयो । देशमा कृषि विकास कार्यक्रमको प्रभावकारिता एवम् आवश्यकताको आधारमा समयानुकूल परिवर्तन गर्ने उद्देश्यले वि.सं. २०३६ मा पुनः कृषि विभाग र पशु सेवा विभागको स्थापना भयो ।

वि.सं. २०४५ मा कृषि विभागबाट छुट्टै बागवानी विभाग गठन गरियो तर वि.सं. २०४९ मा कृषिका निकायहरूलाई एउटै छानो मुनी राख्ने नीति अनुरूप बागवानी विभाग, बाली तथा मत्स्य विभाग, खाद्य तथा कृषि बजार सेवा विभाग, पशु स्वास्थ्य तथा पशु विकास विभाग र केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धान प्रयोगशालालाई गाभी एउटै कृषि विकास विभागको स्थापना गरी कृषि विभागको संगठनमा ठूलो परिवर्तन गरियो । वि.सं. २०५२ मा कृषि विकास विभागको संगठनमा पुनः हेरफेर गरी तत्कालीन कृषि विकास विभागबाट कृषि विभाग, पशु सेवा विभाग र केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धान प्रयोगशाला गरी तीन विभाग स्थापना गरियो । तदै अनुरूप स्थापना भएको कृषि विभागबाट प्रदान गरिए आएको सेवालाई प्रभावकारी एवम् समय सापेक्ष बनाउन यसको संगठन स्वरूपमा वि.सं. २०५७ मा पुनः केही हेरफेर गरिएको थियो । जसअनुसार कृषि विभाग अन्तर्गतका ११ वटा प्राविधिक महाशाखाहरूलाई १२ वटा कार्यक्रम निर्देशनालयमा परिवर्तन गरिएको थियो । वि.सं. २०६१ सालमा कृषि विभागको पुनर्संरचना गरी कृषि विभागमा एक महानिर्देशक अन्तर्गत भइरहेका दुई उप-महानिर्देशकमा एक उप-महानिर्देशक (प्रविधि विस्तार) थप गरियो र प्रविधि विस्तार तथा समन्वय शाखाको समेत व्यवस्था गरियो ।

वि.स. २०७२ मा नेपालको सविधान लागू भएसँगै देश सङ्गीय संरचनामा प्रवेश गरेसँगै विद्यमान कृषि विभागको पुनर्संरचना भई पहिले रहेका सबै निकायहरू खारेज भएका थिए । हाल कृषि विभाग मातहत ६ वटा केन्द्रीय निकाय र १४ वटा विभिन्न फार्महरू रहेका छन् । कृषि विभागको आन्तरिक संरचनामा समेत परिवर्तन गरिएको छ । जस अन्तर्गत कृषि विभागमा १ महानिर्देशक, ४ उप-महानिर्देशक (योजना, अनुगमन तथा व्यवस्थापन, कृषि उत्पादकत्व, प्रविधि तथा समन्वय र केन्द्रीय आयोजना व्यवस्थापन एकाइ) र ११ वटा प्राविधिक एवम् प्रशासनिक शाखाहरू रहेका छन् ।

१.७.२ दुरदृष्टि

निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई व्यावसायिक एवम् प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीमा रूपान्तरण गरी दीगो कृषि विकासको माध्यमबाट जीवनस्तरमा सुधार ल्याउनु यस विभागको दीर्घकालीन दुरदृष्टि रहेकोछ ।

१.७.३ लक्ष्य

यस विभागको लक्ष्य व्यावसायिक एवम् प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीबाट उच्च एवम् दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गरी खाद्य सुरक्षा तथा गरिबी निवारणमा योगदान पुऱ्याउनु रहेको छ ।

१.७.४ उद्देश्य

- कृषि उत्पादन एवम् उत्पादकत्व बढाउने,
- व्यावसायिक तथा प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीका आधारहरूको विकास गरी क्षेत्रीय र विश्व बजारसँग प्रतिस्पर्धात्मक बनाउने,
- प्राकृतिक स्रोत, वातावरण र जैविक विविधताको संरक्षण, सम्बद्धन एवम् सदुपयोग गर्ने ।

१.७.५ कार्य विवरण

- राष्ट्रिय कृषि उत्पादकत्व वृद्धिसम्बन्धी कार्यको समन्वय ।
- कृषि शिक्षा अनुसन्धान र प्रसारबीच समन्वय ।
- गुणस्तरीय कृषि उत्पादन स्रोत तथा सामग्रीहरूको उपलब्धतामा समन्वय ।
- कृषिको व्यावसायिकरण तथा आधुनिकीकरणको लागि नीतिगत एवम् समन्वयत्मक कार्यहरू गर्ने ।
- कृषि कर्जा एवम् बाली बीमासम्बन्धी कार्यमा समन्वय ।
- कृषि विकाससँग सम्बन्धित सरकारी, गैर सरकारी र निजी क्षेत्रका निकायहरूबीच समन्वय कायम गर्ने ।
- करार खेती प्रवर्द्धन तथा प्रसारसम्बन्धी कार्यहरू ।
- कृषि बाली वस्तुमा प्रतिस्पर्धात्मकता प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्यहरू ।
- कृषि अनुदान व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यहरू ।
- कृषि विकास रणनीतिको कार्यान्वयन सहजीकरण र समन्वय ।
- कृषियोग्य जमिनको सदुपयोग तथा गैर कृषिमा प्रयोग निरुत्साहनसम्बन्धी कार्यहरूको समन्वय ।
- कृषि क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक बजेट तथा जनशक्ति प्रक्षेपण विश्लेषण तथा अध्ययन अनुसन्धानमा सहयोग र समन्वय ।
- कृषि उपजहरूको मूल्य निर्धारण कार्यको समन्वय ।
- कृषि तथा पशुपन्धी विकास मन्त्रालयलाई नीतिगत पृष्ठपोषण गर्ने ।
- कृषि वस्तुमा भन्सार छुट लगायतका व्यवस्थाका लागि मन्त्रालयमा सिफारिस गर्ने ।
- मातहतका निकायहरूबाट सञ्चालित कृषि विकास कार्यक्रमहरूको अनुगमन मूल्याङ्कन तथा आवश्यक समन्वय ।
- कृषि विकासका सामेदारहरूसँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्यसम्बन्धी कार्य ।
- सङ्गीय कृषि विकास योजना नीति तथा मापदण्डको कार्यान्वयन व्यवस्था ।
- कृषि विकास योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालनमा अन्य निकायहरूसँग समन्वय ।
- अन्तर्गतका निकायहरूको वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रम मार्गदर्शन तथा समन्वय ।

- प्राइगारिक कृषिको लागि फोकल कार्यालयको रूपमा कार्य गर्ने ।
- कृषि बजार व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य ।
- सङ्घीय कृषि फार्म/केन्द्रहरूको समग्र व्यवस्थापन ।
- बाली, बागवानी, व्यावसायिक कीट विकाससम्बन्धी नीति, योजना, मापदण्डको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन एवम् नियमनको व्यवस्था ।
- कृषि पूर्वाधार तथा बजार विकाससम्बन्धी नीति, योजना, मापदण्ड, संरचना विकास, नियमनसम्बन्धी कार्य ।
- केन्द्रीय रिफरेन्स प्रयोगशालाको व्यवस्थाका लागि नीति, मापदण्ड र नियमनसम्बन्धी कार्य ।
- सङ्घीय कृषि विकास कार्यक्रम अनुगमन तथा मूल्यांकनको नीति तथा मापदण्डको कार्यान्वयन व्यवस्था ।
- अन्तर्गतका निकायहरूको वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्यांकन
- वैदेशिक सहयोगमा सञ्चालित कृषि विकास सम्बद्ध आयोजनाहरूसँग आवश्यक समन्वय, अनुगमन तथा मूल्यांकन ।

१.७.६ संगठनात्मक संरचना

१.७.६.१ विभाग

(क) योजना, अनुगमन तथा व्यवस्थापन महाशाखा

यस महाशाखा अन्तर्गत ३ वटा शाखाहरू (योजना, कार्यक्रम तथा अनुगमन शाखा, प्रशासन शाखा र बजार विकास, आर्थिक विश्लेषण तथा तथ्यांक शाखा) रहेका छन् । यस महाशाखाले मुख्यतया वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा कर्मचारी प्रशासन, सामान्य प्रशासन, कर्मचारी व्यवस्थापन र आर्थिक प्रशासनसम्बन्धी कार्य गर्ने गरेको छ ।

कार्यक्षेत्र:

- दैनिक सामान्य प्रशासन सञ्चालनमा महानिर्देशकलाई सहयोग गर्ने ।
- कर्मचारी प्रशासनसम्बन्धी आवश्यक कार्य गर्ने ।
- आर्थिक प्रशासन सञ्चालनमा नेतृत्व प्रदान गर्ने ।
- सरकारी सम्पत्तिको सुरक्षा, आवश्यक मर्मत सम्भार र प्रयोगको आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।
- विभागमार्फत सञ्चालन हुने वार्षिक सङ्घीय कृषि विकास कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमाको व्यवस्था गर्ने ।
- वैदेशिक सहयोगमा सञ्चालन हुने आयोजनाको कार्यक्रम तर्जुमा, अनुगमन र मूल्यांकनमा सहजीकरण गर्ने ।
- विभाग अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमको अनुगमन र मूल्यांकन एवम् आवधिक समीक्षाको व्यवस्था गर्ने ।
- राष्ट्रियस्तरको कृषि तथ्यांक व्यवस्थापन र अद्यावधिक गर्ने ।
- राष्ट्रियस्तरमा खाद्य सुरक्षा स्थितिको अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने ।

१. योजना, कार्यक्रम तथा अनुगमन शाखा

- सङ्घीय कृषि विकास योजना नीति तथा मापदण्डको कार्यान्वयन व्यवस्था ।
- कृषि विकास योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालनमा अन्य निकायहरूसँग समन्वय ।
- अन्तर्गतका निकायहरूको वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रम मार्गदर्शन तथा समन्वय ।
- सङ्घीय कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक कार्यावधि तथा निर्देशिकाको तयारी तथा कार्यान्वयनको व्यवस्था ।
- कृषि विकास रणनीति कार्यान्वयनको लागि कार्यक्रम तर्जुमा एवम् समन्वय ।
- वैदेशिक सहयोगमा सञ्चालित कृषि विकास सम्बद्ध आयोजनाहरूको कार्यक्रम तर्जुमा समन्वय ।
- सङ्घीय कृषि विकास कार्यक्रम अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको नीति तथा मापदण्डको कार्यान्वयन व्यवस्था ।
- अन्तर्गतका निकायहरूको वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ।
- वैदेशिक सहयोगमा सञ्चालित कृषि विकास सम्बद्ध आयोजनाहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको जनशक्ति व्यवस्थापन तथा वैदेशिक अध्ययन, तालिम, भ्रमण व्यस्थापन ।
- सङ्घीय कृषि विकास कार्यक्रमहरूको आवधिक समीक्षा ।

२. प्रशासन शाखा

- सङ्घीय निजामती सेवा ऐन र नियमावली अनुसार विभाग अन्तर्गत कर्मचारी प्रशासनसम्बन्धी मार्ग आकृति, नियुक्ति, पदस्थापन, सरुवा, बढुवा, विदा, अवकाश उपदान, निवृत्तिभरण, प्रोत्साहित पुरस्कार, वृत्ति विकास, दण्ड सजाय र विभागीय कारवाहीसम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- विभाग अन्तर्गत कर्मचारीहरूको नियुक्ति, सरुवा, बढुवा, स्वेच्छिक अवकाश, उपदान, निवृत्तिभरण, प्रोत्साहित पुरस्कार, वृत्ति विकास, दण्ड सजायसम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- विभाग र अन्तर्गतको जनशक्ति विवरण अद्यावधिक राख्ने ।
- विभाग र अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारीहरूको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनसम्बन्धी सम्पूर्ण कार्यहरू गर्ने ।
- आयोजनाहरूको दरबन्दी सिर्जना, जनशक्ति व्यवस्थापन लगायत प्रशासनिक कामकारवाही सम्बन्धमा मन्त्रालयलाई सहयोग गर्ने ।
- विभागको दैनिक प्रशासनसम्बन्धी कार्यहरूमा महानिर्देशकलाई सहयोग गर्ने ।
- विभागको जनसम्पर्क र सुरक्षाको व्यवस्था गर्ने ।
- अखित्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट प्राप्त र भ्रष्टाचार नियन्त्रण एवम् उजुरी, गुनासोसम्बन्धी कार्य प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय र राष्ट्रिय सर्तकता केन्द्रबाट प्राप्त गुनासाहरू फछ्यौट गर्न मन्त्रालयलाई सहयोग गर्ने ।
- विभागमा आवश्यक सामग्री खरिद, वितरण लगायतका कार्य गर्ने ।
- विभाग र अन्तर्गतको सवारी साधन व्यवस्थापन र परिचालनसम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- विभागको जिन्सी व्यवस्थापन सुरक्षा व्यवस्थासम्बन्धी कार्य ।
- विभागमा प्राप्त चिट्ठी पत्रहरूको अभिलेखसम्बन्धी कार्य ।
- विभागको सरसफाई तथा बर्गैचा व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य ।
- साधारणतर्फको बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने ।

- बजेट निकासा गराउने र नियमित आर्थिक कारोबार सञ्चालन गर्ने ।
- लेखापरीक्षण तथा बेरुजु फछ्यौटसम्बन्धी कार्य गर्ने गराउने ।
- विभाग मातहतको लेखासम्बन्धी कामको नियमित अनुगमन, मूल्याङ्कन व्यवस्था मिलाई उपयुक्त कारबाही गर्ने ।
- आर्थिक प्रशासनसम्बन्धी अन्य काम गर्ने ।
- नि.से.एन तथा नि.से.नि. अनुसार औषधी उपचारसम्बन्धी सम्पूर्ण कार्यहरू गर्ने ।
- विभाग र अन्तर्गतको कानुनी राय प्रदान गर्ने ।
- ऐन नियम, विनियम जस्ता कानुनहरूको मस्यौदामा मन्त्रालयलाई सहयोग गर्ने ।
- विभाग र अन्तर्गतको निकाय विपक्षी भएको मुद्दा मामिलामा प्रतिरक्षा गर्ने ।
- सम्बन्धित न्यायालयबाट विभागसम्बन्धी भएका मुद्दा फैसला कार्यान्वयनको कारबाही गर्ने ।

३. बजार विकास, आर्थिक विश्लेषण तथा तथ्याङ्क शाखा

- राष्ट्रियस्तरको बजार विकासको नीति तथा मापदण्डसम्बन्धी कार्य,
- राष्ट्रियस्तरको बजार संरचना विकास तथा प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्य,
- कृषिसम्बन्धी राष्ट्रियस्तरको तथ्याङ्क प्रणाली व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य,
- राष्ट्रियस्तरमा खाद्य सुरक्षाको अवस्थाबारे अध्ययन, अनुसन्धान, विश्लेषण एवम् प्रक्षेपण,
- कृषि बजार सूचना तथा कृषि तथ्याङ्क सङ्कलन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा सूचना प्रविधिको नविनतम माध्यमको प्रयोग गर्ने गराउने,
- कृषि तथ्याङ्कसम्बन्धी राष्ट्रियस्तरमा सफ्टवेयरको विकास तथा सञ्चालन एवम् प्रदेश तथा स्थानीय तहमा विस्तारसम्बन्धी कार्य,
- कृषि तथ्याङ्कको सूचकको विकास एवम् अद्यावधिक गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- विभिन्न बालीहरूको क्रप कटिङ र उत्पादन प्रक्षेपण,
- बाली वस्तु उत्पादन लागत एवम् प्रतिफल विश्लेषण,
- स्थानीय तहमा कृषि क्षेत्रमा भएको लगानी र प्रतिफलको विश्लेषण गरी मन्त्रालय र प्रदेशस्तरलाई पृष्ठपोषण गर्ने,
- कृषिको प्रतिस्पर्धात्मकता बढाउने सन्दर्भमा राष्ट्रिय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय अध्ययन एवम् विश्लेषण गरी मन्त्रालय र प्रदेशस्तरलाई पृष्ठपोषण गर्ने,
- राष्ट्रियस्तरको कृषि बजार सञ्चालक समितिको गठन तथा अनुगमन गर्ने,
- कृषक, कृषक समूह साथै कृषि सहकारीहरूलाई बजार सूचना, व्यवस्थापन, र बजारीकरण विषयमा क्षमता अभिवृद्धिसम्बन्धी कार्य गर्ने,
- कृषि उपज बजारको थोक तथा खुदा मूल्य साथै सिमावर्तिय मूल्य सङ्कलन, विश्लेषण तथा प्रवाह गर्ने,
- कृषि सूचना सङ्कलन, प्रशोधन तथा प्रवाह सम्बन्धमा राष्ट्रिय केन्द्रको रूपमा कार्य गर्ने,
- वार्षिक कृषि बजार बुलेटिन प्रकाशन गर्ने,
- कृषि बजार सञ्चालक समिति, कृषक, कर्मचारी, सहकारी संस्था लगायतलाई प्रशिक्षण तथा तालिम प्रदान गर्ने,

- उत्कृष्ट बजारीकरण प्रविधिहरूको पहिचान एवम् विस्तार कार्यको समन्वय,
- कृषि उपज बजार सञ्चालन निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू तयार, परिमार्जनसम्बन्धी कार्यहरू,
- स्थानीय सम्भाव्यता, तुलनात्मक लाभ तथा विशिष्ट अवसरहरूको उपयोग गरी कुन कुन वस्तु निर्यात गर्न सकिन्छ, सो को सबल र दुर्बल पक्ष केलाई निर्यात प्रवर्द्धनका लागि सुधारात्मक उपायहरू निजी सरकारी साफेदारीको अवधारणा अनुरूप अवलम्बन गर्ने,
- विश्व व्यापार संगठनको प्रावधान अनुरूप गुणस्तरीय उत्पादन, स्थानीय तथा बाह्य बजारमा उपजहरूको प्रवाह गर्दा मापदण्ड लगायत अपनाउनु पर्ने प्रक्रियाहरूका बारेमा आवश्यक सूचना सङ्कलन एवम् प्रवाह,
- कृषि व्यवसायमा आइपरेका समस्याहरू केलाउदै आन्तरिक एवम् बाह्य बजारमा कृषि उपजहरूको सुलभ पहुँच बढाउन आवश्यक जानकारी र विवरणहरू सङ्कलन गर्ने र सम्बद्ध पक्षलाई प्रवाहित गर्ने,
- संघ अन्तर्गत रहेका कृषि उपज थोक बजारहरूको वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृति दिने र कृषि उपज बजार सञ्चालन निर्देशिका अनुसार भए नभएको अनुगमन गर्ने,
- निर्यातजन्य कृषि वस्तुहरूको प्रवर्द्धनात्मक कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन सामग्री एवम् उपकरणहरू कृषकस्तरमा अनुदानमा दिने व्यवस्था मिलाउने,
- नेपालबाट आयात निर्यात भएका प्रमुख कृषि वस्तुहरूको विवरण एवम् आयातकर्ता तथा निर्यातकर्ताको विवरण तयार गर्ने ।

(ख) कृषि उत्पादकत्व महाशाखा

यस महाशाखा अन्तर्गत ४ वटा शाखाहरू (बागवानी विकास शाखा, बाली विकास शाखा, व्यावसायिक कीट विकास शाखा र माटो व्यवस्थापन शाखा) रहेका छन् । यस महाशाखाले मुख्यतया देहाय बमोजिम कार्य गर्ने गरेको छ ।

- बागवानी, बाली, तथा व्यावसायिक कीट विकास सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तथा मापदण्डको व्यवस्था,
- कृषिजन्य जैविक विविधता संरक्षण सम्बद्धन तथा उपयोगसम्बन्धी कार्य,
- राष्ट्रिय कृषि उत्पादकत्व वृद्धिसम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनको व्यवस्था,
- राष्ट्रियस्तरमा माटोको उर्वराशक्ति व्यवस्थापन कार्यको समन्वय,
- सम्बन्धित बाली/वस्तुको सङ्घीय नीति तथा कार्यक्रमहरूबाटे प्रदेशस्तरमा पृष्ठपोषण गर्ने ।

१. बागवानी विकास शाखा

- बागवानी बालीहरूको प्रवर्द्धनका लागि राष्ट्रियस्तरमा नीति, मापदण्ड तर्जुमा,
- राष्ट्रियस्तरमा बागवानी विकाससम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा, प्रविधिहरूको आयात र प्रदेशस्तरमा समन्वय,
- बागवानीजन्य बालीको जैविक विविधता संरक्षण सम्बद्धन तथा प्रसारसम्बन्धी कार्य,
- विभिन्न सरकारी बागवानी सम्बद्ध फार्मकेन्द्रहरूबाट उत्पादन हुने स्रोत बीउ/बेर्नाहरूको अभिलेख तयार गरी प्रदेश र स्थानीयस्तरलाई समन्वय गर्ने,
- अनुसन्धानबाट विकसित भएका बागवानीसम्बन्धी प्रविधिहरूको प्रदेशस्तरमा हस्तान्तरण,

- प्रदेशस्तरबाट बागवानी सम्बन्धी तथ्याइकहरूको सङ्कलन, विश्लेषण, प्रक्षेपण गरी प्रदेशस्तर र मन्त्रालयलाई पृष्ठपोषण गर्ने,
- स्थानीयस्तर र प्रदेशस्तर आएका बागवानी सम्बन्धी समस्या तथा सवालहरूलाई राष्ट्रियस्तरमा समाधान गर्ने र तत् निकायलाई पृष्ठपोषण गर्ने,
- बागवानीसम्बन्धी सङ्घीय नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई प्रदेशस्तरमा पृष्ठपोषण गरी कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने ।

२. बाली विकास शाखा

- अन्नबाली, दलहन, तेलहन र औद्योगिक बालीहरूको प्रवर्द्धनका लागि राष्ट्रियस्तरमा नीति, मापदण्ड तर्जुमा,
- राष्ट्रियस्तरमा बाली विकास सम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा, प्रविधिहरूको आयात र प्रदेशस्तरमा समन्वय,
- बालीजन्य कृषि जैविक विविधता संरक्षण सम्वर्द्धन तथा प्रसारसम्बन्धी कार्य,
- परम्परागत बालीका जातहरूको राष्ट्रियस्तरमा अभिलेख तयार गर्ने,
- विभिन्न सरकारी बालीसँग सम्बद्ध फार्मकेन्द्रहरूबाट उत्पादन हुने स्रोत बीउहरूको अभिलेख तयार गरी प्रदेश र स्थानीयस्तरलाई समन्वय गर्ने,
- अनुसन्धानबाट विकसित भएका बालीसम्बन्धी प्रविधिहरूको प्रदेशस्तरमा हस्तान्तरण,
- प्रदेशस्तरबाट बाली सम्बन्धी तथ्याइकहरूको सङ्कलन, विश्लेषण, प्रक्षेपण गरी प्रदेशस्तर र मन्त्रालयलाई पृष्ठपोषण गर्ने,
- स्थानीयस्तर र प्रदेशस्तर आएका बाली सम्बन्धी समस्या तथा सवालहरूलाई राष्ट्रियस्तरमा समाधान गर्ने र तत् निकायलाई पृष्ठपोषण गर्ने,
- बालीसम्बन्धी सङ्घीय नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई प्रदेशस्तरमा पृष्ठपोषण गरी कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने ।

३. व्यावसायिक कीट विकास शाखा

- च्याउ, मौरी, रेशम जस्ता व्यावसायिक कीट विकास नीति तथा मापदण्ड र कार्यान्वयनको व्यवस्था,
- च्याउ, मौरी, रेशम जस्ता व्यावसायिक कीट विकासमा संलग्न सरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रसँग समन्वय,
- स्थानीयस्तर र प्रदेशस्तर आएका व्यावसायिक कीट विकास सम्बन्धी समस्या तथा सवालहरूलाई राष्ट्रियस्तरमा समाधान गर्ने र तत् निकायलाई पृष्ठपोषण गर्ने ।

४. माटो व्यवस्थापन शाखा

- माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने सुक्ष्मतत्व तथा अन्य additives सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, नीति तर्जुमा र कार्यान्वयनको व्यवस्था,
- माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने सुक्ष्मतत्व तथा अन्य additives को नियमन तथा अनुगमन,
- स्थानीयस्तर र प्रदेशस्तर आएका माटो व्यवस्थापन सम्बन्धी समस्या तथा सवालहरूलाई राष्ट्रियस्तरमा समाधान गर्ने र तत् निकायलाई पृष्ठपोषण गर्ने,

- माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने सुक्ष्मतत्व तथा अन्य Additives सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड,
 - नीति तर्जुमा र कार्यान्वयनको व्यवस्था,
 - माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने सुक्ष्मतत्व तथा अन्य Additives को नियमन तथा अनुगमन।
- (ज) प्रविधि तथा समन्वय महाशाखा

यस महाशाखा अन्तर्गत ४ वटा शाखाहरू (प्रविधि विस्तार शाखा, बाली संरक्षण शाखा, कृषि उत्पादन सामग्री व्यवस्थापन शाखा र कृषि इन्जिनियरिङ तथा पोष्टहार्भेष्ट शाखा) रहेका छन्। यस महाशाखाले मुख्यतया देहायसम्बन्धी कार्य गर्ने गरेको छ।

- राष्ट्रियस्तरमा कृषि शिक्षा, अनुसन्धान र प्रसारबीच समन्वय,
- विपद् व्यवस्थापन एवम् राहतसम्बन्धी कार्यहरू,
- कृषि प्रविधि विकास एवम् विस्तारमा संलग्न सरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रसँग समन्वय,
- कृषि यान्त्रिकरणसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तथा योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन,
- पोष्टहार्भेष्ट प्रविधि र क्षति न्यूनीकरण सम्बन्धी,
- कृषि सामग्रीहरूको माग र आपूर्ति व्यवस्थाको समन्वय,
- राष्ट्रिय महत्वको रोगकीरा व्यवस्थापन तथा महामारी रोकथाम सम्बन्धी।

१. प्रविधि विस्तार शाखा

- राष्ट्रियस्तरमा कृषि शिक्षा, अनुसन्धान र प्रसारबीच समन्वयात्मक कार्यहरूको सञ्चालन।
- सहुलियत कर्जासम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, विश्लेषण तथा प्रक्षेपण गरी स्थानीय र प्रदेशस्तरमा पृष्ठपोषण गर्ने,
- विपद् व्यवस्थापन एवम् राहतसम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, विश्लेषण तथा प्रक्षेपण गरी स्थानीय र प्रदेशस्तरमा पृष्ठपोषण गर्ने,
- कृषि प्रविधि विकास एवम् विस्तारमा संलग्न सरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रसँग समन्वय,

२. बाली संरक्षण शाखा

- रोगकीरा व्यवस्थापन तथा महामारी रोकथाम सम्बन्धी आवश्यक कार्य गर्ने,
- बाली संरक्षण सम्बन्धमा प्रदेश तथा स्थानीय तहको क्षमता विकास,
- बाली संरक्षण सेवाको नीति, मापदण्ड र नियमन,
- बाली संरक्षणसँग सम्बद्ध प्राविधिकहरूको क्षमता विकाससम्बन्धी कार्यहरू गर्ने गराउने,
- आकस्मिक बाली संरक्षण सेवासम्बन्धी कार्यको समन्वय,
- एकिकृत शत्रुजीव व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यको समन्वय।

३. कृषि उत्पादन सामग्री व्यवस्थापन शाखा

- कृषि सामग्रीहरूको माग र आपूर्तिसम्बन्धी सूचना सङ्कलन, प्रक्षेपण र आपूर्ति व्यवस्थाको समन्वय,
- आयातित मलको आपूर्ति सहजीकरण सम्बन्धी कार्य,
- कृषि सामग्रीहरूसँग सम्बद्ध सरकारी कम्पनीहरूसँग समन्वयमा आपूर्ति व्यवस्थापन तथा नियमन,
- निजी क्षेत्रबाट हुने मल तथा अन्य कृषि सामग्रीहरूको कारोबार नियमन,
- मन्त्रालयलाई कृषि सामग्रीहरूको आपूर्ति व्यवस्थापनमा नीतिगत पृष्ठपोषण,

- बीउ वीजन निरीक्षक र मल निरीक्षकको क्षमता विकास,
- मल बीउ लगायतका कृषि सामग्रीको गुणस्तर, मूल्य, आपूर्ति स्थितिको अनुगमन,
- स्रोत बीउ तथा उन्नत बीउको माग र आपूर्तिसम्बन्धी सूचना सङ्कलन र प्रक्षेपण र आपूर्ति व्यवस्थासम्बन्धी कार्य,
- बीउविजनसँग सम्बद्ध सरकारी कम्पनीहरूसँग समन्वयमा आपूर्ति व्यवस्थापन तथा नियमन,
- राष्ट्रियस्तरमा बीउविजनमा आत्मनिर्भरता सम्बन्धमा आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा एवम् कार्यान्वयन,
- बीउ मूल्य-शृङ्खला विकाससम्बन्धी आवश्यक कार्य,
- राष्ट्रियस्तरमा बाली बीमाको तथ्याङ्क सङ्कलन, विश्लेषण तथा प्रक्षेपण गरी स्थानीय र प्रदेशस्तरमा पृष्ठपोषण गर्ने ।

४. कृषि इन्जिनियरिङ तथा पोष्टहार्भेष्ट शाखा

- कृषि यान्त्रिकरणसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तथा योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको व्यवस्था,
- कृषि मेशिनरी तथा औजार उपकरण उत्पादन तथा Fabrication को मापदण्ड तथा नियमन,
- कृषि यन्त्र, औजार तथा उपकरण मर्मत सम्भार कार्यशालाको मापदण्ड तथा नियमन,
- कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन नीति, २०७१ मा उल्लिखित नीति कार्यान्वयनको व्यवस्था,
- अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरूबीचको साझेदारीमा राष्ट्रियस्तरमा यान्त्रिकरण प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्यको समन्वय,
- कृषि यन्त्र अनुसन्धान, विकास, परिमार्जन, उत्पादन, वितरण प्रणालीको अनुगमन, अध्ययन तथा मूल्याङ्कन गरी प्रभावकारी एवम् उत्तरदायी बनाउनेसम्बन्धी कार्यको समन्वय,
- राष्ट्रियस्तरमा यान्त्रिकरण कार्यक्रमहरूको अनुगमन, मूल्याङ्कन र विश्लेषणसम्बन्धी कार्य,
- राष्ट्रियस्तरमा पोष्टहार्भेष्ट प्रविधि विकास र विस्तार कार्यको समन्वय,
- पोष्टहार्भेष्ट क्षति न्यूनीकरण सम्बन्धी प्रविधि विकास र विस्तार,
- पोष्टहार्भेष्ट प्रविधि सम्बन्धमा प्रदेश तथा स्थानीय तहको क्षमता विकास ।

(घ) केन्द्रीय आयोजना व्यवस्थापन एकाइ

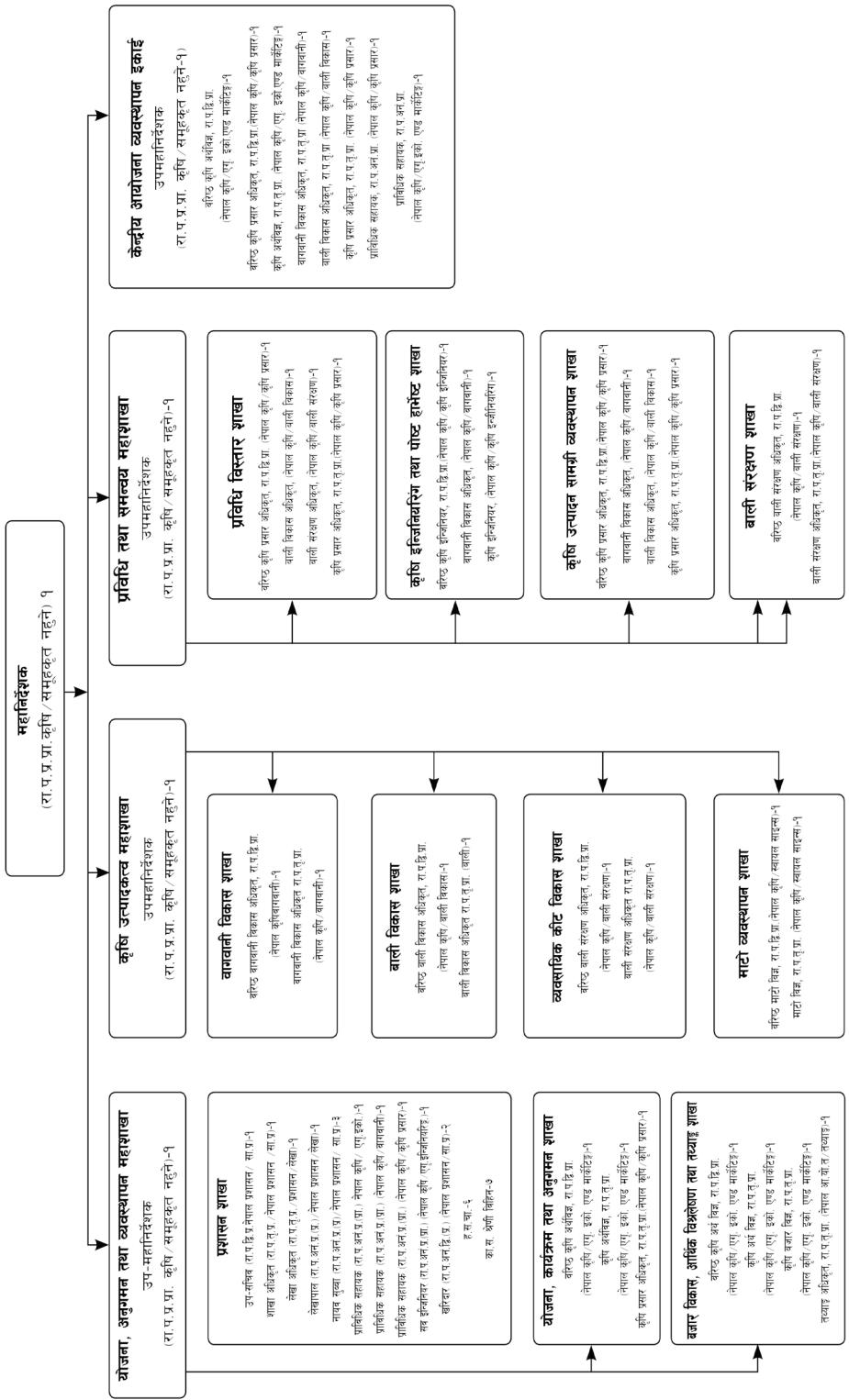
यस आयोजना एकाइले मुख्यतया वैदेशिक सहायतामा सञ्चालित आयोजनाहरूको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमामा समन्वय, वैदेशिक आयोजनाहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र आयोजना/परियोजना तयारीसम्बन्धी कार्य गर्ने गरेको छ ।

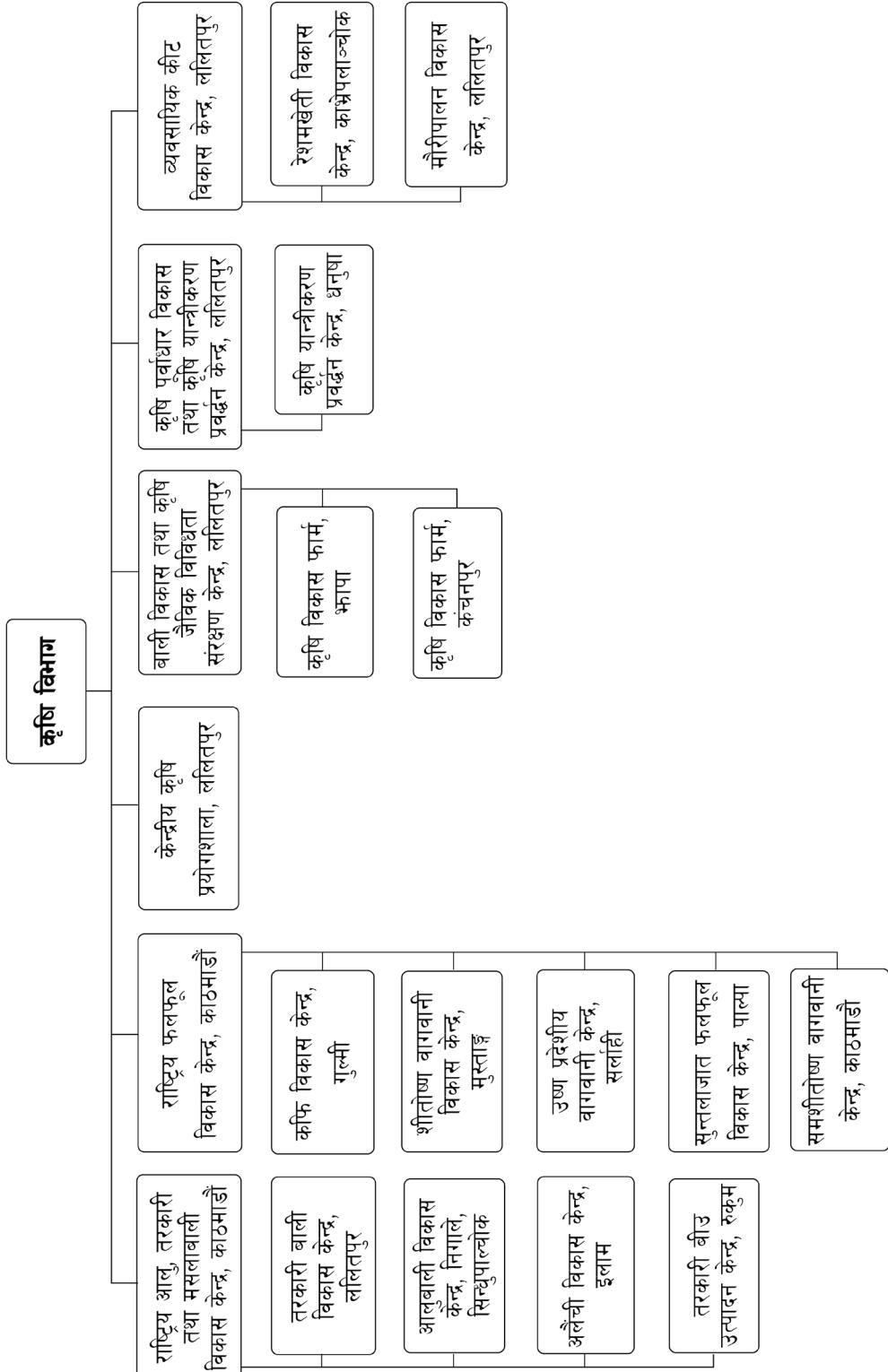
- विभाग अन्तर्गतका आयोजनाहरूका लागि आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन कार्यको समन्वय,
- सम्पन्न आयोजनाहरूको मूल्याङ्कन गर्ने,
- नयाँ आयोजना तयारी तथा आयोजना नेगोसिएसन गर्ने,
- आयोजना बैंक तयारी गर्ने,
- कृषि विभाग अन्तर्गत रहेका वैदेशिक सहयोगमा सञ्चालित आयोजनाहरूसँग समन्वय तथा अनुगमन,
- कृषि क्षेत्रमा कार्यरत गैर सरकारी संस्थाहरूलाई कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजीकरण तथा आवश्यक समन्वयको व्यवस्था ।

१.१.६.२ विभागको दरबन्दी

पद	श्रेणी	सेवा	समूह	दरबन्दी
महानिर्देशक	रा.प.प्रथम	नेपाल कृषि	समूहकृत नहुने	१
उपमहानिर्देशक	रा.प.प्रथम	नेपाल कृषि	समूहकृत नहुने	४
उपसचिव	रा.प.द्वितीय	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१
वरिष्ठ कृषि अर्थ विज्ञ	रा.प.द्वितीय	नेपाल कृषि	एगू.इको. एण्ड मार्केटिङ्ग	३
वरिष्ठ कृषि प्रसार अधिकृत	रा.प.द्वितीय	नेपाल कृषि	कृषि प्रसार	३
वरिष्ठ बागवानी विकास अधिकृत	रा.प.द्वितीय	नेपाल कृषि	बागवानी	१
वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	रा.प.द्वितीय	नेपाल कृषि	बाली संरक्षण	२
वरिष्ठ बाली विकास अधिकृत	रा.प.द्वितीय	नेपाल कृषि	बाली विकास	१
वरिष्ठ माटो विज्ञ	रा.प.द्वितीय	नेपाल कृषि	स्वायल साइन्स	१
वरिष्ठ कृषि इन्जिनियर	रा.प.द्वितीय	नेपाल कृषि	एगू.इन्जि	१
शाखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	नेपाल प्रशासन	प्रशासन	१
लेखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	नेपाल प्रशासन	लेखा	१
कृषि अर्थ विज्ञ	रा.प.तृतीय	नेपाल कृषि	एगू.इको. एण्ड मार्केटिङ्ग	३
कृषि बजार विज्ञ	रा.प.तृतीय	नेपाल कृषि	एगू.इको. एण्ड मार्केटिङ्ग	१
कृषि प्रसार अधिकृत	रा.प.तृतीय	नेपाल कृषि	कृषि प्रसार	४
बाली विकास अधिकृत	रा.प.तृतीय	नेपाल कृषि	बाली विकास	४
बागवानी विकास अधिकृत	रा.प.तृतीय	नेपाल कृषि	बागवानी	४
बाली संरक्षण अधिकृत	रा.प.तृतीय	नेपाल कृषि	बागवानी	३
माटो विज्ञ	रा.प.तृतीय	नेपाल कृषि	स्वायल साइन्स	१
कृषि इन्जिनियर	रा.प.तृतीय	नेपाल कृषि	इन्जिनियर	१
तथ्याइक अधिकृत	रा.प.तृतीय	नेपाल आर्थिक योजना तथा तथ्याइक	नेपाल आर्थिक योजना तथा तथ्याइक	१
प्राविधिक सहायक	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल कृषि	एगू.इको. एण्ड मार्केटिङ्ग	२
प्राविधिक सहायक	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल कृषि	कृषि प्रसार	२
प्राविधिक सहायक	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल कृषि	बागवानी	१
सब इन्जिनियर	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल कृषि	इन्जिनियर	१
नायब सुब्बा	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल प्रशासन	सा. प्रशासन	३
लेखापाल	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल प्रशासन	लेखा	१
खरिदार	रा.प.अनं.द्वितीय	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२
हलुका सवारी चालक	विहीन	इन्जिनियरिङ	मेकानिकल	६
कार्यालय सहयोगी	विहीन	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	७
जम्मा				६७

१.१.६.३ विभाग अन्तर्गतका महाशाखा र शाखाहरू

१.२ कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, हरिहरभवन

१.२.१ दुरदृष्टि

आधुनिक तथा व्यावसायिक कृषि क्षेत्र।

१.२.२ लक्ष्य

कृषि पूर्वाधार विकास तथा यान्त्रिकरण सम्बन्धी कार्यहरूमा Center of Excellence को रूपमा रहेंदै कृषिको कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण र व्यावसायिकरणमा टेवा पुऱ्याउने।

१.२.३ उद्देश्य

- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको सहकार्य/समन्वयमा मुलुकभर आधुनिक कृषि पूर्वाधारहरूको निर्माण गरी कृषि व्यवसायको सहज वातावरण सिर्जना गर्ने।
- कृषि पूर्वाधार तथा कृषि औजार उपकरणहरूको राष्ट्रिय मापदण्ड तयार गरी गुण परीक्षणमार्फत यान्त्रीकीकरणमा टेवा पुऱ्याउने।
- आधुनिक कृषि यन्त्रहरूको प्रचार प्रसार तथा प्रवर्द्धन गर्ने।
- जग्गाको चक्कावन्दीमार्फत आधुनिक खेती प्रणालीको विकास तथा विस्तार गर्ने।
- पूर्ण यान्त्रिकरण खेती प्रणाली (Fully Mechanized Farm) हरूको प्रवर्द्धनात्मक कार्य गर्ने।

१.२.४ मुख्य कार्य विवरण

क) कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, हरिहरभवन

- कृषि पूर्वाधार विकासतथा कृषि यान्त्रिकरणको क्षेत्रमा देशको फोकल कार्यालयको रूपमा कार्य गर्ने,
- कृषि तथा पशुपन्धी विकास मन्त्रालय र कृषि विभागको सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरी कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
- अन्तर्गतका केन्द्रहरूको तालुक कार्यालयको रूपमा कार्य गर्ने,
- राष्ट्रियस्तरमा बजार पूर्वाधार निर्माण, स्तरोन्नती, सुधार तथा विकासमा सहयोग गर्ने,
- शीत भण्डारहरूको पूर्वाधार विकास तथा प्रवर्द्धनमा सहयोग गर्ने,
- सार्वजनिक निजी साझेदारीमा कृषि बजार पूर्वाधार विकास गर्ने,
- कृषि यान्त्रिकरण तथा पूर्वाधार विकास सम्बद्ध समस्या पहिचान र समस्या समाधानका लागि कृषि विभाग तथा मन्त्रालयलाई नीतिगत सुझाव, दिने,
- अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरूमा नविनतम प्रविधि प्रदर्शन तालिम तथा प्रसारणको व्यवस्थासम्बन्धी कार्य,
- कृषि क्षेत्रका पूर्वाधारहरूको विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
- देशव्यापी कृषि यन्त्रहरूको प्रवर्द्धन, प्रसार तथा सम्बद्ध कार्यहरू सञ्चालन गर्ने,
- कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धिका लागि सिँचाइ सुविधाको प्रभावकारी उपयोग सम्बन्धी कार्यको समन्वय,
- कृषि यान्त्रिकरण एवम् पूर्वाधार विकासमा कृषक एवम् अन्य सरोकारवालाहरूको दक्षता एवम् क्षमता अभिवृद्धि,

- राष्ट्रियस्तरमा कृषि मेशिनरी तथा औजार उपकरण उत्पादक तथा वितरकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- स्थानीय तहबाट परम्परागत रूपमा उत्पादन भई प्रयोगमा आइरहेका कृषि यन्त्र र औजारहरूको अभिलेख तयार गरी उत्पादकको क्षमता र दक्षता अभिवृद्धि तथा औजारको क्षमता वृद्धि गर्न अध्ययन तथा कृषि यान्त्रिकरणसँग सम्बन्धित Ergonomic/Safety का कार्यहरू,
- Land consolidation (चक्कावन्दी) मार्फत आधुनिक खेती प्रणालीको विकास तथा विस्तार गर्ने,
- सामुदायिक पोष्टहार्भेष्ट तथा सामुदायिक कृषि यान्त्रिकरण सेवा स्थापनाको लागि आवश्यक सहयोग गर्ने,
- कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन नीति, २०७९, अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- राष्ट्रियस्तरमा यान्त्रिकरण कार्यक्रमको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा विष्लेषण सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- पूर्ण यान्त्रिकरण खेती प्रणाली (Fully Mechanized Farm) हरूको प्रवर्द्धनात्मक कार्य गर्ने,
- नेपाल सरकारले तोकेको कृषि पूर्वाधार विकास, कृषि यान्त्रिकरण एवम् कृषि बजार प्रवर्द्धनसम्बन्धी अन्य कार्यहरू।

ख) कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, नक्टाभिज, धनुषा

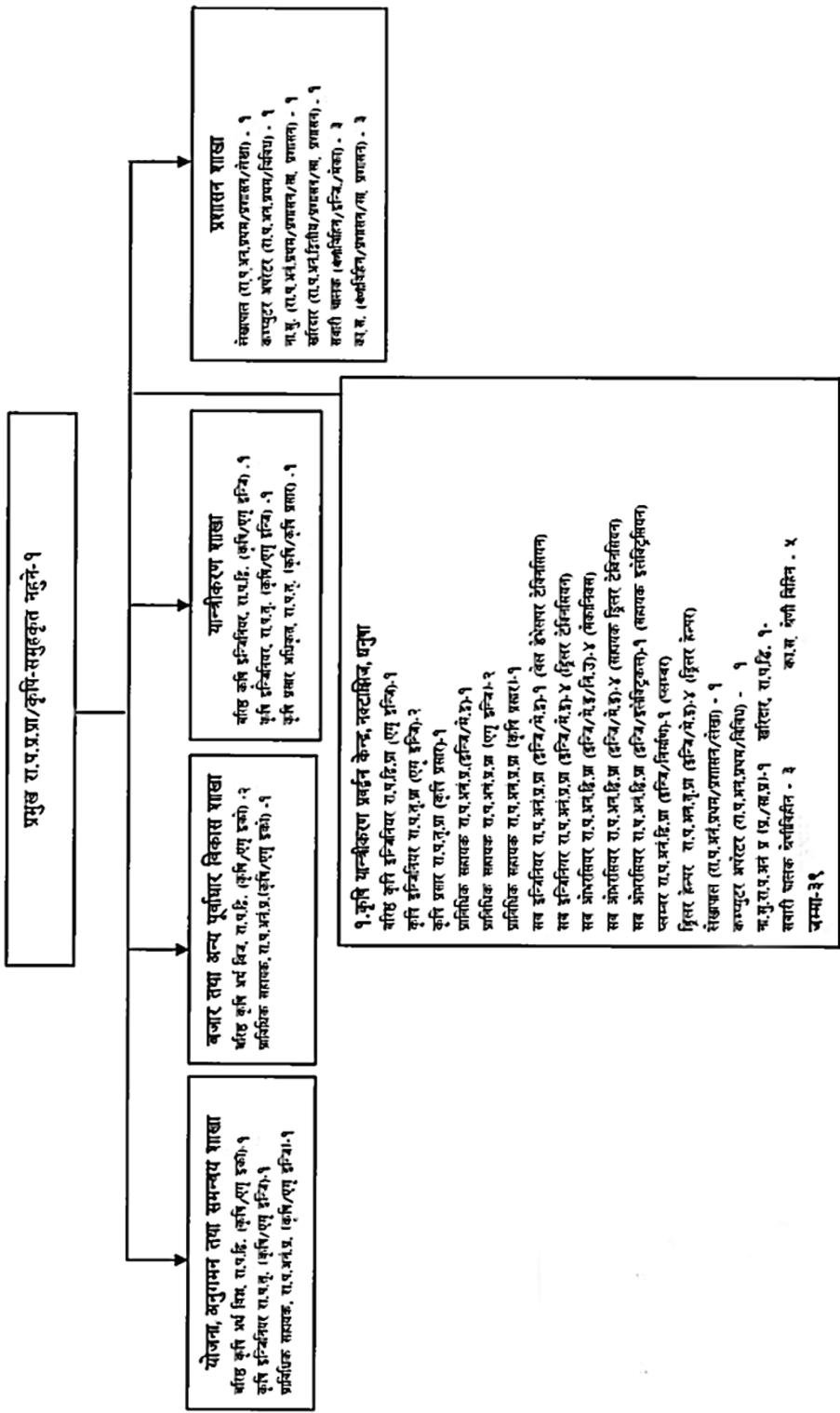
कृषि यान्त्रिकरणतर्फः

- कृषि यान्त्रिकरणसम्बन्धी प्रदर्शन एवम् परीक्षण तथा प्रचार प्रसारका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- राष्ट्रियस्तरको कृषि यान्त्रिकरण तथा यान्त्रीक सिंचाइको तालिम केन्द्र (Agri Mechanization & Mechanical Training Centre) को रूपमा कार्य गर्ने ।
- कृषि यान्त्रिकरण एवम् सिंचाइ व्यवस्थापनमा उपभोक्ताहरूको दक्षता एवम् क्षमता अभिवृद्धि,
- भूमिगत जलस्रोत विकासतर्फ़,
- भूमिगत सिंचाइ सुविधाको विकास एवम् सिंचाइ सेवाको प्रभावकारी उपयोगसम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
- कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धिका लागि सिंचाइ सुविधाको प्रभावकारी उपयोगसम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
- सिंचाइ सुविधा विस्तारको लागि सौर्य उर्जा तथा शुन्य उर्जा प्रविधिको विद्युतीकरण सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने,
- भूमिगत सिंचाइ सम्बन्धी पम्प, पम्प हाउस, ट्रिप्पलेल, नाला लगायतका संरचना पूर्वाधारहरूको विस्तार तथा मर्मत सम्भार गर्ने ।

१.२.५ मातहतका कार्यालयको नाम

क) कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, नक्टाभिज, धनुषा

१२.६ कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि आन्तिकरण प्रदूषको संगठन संरचना

१.३ बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, श्रीमहल

१.३.१ दुरदृष्टि

खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सम्बन्धमा संविधान प्रदत्त मौलिक हकको प्रत्याभूतिका लागि सहयोगी निकायको रूपमा रहने ।

१.३.२ लक्ष्य

खाद्यान्न, दलहन, तेलहन तथा औद्योगिक बालीहरूको व्यावसायिकरण तथा कृषि जैविक विविधताको संरक्षण, सम्बद्धन र प्रवर्द्धनमार्फत खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुनिश्चितता कायम गरी गरिबी निवारणमा सहयोग पुऱ्याउने ।

१.३.३ उद्देश्य

यस केन्द्रका बृहत् तथा निर्दिष्ट उद्देश्यहरू देहाय बमोजिमका रहेका छन् :

१.३.४ बृहत् उद्देश्य

प्रमुख खाद्यान्न बाली, दलहन, तेलहन तथा औद्योगिक बालीको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमार्फत खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुनिश्चित गरी देशलाई आत्मनिर्भर तुल्याउने ।

१.३.५ निर्दिष्ट उद्देश्य

- खाद्यान्न, दलहन, तेलहन तथा औद्योगिक बालीहरूको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमार्फत् खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको सुनिश्चितासँगै कृषकको आयस्तरमा सुधार ल्याउनु,
- केन्द्रको कार्य क्षेत्र अन्तर्गत पर्ने उपरोक्त बालीहरूको उन्नत खेती प्रविधि विस्तार एवम् प्रसार, बजार व्यवस्थापनसँगै मूल्य-शृङ्खलालाई सुदृढ तुल्याउनु,
- कृषि जैविक विविधताको संरक्षण, सम्बद्धन, प्रवर्द्धन र उपयोगमार्फत कृषकको आयस्तरमा सुधार ल्याई दिगो कृषि विकासमा सहयोग पुऱ्याउनु,
- बाली विकाससँग सम्बन्धित संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारका सबै निकायहरूसँग नीतिगत एवम् कार्यगत समन्वय र सहकार्य गरी खाद्यान्न, दलहन, तेलहन र औद्योगिक बालीको प्रवर्द्धन गर्ने,
- केन्द्रको कार्य क्षेत्र अन्तर्गत पर्ने बालीको व्यावसायिकरणका लागि नीतिगत, संरचनागत तथा कानुनी व्यवस्थाका लागि सहजीकरण गर्ने ।

१.३.६ मुख्य कार्यहरू

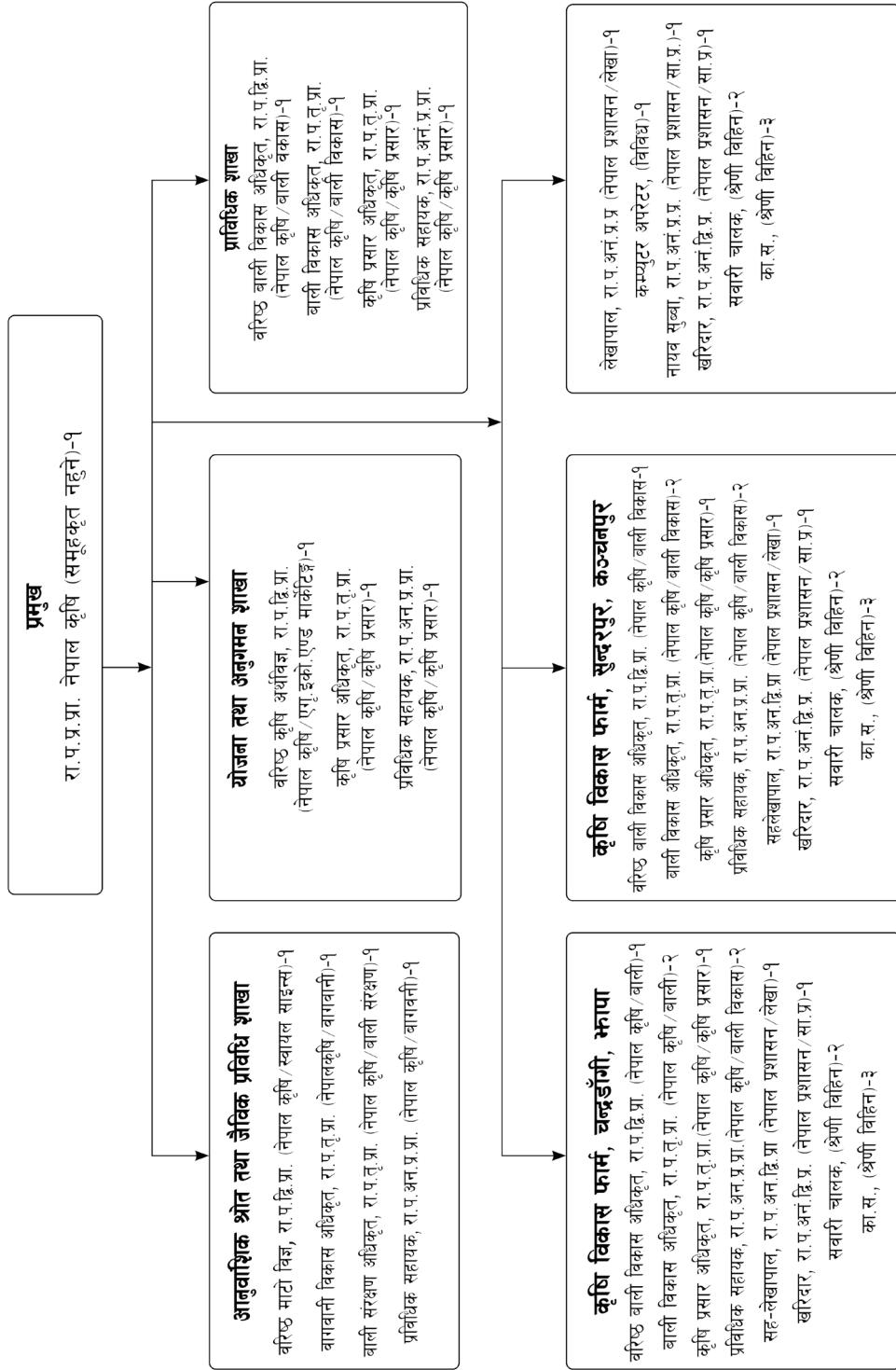
- बाली विकास सम्बन्धित राष्ट्रिय नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा एवम् नियमनसम्बन्धी कार्य गर्ने,
- बाली विकास तथा जैविक विविधता सम्बद्ध विषयमा राष्ट्रियस्तरमा विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने तथा राष्ट्रिय फोकल कार्यालयको रूपमा कार्य गर्ने,
- राष्ट्रियस्तरमा बाली स्रोत केन्द्र स्थापना र सञ्चालनसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, मापदण्ड तर्जुमा तथा नियमन गर्ने,
- बाली विकास सम्बद्ध समस्या परिचान र समस्या समाधानका लागि नीतिगत सुभाव उपलब्ध गराउने,

- राष्ट्रिय महत्वका बालीहरूको राष्ट्रिय वासलात तयारीका लागि प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउने,
- राष्ट्रियस्तरमा बीउ विजनमा आत्मनिर्भरता सम्बन्धमा आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा एवम् कार्यान्वयन तथा सहजीकरण गर्ने, तथा उन्नत बीउको प्रयोग एवम् पहुँच वृद्धि तथा खाद्यान्न बालीको समुचित उपभोगसम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- बीउ मूल्य-शृङ्खला विकास (Seed value Chain Development) सम्बन्धी आवश्यक कार्य गर्ने,
- खाद्यान्न, दलहन, तेलहन, औद्योगिक बाली लगायतको राष्ट्रिय महत्वका विशेष उत्पादन कार्यक्रम (जस्तै: मिशन कार्यक्रम) तर्जुमा तथा सञ्चालन गर्ने,
- बाली अनुसन्धान र विकास तथा बीउ विजनसम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सरकारी, गैरसरकारी संस्था, कृषक समुदाय तथा निजी निकायहरूसँग समन्वय गरी नविनतम बाली विकास प्रविधिहरूको पहिचान तथा प्रसार गर्ने,
- बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण एवम् सम्बद्धनसम्बन्धी सङ्घीय, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा सञ्चालन भएका कार्यक्रमहरूमा समन्वय तथा सहकार्य गर्ने एवम् सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन, निरीक्षण तथा सुपेरीवेक्षण गरी आवश्यक पृष्ठपोषण सहित प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने,
- राष्ट्रियस्तरमा आनुवांशिक स्रोत तथा कृषि जैविक विविधताको पहिचान, संरक्षण र उपयोगको तथा विकास र विस्तारका लागि राष्ट्रिय नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा एवम् नियमनसम्बन्धी कार्य गर्ने,
- अन्तर्राष्ट्रिय आनुवांशिक स्रोत केन्द्र तथा विकास एवम् प्रवर्द्धन केन्द्रसँग नेपाल सरकारमार्फत सम्बन्ध स्थापित गर्ने तथा आनुवांशिक स्रोत एवम् अन्य सहयोग प्राप्त गर्ने,
- कृषि जैविक विविधता नीति २०६३ (पहिलो संशोधन २०७१) कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने तथा राष्ट्रियस्तरमा कृषि जैविक विविधता संरक्षण, सम्बद्धन एवम् प्रवर्द्धन तथा प्रसारसम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयन एवम् समन्वय गर्ने,
- केन्द्रको मातहतमा रहेका कार्यालयहरूको अनुगमन, निरीक्षण तथा सुपेरीवेक्षण गरी आवश्यक प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने,
- राष्ट्रिय कृषि नीति २०६१, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन नीति २०६३, कृषि विकास रणनीति २०१५-२०३५ तथा अन्य नीतिहरूलाई अनुसरण गर्दै आयात प्रतिस्थापन एवम् खाद्य तथा पोषण सुरक्षा अभिवृद्धि गर्न खाद्यान्न, दलहन, तेलहन एवम् औद्योगिक बालीमा राष्ट्रिय महत्वका विशेष उत्पादन कार्यक्रम (अभियानमूखी कार्यक्रम) सञ्चालनमा सम्बन्धित निकायहरूलाई सहजीकरण गर्ने ।

१.३.७ मातहतका कार्यालयहरूको नाम

- क) कृषि विकास केन्द्र, सुन्दरपुर, कञ्चनपुर
 ख) कृषि विकास केन्द्र, चन्द्रडाँगी, भापा

१३.८ बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रको संगठन संरचना

१.४ राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर

१.४.१ दूर दृष्टि

- व्यावसायिक तरकारी विकास कार्यक्रमलाई भौगोलिक अवस्था तथा हावापानी सुहाउँदो, यातायात, बजार सुविधा तथा अन्य भौतिक सुविधा भएका स्थानहरूमा केन्द्रित गरी गुणस्तरीय तरकारी बीउ, ताजा तरकारी, आलु, कन्दमूल र मसलाबालीहरूको उत्पादनमा वृद्धि ल्याउन उन्नत प्रविधिको विकास र विस्तार गरी उत्पादकत्वमा वृद्धि ल्याई कृषकहरूको आयस्तर बढाउन सहयोग पुऱ्याउने

१.४.२ लक्ष्य

- देशको विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रहरूमा सम्भाव्यताको आधारमा गुणस्तरीय तरकारी बीउ, ताजा तरकारी, आलु, कन्दमूल र मसलाबालीहरूको उत्पादनमा वृद्धि ल्याउन उन्नत प्रविधिको विकास र विस्तार गरी उत्पादकत्वमा वृद्धि ल्याई कृषकहरूको आयस्तर बढाउन सहयोग पुऱ्याउने ।

१.४.३ उद्देश्य

- देशको विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रहरूमा सम्भाव्यताको आधारमा गुणस्तरीय तरकारी बीउ, ताजा तरकारी, आलु, कन्दमूल र मसलाबालीहरूको उत्पादनमा वृद्धि ल्याउन उन्नत प्रविधिको विकास र विस्तार गरी उत्पादकत्वमा वृद्धि ल्याई कृषकहरूको आयस्तर बढाउन सहयोग पुऱ्याउने ।
- तरकारी बीउ (प्रजनन, मूल र उन्नत), ताजा तरकारी, खायन तथा बीउ आलु (बैसिक तथा आलु बीया) र मसलाजन्य बालीहरूको बीउ र विरुद्धाको उत्पादन बढाई आयात प्रतिस्थापन गरी आत्मनिर्भरता हासिल गर्नुको साथै निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ताजा तरकारी, आलु, मसला र कन्दमूलहरूको उपभोगस्तर बढाउदै जनताको पोषण स्थितिमा सुधार ल्याउने ।

१.४.४ मुख्य कार्यहरू

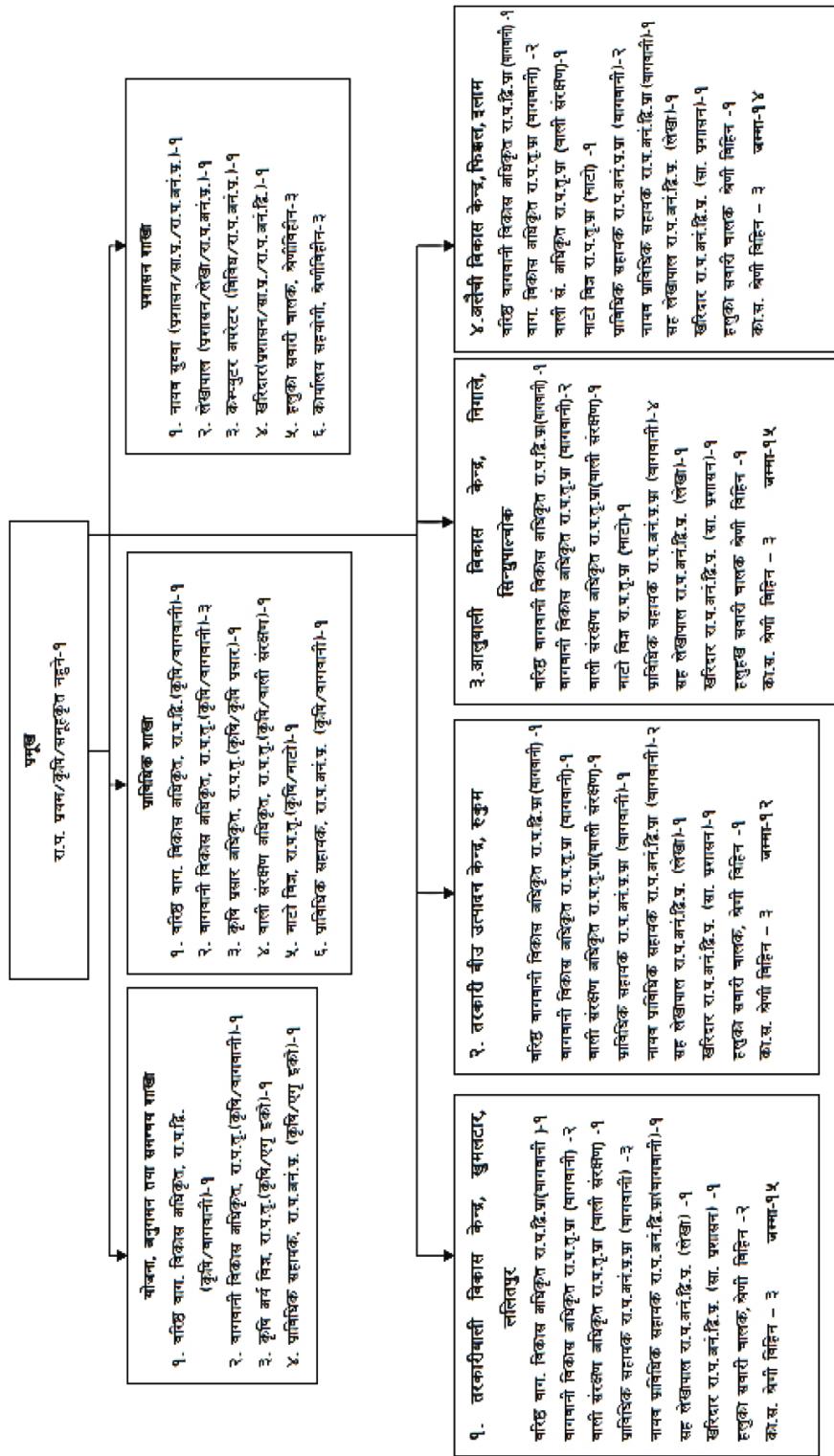
- ताजा तरकारी, आलु, मसला र कन्दमूलहरूको उपभोगस्तर बढाउदै जनताको पोषण स्थितिमा सुधार ल्याउने ।
- आलु, तरकारी तथा मसलाबाली प्रवर्द्धनको क्षेत्रमा देशको फोकल कार्यालय ।
- अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरूलाई आवश्यक नीतिगत तथा कार्यक्रमगत निर्देशन र पृष्ठपोषण गर्ने ।
- सम्बन्धित बाली वस्तुको राष्ट्रिय महत्वका विशेष उत्पादन कार्यक्रम जस्तै: मिशन तथा फोकल कार्यक्रम तर्जुमा तथा सञ्चालन गर्ने ।
- नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्सँगको समन्वयमा आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास सम्बद्ध समस्या पहिचान र समस्या समाधानका लागि कृषि विभागलाई नीतिगत सुझाव प्रदान गर्ने ।
- अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरूमा निवन्तम प्रविधि प्रदर्शन तथा प्रसारणको व्यवस्थासम्बन्धी कार्य गर्ने ।

१.४.५ मातहतका कार्यालयहरूको नाम

- तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर
- तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम
- आलु बाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक
- अलैची बाली विकास केन्द्र, फिक्कल, ईलाम

१४.६ राष्ट्रिय आयु, तरकारी तथा मसला विकास केन्द्रों संगठन संरचना

२०

१.५ राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, कीर्तिपुर

१.५.१ दुरदृष्टि

फलफूलबालीको बजारमुखी उत्पादनमा वृद्धि, खाद्य, पोषण तथा वातावरण सुरक्षा तथा समावेशी आर्थिक सम्वृद्धि ।

१.५.२ लक्ष्य

फलफूल उत्पादनमा वृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापन तथा निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने ।

१.५.३ उद्देश्य

- गुणस्तरीय फलफूलको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गरी कृषकहरूको आयस्तर बढाउने ।
- फलफूल उद्योगका लागि कच्चा पदार्थ आपूर्ति गर्ने ।
- व्यावसायिक फलफूल खेतीमार्फत रोजगारी तथा आयस्तर वृद्धि गर्ने ।
- निर्यात योग्य फलफूलहरूको निर्यात व्यापार प्रवर्द्धन गर्ने ।
- भू-क्षय रोकथाम तथा वातावरण संरक्षणमा टेवा पुऱ्याउने ।
- कृषि पर्यटन विकासमा टेवा पुऱ्याउने ।

१.५.४ मुख्य कार्यहरू

आफ्नो विषय क्षेत्रमा प्राविधिक आधिकारिक निकायको रूपमा काम गर्ने र तत्सम्बन्धी सम्पूर्ण जिम्मेवारी वहन गर्ने गरी यस केन्द्रको कार्य विवरण देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

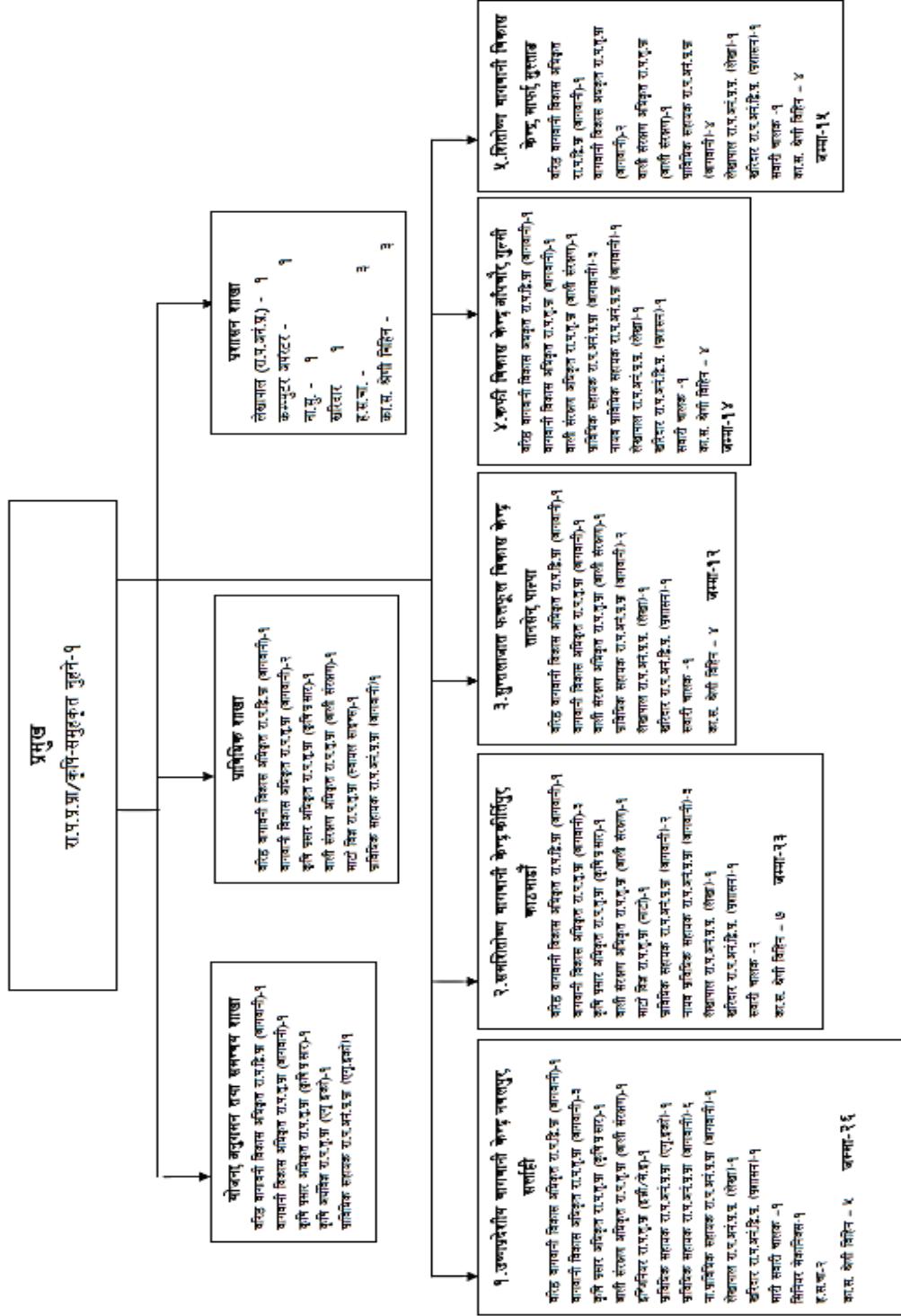
- फलफूल चिया तथा कफी र पुष्प बालीको विकास, विस्तार र प्रवर्द्धन गर्ने ।
- फलफूल बाली प्रवर्द्धनको क्षेत्रमा देशको केन्द्रीय सम्पर्क विन्दु (Focal Point) को रूपमा कार्य गर्ने
- अन्तर्गतका फार्म/केन्द्रहरूलाई आवश्यक नीतिगत तथा कार्यक्रमगत निर्देशन र पृष्ठपोषण गर्ने ।
- फलफूलबाली वस्तुको राष्ट्रिय महत्वका विशेष उत्पादन कार्यक्रम जस्तै मिशन कार्यक्रम तर्जुमा तथा सञ्चालन गर्ने ।
- फलफूल विकाससँग सम्बन्धित समस्या पहिचान र समस्या समाधानका लागि कृषि विभागलाई नीतिगत सुझाव प्रदान गर्ने ।
- अन्तर्गतका फार्म/केन्द्रहरूमा नविन प्रविधि प्रदर्शन तथा प्रसारणको व्यवस्थासम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- फलफूल विकास सम्बन्धमा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कृषि अनुसन्धान तथा विकाससम्बन्धी संस्थाहरूसँग समन्वय एवम् सहकार्य गर्ने ।
- फलफूलहरूको प्रसारण सामग्री उत्पादन तथा वितरणमा समन्वयको व्यवस्था मिलाउने र
- फलफूलसम्बन्धी विषयमा राष्ट्रियस्तरमा विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने,
- फार्म/केन्द्र व्यवस्थापनका लागि कृषि विभागलाई आवश्यक परामर्श उपलब्ध गराउने ।
- नेपाल सरकारले तोकेको फलफूल विकाससम्बन्धी अन्य कार्यहरू गर्ने/गराउने ।

१.५.५ मातहतका कार्यालयहरूको नाम

- उष्ण प्रदेशीय बागवानी विकास केन्द्र, सर्लाही
- समशीतोष्ण बागवानी विकास केन्द्र, कीर्तिपुर
- कफी विकास केन्द्र, गुल्मी
- शीतोष्ण बागवानी विकास केन्द्र, मार्फा, मुस्ताङ
- सुन्तलाजात फलफूल विकास केन्द्र, पाल्पा

三

ग्रा.प्र.प्र.प्रा./कंपि-सम्बन्धकात् नहने-७

१.६ व्यावसायिक कीट विकास केन्द्र, हरिहरभवन

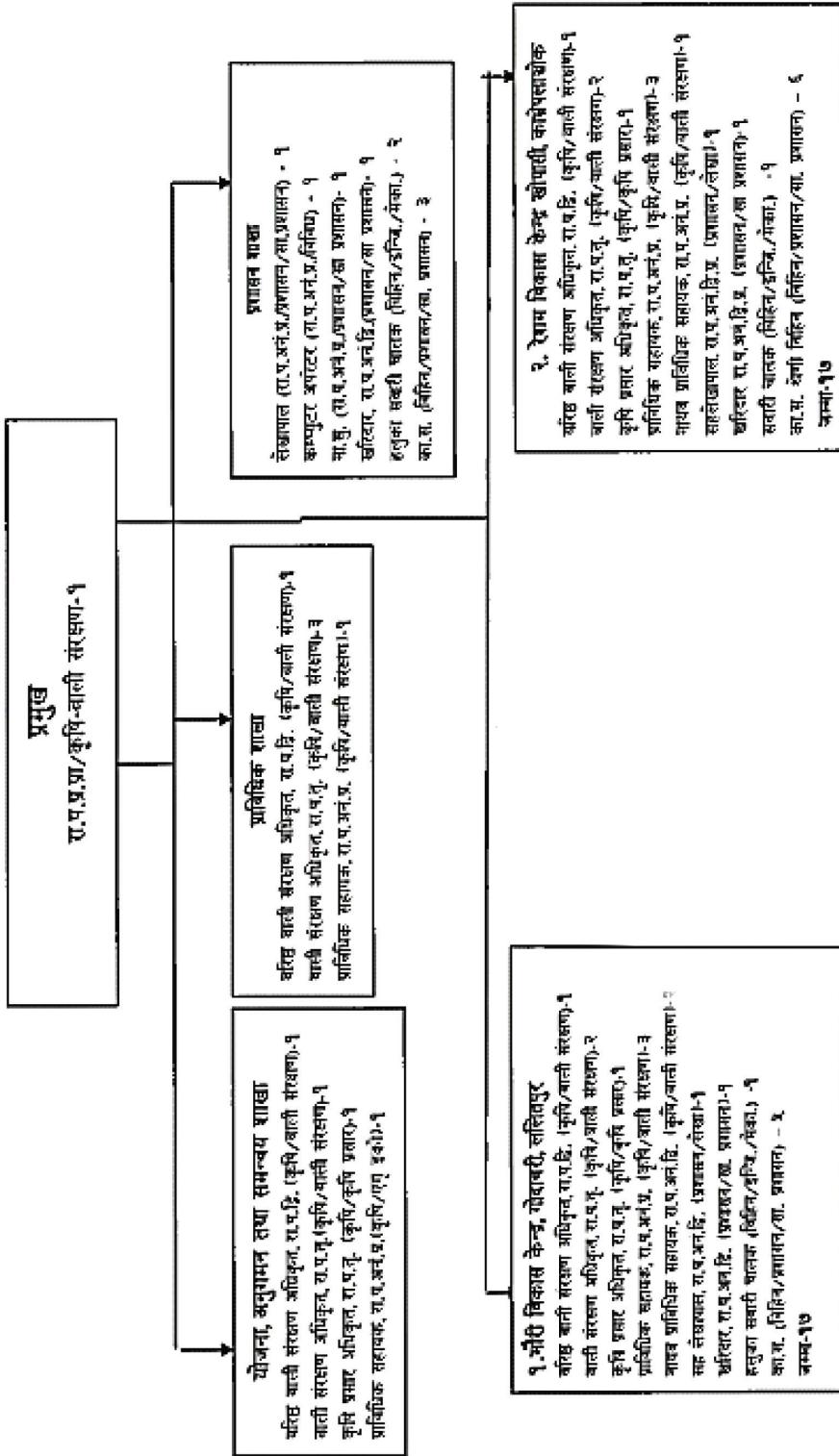
१.६.१ दुरदृष्टि

आधुनिक तथा व्यावसायिक कृषि क्षेत्र।

१.६.२ मुख्य कार्यहरू

- व्यावसायिक कीट विकास अन्तर्गत पर्ने मौरी, रेशम, च्याउ लगायतका वस्तुहरूको प्रवर्द्धनका लागि देशको फोकल कार्यालयको रूपमा काम गर्ने,
- व्यावसायिक कीट सम्बद्ध सङ्घीय संरचनामा पर्ने फार्म/केन्द्रहरूलाई नीति तथा कार्यक्रमगत पृष्ठपोषण एवम् व्यवस्थापकीय पक्षमा कृषि विभागलाई परामर्श उपलब्ध गराउने,
- मौरी, रेशम, च्याउ लगायतका वस्तुहरूको राष्ट्रिय महत्वका विशेष उत्पादन कार्यक्रम तर्जुमा, सञ्चालन तथा कार्यान्वयन व्यवस्था मिलाउने,
- मौरी, रेशम, च्याउ लगायतका वस्तुहरूको समग्र विकासका लागि मूल्य अभिवृद्धि शृङ्खलामा आधारित पद्धति अनुरूप अगाडि बढाउन मूल्य शृङ्खलाका संवाहकको पहिचान, क्षमता अभिवृद्धि, मूल प्रवाहीकरण गर्दै उपभोग योग्य वस्तु तयारी तथा बजारीकरणमा सहजीकरण गर्ने,
- मौरी, रेशम, च्याउ लगायतका वस्तुहरूको विकाससँग सम्बन्धित समस्या पहिचान, विश्लेषण तथा समाधानका लागि कृषि विभागलाई नीतिगत सुझाव पेश गर्ने,
- नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, कृषि तथा वन विश्वविद्यालय, नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठान लगायत राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय संघ/संस्थाको समन्वयमा व्यावसायिक कीट विकास शिक्षा-अनुसन्धान-प्रसारको अन्तरसम्बन्ध कायम गर्दै नविनतम प्रविधि प्रवर्द्धन तथा प्रसारणको व्यवस्था मिलाउने,
- व्यावसायिक कीट सम्बद्ध विषयमा राष्ट्रियस्तरमा विशेषज्ञ सेवा एवम् सम्बन्धित प्रसारण सामग्रीहरूको उत्पादन तथा वितरणको व्यवस्था मिलाउने,
- व्यावसायिक कीट विकासमा संलग्न निजी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन तथा राष्ट्रिय डाटावेश तयार एवम् अद्यावधिक गर्ने,
- व्यावसायिक कीट विकाससम्बन्धी प्रवर्द्धन गर्ने नीति (रेशम र च्याउ समेत), ऐन, नियम, निर्देशिका र कार्यविधिको मस्यौदा तयार गरी स्वीकृतिका लागि सम्बन्धित निकायमा समन्वय र पहल गर्ने,
- मौरी, रेशम र च्याउसँग सम्बन्धित उत्पादन सामग्री र उत्पादनहरूको गुणस्तर र मापदण्ड तयार एवम् अद्यावधिक गर्ने,
- प्रेदेश तथा स्थानीय तहसँग समन्वय गरी मौरी, रेशम र च्याउसँग सम्बन्धित उत्पादन सामग्रीको उपलब्धता र आपूर्तिको सुनिश्चितताको लागि स्रोत केन्द्रहरूको पहिचान तथा राष्ट्रिय वासलात तयार गर्ने,
- स्रोत केन्द्रहरूको अनुगमन मूल्याङ्कनको आधारमा व्यवसाय दर्ता र खारेजीको आवश्यक व्यवस्था मिलाउने,
- मौरी प्रवर्द्धन नीति २०७३ मा व्यवस्था भएका विषयवस्तुको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने ऐन नियमहरूको निर्माण गरी पूर्ण कार्यान्वयनमा त्याउन पहल गर्ने।

१.६.३ त्यावसाधिक कोट विकास केन्द्रको संगठन सरचना

१.७ केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला (माटो, बीउ, बाली संरक्षण), हरिहरभवन

१.७.१ दृष्टिकोण

अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको मान्यता प्राप्त प्रयोगशाला सेवाबाट कृषि उत्पादनका सामग्री (माटो, मल, बीउ, विषादी ईत्यादि) को गुणस्तर सुनिश्चित गर्दै उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिबाट कृषिको व्यावसायिकरण, विविधिकरण र आयात प्रतिस्थापन गर्दै खाद्य सुरक्षामा टेवा पुराउने ।

१.७.२ लक्ष्य

- राष्ट्रियस्तरमा सरकारी, निजी एवम् गैरसरकारी संस्थाबाट सञ्चालित प्रयोगशालाहरूको मापदण्ड तथा स्तर निर्धारण गर्ने,
- समकक्षिकरण, प्रमाणीकरण तथा मान्यता प्रदायक निकायको रूपमा कार्य गर्ने,
- सरकारी, निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट सञ्चालित प्रयोगशालाहरूको अनुगमन तथा नियमन गर्ने ।

१.७.३ उद्देश्य

- कृषि क्षेत्रको प्रयोगशाला सम्बन्धी नीति निर्माणमा सहयोग, नीति कार्यान्वयन, अनुगमन, नियमन एवम् प्राविधिक सेवा प्रदान गर्ने,
- गुणस्तरिय प्रयोगशाला (अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त) को निर्माण एवम् Reference Lab को रूपमा सञ्चालन गर्ने,
- खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा प्रयोगशालाको तर्फबाट टेवा पुर्याउने ।

१.७.४ रणनीति

- नीति निर्माण एवम् कार्यान्वयनमा बहुस्रोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय,
- राष्ट्रिय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डको आधारमा अनुगमन एवम् नियमन,
- अन्तर्राष्ट्रिय एवम् देशका अन्य प्रयोगशालासँग समन्वय गरी प्रयोगशाला सेवा सञ्चालन,
- खाद्य तथा पोषण सुरक्षाका बहुस्रोकारवालासँग कार्यगत समन्वय ।

१.७.५ कार्य विवरण

क) केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला (माटो, बीउ, बाली संरक्षण) कार्य विवरण

- राष्ट्रियस्तरमा प्रयोगशाला स्थापना एवम् सञ्चालनको मापदण्ड निर्धारण,
- निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट सञ्चालित प्रयोगशालाहरूको स्तर निर्धारण,
- समकक्षिकरण, प्रमाणीकरण तथा मान्यता प्रदायक निकायको रूपमा कार्य गर्ने,
- अन्तर्राष्ट्रिय प्रत्यायन सम्बन्धी कार्यहरू,
- प्राइगारिक प्रमाणिकरण तथा सर्टिफिकेसन सम्बन्धी कार्यहरू,
- सरकारी, निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट सञ्चालित प्रयोगशालाहरूको अनुगमन तथा नियमन ।

ख) बीउ बिजन शाखा कार्य विवरण

- बीउ बिजन परीक्षण सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, नीति तर्जुमा र कार्यान्वयनको व्यवस्था,
- बीउ बिजन परीक्षणमा संलग्न सरकारी, गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्रको क्षमता विकास,

- बीउ विजन प्रयोगशाला र परीक्षण कार्यको नियमन तथा अनुगमन,
- बीउ विजन रिफरेन्स प्रयोगशालाको रूपमा कार्य गर्ने,
- बीउ विजन परीक्षणको अन्तर्राष्ट्रिय प्रत्यायन सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने,
- बीउ विजन परीक्षण सम्बन्धी अनुसन्धान तथा विकासका कार्यहरू गर्ने ।

ग) माटो तथा मल परीक्षण शाखा कार्य विवरण

- माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने खाद्यतत्वहरू तथा अन्य additives को परीक्षण सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, नीति तर्जुमा र कार्यान्वयनको व्यवस्था,
- माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने खाद्यतत्व तथा अन्य additives को परीक्षणमा संलग्न सरकारी, गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्रको क्षमता विकास,
- माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने खाद्यतत्वहरू तथा अन्य additives परीक्षण प्रयोगशाला सञ्चालन र परीक्षण कार्यको नियमन तथा अनुगमन तथा प्राविधिक सेवा,
- माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने खाद्यतत्व तथा अन्य additives परीक्षण रिफरेन्स प्रयोगशालाको रूपमा कार्य गर्ने र पूर्वाधार तयार गर्ने,
- Soil Microbiology, Soil Survey सम्बन्धी कार्यको समन्वय तथा विकासमा टेवा पुऱ्याउने,
- माटो तथा मल परीक्षण सम्बन्धी अनुसन्धान तथा विकासका कार्यहरू गर्ने ।

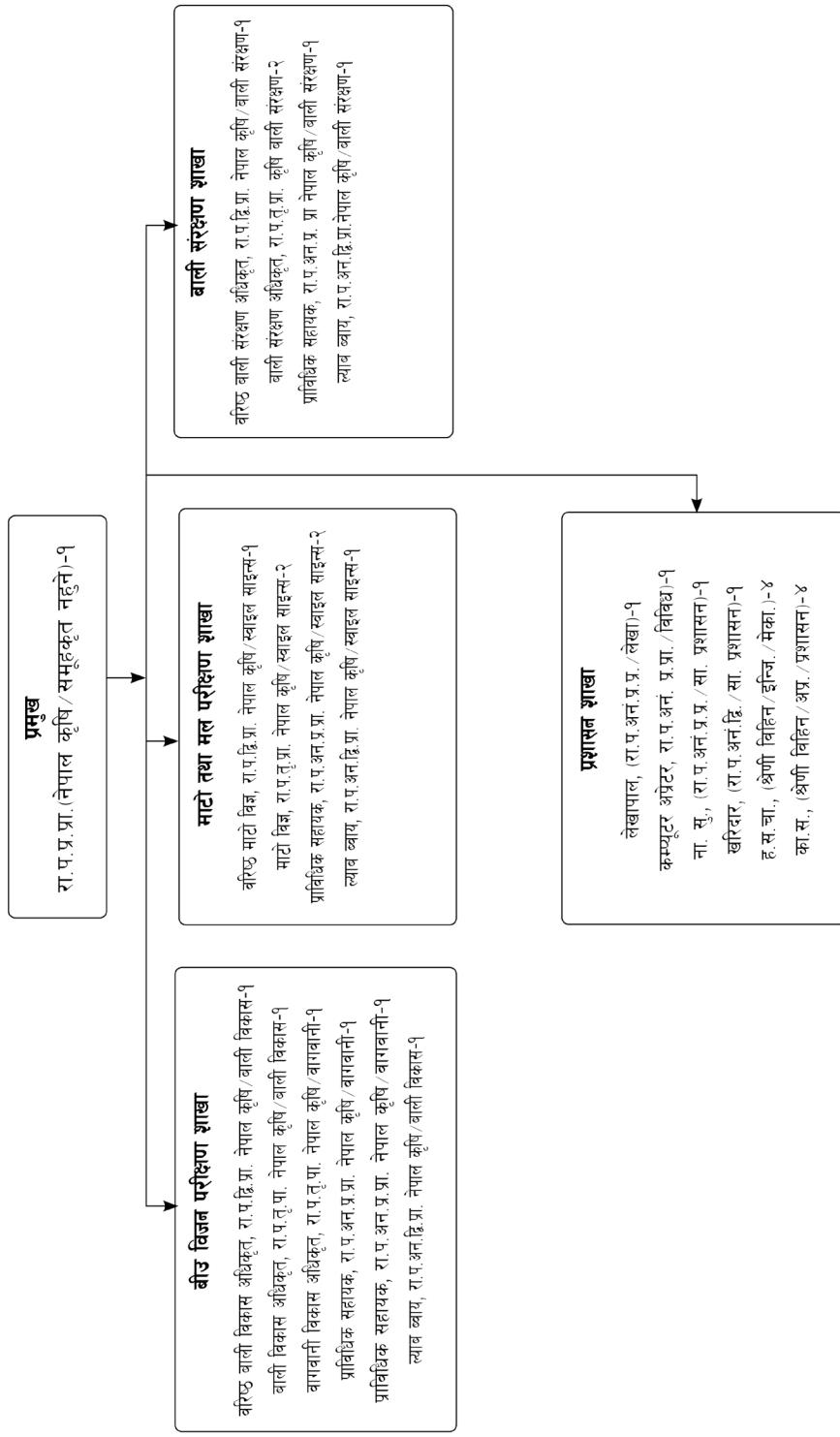
घ) बाली संरक्षण शाखाको कार्य विवरण

- बाली संरक्षण प्रयोगशाला सञ्चालन सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, नीति तर्जुमा र कार्यान्वयनको व्यवस्था,
- बाली संरक्षण प्रयोगशाला सेवामा संलग्न गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्रको क्षमता विकास,
- सरकारी, गैरसरकारी एवम् निजी निकायहरूबाट सञ्चालन हुने बाली संरक्षण प्रयोगशाला र सेवाको नियमन, अनुगमन तथा प्राविधिक सेवा,
- बाली संरक्षण रिफरेन्स प्रयोगशालाको रूपमा कार्य गर्ने र सो का लागि पूर्वाधारहरू तयार गर्ने,
- विषादीको गुणस्तर तथा विषादी अवशेष सम्बन्धी प्रयोगशाला सञ्चालन, नियमन, अनुगमन तथा प्राविधिक कार्यमा सेवाटेवा पुऱ्याउने,
- बाली संरक्षण प्रयोगशाला सम्बन्धी अनुसन्धान तथा विकासका कार्यहरू गर्ने ।

१.७.६ मातहतका विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई

- विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, कलिमाटी, काठमाडौं ।
- विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, विर्तामोड, भापा ।
- विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, नवलपुर, सर्लाही ।
- विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, पोखरा, कास्की ।
- विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, नेपालगञ्ज, बाँके ।
- विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, अत्तरिया, कैलाली ।
- विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, बुटवल, रूपन्देही ।

१.७.७ केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाको संगठन संरचना

१.८ कृषि विभाग मातहतका आयोजनाहरूको सक्षिप्त परिचय

१.८.१ समुदाय व्यवस्थित सिञ्चित कृषि क्षेत्र आयोजना

एशियाली विकास बैड्को ऋण सहयोगमा पूर्वाञ्चल र मध्यमाञ्चल क्षेत्रका जिल्लाहरूमा अवस्थित कृषक व्यवस्थित सिँचाइ प्रणालीहरूको निर्माण, मर्मत सुधार र जल उपभोक्ता समितिको क्षमता अभिवृद्धि तथा सिञ्चित कृषि क्षेत्रको विकासमा सहयोग पुऱ्याउन वि.सं. २०६४ असारदेखि ६ वर्षको लागि वि.सं. २०६९ सालसम्म समुदाय व्यवस्थित सिञ्चित कृषि क्षेत्र आयोजना (CMIASP) सञ्चालनमा आई सम्पन्न भएको थियो । त्यसैको निरन्तरता स्वरूप केही आयोजनाको ढाँचामा केही परिवर्तन गरी आ.व. २०७१/७२ देखि आ.व. २०७७/७८ सम्म दोस्रो चरणमा समुदाय व्यवस्थित सिञ्चित कृषि क्षेत्र आयोजना (अतिरिक्त सहयोग (CMIASP-AF) सञ्चालित छ ।

यो आयोजना नयाँ कुलो नहर निर्माणभन्दा पनि कृषकहरूले आफै प्रयासबाट वर्षौदेखि सञ्चालन गर्दै आएका समुदाय व्यवस्थित सिँचाइ प्रणाली (FMIS) हरूको मर्मत, सुधार र केही थप क्षेत्र विस्तारमा केन्द्रित छ । यस आयोजनाले जिल्लामा विद्यमान क्षतिग्रस्त समुदाय व्यवस्थित सिँचाइ प्रणालीहरूको छनौट गरी तिनको मर्मत र पुनः निर्माण गरी सिँचाइ सुविधा सुनिश्चित गर्ने लक्ष्य लिएको छ ।

समुदाय व्यवस्थित सिञ्चित कृषि क्षेत्र आयोजना (अतिरिक्त सहयोग (Community Managed Irrigated Agriculture Sector Project (Additional Financing) अन्तर्गत कृषितर्फ कृषि विकास कार्यक्रम सिँचाइको समुचित प्रयोग गर्दै बाली उत्पादन बढाउने पृष्ठभूमिमा रहेर कम्पोनेण्ट “सी” मा समावेश भएको कार्यक्रम हो । यही कार्यक्रम मार्फत नै हाम्रो उद्देश्य प्राप्त गर्नुपर्ने हुँदा यस कार्यक्रमको महत्व आफै स्पष्ट हुन्छ । सिँचाइ सुविधा पुरेको ठाउँमा कृषि प्रसार सेवा टेवा कार्यक्रम सञ्चालन गरी कृषि उत्पादनमा वृद्धि ल्याउनुका साथै कृषकको जीवनस्तर सुधार गर्नु नै आयोजनाको प्रमुख लक्ष्य रहेको छ । सिँचाइ प्रणाली मर्मत सम्भारको कार्य यस आयोजनाको सिँचाइ कम्पोनेन्ट मार्फत (सिँचाइ विभाग) बाट हुन्छ भने कृषि विकास कार्यक्रम कृषि कम्पोनेन्ट (कृषि विभाग, आयोजना कार्यान्वयन एकाइ) बाट कार्यान्वयन हुने व्यवस्था भएको छ । आयोजनाको अवधिमा १५० वटा सिँचाइ प्रणालीको निर्माण तथा मर्मत सम्भार गर्ने लक्ष्य रहेको छ ।

यस आयोजना मातहतका कार्यालय तथा कार्यक्षेत्र

१. प्रदेश नं. १ का सबै जिल्लाहरूका स्थानीय तह ।
२. प्रदेश नं. २ का सबै जिल्लाहरूका स्थानीय तह ।
३. वागमती प्रदेशका सबै जिल्लाहरूका स्थानीय तह ।
४. गण्डकी प्रदेशका ५ जिल्लाहरू (कास्की, स्याङ्जा, पर्वत, तनहुँ र लमजुङ) का स्थानीय तह ।
५. कर्णाली प्रदेशको रुकुम जिल्लाको स्थानीय तह ।

१.८.२ रानीजमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना, कृषि कम्पोनेन्ट

रानीजमरा कुलरिया सिँचाइ प्रणाली कृषकवाट निर्माण गरी व्यवस्थापनसमेत गरिएको सबैभन्दा ठूलो सिँचाइ प्रणाली हो । यस प्रणालीको पानीको स्रोत कर्णाली नदि रहेको छ । कृषक निर्मित यस प्रणालीले

करिब १४३०० हे. जमिनमा सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउदै आएको देखिन्छ। यस रानीजमरा कुलरिया सिँचाइ प्रणाली अन्तर्गत ३ वटा सिँचाइ कुलाहरू रानी, जमरा र कुलरिया कुलो समावेश गरी नामाकरण भएको छ। यस प्रणालीको दक्षिण भागमा सिँचाइ गर्न रानी कुलो, मध्यभागमा जमरा कुलो र उत्तरी भागमा सिँचाइ गर्न कुलरिया कुलो व्यवस्था भएको देखिन्छ। यी कुलाहरूको व्यवस्थापन गर्न आ-आफ्नो प्रणालीको जल उपभोक्ता संस्था (कुलो संस्था) रहेको र तिनै प्रणालीको संयुक्त व्यवस्थापन तथा समन्वयको लागि “रानीजमरा कुलरिया जल उपभोक्ता संस्था” रहेको छ। प्राप्त तथ्याङ्कको आधारमा रानी, जमरा तथा कुलरिया सिँचाइ कुलाहरूको हालको सिञ्चित क्षेत्र क्रमशः ४,२२८ हे., ४,१३३ हे. र २,६०३ हे. गरी कूल १०,९६४ हे. रहेको देखिएको छ। यो आयोजना सबै सिँचाइ प्रणालीबाट आयोजनाका कार्यक्षेत्रभित्र सिँचाइ सुविधा विस्तार गर्ने उद्देश्यले विश्व बैड्कको सहयोगमा सञ्चालित आयोजना हो। यस आयोजनाको प्रभाव क्षेत्रमा आधुनिक तरिकाबाट कृषि व्यवसाय सञ्चालनको लागि आयोजनाबाट कम्पोनेन्ट २ मा कृषि उत्पादन सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिएको छ। यस व्यवस्था अनुसार कृषि उत्पादन सहयोग कार्यक्रम सञ्चालनको लागि रानीजमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना, कृषि कार्यक्रम कार्यान्वयन एकाइ, टिकापुरको रहेको छ। यो आयोजनाको निर्माण पश्चात् आफ्नो कार्य क्षेत्रको १४,३०० हे. क्षेत्रफलमा सिँचाइ सुविधा पुऱ्याउने छ। यो आयोजनाले २५,००० घरपरिवार र १,६०,००० जनसंख्यालाई प्रत्यक्ष रूपमा सेवा पुऱ्याउने छ। यो आयोजनाको चारवटा आयामहरू छन्।

१.८.२.१ आयोजनाका सम्भागहरू

- सम्भाग-१ : सिँचाइ पूर्वाधारहरूको आधुनिकीकरण
- सम्भाग-२ (क) : जल उपभोक्ता समितिको सुदृढीकरण
- सम्भाग-२ (ख) : कृषि उत्पादन सहयोग
- सम्भाग-३ : आयोजना व्यवस्थापन

१.८.२.२ आयोजनाको कूल लागत र स्रोतको विवरण (मिलियन अमेरीकी डलरमा)

आयाम अनुसार आयोजनाको लागत	नेपाल सरकार	दातृ नकाय विश्व बैड्क (आइ.डि.ई.) आन्तरिक/बाह्य	लाभग्राहीको लगानी	कूल लागत
आयाम १: सिँचाइ पूर्वाधारहरूको आधुनिकीकरण	०.८	५१.३	०.९	५२.९
आयाम २: कृषि उत्पादन सहयोग र जल उपभोक्ता समितिको सुदृढीकरण	०.०	११.३	२.१	१३.४ (मध्ये ACIU को १०.९१ मिलियन अमेरीकी डलर)
आयाम ३: आयोजना व्यवस्थापन	२.१	३.४	०	५.५
कूल लागत	२.८	६६.०	३.०	७१.८

तालिका: कृषि विभाग मातहतका आयोजनाहरूको विवरण

आयोजनाहरू	सञ्चालित जिल्ला	सञ्चालन अवधि/विकास सामरेदार	मुख्य उद्देश्य
समुदाय व्यवस्थित सिँचित कृषि क्षेत्र आयोजना	प्रदेश नं. १, २ र ३ का जिल्लाहरू, गण्डकी प्रदेशका ४ जिल्ला (लमजुङ, तनहुँ, स्याङ्जा र पर्वत) र कर्णाली प्रदेशको रुकुम गरी जम्मा ३९ जिल्ला	१ जुलाई २०१४ देखि ३१ जुलाई २०२१ एशियाली विकास बैंक र ओपेक फण्ड OFID	सिँचाइ कुलो पुनः निर्माण तथा मर्मत सुधार सिँचाइ व्यवस्थापन उन्नत कृषि प्रविधि मार्फत कृषिको उत्पादन तथा उत्पादकत्व, बाली सघनता तथा बीउ प्रतिस्थापन दरमा वृद्धिका साथै कृषकको जीविकोपार्जनमा सुधार गर्ने ।
रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ योजना	कैलाली	जुलाई १८, २०१८ देखि डिसेम्बर ३१, २०२३ विश्व बैंक	आयोजनाको कृषि उत्पादन सहयोग आयाम अन्तर्गत कृषि बस्तुहरूको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने उच्च मूल्य कृषि बस्तुहरूको प्रशोधन तथा बजारीकरणमा सहयोग पुऱ्याउने, जल उपभोक्ता समूह तथा सहकारी संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, उच्च मूल्यका कृषि बस्तु उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरणमा बढी भन्दा बढी महिलाहरूको सहभागिता वृद्धि गरी उनीहरूको समाजिक स्तरमा वृद्धि ल्याउने ।
उत्तरी पहाडी क्षेत्रमा चीन-नेपाल कृषि प्रविधि सहयोग आयोजना	सिन्धुपाल्चोक, रसुवा र नुवाकोट जिल्ला	१९ डिसेम्बर २०१८ देखि १८ डिसेम्बर २०२१, चीन	नेपालका उत्तरी पहाडी जिल्लाहरूमा प्रविधि हस्तान्तरण तथा तालिमद्वारा कृषि विकासका लागि प्राविधिक सहयोग ।

ખરડ-૨

२. आ.व. २०७७/८८ को वार्षिक प्रगति स्थिति

२.१ पृष्ठभूमि

देशका ६०.४ प्रतिशत जनता कृषिमा संलग्न रहेको र कूल गार्हस्थ उत्पादनमा यस क्षेत्रको योगदान करिब २५.८ प्रतिशत रहेकोले ग्रामीण जनताको आय तथा रोजगारीको प्रमुख स्रोतको रूपमा कृषि रहेको छ। कूल कृषि गार्हस्थ उत्पादनमा साना किसानहरूको संलग्नता हिस्सा बढी छ। कृषि क्षेत्रले गरिबी न्यूनीकरण, ग्रामीण रोजगारी, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, व्यापार सन्तुलन एवम् देशको समग्र आर्थिक विकासमा प्रत्यक्ष प्रभाव पारेको छ। समावेशी आर्थिक वृद्धिको मेरुदण्डको रूपमा रहेको यस क्षेत्रले रोजगारी र महिला सहभागिताका साथै दिगो पर्यावरणीय विकासमा समेत टेवा पुऱ्याउने भएको कारण उच्च प्राथमिकता पाउँदै आएको छ।

संविधान प्रदत्त खाद्यसम्बन्धी अधिकार सुनिश्चित गर्दै कृषि क्षेत्रको समग्र विकासको मार्गदर्शकका रूपमा रहेको कृषि विकास रणनीतिले परिकल्पना गरे अनुसार कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, कृषि क्षेत्रको विविधीकरण, व्यावसायिकरण र कृषिजन्य वस्तुको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गरिनु अपरिहार्य छ। श्रमशक्तिको बढ्दो पलायनबाट सर्जित कृषि मजदुरको अभाव र आपूर्तिका समस्यासमेत मध्यनजर गर्दै उत्पादनमा आत्मनिर्भरता र बढ्दो व्यापार घाटा न्यूनीकरण गर्न आर्थिक तथा सामाजिक रूपमा पछि परेका वर्गलाई समेत प्राथमिकता दिई सरकारी, सहकारी र निजी साझेदारीको अवधारणा अंगिकार गर्दै मुलुकको भौगोलिक परिवेश, तुलनात्मक लाभ र बाली विशेष अनुसारको विशेष कृषि उत्पादन क्षेत्रमार्फत कृषि उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरण गरिनु पर्छ। कृषिमा व्यावसायिकरण, यान्त्रिकरण र औद्योगिकरणमार्फत कृषि पेशालाई सम्मानजनक बनाई आय तथा रोजगारी सिर्जना, गरिबी न्यूनीकरण, सुधारात्मक व्यापार सन्तुलन, दिगो र सन्तुलित विकास, खाद्य तथा पोषण सुरक्षाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न जरूरी छ।

बढ्दो जनसंख्याको खाद्य तथा अन्य आधारभूत आवश्यकता पूरा गर्न कृषि उत्पादन एवम् उत्पादकत्व बढाउन, व्यावसायिक तथा प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीका आधारहरूको विकास गरी जीविको पार्जनस्तर क्रमिक रूपमा व्यावसायिकरणतर्फ रूपान्तरण हुँदै गएको कृषि क्षेत्रलाई क्षेत्रीय एवम् विश्व बजारसँग प्रतिस्पर्धी बनाउनु मुलुकको तत्कालीन आवश्यकता बन्न गएको छ। नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेअनुसार खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको मौलिक हकलाई मौलिक हकका रूपमा सुनिश्चितताको लागि खाद्य र पोषण सुरक्षा तथा खाद्य सम्प्रभुता सहितको दिगो, प्रतिस्पर्धी एवम् समृद्ध कृषि अर्थतन्त्र गराउने सोचका साथ प्रतिस्पर्धी, जलवायु अनुकूल, आत्मनिर्भर एवम् निर्यातमुखी उद्योगको रूपमा कृषि क्षेत्रलाई रूपान्तरण गर्दै समावेशी र दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने लक्ष्य लिई पन्थाँ योजना (आर्थिक वर्ष २०७६/७७-२०८०/८१) लाई निम्न उद्देश्यका साथ अगाडि बढाइएको छ:-

- (क) कृषि क्षेत्रको उत्पादन तथा उत्पादकत्वको वृद्धि गरी खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने,
- (ख) कृषिमा आधारित उद्योगको विकास गरी रोजगारी र आम्दानी वृद्धि गर्ने,
- (ग) व्यावसायिकरण तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता विकास गरी कृषि क्षेत्रको व्यापार सन्तुलन गर्ने।

आ.व. २०७७/७८ चालु पन्थाँ योजना (आर्थिक वर्ष २०७६/७७-२०८०/८१) को दोस्रो वर्ष भएको र योजनाको दीर्घकालीन लक्ष्य र गन्तव्य हासिल गर्न यस आर्थिक वर्षमा कृषि विभाग अन्तर्गत २ अर्ब ७३ करोड ९५ लाखको कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा भएको थियो । विनियोजित बजेट मध्ये चालु खर्चतर्फ ८४.३१ प्रतिशत र पूँजीगत खर्चतर्फ १५.६९ प्रतिशत रहेको थियो । नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको रातो किताब अनुसार कृषि तथा पशुपन्थी विकास मन्त्रालयको बजेट विनियोजन तल तालिकामा उल्लेख भए बमोजिम रहेको थियो ।

तालिका : वार्षिक बजेट विनियोजन

विवरण	विनियोजित बजेट (रु.)		आ.व. २०७५/७६ को तुलनामा घटी/बढी (प्रतिशत)
	आ.व. २०७५/७६	आ.व. २०७६/७७	
राष्ट्रिय कूल बजेट	रु. १५ खर्ब ३२ अर्ब ९६ करोड ७१ लाख	रु. १४ खर्ब ७४ अर्ब ६४ करोड ५४ लाख	- ३.८०%
कृ. तथा प.वि.म.	रु. ३४ अर्ब ८० करोड ५ लाख (राष्ट्रिय बजेटको २.२७%)	रु. २९ अर्ब ३२ करोड ७६ लाख (राष्ट्रिय बजेटको १.९८%)	- १५.७२%
कृषि विभाग कूल जम्मा	३३०६७०४००० (मन्त्रालयको कूल बजेटको ९.५० प्रतिशत)	२७३९५००००० (मन्त्रालयको कूल बजेटको ९.३४ प्रतिशत)	- १७.१५%
पूँजीगत खर्च	रु. ५९९८९००००	रु. ४३००००००००	- २८.३२%
चालु खर्च	रु. २७०६८९४०००	रु. २३०९५००००००	- १४.६७%

२.३ कृषि विभागको बार्थिक कार्यक्रम र प्रगति स्थिति

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च		इकाई		परिमाण		वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
		शीर्षक				भार	बजेट	परिमाण	भार	प्रतिशत	
अ)	पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू										
११.३.१९.७	कृषि विभागमा नयाँ सेलार आनल जडान	३११२२	पटक	१	०.०६	७००	१	०.०६	१००		
११.३.२०.७	जाइकावाट हस्तान्तरण भएका २ वटा गाडीहरूको नम्बर ब्लेट नेपाल सरकारको नक्कर लेटमा परिवर्तन गर्ने	३११२१	वटा	२	०.०३	४००	२	०.०३	१००		
११.३.२२.१५६	आर्थिक प्रशासन शाखाको लाई कम्प्युटर खरिद	३११२२	संख्या	१	०.०१	८०	०	०.००	०		
११.३.२२.२०६	योजना, कार्यक्रम तथा अनगमन शाखाको लाई ल्यापटप खरिद	३११२२	संख्या	२	०.०१	१६०	०	०.००	०		
११.३.२२.२३५	कृषि विभागमा video conferencing प्रणाली सञ्चालनको लागि ५२" monitor, laptop, webcam, mic, sound system उपकरण खरिद तथा जडान	३११२२	पटक	१	०.०३	४००	०	०.००	०		
११.३.७.१५६७	प्रिंटर खरिद (3 in 1 and duplex print function)	३११२२	संख्या	४	०.०१	१६०	०	०.००	०		
११.४.१६.१७	कृषि विभागमा खानेपानी व्यवस्थापन सुधार	३११५६	पटक	१	०.०२	२००	०	०.००	०		
११.४.२२.२५८	कृषि विभागको बाँचा सुधार	३११५९	पटक	१	०.०२	२००	१	०.०२	१००		
११.४.२२.३५९	कृषि विभागको विद्युत वायरिङ्ग मर्मात सुधार	३११५९	पटक	१	०.०१	१०००	१	०.०१	१००		
११.६.१३.२४६	कार्यालय फर्निचर्स तथा फिक्चर्स, कापेट, पर्दा र डोर स्टाट खरिद	३११२३	पटक	१०	०.०४	५००	१०	०.०४	१००		
क)	पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:					२४	०.३३	३८००	१५	०.२१	६२.५०
आ)	चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू										
१.१.१.२५	ह.स.चा. पाँचौ स्तर	३११११	जना	३	०.१४	१६०३	३	०.१४	१००		
१.१.१.३	रा.प. प्रथम	३११११	जना	५	०.३७	४२२३	५	०.३७	१००		
१.१.१.३०	का.स. पाँचौ स्तर	३११११	जना	४	०.१८	२११७	४	०.१८	१००		
१.१.१.४	रा.प. द्वितीय	३११११	जना	१३	०.८१	१३००	१३	०.८१	१००		
१.१.१.५	रा.प. तृतीय	३११११	जना	२४	१.३०	१४९६३	२४	१.३०	१००		

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

କ୍ର.ସ୍ର.	କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ / କିମ୍ବାକଳାପ	ଖର୍ଚ୍ଚ ଶୀର୍ଷିକ	ଇକାଈ	ବାର୍ଷିକ ଲତ୍ଖ			ବାର୍ଷିକ ପ୍ରଗତି		
				ପରିମାଣ	ଭାର	ବଜେଟ			
୧.୧.୧.୬	ରା.ପ.ଅନ୍ତ. ପ୍ରଥମ	୨୧୧୧୧	ଜନା	୧୦	୦.୪୫	୫୧୪୦	୧୦	୦.୪୫	୧୦୦
୧.୧.୧.୭	ରା.ପ.ଅନ୍ତ. ଦ୍ଵିତୀୟ	୨୧୧୧୧	ଜନା	୨	୦.୧୧	୧୨୧୫	୨	୦.୧୧	୧୦୦
୧.୨.୨.୧	ସ୍ଥାଯୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ମହିନୀ ଭତ୍ତା	୨୧୧୩୨	ଜନା	୬୭	୦.୧୪	୧୬୦୦	୬୭	୦.୧୪	୧୦୦
୧.୩.୧.୧	ନିଜମତୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପୋଶାକ ଖର୍ଚ୍ଚ	୨୧୧୨୧	ଜନା	୬୭	୦.୦୬	୩୦୦	୬୭	୦.୦୬	୧୦୦
୧.୪.୩.୧	ନେପାଲ କୃଷି ମହାସଂଘଙ୍କେ ସନ୍ତକର୍ମୟମା ରାଶିଟ୍ୟ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟଶାଳା ଗୋଟିଏ	୨୬୪୭୩	ପଟକ	୧	୦.୦୬	୧୦୦୦	୧	୦.୦୬	୧୦୦
୨.୭.୧.୫.୭୮୮	କର୍ମଚାରୀ ଡ୍ରାଇଭିଙ୍ଗ ତାଲିମ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ	୨୨୫୨୨	ପଟକ	୧	୦.୦୩	୩୦୦	୦	୦.୦୦	୦
୨.୭.୧.୫.୭୯୧	ପ୍ରାଇଗାରିକ କୃଷିଷ୍ଣା ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ହୁନ୍ତେ ସାମଗ୍ରିହର୍ବୁ ସଂରକ୍ଷନ୍ତ ହାତେ ପୁରୁଷଙ୍କା ପ୍ରକାଶନ	୨୨୫୨୨	ସଂଖ୍ୟା	୫୦୦	୦.୦୧	୧୭୫	୦	୦.୦୦	୦
୨.୮.୧.୪୯୬	ଉଦ୍ଧୁ କୃଷକହର୍ବୁଲାଈ ଅନୁଦାନ ଦିନେ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି, ୨୦୭୫ (ସଂଶୋଧନ ସହିତ) ବାମୋଜିମ ସଞ୍ଚାଲନ ହୁନ୍ତେ ଉଦ୍ଧୁ କୃଷକହର୍ବୁଲାଈ ଅନୁଦାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁଗମନ ନିରୀକ୍ଷଣ	୨୨୬୧୧	ପଟକ	୬	୦.୦୩	୩୬୦	୬	୦.୦୩	୧୦୦
୨.୮.୧.୪୯୦	ବାଲୀନାଲୀ ଶିଥିତ ଅନୁଗମନ, ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ର ପ୍ରତିଵେଦନ	୨୨୬୧୧	ପଟକ	୬	୦.୦୩	୩୬୦	୬	୦.୦୩	୧୦୦
୨.୮.୧.୪୯୩	Earmark କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ତଥା ସମ୍ପର୍କ ଅନୁଦାନ ର ବିତ୍ତିଯ ହସ୍ତାନ୍ତର୍ଣ୍ମାର୍କତ ସଞ୍ଚାଲନ ହୁନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁଗମନ	୨୨୬୧୧	ପଟକ	୧୦	୦.୦୩	୩୯୦	୧୦	୦.୦୩	୧୦୦
୨.୮.୨.୧୩	ସର୍କାର ଭାଏୟ ଜାଁଦା ତଥା ଆଉଦାକୋ ଭ୍ରମଣ ଖର୍ଚ୍ଚ	୨୨୬୧୨	ସଂଖ୍ୟା	୧୦	୦.୦୫	୫୪୫	୧୦	୦.୦୫	୧୦୦
୨.୮.୨.୧୫୫	କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ଆନ୍ତରିକ ଭ୍ରମଣ ଖର୍ଚ୍ଚ	୨୨୬୧୨	ପଟକ	୧୨	୦.୦୨	୨୫୫	୧୨	୦.୦୨	୧୦୦
୫.୧.୧.୮୦୭	ପ୍ରାଇଗାରିକ ଉପର ନିଯାତ ସହ୍ୟୋଗ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ୧	୨୬୪୭୩	ପଟକ	୧	୦.୧୭	୨୦୦୦	୦	୦.୦୦	୦
୧.୨.୧୦.୧	ପ୍ରଶାସନ ତଥା ଲେଖା ବ୍ୟବସ୍ଥାପନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ	୨୧୧୩୯	ଜନା	୧	୦.୦୧	୮୦	୧	୦.୦୧	୧୦୦
୧.୨.୧୦.୩	ପାଲେ ପହରା ଭତ୍ତା	୨୧୧୩୯	ପଟକ	୧	୦.୦୦	୫	୧	୦.୦୦	୦
୧.୨.୮.୧	ପ୍ରସ୍ତୁତୀ ସଚାହାର ଭତ୍ତା	୨୧୧୩୯	ଜନା	୪	୦.୦୦	୨୦	୪	୦.୦୦	୧୦୦
୧.୬.୪.୧	କର୍ମଚାରୀଙ୍କେ ଯୋଗଦାନମା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବୀମା କୋଷ ଖର୍ଚ୍ଚ	୨୧୧୩୯	ଜନା	୬୭	୦.୦୩	୩୦୦	୬୭	୦.୦୩	୧୦୦

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक		इकाई		वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
		परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	प्रतिशत		
२.१.२.१	विद्युत महशुल	२२१११	पटक	६५०	०.०७	७७०	६५०	०.०७	१००
२.१.३.१	जारको पिउने पार्नी	२२१११	जार	२५	०.०९	१५०	२५	०.०९	१००
२.१.३.२	दयाङ्गुको पार्नी	२२१११	संख्या	६	०.०२	१८०	६	०.०२	१००
२.१.६.१	टेलिफोन महशुल	२२११२	महिना	१	०.०१	२५०	१	०.०१	१००
२.१.७.१	इमेल / इन्टरनेट / वेबसाइट महशुल	२२११२	महिना	१	०.०३	३४६	१	०.०३	१००
२.१.७.४	इमेल / इन्टरनेट / वेबसाइट update महशुल	२२११२	पटक	१	०.०१	९६	१	०.०१	१००
२.१.९.१	हलाक / कुरियर खर्च	२२११२	पटक	६	०.०१	१०८	६	०.०१	१००
२.२.२.२	पेट्रोल- दुईपाइयो	२२११२	लीटर	६४८०	०.०६	७१३	६४८०	०.०६	१००
२.२.२.४	मोबाइल	२२११२	लीटर	२१६	०.०१	१५१	२१६	०.०१	१००
२.२.२.५	अनुगमनमा प्रयोग हुन्ने गाडीको इच्छन	२२११२	लीटर	१४४००	०.१३	१४७०	१४४००	०.१३	१००
२.२.२.५.२	गाडीको लागि डिजल (महाशाखा प्रमुखहरूले प्रयोग गर्ने)	२२११२	लीटर	८८००	०.११	१२६८	८८००	०.११	१००
२.२.२.८.८	चारपाईयो गाडीका लागि मोबिल, ब्रेक आइल	२२११२	लीटर	२५२	०.०२	१७६	२५२	०.०२	१००
२.२.३.२	गाँस	२२११४	संख्या	४८	०.०१	१००	४८	०.०१	१००
२.२.१.२	हलाका सवारी साधन मर्मत खर्च	२२११३	वटा	१०	०.१८	२०२३	१०	०.१८	१००
२.३.१.३	दुईपाइयो सवारी साधन मर्मत खर्च	२२११३	वटा	५४	०.१४	१६२२	५४	०.१४	१००
२.३.१.४.१.४	अन्य सम्पर्ति सञ्चालन तथा सम्भान (कुर्सी, टेबल, दराज आदि)	२२२११	पटक	१५०	०.०२	२००	१५०	०.०२	१००
२.३.२.१	कम्प्यूटर/ल्यापटप मर्मत खर्च	२२२११	वटा	५०	०.०३	२९५	५०	०.०३	१००
२.३.२.१.४	AC तथा विद्युतीय उपकरण मर्मत सम्भान	२२२११	पटक	१	०.०१	२००	१	०.०१	१००
२.३.२.६.७	सोलार पावर व्याक्रम योग्य मर्मत तथा सम्भान	२२२११	पटक	१	०.०३	३००	१	०.०३	१००
२.३.२.७.४	फोटोकॉमी मेशीन मर्मत	२२२११	संख्या	४	०.०१	१००	४	०.०१	१००
२.३.२.८	टेलिफोन व्यवस्थापन तथा NETWORKING सुचारू गर्ने	२२२११	पटक	१	०.०४	४०५	१	०.०४	१००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
				परिमाणा	भार	बजेट			
२.४.१.३५	स्टेशनरी (कार्यालय मसलन्द सामान खर्च)	२२३११	महिना	१२	०.१४	१६००	१२	०.१४	१००
२.४.१२.४९	कार्यालयको लेटर प्याड, टिप्पणी आदेश, फाईल छापाई	२२३३५	पटक	३	०.०३	११५	३	०.०३	१००
२.४.१३.६	कार्यालयको लागि पत्रपत्रीका तथा पुस्तक खरिद	२२३१५	पटक	१००	०.०२	२००	१००	०.०२	१००
२.४.१४.११	विभिन्न दिवस प्रविधि तथा संदर्भपूरक जानकारी प्रचार प्रसार	२२३१५	पटक	१५	०.०२	२२५	१५	०.०२	१००
२.४.१४.३	सञ्चाता प्रकाशन खर्च	२२३१५	पटक	६	०.०२	१८०	६	०.०२	१००
२.५.५.२४	मेशिनरी उपकरण मर्मत सम्भारको लागि annual maintenance contract खर्च	२२४१७	पटक	३	०.०१	१३०	३	०.०१	१००
२.५.५.३२	लेखा व्यवस्थापन सञ्चारी सफ्टवेयर खरिद र सञ्चालन	२२४१२	पटक	१	०.०१	१६	१	०.०१	१००
२.५.५.८	जिन्सी व्यवस्थापन software निर्माण तथा सञ्चालन	२२४१२	पटक	१	०.०१	१६	१	०.०१	१००
२.५.७.१५	सवारी चालक करारमा लिने	२२४१३	संख्या	३	०.०१	८४४	३	०.०१	१००
२.५.७.१०	कम्प्यूटर मर्मत सम्भारको लागि व्यक्ति करारमा लिने	२२४१३	जना	१	०.०१	२००	१	०.०१	१००
२.५.७.२०३	प्रशासन शाखाको लागि कम्प्यूटर अपरेटर (ना.सु. सरह) करारमा लिने	२२४१३	जना	१	०.०१	३३६	१	०.०१	१००
२.५.७.३	कार्यालय सहयोगी सेवा करारमा लिने	२२४१३	संख्या	३	०.०७	७६१	३	०.०७	१००
२.५.७.५	सेवा करारका कर्मचारीलाई पोशाक खर्च	२२४१३	संख्या	१	०.०१	१०	१	०.०१	१००
२.५.७.७७	वेर्ल्जु सम्परीक्षण तथा फळौटको लागि करार	२२४१३	महिना	१	०.०३	३६७	१	०.०३	१००
२.५.८.२३	बोनैचा परियर तथा शौचालय सरसफाईको लागि सेवा करार	२२४१३	पटक	३	०.०१	१८०	३	०.०१	१००
२.५.८.६७	वेर्ल्जु सम्परीक्षणको लागि लेखा शाखामा कार्य गर्न सेवा करार	२२४१३	पटक	१	०.०२	३१९	१	०.०२	१००
२.६.६.११७	वेर्ल्जु तथा थुसासन सम्बन्धी गोष्ठी	२२५१२	पटक	१	०.०१	१००	१	०.०१	१००
२.७.१.११८	कृषि विभागको विभागीय पुस्तिका प्रकाशन	२२५२२	पटक	१	०.०१	२००	१	०.०१	१००
२.९.२.१	गाडी विमा	२२२१४	पटक/संख्या	१४	०.०१	७०	१४	०.०१	१००
२.९.२.२	मोटरसाइकल वीमा	२२२१४	पटक/संख्या	५४	०.०२	१९४	५४	०.०२	१००

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
				परिमाणा	भार	बजेट	परिमाणा	भार	प्रतिशत
२.१.४.१	बार्डक नर्वीकरण	२२२१४	वटा	५४	०.०१	१०८	५४	०.०१	१००
२.१.४.२	चारपाई गाडी नवीकरण	२२२१४	वटा	१४	०.०२	२५६	१४	०.०२	१००
२.१.६.४	कार्यालयमा दैनिक चियापान खर्च तथा अन्य ऐपरिआउने विविध खर्च	२२७१	महिना	१२	०.०८	१७०	१२	०.०८	१००
३	बजार विकास, आर्थिक विश्लेषण तथा तथाइक व्यवस्थापन कार्यक्रम								
१.२.४.१७१	कृषि बजार व्यवस्थापन तथा नियमन समितिको बैठक सञ्चालन	२११३४	पटक	३	०.०१	७५	३	०.०१	१००
१.२.४.१७३	न्युनतम समर्थन मूल्य (MSP) को प्राविधिक समाप्तिको बैठक सञ्चालन	२११३४	पटक	४	०.०१	६५	०	०.००	०
१.२.४.१७८	राष्ट्रिय प्राइमारिक कृषि सञ्चालन प्रदायक निकायको बैठक सञ्चालन	२११३४	पटक	३	०.०१	६०	०	०.००	०
२.५.५.२७	AMIS software र बजार मूल्य सङ्कलन Software update तथा Maintenance करार	२२४१२	पटक	१	०.०१	१७८	०	०.००	०
२.७.२५.६७८	४० औं विश्व खाद्य दिवस मनाउने	२२५२२	पटक	१	०.१९	२२०	१	०.१९	१००
२.७.५.४५४	कृषि बजार बुलेटिन प्रकाशन	२२५२२	संख्या	३००	०.०१	९०	०	०.००	०
२.७.७.११२	६ बटा बालीमा उत्पादन लागत लाभ अद्ययन	२२५२२	संख्या	६	०.२३	२६४४	६	०.२३	१००
२.७.८.२७	AMIS Software सञ्चालन सञ्चारी तालिम (प्रेष तथा जिल्लास्तर)	२२५२२	पटक	७	०.१८	२१००	०	०.००	०
२.७.८.२८	बजार मूल्य सङ्कलन सञ्चारी Software सञ्चालन तालिम	२२५२२	पटक	१	०.०३	३००	०	०.००	०
१३	उखु कृषकहस्ताई अनुदान दिने सम्बन्धी वार्षिकी, २०७५ (संशोधन सहित) वर्मोजिम उखु कृषकहस्ताई अनुदान कार्यक्रम								
१.२.९.२७	उखु कृषकहस्ताई अनुदान दिने कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि जिल्ला स्तरीय भुक्तानी समितिको बैठक भता	२११३९	पटक	८	०.०६	६९५	८	०.०६	१००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
				परिमाणा	भार	बजेट	परिसमाप्ता	भार	
२.८.१.३५४	उच्च कृषकरताई अनुदान दिसे सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालनका लागी अनुगमन मूल्यांकन खर्च	२२६७१	पटक	८	०.०९	१०२५	८	०.०९	१००
२.९.१.६६६	उच्च कृषकरताई अनुदान दिसे सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालनका लागी विविध खर्च	२२७७१	पटक	८	०.०३	३३०	८	०.०३	१००
५.१.११.३१४	उच्च कृषकरताई अनुदान दिसे सम्बन्धी कार्यविधि २०७५ (संशोधन सहित) अधिनमा रही उच्च कृषकरताई अनुदान वितरण गर्ने	२६४९३	पटक	८	८.३.७	१६६२००	८	८.३.७	१००
४	कृषि उत्तरादन सामग्री व्यवस्थापन कार्यक्रम								
२.६.१.११३	मल निरीक्षक तालिम सञ्चालन	२२५११	पटक	१	०.०३	४००	१	०.०३	१००
२.६.४.६५७	बाली वीमामा क्रम सहभागिता भाएका स्थानीय तहका पदाधिकारीहरूलाई कृषि वीमा सम्बन्धी अधिभूमिकारण कार्यक्रम	२२५१२	पटक	३	०.०५	१००	३	०.०५	१००
२.६.४.६६७	योग्यता पुोका विज्ञहरूलाई बाली विमा सम्बन्धी ToT (विमा अधिकर्ता) तालिम (स्थानीय र प्रदेश सरकार समेतको संलग्नता हुने गरी	२२५१२	पटक	३	०.०९	१०००	३	०.०९	१००
२.७.५.४३८	कृषि वीमा सम्बन्धी निर्देशन तथा वीमालेख सम्बन्धी स्थानयुक्त तयारी तथा प्रकाशन	२२५२८	संख्या	१०००	०.०१	२००	०	०.००	०
२.८.१.३७४	बाली वीमा अनुगमन तथा पृष्ठोपेषण (अनुगमन मूल्यांकन तथा कार्यक्रम कार्यात्मकतान भ्रमण खर्च)	२२६११	पटक	३६	०.०४	४०५	३६	०.०४	१००
२.८.१.३७५	भन्सार छुट प्राप्त गर्ने कृषि फार्म उद्यमीहरूको अनुगमन	२२६७१	पटक	४	०.०२	२००	४	०.०२	१००
२.८.१.३७६	कृषि सामग्री आपूर्तिकर्ता (निजी क्षेत्रको) अनुगमन तथा पृष्ठोपेषण	२२६११	पटक	१२	०.०२	१८०	१२	०.०२	१००
५.१.११.३०९	गत आ. व. तथा चालु आ. व. को बाली वीमा प्रिमियममा ७५ प्रतिशत अनुदान उपलब्ध गराउने (किसान दुर्घटना वीमा समेत)	२६४९३	पटक	३	८.६.६	१०००००	२	८.६.६	५७
१२	केन्द्रीय आयोजना व्यवस्थापन कार्यक्रम								

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति	
				परिमाण	भार	बजेट	परिसमाप्त	भार
२.६.४.६५६	JICA संग्राहको प्रतिवद्दता अनुरूप CAP Approach सम्बन्धी ५ दिने TOT सञ्चालन	२२५१९२	पटक	१	०.०७	८००	०	०.००
२.७.२५.६५०	China Nepal Agriculture Technology Cooperation Project in Northern Hilly Region of Nepal को संयुक्त अनुगमन तथा निरीक्षण	२२५२२	पटक	१	०.०३	४००	१	०.०३
२.७.२५.९३६	सम्पन्न भईसकेका आयोजना (RISMFP, SRCCCAP) हल्लाको किसानहालबाट निरन्तरता सम्बन्धी अनुगमन एवम् प्रतिवेदन	२२५२२	पटक	१	०.०२	२५०	१	०.०२
२	योजना, तर्जुमा तथा अनुगमन कार्यक्रम							
२.६.६.४४८	विभाग अन्तर्गतका केन्द्रहाल्को १ विन २ फार्म केन्द्रहाल्को १ दिन गरी २ दिन चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति समीक्षा कार्यक्रम	२२५१९२	पटक	३	०.०३	३००	३	०.०३
२.७.१५.११९	योजना तर्जुमा पूर्व तथारी बैठक तथा छलफल कार्यक्रम व्यवस्थापन	२२५२२	पटक	१	०.००	५०	१	०.००
२.८.१.४९२	विभाग अन्तर्गतका निकायहाल्काट सञ्चालन हुने खाडान्न, आलु, तरकारी, मसला, फलफूल वाली तथा व्यवसायक कीट कार्यक्रम अनुगमन निरीक्षण	२२५१९१	पटक	१२	०.०५	५२६	१२	०.०५
५	प्रविधि विस्तार कार्यक्रम							
२.७.१५.४७४	कृषि अनुसन्धान, प्रसार र शिक्षा सम्बन्ध समिति बैठक सञ्चालन तथा व्यवस्थापन	२२५२२	पटक	३	०.०१	१५०	३	०.०१
२.७.२५.९१०	कृषि प्रसार कार्यक्रम कार्यान्वयन हाते पुस्तका प्रकाशन (स्थानीय तहलाई प्राविधिक सहयोग)	२२५२२	संख्या	१०००	०.०५	६००	१०००	०.०५
२.७.२५.९१३	कृषि प्राविधिक कार्य समूह (अनुसन्धान, शिक्षा र प्रसार) कार्यान्वयन निरीक्षणका तथारी	२२५२२	पटक	१	०.००	५०	१	०.००
५.१.११.३०८	राष्ट्रिय कृषि महासंघको सहकार्यमा राष्ट्रिय कृषि कार्यशाला गोर्खी	२६४१३	पटक	१	०.०३	३५९	१	०.०३

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
				परिमाणा	भार	बजेट	परिमाणा	भार	प्रतिशत
८	बाली विकास कार्यक्रम								
२.७.१५.४८१	संघ तथा प्रदेशका फार्म केन्द्र/सहकारी/संस्थाबाट उत्पादन हुने स्रोत बीडूहरूको अधिकारी तथारी	२२५२२८	पटक	१	०.०३	४००	१	०.०३	१००
९	बागवानी विकास कार्यक्रम								
२.७.१५.४८३	विश्वहरूको सहभागितामा संधिय तथा प्रेषणस्तरका बागवानी फार्म केन्द्रहरूको अनुगमन गरी कार्योजना तथार गर्ने	२२५२२८	पटक	१	०.०१	२००	१	०.०१	१००
११	माटो व्यवस्थापन कार्यक्रम								
२.७.१५.४८७	विश्व माटो दिवस मनाउने	२२५२२८	पटक	१	०.०३	३००	१	०.०३	१००
२.७.१५.६०१	प्राइवारिक कृषिमा प्रयोग हुने रसायनहरू सलान हाते पुस्तिका प्रकाशन	२२५२२८	संख्या	१	०.०१	२५७	१	०.०१	१००
२.७.१५.६०३	प्राइवारिक कृषिको national data base तयार गर्ने	२२५२२८	पटक	१	०.०३	३००	०	०.००	०
२.७.१५.६०४	जिवाणु मल, सूक्ष्म तत्व मिश्रण, माटो सुधारक र विल्वाको वृद्धि वर्धकहरूको प्रकार विक्री वितरण र खपत सम्बन्धी तथाइक अद्यावधिक गर्ने	२२५२२८	पटक	१	०.०४	४१०	१	०.०४	१००
६	कृषि इन्जिनियरिङ तथा पोस्ट हार्डेट कार्यक्रम								
२.७.२५.९४३	कृषि यन्त्र उपकरणहरूको स्वदेशी उत्पादकको रोप्तर तयार गर्ने	२२५२२८	पटक	१	०.०३	३००	०	०.००	०.००
	(छ) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:								
	कूल जम्मा खर्च								
				१००	११५४१७४			५४.०७	५४.०७

२.३ वार्षिक बजेट विनियोजन र खर्च प्रगति

पन्द्रौ योजनाको क्षेत्रगत उद्देश्य र नीतिहरूको कार्यान्वयनमा योगदान पुऱ्याउन आ.व. २०७७/७८ मा १ वटा प्राथमिकता प्राप्त आयोजना तथा कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा आएका थिए, जसमध्ये ७ वटा पहिलो प्राथमिकता प्राप्त (P1) र २ वटा दोस्रो प्राथमिकता प्राप्त (P2) आयोजना/कार्यक्रम रहेका थिए। पहिलो प्राथमिकता प्राप्त (P1) र दोस्रो प्राथमिकता प्राप्त (P2) आयोजना/कार्यक्रममा वार्षिक बजेट विनियोजन र खर्च तल तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

२.३.१ प्राथमिकता प्राप्त (P1) आयोजना/कार्यक्रम

क) कृषि विभाग कार्यक्रम (ब.उ.शी.नं. ३१२०१०११)

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			खर्च प्रतिशत
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
१	कृषि विभाग	३८००	१७८५५०	१८२३५०	९५०	१०७२८९	१०८२३९	५९.३६
२	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, सुनसरी	०	७८८७९	७८८७९	०	७८८७०	७८८७०	९९.८६
३	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, सिराहा	०	६०३८६	६०३८६	०	६०३४३	६०३४३	९९.९३
४	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, महोत्तरी	०	१६०४५८	१६०४५८	०	१६०४३२	१६०४३२	९९.९८
५	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, सल्लाही	०	२१८३२३	२१८३२३	०	२१८००९	२१८००९	९९.८६
६	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, रौतहट	०	४४४२०	४४४२०	०	४२९४२	४२९४२	९६.६७
७	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, बारा	०	१०८३१४	१०८३१४	०	१०७९७६	१०७९७६	९९.६९
८	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, नवलपरासी	०	५०४७३	५०४७३	०	४७६११	४७६११	९४.३३
९	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कञ्चनपुर	०	२५०५७१	२५०५७१	०	२५०११८	२५०११८	९९.८२
कृषि विभागको जम्मा		३८००	११४०३७४	११४४१७४	५५०	५६६२०१	५७४४४०	५३.०५

ख) कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन कार्यक्रम (ब.उ.शी.नं. ३१२०१०१०६)

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			खर्च प्रतिशत
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
१	कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र	९७९००	१०४३२	१०८३३२	९५५९	१४३०९	२३८६८	२२.०३

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			खर्च प्रतिशत
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
२	कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, नकटाभीज	१४१७००	३५३२१	१७७०२१	८९५८	९९०४०	१०७९९८	६१.०९
	जम्मा	१३४६००	४५७५३	१२५३५३	१८५१७	११३३४५	१३१८६६	४६.२१

ग) राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसलाबाली विकास कार्यक्रम (ब.उ.शी.नं. ३१२०११०१)

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			खर्च प्रतिशत
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
१	राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसलाबाली विकास कार्यक्रम	१२६०	२७३७२	२८६३२	१२५९	१९४००	२०६५९	७२.१६
२	तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार	९५९२	२९३१७	३८१०९	८९३८	२००२२	२८१६०	७२.१०
३	आलु बाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक	२७६०	१९२१४	२११७४	२७०४	१५६३१	१८३३५	८१.७७
४	समशीतोष्ण तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम	३८८०	१७८१५	२१७७५	३७४८	१३०३४	१६७८२	७७.७
५	अलैची विकासकेन्द्र, इलाम	४७०८	१९६१७	२४३२५	४०५२	१३१२४	१७१७६	७०.६९
	जम्मा	२२२००	११३४१५	१३५६१५	१५५०९	८१२११	१०१११२	७४.२४

घ) बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम (ब.उ.शी.नं. ३१२०११०४)

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			खर्च प्रतिशत
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
१	बाली विकास तथा जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र	२०००	७८०४४	८००४४	१९९४	१८२२९	२०२२३	२५.२६
२	कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी	२०३६५	२१३५८	४१७२३	१५९५२	१३५१८	२९४७०	७०.६५
३	कृषि विकास फार्म, सुन्दरपुर	११०३५	१८१९८	२९२३३	२४०२	११२४२	१३६४४	४६.६७
	जम्मा	३३४००	११७६००	१५१०००	२०३४८	४२४८८	६३३३७	४१.५४

ड) राष्ट्रिय फलफूल विकास कार्यक्रम फलफूल (ब.उ.शी.नं. ३१२०११०२)

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			खर्च प्रतिशत
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
१	राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र	३९००	४८३७३	५२२७३	३८८१	२८७९७	३२६७८	६२.५१
२	कफी विकास केन्द्र, गुल्मी	१८२७०	२४०६३	४२३३३	१७१२९	१४६५४	३१७८३	७९.०२
३	शीतोष्ण बागवानी विकास केन्द्र, मार्फा	२७१५०	४९७३८	७६८८८	२५१८३	४६४७०	७१६५३	८२.७४

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			खर्च प्रतिशत
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
४	उष्ण प्रदेशीय वागवानी विकास केन्द्र, नवलपुर	२५३०	३१६४८	३४९७८	२४७०	२७७०४	३०१७४	९३.१९
५	सुन्तलाजात फलफूल विकास केन्द्र, तानसेन	२६०१३	२२९५४	४८९६७	२१३७१	१९१४६	४०५१७	७५.०७
६	समशीतोष्ण वागवानी केन्द्र, कीर्तिपुर	३३८५०	२५७६७	५९६१७	३००९३	१७०१९	४७११२	८८.२९
	जम्मा	१११७१३	२०२४४३	३१४२४६	१००१२७	१५३७५०	२५३४१७	८०.८०

च) रानिजमरा कुलरिया सिंचाइ आयोजना-प्रणाली आधुनिकीकरण कृषि कार्यक्रम (ब.उ.शी.नं. ३१२०११०७)

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			खर्च प्रतिशत
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
१	रानिजमरा कुलरिया सिंचाइ आयोजना	१७००	२८७१००	२८८८००	२१३३२७	१०८६	२१४४१३	७४.२४

छ) समुदाय व्यवस्थित सिञ्चित कृषि क्षेत्र कार्यक्रम (ब.उ.शी.नं. ३१२०११११)

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			खर्च प्रतिशत
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
१	समुदाय व्यवस्थित सिञ्चित कृषि क्षेत्र कार्यक्रम	०	५०७००	५०७००	०	१२९१४	१२९१४	२५.४७

२.३.२ प्राथमिकता प्राप्त (P2) आयोजना/कार्यक्रम

क) व्यावसायिक कीट विकास कार्यक्रम (ब.उ.शी.नं. ३१२०११०३)

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			खर्च प्रतिशत
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
१	व्यावसायिक कीट विकास केन्द्र, हरिहरभवन	१५००	२०८४०	२२३४०	१२९०	१२०८१	१३३७१	५९.८३
२	मौरी विकासकेन्द्र, गोदावरी	६५०५	२५६९५	३२२००	४३०३	१६१२४	२०४२७	६३.४४
३	रेशमखेती विकास केन्द्र, खोपासी	१५९९५	२७३६५	४३३६०	१५९९०	२५१३८	४११२८	९६.९२
	जम्मा	२४०००	७३५००	५७५००	२१५२३	५३३४३	७४५२६	७३.८०

ख) केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला कार्यक्रम (ब.उ.शी.नं. ३१२०११०५)

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			खर्च प्रतिशत
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
१	केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला	७९००	५७५२१	६५४२१	४५२४	३३४४७	३७९७१	५८.०४

२.४ समष्टिगत वित्तीय प्रगति स्थिति

कृषि विभाग र मातहतका केन्द्र अन्तर्गत आ.व. २०७७/७८ मा सञ्चालित पहिलो र दोस्रो प्राथमिकतामा परेका आयोजना/कार्यक्रमहरूको वार्षिक बजेट, खर्च तथा वित्तीय प्रगति तल तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

प्राथमिकता	कार्यक्रम संख्या	वार्षिक बजेट (रु. हजारमा)			वार्षिक खर्च (रु. हजारमा)			वित्तीय प्रगति
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
P1	७	४०४२६६	१९७५६३१	२३७९८९७	२३८३८०	१६१२४७१	१८५०८५१	७७.७७
P2	२	३१९००	१३१४२१	१६३३२१	२६१०६	८६७८६	११२८९२	६९.९२
जम्मा (४)		४३६१६६	२१०७०५२	२५४३२१८	२६४४८६	१६९९२५७	१९६३७४३	७७.२१

२.५ वर्गीकृत वार्षिक प्रगति स्थिति

कृषि विभाग र मातहतका केन्द्र अन्तर्गत आ.व. २०७७/७८ मा सञ्चालित पहिलो र दोस्रो प्राथमिकतामा परेका आयोजना/कार्यक्रमहरूले हासिल गरेको प्रगति देहाय बमोजिम वर्गीकरण गरिएको छ ।

भारित तथा वित्तीय	वार्षिक प्रगति			
	P1 (७)		P2 (२)	
	भारित	वित्तीय	भारित	वित्तीय
८० प्रतिशत भन्दा बढी	३	१	१	
५०-८० प्रतिशत	३	३	१	२
५० प्रतिशत भन्दा कम	१	३		

२.६ भारित तथा वित्तीय प्रगति स्थिति

क्र. सं.	व.उ.शी.नं.	कार्यक्रम	वार्षिक		वार्षिक प्रगति प्रतिशत	
			विनियोजन रु. हजारमा	खर्च रु. हजारमा	वित्तीय	भारित

प्राथमिकता प्राप्त P1 कार्यक्रमहरू

१	३१२०१०११	कृषि विभाग	११५४९७४	१०७५३८९	९३.१७	९४.०७
२	३१२०१०१०६	कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२८५३५३	१२९८९२	४५.५२	७१.८३
३	३१२०११०१	राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसलावाली विकास कार्यक्रम	१३५६९५	१०१०३६	७४.४९	८५.१२
४	३१२०११०४	बाली विकास तथा जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम	१५१०००	६३३४७	४१.९५	५६.१२
५	३१२०११०२	राष्ट्रिय फलफूल विकास कार्यक्रम	३१४२५६	२५३८७५	८०.८०	९०.२४
६	३१२०११०७	रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना-प्रणाली आधुनिकीकरण कृषि कार्यक्रम	२८८८००	२१४४०८	७४.२४	७९.५०
७	३१२०११११	समुदाय व्यवस्थित सिन्चित कृषि क्षेत्र कार्यक्रम	५०७००	१२९१४	२५.४७	३९.४३
		P1 कार्यक्रमको जम्मा	२३७५८८७	१८५०८५१	७७.७७	८५.०३

प्राथमिकता प्राप्त P2 कार्यक्रमहरू

१	३१२०११०३	व्यावसायिक कीट विकास कार्यक्रम	९७९००	७४९२१	७६.५३	९०.१०
२	३१२०११०५	केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला कार्यक्रम	६५४२१	३७९७२	५८.०४	७०.३३
		P2 कार्यक्रमको जम्मा	१६३३२१	११२८९२	६९.९२	७१.०७
		कुल जम्मा	२५४३२१८	१५६३७४३	७७.२१	८३.७४

२.७ बजेट वर्तव्यमा उल्लिखित बुँदाहरू अन्तर्गतका क्रियाकलाप र प्रगति विवरण

क्र. सं.	नीति बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्याहार	क्रियाकलाप	प्रगति
१	८०	प्रशस्ता आन्तरिक रोजगारी भई नसकेको अनवस्थामा कोभिड-१९ को विश्वव्यापी महामारीले स्वदेशको रोजगारी सकुचित हुने र दैरेशक रोजगारीमा रहेका नेपालीहरूका फरिन्मै सम्भावित परिस्थितिले वेरोजगारको सम्भावा बढाउने जोखिम देखिए छ । वेरोजगारहरूको सम्भावित पाइकृत व्यावसायिक कृषि, बहुत भौतिक पूर्वाधार, स्थानीय पूर्वाधार, साना तथा मफ्कीला उद्योग, उत्पादनमूलक उद्योग, निर्माण र सेवा क्षेत्रमा परिचालन गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न बालीको स्रोत वीउ उत्पादन बीज बुँदि कार्यक्रम मागा र सम्भाव्यताका आधारमा कृषकहरूबाट जनसहभागितामा १० वटा दिप द्रुतवेल जडान । प्राइगारिक मिसन कार्यक्रम तथा प्राइगारिक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम तथा प्राइगारिक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्याबिधि प्रेश एवम् स्थानीय तहहरूमा पठाइएको र कार्यक्रम सञ्चालन भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> १०८३ मे. टन (धान, गहुँ, मके) को स्रोत वीउ, १० मे. टन दलहनको, १२.२ मे.टन तेलहनको ३.९८ मे. टन तरकारीको स्रोत वीउ उत्पादन भएको । कृषि पूर्वाधार विकास तथा यान्त्रिकण केन्द्रवाट सम्झौता बमोजिम १० वटा डिप द्रुतवेल जडान सम्पन्न भएको । मन्त्रालयबाट प्राइगारिक मिसन कार्यक्रम तथा प्राइगारिक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्याबिधि प्रेश एवम् स्थानीय तहहरूमा पठाइएको र कार्यक्रम सञ्चालन भएको ।
२	९८	वर्तमान सरकारले अधि सारेको सदुपयोगको सिद्धान्त अन्तर्गत नेपालको सबै खाली जमिनलाई खेर जान नदिने र कृषियोग भूमिको पूर्ण उपयोग गरी सरकार खेती प्राणलीका माट्टमबाट ठूलो परिमाणमा कृषि उत्पादन गर्ने नीति कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । सरकारले रासायनिक मल, उन्नान वीउको आपूर्ति तथा वितरण र सिंचाइ क्षेत्रको विस्तार गरेको छ । यस अवधिमा धान, गहुँ, मके, तरकारी, आलु लगायतका कृषि उपजको उत्पादन बुँदि भई खाल सुरक्षाको स्थितिमा सुधार आएको छ ।	<ul style="list-style-type: none"> प्राइगारिक मिसन कार्यक्रम तथा प्राइगारिक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम तथा प्राइगारिक खेती प्रवर्द्धन कार्याबिधि सञ्चालन कार्यक्रम सञ्चालन नियंत्रण तहयोग कार्यक्रम 	<ul style="list-style-type: none"> कृषि विकास फार्म, चन्द्रांगीमा १ वटा कृषि यान्त्रिकरण स्थापना । कृषि विकास फार्म, चन्द्रांगीमा १ वटा कृषि यान्त्रिकरण सिकाइ केन्द्र स्थापना भई सञ्चालन हुने कम्मा रहेको ।
३	९९	आगामी आधिक वर्षमा सरकारले कृषि क्षेत्रमा थप आधुनिकीकरण, यान्त्रिकण र विशिष्टिकरण भरी उत्पादकत्व तथा उत्पादन बुँदिमा जोड दिईदै । स्वदेशी वस्तुको उपयोग गरी, अन्तर्रक उत्पादनाई प्रोत्साहन गरी, अभियान सञ्चालन गरिनेछ । कृषि वस्तुको प्रशोधन उद्योग स्थापना गरी प्रशोधित खाद्यवस्तु नियंत्रण गर्ने नीति लिईनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> कृषि यान्त्रिकरण सिकाइ केन्द्र 	<ul style="list-style-type: none"> कृषि विकास फार्म, चन्द्रांगीमा १ वटा कृषि यान्त्रिकरण स्थापना ।

क्र. सं.	नीति बुद्धान्त	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहारा	क्रियाकलाप	प्रगति	
४	१००	सरकारले कृषि तथ कृषिजनन्य उद्यम व्यवसायलाई रोजगारीको मुख्य क्षेत्रको रूपमा विकास गर्नेछ । यस प्रधानमन्ती कृषि आधुनिकीकरण परियोजनालाई पुनः संरचना गरी कृषि क्षेत्रको रूपान्तरणको प्रमुख कार्यक्रमको रूपमा नेपालभर विस्तार गरिनेछ । यस परियोजनामार्फत् राष्ट्रिय आवश्यकता र स्थानीय सम्भावनाको आधारमा उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्दै दुलो परिमाणमा एउटै स्थानमा कृषि वर्स्टुको उत्पादन वृद्धि गरिनेछ । यसवाट कृषि उत्पादकत्वको वजार र नियांतको सम्भावना बढेनेछ । कृषि उत्पादनसंग सम्बन्धित अन्य कार्यक्रमहरू यस परियोजनासँग दोहारे नपर्ने गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।	नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषदलाई सम्बन्धित सूधार गरी परिणाममुर्खी बनाइनेछ । ताइबिड जातका बालीवर्स्टुको विकास गर्ने विशेष ध्यान दिइनेछ । कृषि अनुसन्धान सम्बन्धी विद्यमान संरचनाहरूलाई स्तरोन्तति गरी सबै प्रदेशमा एग्रीकल्चर तथा लाइफस्टक एक्सेलेन्स सेन्टरको विकास गरिनेछ । यी सेन्टरबाट कृषि कार्यक्रमहरूलाई सहभागी गराई कृषि र पशुपालनको व्यावहारिक अनुसन्धान र कृषि प्रविधिको प्रयोग सञ्चालनी सीप हस्तान्तरणसँगै उत्पादन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।		<ul style="list-style-type: none"> सुदूरपश्चिम र कर्णाली प्रदेशका १० वटा स्थानीय तहहरूमार्फत स्थानीय कृषक समुदायले उपयोग गर्ने गरी लागत कम गर्ने तथा मधिलाको कार्यबोक्स कम गर्नामा सशाउँ पुऱ्याउने चिनो कुटूने मैशिन अनुदानमा उपलब्ध गराउन १६ वटा मैशिनहरू खरिद भई बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रमा दाखिला गरिएको । सामान हस्तान्तरण सम्बन्धमा कोमिड-१९ र वाटोघाटोको सहज अवस्था तभएकोले स्थानीय तहसंग सम्पर्क भइरहेको र नियंत्रणा सहज हुनासाथ साउन महिनाभित्र स्थानीय तहहरू मैशिन प्रयोगको प्रदर्शनी सहित सामान हस्तान्तरण गरिने कार्यक्रम रहेको । ध्यानको ६ जातहरू उन्मोचनका लागि प्रस्तावना पेश भएको, गाउँको १० जात उन्मोचन भएको, मर्कोको १ जात उन्मोचन भएको, गल्याडूलसको ३ जात पञ्जिकरणको लागि प्रस्तावना पेश भएको । उखुको ३ जात पञ्जीकरण भएको, विवीकलको ४ जात पञ्जीकरणको लागि प्राविधिक उप-समितिबाट पास भएको ।
५	१०२	स्थानीय मौलिक बाचान, फलफूल, तरकरी वालीहरू, पशुपत्तिपालन तथा मस्त्यपालनको पञ्चीकरण, उत्पादकत्व र वहु प्रयोगका बोनमा अनुसन्धान तथा प्रवर्द्धन गरिनेछ ।		<ul style="list-style-type: none"> रेयाने बालिको परिकर एवम् अन्त वा पिठोको बाजारीकरण सहयोग कार्यक्रम, रेयाने बाली उत्पादनको लागत कम गर्न याननीकीकरण सहयोग कार्यक्रम । उन्नत जात पञ्जीकरण तथा स्पिकरिस गर्ने । 	
५२	१०३				

क्र. सं.	नीति बुद्धा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहारा	क्रियाकलाप	प्रगति
७	१०४	कृषिलाई आयमूलक, आधुनिक र मार्यादित पेशा तथा उत्पादनशील व्यवसायको रूपमा विकास गरिनेछ। फर्केका युवाहरहरूलाई कृषि व्यवसायमा आकर्षित गरिनेछ।		<ul style="list-style-type: none"> ६० स्थानीय तहमा विभिन्न स्तरका कृषि उपज बजारहरू स्थापनार्थ कार्यक्रममा उल्लेख भए, अनुसारका प्रारम्भिक कार्य, निर्माण सुरु, निरन्तरता तथा कार्य सम्पन्न लगायतका क्रियाकलापहरू सम्पन्न भएका । तारकेश्वर न.पा बाटे निर्माण सुरु गर्ने प्रातिवद्वता लिई बजार निर्माणको लागि जेप्तमा शस्तर वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत उपलब्ध गराइएको रु. १ करोड ५० लाख र आगामी आ.वा मा शस्तर वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत विनियोजन गरिएको रु. ३ करोड समेतमा सम्बन्धित स्थानीय तहले आप्नोसमेत साफेदारी गरी बजार निर्माणको लागि मिति २०७५/०३/१५ मा सुचना प्रकाशन गरेको । स्थानीय तहहरूमा कृषि बजार निर्माणका लागि स्थानीय हस्तान्तरण । काठमाडौं उपत्यकाका २ स्थान तारकेश्वर न.पा र कागेश्वरी न.पा मा कृषि उपज बजार निर्माण ।
८	१०५	सरकारने कृषि उत्पादनका लागि आवश्यक सउरक, विद्युत, सिंचाइ, शीत भण्डार, सइक्लन तथा विद्युत नेटजस्ता पूर्वाधारहरूको विकास गरेन्छ।		<ul style="list-style-type: none"> कागेश्वरी मनोहरा न.पा. मा पनि आगामी आर्थिक वर्ष २०७५/७६, देखि सोही न.पा. बाट डिपिआर अनुसार बजार निर्माणका लागि रु. १ करोड ५० लाख शस्तर वित्तीय हस्तान्तरण गरिएको । रुपदेवी र मोरड जिल्लामा सम्झौता भई निर्माण कार्य सुरु भएको । दोस्रो किस्ता भुगतानी भइसकेको । अख्यान प्रतिवेदन तथार भई मन्त्रालयमा पेश भएको ।

क्र. सं.	नीति बुद्धा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहारा	क्रियाकलाप	प्रगति
९	१०६	वास्तविक कृपकलाई सरल हड्डले उत्पादनमा अनुदान उपलब्ध गराउने नीति लिनेछ । कृपकलाई अनुदानित वीउ तथा मल र नवीनतम प्रविधि समयमै उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइनेछ । एउटा प्रयोजनका लागि एकै तह वा निकायबाट मात्र अनुदान उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> उन्नत वीउमा कृपकलाई अनुदान कार्यक्रम (धान माई र गहु) । स्रोत वीउमा Output Based Incentives उपलब्ध गराउने उपलब्ध गराउने । उन्नत वीउ विभिन्न वितरण । उन्नत वीउ विभिन्न वितरण । 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय तहहरूबाट सूचना प्रकाशन भई वीउ खारिद प्रक्रिया आगाड बढेको । धानको उन्नत वीउ कार्यक्रम लागू भएका स्थानीय तहहरा चैते धानको खीउ खारिद प्रक्रिया अगाह बढाइएको । स्रोत वीउमा Output Based Incentives उपलब्ध गराउने कार्यविधि स्थानीय तहहरा विभिन्नतरित रकम अन्यथा गरिएको । कोभिडका कारण लक्ष्य अनुसार प्रगति हुन नसकेता पनि २४५ X.७ ले विज वृद्धि कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।
१०	१०८	यस सरकारले भूमि उपयोगिताहिन रहने स्थितिको अन्य गर्ने नीति लिएको छ । सार्वजनिक वनशेष, सडक तथा राजमार्गका किनारा, नदी उकास र उपयोगिताहिन सार्वजनिक सरकारी जमिनमा फलफूल र अन्य विरुद्ध रोने, सरक्षण गर्ने, कार्यक्रम अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ । निझी बाँझो जग्गा खेतबारीका काल्पना र आलीमा समेत दलहरू, तरकारी, फलफूल र अन्य विरुद्ध लागाउन आम कृपकलाई अभिप्रैत गरिनेछ । शहरी क्षेत्रमा केसावारी कैसी र गमला खेती प्रवर्द्धन गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> हाल भएका फलफूल नरसी क्षमताको अधिवृद्धि, नयाँ बहुउद्देश्यी नसरी स्थापना गर्ने । फलफूल दशक अन्तर्गत फलफूल विरुद्ध रोपण तथा तहमा फलफूल विरुद्ध रोपण अभियान कार्यक्रम (३ हजार हे.) । फर्म केन्द्रबाट फलफूल तथा आलइकारिक विरुद्ध, तरकारीका विरुद्ध उत्पादन तथा विक्री वितरण उत्पादन तथा विक्री वितरण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> बहुउद्देश्यी नसरी स्थापना तथा हाल सञ्चालित नसरीहरूलाई क्षमता अधिवृद्ध कार्यक्रम सञ्चालन प्राप्तिया, २०७७ स्वीकृत भई प्रदेश तथा स्थानीय तहमा पठाइएको । फलफूल दशक कार्यक्रम अन्तर्गत फलफूल विरुद्ध रोपण तथा फलफूल खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन प्रक्रिया, २०७७ स्वीकृत भई प्रदेश तथा स्थानीय तहमा पठाइएको । कृषि फार्मसंघ १९९९३ वटा वर्षे फलफूल विरुद्ध र ३५४२ वटा हिउदै गरी जम्मा ५४३०५ फलफूल विरुद्ध विक्री वितरण भएको छ । ६९१५ वटा आलइकारिक विरुद्ध विक्री वितरण भएको छ ।
११	१०९	अगानिक कृषि उत्पादनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । अगानिक कृषि वस्तुहरूको प्रमाणिकरण र चाण्ड प्रवर्द्धन गरी राष्ट्रिय तथा अत्तराधियस्तरमा वजारीकरण गरिनेछ । कृपास, रेसम, कून र अन्य विभिन्न प्रकारका धागो र रेसाको उत्पादन, प्रशोधन र प्रयोगाको शृङ्खला विकास गरी व्यावसायिक उत्पादन र बजार व्यवस्थाका लागि सहजीकरण गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> उच्च कृपकलाई अनुदान दिने सम्बन्धी कार्यविधि २०७८ (सञ्चोहन सहित) बमोजिम उच्च उत्पादक कृपकलाई अनुदान दिने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ (सञ्चोहन सहित) बमोजिम उच्च कृपकलाई अनुदान वितरण गर्न चूल ९७ करोड १५ लाख २३ हजार १९० रुपैयां विनियोजन भएकोमा ८ जिल्लाका कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमार्फत ९६ करोड ६२ लाख रुपैयां (९९.४२ %) अनुदान रकम वितरण । 	

क्र. सं.	नीति बुद्धि नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यवहार	क्रियाकलाप	प्रगति
१२	१११	कृषकले लागतका आधारमा उत्पादनको उचित मूल्य प्राप्त गर्ने गरी कृषि उपजको बजारीकरणको प्रबन्ध गरिनेछ । वाली लागाउन पूर्व नै प्रमध खाइन बालीहल्लको न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकिनेछ । यससी कृपकको बचत सुनिश्चित गरिनेछ ।	• ५ वटा बालीमा न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकिने (धान, गहुँ, मकै र उखुँ) ।	• धान, गहुँ र उखुँको न्यूनतम समर्थन मूल्य क्रममा: मोटा धान प्रति क्विप्टल रु. २७५/-, मध्यम धान प्रति क्विप्टल रु. २८८/-, गहुँको प्रति क्विप्टल रु. ३११/- र उखुँको प्रति क्विप्टल ५४४.३३ तोकिएको ।
१३	११३	नस्ल सुधारका कार्यक्रम सञ्चालन गरी उन्नत नस्लको व्यावसायिक पशुपत्तिपालनका लागि कृपकहल्लाई प्रोत्साहन गरिनेछ । पोषणयुक्त पशु आहारको उत्पादन र प्रवर्द्धन गरिनेछ । पशुपालनका लागि घासखेती गरिनेछ । बुहत चरिचरणको विकास गरिनेछ । हिमली क्षेत्रमा चौरी, भेडा तथा च्याङ्गा, पहाड र तराईमा गाई, भैंसी, वाखा, बहुरात चुवारपालन गरी दृश्य, मासु, अण्डा र ऊनको उत्पादन बढाइनेछ ।		
१४	११४	पशुजन्य उत्पादनको गुणस्तर नियन्त्रण तथा नियमन गरी बजार व्यवस्थापनमा सहजीकरण गरिनेछ । गुणस्तरीय पशु स्थानस्थ सेवा विस्तार गरिनेछ । पशु रोग विरुद्ध खोप कार्यक्रमलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ । पशुबाट सर्ते रोगहल्लको नियन्त्रणको गर्न बाबरेस्टाइन र प्रयोगशाला सेवाको सुदृढिकरण र विस्तार गरिनेछ ।		
१५	११६	सबै प्रदेश र स्थानीय तहहल्लमा खाली बचत घरको व्यवस्था गरी खाद्यवस्तु भण्डण गरिनेछ । सध, प्रदेश र स्थानीय तहमा बीउ, नस्ल, औजार, प्रविधि, उत्पादन, भाडारा, प्रारम्भिक प्रशोधन र बजारीकरणको इकाईको विकास गरिनेछ । कृषि उपजको मूल्य भूद्विलामा चूचना प्रतिधिको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । एकीकृत व्यवस्थापन सूचना प्राणली विकास गरी संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कृषि तथ्याङ्क अद्यावधिक गरिनेछ ।		देशका विभिन्न ७ (सात) स्थानमा रहेका विषादी अवशेष पुतु विश्लेषण इकाईहल्लबाट ७५.७२ वटा नमुना परीक्षण आरिएको मा विषादी अवशेष परीक्षणको नतिजा: हरियो-७५, ४९, पहेलो-५५ र रातो-२७ देखिएको ।
१६	११७	खाली प्रदार्थको गुणस्तर र नियमनलाई थप प्रभावकरी बानाइनेछ । खाली स्वच्छता प्रवर्द्धनका लागि कानूनी व्यवस्था गरिनेछ ।	• विषादी अवशेष दुत विश्लेषण प्रयोगशालामार्फत नमुना परीक्षण ।	
१७	११८	जलवाय परिवर्तन, रोगको प्रकोप एवम् प्राकृतिक विप्रद्वाट कृषि क्षेत्रमा आउन सक्ने जोखिम त्यागीकरण गरिनेछ । पशुपत्ती तथा बाली बीमाको गत तथा चालु आ.व. को बाली बीमाको प्रियमध्यमा ७५% अनुदान उपलब्ध गराउने । विस्तार र जलवाय अनुकूलन कार्यक्रम सञ्चालन गरी लगानी सुरक्षण गरिनेछ ।	• बाली बीमार्फत रु. ५ करोड ४५ लाख ३७ हजार ७५ अनुदान वीमा समितिलाई भुक्तानी गरिएको । पशुपत्ती तथा मत्स्य वीमाको प्रियमध्यमा ७५ प्रतिशत अनुदान बापत १ अर्ब २४ करोड २१ लाख ६३ हजार रकम भुक्तानी भएको ।	

२.८ मन्त्रालय र विभागबीच भएको कार्यसम्पादन सम्झौताको प्रगति विवरण

क्र.सं.	नितिजा सूचक	एकाइ	परिस्थाणात्मक लक्ष्य	प्रगति
क	लक्ष्य तोकिएको			
१	भौतिक प्रगति	प्रतिशत	न्यूनतम ८०%	८३.७४
२	वित्तीय प्रगति		प्रतिशत	न्यूनतम ८०%
३	लिलाम	पटक	न्यूनतम १ पटक	भएको
४	सुशासन/व्यवस्थापन	आ.अ.	सुशासन/व्यवस्थापन सुधार भएको हुने	भएको
५	उखु किसानको अनुदान माग दावी भुक्तानी	प्रतिशत	न्यूनतम ९५%	भएको
६	कृषि वीमा अनुदान	प्रतिशत	न्यूनतम ९५%	भुक्तानी प्रक्रिया रहेको
७	तरकारी विकास कार्यक्रम	प्रतिशत	न्यूनतम ९५%	८५.१२
८	कृषि पूर्वाधार तथा बजार विकास	प्रतिशत	स्वीकृत कार्यविधि तथा कार्यक्रम अनुसार हुने	भएको
९	प्रयोगशाला सेवा	प्रतिशत	न्यूनतम ८०%	भएको
१०	प्रगति समीक्षा गोष्ठी सञ्चालन	पटक	कृषि विभाग र मातहतका निकायबाट सञ्चालित गतिविधिहरू बारे पृष्ठपोषण प्राप्त हुने	भएको
११	आयोजना व्यवस्थापन सहजीकरण	पटक	न्यूनतम ४ पटक	भएको
१२	अनुगमन	पटक	न्यूनतम ६० पटक	आंशिक भएको
१३	नेतृत्व प्रदान गर्ने	आ.अ.	आवश्यकता अनुसार	भएको
१४	जनसहभागितामा डिप ट्यूबवेल जडान	प्रतिशत	न्यूनतम ८०%	भएको
१५	सूचनाको हक कार्यान्वयन	आ.अ.	चौमासिक विवरण	प्रकाशित भएको
१६	बेरुजु फ्लैट	प्रतिशत	न्यूनतम ४०%	९१.६१
ख	लक्ष्य नतोकिएको			
१	माननीय मन्त्रीज्यू, श्रीमान् सचिवज्यू तथा नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा विभागबाट लिनुपर्ने नेतृत्व लिने	आवश्यकता अनुसार	नेपाल सरकारको समग्र नीति तथा कार्यान्वयनमा सहजीकरण	भएको

२.६ प्रगति नपुगका क्रियाकलापहरू र कारणहरू

कार्यक्रम/अयोजनाको नाम		वार्षिक प्रगति %:	प्रगति कम हुनुका कारणहरू
भारित	विवरित		
कृषि विभाग ३१२०१०१	९४.०७	९३.९७	<ul style="list-style-type: none"> काठमाडौं उपत्यकाको ताँकेश्वर र कागोश्वरी मनोहररामा DPR तयार भए अनुसार वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सहित कृषि उपज बजार पूर्वाधारहरूको निर्माण गर्ने तारेको७वर न.पा. मा बजार निर्माणको लागि स्रोत सुनिश्चितता भएको तर पछिल्लो समय पूर्वाधार निर्माणका लागि जग्गा उपलब्धताको सहमती नेपाल सरकारबाटे हुनु पर्ने आशयको सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको पारिपत्रका कारण अधि बद्धन नसीकेको । संघ अन्तरगत रहेका कृषि उपज थोक बजार स्थलहरू (कावासोती, पोखरा, ध्रारान, सुर्खेत, अतारिया आदि) को पूर्वाधार विस्तार तथा स्तरोन्नती ५ वटा सङ्घीय कृषि उपज थोक बजारबाट प्राप्त प्रस्ताव मध्ये अतारिया र सुर्खेत गरी २ वटा बजारमा प्रोदेशीक निकाय/स्वलगानीबाट पर्नि प्रस्तावित कार्यक्रमकै लागि लगानी भएको देखिएकोले बाँकी २ वटा बजारमा दोहोरपन नगरिएको । ध्रारान र पोखरा बजारहरूको स्थाइ लेखा नम्बर नभएकाले । स्थगनीय तहहरूबाट प्राप्त माग अनुसार आधिनिक कृषि उपज बजारस्थलको DPR तयार गर्ने समयमा स्थानीय तहबाट जग्गा सहित DPR माग नभएको । दिप दयवेल निर्माण तथा जडान (मत्त्य विकास फार्म, भैरहवा १, तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार-१, कृषि समग्री क.लि., झुम्का अन्तर्गतको बीउचिजन कार्मकालीन फार्ममा १ वटा Feasible नभएको तथा खुमलटार-१ को निर्माण कार्य ठेबका भए तापनि कोभिडको कारण सम्पन्न हुन नसकेको ।

कार्यक्रम / अयोजनाको नाम	वार्षिक प्रगति %:		प्रगति कम हुनका कारणहरू
	भारित	विवरित	
राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसलाबाली विकास कार्यक्रम ३१२०११०१	७४.१२	<ul style="list-style-type: none"> पी.बी.एस. को भाइरस परीक्षण केट्रीय कृषि प्रयोगशाला तथा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्सँग परीक्षणका लागि पहल भएको-उपकरण अभावका कारणले परीक्षण गर्न सम्भव नभएको । बीउ आलु प्रमाणिकणा आलुको पूर्व मूल बीउको भाइरस परीक्षण हुन नसकेको कारणले सम्पन्न हुन नसकेको । प्रमुख तरकारी बालीको लाभ लागत विश्लेषण कोमिड-१९/वट्चावर्तीका कारण सर्वेक्षण कार्य हुन नसकेको । Tomato seed extraction machine, Weighing and filler machine, Sealing machine खरिद तथा जडान माटो परीक्षण शिविर सञ्चालन, फर्म दिवस मनाउने, घृन्त बाली शिविर सञ्चालन, स्कूल हार्टिकल्चर तालिम, प्रदेशस्तरका अलैची कषपकहरूलाई स्थलगात अलैची खेती प्रविधि विकास कोमिड-१९ को कारणले सम्पन्न हुन नसकेको । नविनतम प्रविधि तथा स्थानीय प्रविधि प्रयोगबाट बीउ उत्पादनमा असरसम्बन्धी अध्ययन, विभिन्न जर्मल्याजमहरूको फेनोलोजिकल अध्ययन /कौशी खेतीमा प्रयोग भएका विभिन्न प्रविधिहरूको लाभ लागत विश्लेषण मन्त्रालयको परिपत्र अनुसार गर्न नमिलेको । कार्यविधि स्थीकृत नभएको हुँदा फार्म परिसर बरीपरीका घरधुरीमा कौशी खेती प्रवर्द्धनको लागि सामग्री (५० प्रतिशत अनुदान) सञ्चालन गर्न नसकिएको । 	
७४.४९	<ul style="list-style-type: none"> रुटस्टकको अभावले कलमीबाट गोलभेडा उत्पादन तथा परीक्षण कार्यक्रम सञ्चालन हुन नसकेको । लामो समय खडेरीले गर्दा कुलो मुहान सुक्न गाइ सिंचाइ अभावले तरकारी मूलबीउ उत्पादन गर्न नसकेको । यो वर्ष पर्पल झ्वाको समस्या नदेखिएको तरकारीको रोगकिरा नियन्त्रण प्रविधि अध्ययन तथा नरिजा प्रकाशन । सिंचाइ कुलो मर्मत सुधार लक्ष्य अनुसार बजेट कम भएको । कर्मचारी अभावले गर्दा प्रदेशस्तरमा अलैचीको सिन्दूरे रोगको अध्ययन र व्यवस्थापन परीक्षण र निझी प्रार्थिक विषेशजाको सहकार्यमा अलैची बगान डढने रोगको अध्ययन परीक्षण हुन नसकेको । बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रको पचानुसार अलैचीको जर्मल्याजम जात उन्मोचनको प्रथम वर्षको काम स्थगन भएको । 		

कार्यक्रम / अयोजनाको नाम	वार्षिक प्रगति %:	भारित विविध	प्रगति कम हुनुका कारणहरू
कार्यक्रम / अयोजनाको नाम	भारित विविध	भारित विविध	प्रगति कम हुनुका कारणहरू
बाली विकास तथा जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम ३२०११०४	५६.१२	४७.९५	<ul style="list-style-type: none"> योत वीउमा Output Based Incentives उपलब्ध गराउने कार्यक्रम योत वीउमा प्रतिफलमा आधारित अनुदान उपलब्ध गराउने सञ्चालन प्रौद्योगिक्या २०७७“ स्वीकृतिको लागि कृषि तथा पशुपन्ची विकास मन्त्रालयमा पेश भएकोमा सो सञ्चालन प्रौद्योगिक्या स्वीकृत भई ढिला प्राप्त भएकोले प्रक्रिया पूरा गरी अनुदान उपलब्ध गराउन समयाभाव भएकोले यस केन्द्रको च.नं. ३३४ मिर्ति २०७७/१२४ को पत्रबाट विनियोजित रकम अन्यर्पणका लागि मन्त्रालयमा लेखी पठाइएको । राष्ट्रिय कृषि जैविक विविधता रणनीति र कार्यक्रम सरोकारवालाहरूसँग बैठक गर्दा उल्लिखित विषयवस्तु बहात् हुने र समय र बजेट पर्न बढी चाहिने भएकाले कार्यक्रम संशोधनमार्फत रेखाते बाली प्रवर्द्धनको रणनीति र कार्ययोजना गर्ने तय भएकोमा कार्यक्रम संशोधन भई नआएको । धान, चामल स्टक तथा खरिद विक्रीको डिजिटल प्लेटफर्म विकास तथा सञ्चालनको लागि कृषि तथा पशुपन्ची विकास मन्त्रालयबाट कार्यक्रम सञ्चालन नगर्न निर्देशन भएको र यस कार्यक्रमको लागि विनियोजन गरिएको ५ लाख अन्यर्पणको लागि अनुरोध गरिएको । कृषि आनुवांशिक योतको प्रोफायल तथारी (कर्णाली प्रदेशको) कोभिड १९ को प्रभाव तथा नेपाल सरकारले गरेको बन्दबोन्दीको कारण प्रोफायल तथारीको लागि स्थलगत भ्रमण गरी विवरण सटीकलन गर्न नसकिएकोले प्रगति हुन नसकेको । कोभिड १९ को कारण लागू गरिएको बन्दबोन्दी र निषेधाजाको कारण भौतिक उपरियतिमा सञ्चालन गरिएको पर्ने क्रियाकलापहरू सम्पन्न गर्न नसकिएको ।

कार्यक्रम/अयोजनाको नाम	वार्षिक प्रगति %:	भारित विवरण	प्रगति कम हुनका कारणहरू
राष्ट्रिय फलफूल विकास कार्यक्रम ३१२०११०२	९०.२४	८०.८०	<ul style="list-style-type: none"> • केन्द्रमा कर्मचारीको कमी तथा कोभिड-१९ को दोस्रो लहरका कारण उल्कृष्ट बागवानी फार्म व्यवस्थापन प्रोत्साहन पुरस्कार कार्यक्रम र फलफूल बालीहरूको तन्तु प्रजनन् प्रविधि सम्बन्धी ७ दिने Hands on Practice कार्यक्रम सम्पन्न हुन नसकेको । • कोभिड-९८ को दोस्रो लहरका कारण निम्न कारबहरू सम्पन्न हुन नसकेको । <ul style="list-style-type: none"> ◦ एचएलबी / पीसीआर र सीटीभी / इलाइजा परीक्षण कार्याचयन सम्बन्धी अभियुक्तीकरण कार्यक्रम । ◦ प्रदेश तथा स्थानीयस्तरका फलफूल नर्सरी धनीहरूसँग नर्सरी निर्देशिका बारे अभियानमुखी कार्यक्रम (तेस्रो चौमासिकको हुन नसकेको) । ◦ संघ तथा प्रदेशस्तरका बागवानी फार्म केन्द्रहरूको प्रगति समीक्षा कार्यक्रम । ◦ लक्ष्य अनुसार निझी नर्सरीहरू, बागवानी फार्महरू र व्यावसायिक फलफूल बर्चेचा तथा पकेट क्षेत्रहरूको अनुगमन । ◦ लक्ष्य अनुसार एचएलबी / पीसीआर परीक्षण (२४ वटा कम भएको) ◦ लक्ष्याउनका कारण विचालयहरू बन्द रहेकोले स्कूल हार्टिकल्चर तालिम ५ वटा सञ्चालन गर्ने नस्यिकपूँको । ◦ डिप तथा मिट्ट सहितको स्क्रिन हाउस निर्माण कार्य कोभिड ९९ महामारीको lock down को कारणले ५०% मात्र सम्पन्न । ◦ सुन्तलाजात फलफूल नर्सरी तथा बर्चेचा व्यवस्थापन सम्बन्धी अनुवा कूपक सीप विकास तथा प्रविधि हस्तान्तरण कार्य कोभिड ९९ महामारीको lock down को कारण र कर्मचारी अभावले हुन नसकेको । ◦ नर्सरी स्थापनाको लागि नेटहाउस निर्माण, स्थानीय तह (आ.पा./न.पा.) को साफेदरीमा कफी पकेट क्षेत्रको करिडोर को द्वैतफर्क २,२ लाइन कफी विरुद्ध रोपण गर्ने, प्राइमारिक कफी खेर्मी विषयक प्रा.स./ना.प्रा.स. किसान तालिम, ६ कार्यदिन, माग अनुसारको स्थलगत घुम्टी कूपक तालिम २ दिने (उच्चमधीलता रोजगारीमूलक/सशक्तिकरण/सीप विकास तथा क्षमता अभियुक्ति तालिम) ४ वटा सम्पन्न भएको २ वटा बन्दबन्दीको कारणले हुन नसकेको । ◦ फलफूल विरुद्ध उत्पादनमा खुम्ले किरा तथा रुट स्टका कारण रुटस्टक विरुद्धमा क्षति भएको । ◦ कर्मचारीहरूको स्वीकृत दरबन्धी अनुसार पदपूर्ति नहुँदा । ◦ कोभिड ९९ र बन्दबन्दीका कारण उत्पादित कूप वस्तुहरू बिक्री नभएको हुनाले । ◦ पूँजीगततपका निर्माण कार्यहरूमा घाटिघटाउमा कम ठेबका रकममा पर्दा वित्तीय प्रगति कम दोखेको । ◦ कृष्ण गाउँडकीको तटवन्ध्य निर्माण कार्यमा नहि बहावका कारण पूर्ण कार्य हुन नसकी सम्पन्न भए वर्मोजिम मात्र भुक्तानी गरिएको ।

कार्यक्रम /अयोजनाको नाम		वार्षिक प्रगति %:		प्रगति कम हुनका कारणहरू	
भारित	विवरण				
रानी जमरा कुलरिया सिंचाइ आयोजना-प्रणाली आर्थिकीकरण कृषि कार्यक्रम ₹१२०७१०७	७४.५०	७४.२४	<ul style="list-style-type: none"> कोम्बिड १९को बन्दवन्दीको कारणले केरा २ फलफूल खेतीको लागि कृषकसंघाट माग नआएको । तालिम, गोष्ठी जस्ता कार्यक्रमहरू कोम्बिड १९ को बन्दवन्दीको कारणले सम्पन्न हुन नसकेको । 		
समुदाय व्यवस्थित सिस्चत कृषि क्षेत्र कार्यक्रम ₹१२०७१११	३९.४३	२५.४७	<ul style="list-style-type: none"> उप आयोजनासँग सम्बन्धित ज.उ.स. अग्रवा कृषकहरूको २ हप्ते TOT तालिम CMIAСП सम्बन्धि २ दिने Preview work shop तथा वार्षिक प्रगति समीक्षा गोष्ठी तथा कार्याशाला र उपआयोजनासँग सम्बन्धित ज.उ.स. अग्रवा कृषकको बाली विशेष तालिम १ हप्ते Covid 19 को बन्दवन्दीको कारणले सम्पन्न हुन नसकेको । 		
P1 कार्यक्रमको जम्मा	८५.०३	७७.७७			
व्यावसायिक कीट विकास कार्यक्रम ₹१२०७१०३	९०.१०	७६.५३	<ul style="list-style-type: none"> कृषकहरूलाई मौरी तथा च्याउमा वीमा औभिन्निकरण तथा सचेतना कार्यक्रम नार्क तथा नाट्को समन्वयमा च्याउ वीउ गुणस्तर परीक्षण च्याउ तथा मौरी छोत केन्द्र दर्ताको मापदण्ड तथा कार्यविधि तयारी तथा दर्ता मौरी तथ्याइक सडकलन तथा प्रकाशन माइट व्यवस्थापन तथा इ एक बि व्यवस्थापन अधियान रेगको समस्या देखा परेको क्षेत्रमा २ दिने घुम्ती तालिम सञ्चालन ७ वटै प्रदेशहरूबाट महको नमुना सडकलन तथा गुणस्तर परीक्षण कार्यक्रमहरू कोम्बिड-१९ को लकडाउन र प्राविधिक जनशक्तिको कमि । अन्तर्राष्ट्रिय रेशमको सदस्यता रिण्यु गर्ने बजेट कार्यक्रमको अन्तर्यापण गरिएको । काठको धुलोमा सिताके च्याउ उत्पादन प्रदर्शन कार्यक्रमको लागि छनौट भएको १ जना व्यवसायी सम्झौता गर्न नथाएको । 		
केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला कार्यक्रम ₹१२०७१०५	७०.३३	५८.०४	<ul style="list-style-type: none"> Double Distillation Unit, Fume Hood, Weighing Balance, Inverter with Solar Panel and Muffle Furnace खरिद e-bidding गर्दा low bid मा खरिद भएको । RBPR reagent and Kit र प्रयोगशालाको लागि रसायन, रिएनेन्ट तथा गलास्वर खरिद कार्य कोरोनाको कारण कार्यालय बन्द भएको हुँदा अधित्तो आर्थिक वर्ष तथा यस आर्थिक वर्षमात्रा टेस्ट किटहरू सम्पूर्ण प्रयोग नभएकोले । 		
P2 कार्यक्रमको जम्मा	७६.०७	६९.१२			
कूल जम्मा	२३.७४	७७.२१			

ખર્ડ-૩

३. कार्यक्रम/आयोजनाका प्रमुख क्रियाकलाप र उपलब्धिहरू

३.१ कृषि विभाग

क) प्रमुख क्रियाकलापहरू

- उखु उत्पादन प्रोत्साहन अनुदान वितरण गर्ने ।
- बाली बीमा प्रिमियम अनुदान, नीतिगत पृष्ठपोषण तथा बाली बीमा अभिकर्ता तालिम सञ्चालन गर्ने ।
- प्रमुख बालीहरूको उत्पादन लागत अध्ययन तथा न्यूनतम समर्थन मूल्य सिफारिस गर्ने ।
- बजार मूल्य सङ्कलन तथा प्रकाशन गर्ने ।
- कृषि शिक्षा अनुसन्धान र प्रसारबीच सम्बन्ध गर्ने ।
- प्रमुख बाली उत्पादन मापदण्ड तयारी गर्ने ।
- कार्यक्रम सञ्चालनमा सहजीकरण तथा अनुगमन गर्ने ।

ख) प्रतिफल/उपलब्धिहरू

१) उखुको न्यूनतम खरिद मूल्य निर्धारण/उखु उत्पादन प्रोत्साहन अनुदान

उखु बालीको लागि आ.व. २०७७/७८ मा न्यूनतम खरिद मूल्य रु. ५४४/३३ प्रति क्वीण्टल (चिनी मिलहरूले कृषकहरूलाई प्रति क्वीण्टल रु. ४७९.०५ र नेपाल सरकारले रु. ६५.२८ अनुदान) निर्धारण गरिएको थियो । उखु उत्पादक कृषकले सिधै भुक्तानी पाउने गरी उखु कृषकलाई अनुदान दिने सम्बन्धी कार्यविधि २०७५ (दोस्रो संशोधान, २०७६) बमोजिम प्रति क्वीण्टल रु. ६५.२८ अनुदान उपलब्ध गराउन अर्थ मन्त्रालयले कृषि तथा पशुपन्थी विकास मन्त्रालयलाई आवश्यक रकम निकासा गर्न समयमानै आवश्यक रकम भुक्तानी गर्ने व्यवस्थाको लागि पहल गरिएको थियो ।

उखु कृषकहरूलाई अनुदान दिने सम्बन्धी कार्यविधि २०७५ (संशोधन सहित) बमोजिम उखु उत्पादक कृषकहरूलाई अनुदान वितरण गर्न कूल ९७ करोड १८ लाख २३ हजार १९० रुपैयाँ विनियोजन भएकोमा द जिल्लाका कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमार्फत ९६ करोड ६२ लाख रुपैयाँ (९९.४२ %) अनुदान रकम रुपैयाँ अनुदान उपलब्ध गराइएको थियो । गत वर्षको तुलनामा यस वर्ष उपलब्ध गराइएको अनुदान रकम करिब १५ प्रतिशतले कम रहेको थियो ।

तालिका : उखु उत्पादक किसानलाई प्रोत्साहन अनुदान वितरण तुलनात्मक अवस्था

को.ले.नि.का.	उखु उत्पादक किसानलाई प्रोत्साहन अनुदान वितरण (रु. हजारमा)		
	२०७६/७७	२०७७/७८	अनुदान वृद्धि दर
सुनसरी	७६१२७	७८७७०	३.४७
सिराहा	८१९४५	६०३४३	-२६.३६
महोत्तरी	२१७५१८	१६०४३२	-२६.२४

को.ले.नि.का.	उच्च उत्पादक किसानलाई प्रोत्साहन अनुदान वितरण (रु. हजारमा)		
	२०७६/७७	२०७७/७८	अनुदान वृद्धि दर
सर्लाही	३७४८२५	२९८००९	-४९.८४
रौतहट	१२४६९१	४२९४२	-६५.५६
बारा	१७७५६४	१०७९७६	-३९.१९
नवलपरासी	८४२०७	४७६११	-४३.४६
कञ्चनपुर	२३७३४२	२५०९९८	५.३८
जम्मा	१३७४२१४	५६६२००	-१५.०९

२) कृषि बीमा

प्राकृतिक तथा अन्य प्रकोपहरूबाट हुन सक्ने कृषि तथा पशुपन्थीको क्षतिबाट कृषि क्षेत्रको लगानीलाई सुरक्षा प्रदान गरी कृषि पेशा प्रतिको आकर्षण बढाउन २०६९ सालदेखि विभिन्न कृषि बीमा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा त्याईएको छ। आ.व. २०७१/७२ देखि कृषि बीमा अन्तर्गत पशुपन्थी बीमालाई पनि समावेश गरिएको छ। आ.व. २०७१/७२ देखि बीमा शुल्क रकममा ७५ प्रतिशत अनुदान दिने व्यवस्था गरिएको छ।

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को असार मसान्तसम्म कृषि बीमा अन्तरगत कूल रु. २ अर्ब ३९ करोड ५९ लाख कृषि क्षेत्रमा भएको लगानी र प्रतिफललाई सुरक्षण भएको थियो। सुरक्षण बिमाङ्ग वापतको प्रिमियम शुल्क रु. १२ करोड ८० लाख मध्ये प्रिमियम शुल्कको ७५ प्रतिशत अनुदान अनुसार रु. ९ करोड ६० लाख भुक्तानी गरिएको थियो। बाली बीमा कार्यक्रम अपेक्षाकृत रूपमा प्रगति हुन सकेको छैन।

तालिका : कृषि बीमाको तुलनात्मक अवस्था

क्र.सं.	बीमा विवरण	आर्थिक वर्ष		
		२०७६/७७	२०७७/७८	अनुदान वृद्धि दर
१.	बीमा लेखा जारी संख्या	३८१८	५२०६	३६.३५
२.	बिमाङ्ग रकम (रु. लाखमा)	२६३८०	२९११८	१०.३७
३.	बीमा प्रिमियम शुल्क (रु. लाखमा)	११८१	१५३८	३०.२२
क)	अनुदान प्रिमियम (रु. लाखमा)	८८६	११५३	३०.१३
ख)	कृषकले तिरेको प्रिमियम (रु. लाखमा)	२९५	३८५	३०.५०
४.	दावी भुक्तानी (रु. लाखमा)	४५९	१०४०	१२६.५७
५.	दावी भुक्तानी बीमा लेख संख्या		१९२३	

३) न्यूनतम समर्थन मूल्य

कृषकले उत्पादन लागतको आधारमा कृषि उपजको उचित मूल्य प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाई कृषि व्यवसाय प्रति आम नागरिकको आकर्षण बढाउने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०७७/७८ का लागि प्रमुख खाद्यान्न बाली मध्ये धान, गहुँ र उखुको न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकिएको थियो ।

तालिका : न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकिएका वस्तुहरू

बाली	न्यूनतम समर्थन मूल्य (रु./क्वीणटल)		
	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८
उखु	५३६.५६	५३६.५६	५४४.३३
मोटा धान	२३३१.२२	२५३२.८०	२७३५.०
मध्यम धान	२४६०.५७	२६७३.९६	२८८५.०
गहुँ	-	३०९५.००	३१११.०

४) सङ्घीय कृषि बजार स्थल

संघ अन्तरगत १० वटा कृषि उपज थोक बजारहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । ति कृषि उपज थोक बजार स्थल कृषि बजार विकास तथा व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ अनुसार कृषि बजार व्यवस्थापन समिति गठन भई सञ्चालन हुदै आइरहेका छन् ।

तालिका: संघ अन्तर्राष्ट्रीय उपज थोक बजारहस्तको विवरण

क्र. सं.	बजारको नाम	जग्गाको देशफल	जग्गाको स्वामित्व	केन्द्रमा दर्ता नं.	सटर संख्या	भाइसा लागेको सटर संख्या	कारोबार रेकम (₹.000 मा)	औषत वार्षिक आमदानी	औषत वार्षिक खर्च
१	कृषि बजार व्यवस्थापन समिति, भाषा, विरामोड न.पा. वडा नं. ५, भाषा, प्रदेश नं. १	३ विधा १८ कट्टा	नेपाल सरकार, खाद्य तथा कृषि बजार सेवा विभाग	९	४३	४३	१४६२३७८	८३९२२९०	७४१२५२१
२	कृषि बजार व्यवस्थापन समिति, धरान, धरान उपमहानगरपालिका धरान नं. १३, सुनसरी, प्रदेश नं. १	१ विगाहा १२ कट्टा १२ धुर	नेपाल सरकार, तत्कालीन बजार विकास महाशाखा, हारिहरभवन	४	६०	६०	४४७००००	५६३८०००	५७१५६७०
३	कृषि बजार व्यवस्थापन समिति, ठल्केश्वर, मिथिला नगरपालिका ठल्केश्वर नं. ६, धनपा, प्रदेश नं. २	१ विगाहा ३ कट्टा ६ धुर	नेपाल सरकार, खाद्य तथा कृषि बजार सेवा विभाग	७	१०८	१०८	२५४७७३	२६५०४७३	१७१०२७७
४	कृषि बजार व्यवस्थापन समिति, सिन्धुली, कमलामाई नगरपालिका वडा नं. ६, सिन्धुली, प्रदेश नं. ३	४ कट्टा १२ धुर	नेपाल सरकार, नगरपालिका	-	६०	५८	३५५८१०	१८१२६८२.७३	१७४९२९२
५	कृषि बजार व्यवस्थापन समिति, काचासोती, काचासोती नं. ३, नवलपारसी, गण्डकी प्रदेश	४ विगाहा	स्वामित्व वन मन्त्रालय, भोगाधिकार कृषि तथा पशुपन्थी विकास मन्त्रालय	८	१९	१९	१५००००	३७१४७००	३५४४७००

क्र. सं.	बजारको नाम	जग्गाको देश्रपतल	जग्गाको स्वामित्व	केन्द्रमा दर्ता नं.	स्टर संख्या	भाडामा लागेको स्टर संख्या	कारोबार रकम (₹.000 मा)	औषत वार्षिक आस्तीनी	औषत वार्षिक खर्च
६	कृषि बजार व्यवस्थापन समिति, पोखरा, पोखरा महानगरपालिका वडा नं. ९, शान्ति वनवाटिका, कास्की, गण्डकी प्रदेश	४६ रोपनी	पोखरा उपत्यका नगर विकास समिति पोखरा, कास्की	६	१५५	७८३६४३३	१५८४९२७३५	११७३९४४८८	
७	कृषि बजार व्यवस्थापन समिति, बुटवल उपमहानगरपालिका नं. ६, रुपन्देही, प्रदेश नं. ५	१ विगाहा ७ कट्टा	बुटवल उपमहानगरपालिका	३	६५	७५०००००	२२५५२३४५२३	१७८९५१०७३	
८	कृषि बजार व्यवस्थापन समिति, कोहलपुर, कोहलपुर नगरपालिका ११, बाँचे, प्रदेश नं. ५	१ विगाहा	नेपाल सरकार, तत्कालीन बजार विकास महाशाखा	५	२५	६१४१४६४	३८१०७३५	४०३१०४०	
९	कृषि बजार व्यवस्थापन समिति, विरेन्द्रनार ६, सुखेत, कण्णली प्रदेश	१८ कट्टा	सुखेत नगर विकास समिति	२	५०	१३०१४८०	३७६६१००७३	२५४२४०४०	
१०	कृषि बजार व्यवस्थापन समिति, अतारिया (कैलाली), गोदावरी नगरपालिका १, कैलाली, सदरपश्चिम प्रदेश	३ विगाहा १५ कट्टा	स्वामित्व वन मन्त्रालय, भौगोलिक कृषि तथा पशुपन्थि विकास मन्त्रालय	१	३७	३९००४	२७७७६९९	१५५४३४७	

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

लक्ष्य नतोकिएका सम्पन्न अन्य क्रियालापहरू (नीतिगत पृष्ठ पोषण, समन्वयका क्रियाकलाप आदि)

- समृद्ध नेपालका लागि कृषि आधुनिकीकरणमा देखिएका समस्याहरू तथा समाधानको लागि विज्ञहरूको उपस्थितिमा राष्ट्रियस्तरको राष्ट्रिय कृषि कार्यशाला सम्पन्न गरिएको ।
- SRC-CAP लगायत आयोजनाहरूको संयुक्त टोलीबाट अनुगमन निरीक्षण ।
- कृषकले लागतका आधारमा उत्पादनको उचित मूल्य प्राप्त गर्ने गरी बाली लगाउनु पूर्व नै प्रमुख खाद्यान्न बाली धान, गहुँ, मकैको न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारणको लागि प्राविधिक प्रतिवेदन तयार गरी मन्त्रालयमा पेश गरिएको थियो, सोही न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण भएको थियो ।
- जीवाणु मल, सुक्ष्म तत्व मिश्रण, माटो सुधारक र बिरुवाको वृद्धिवर्धकहरूको प्रकार बिक्री वितरण र खपत सम्बन्धी तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।
- प्राइगारिक कृषिमा प्रयोग हुने रसायनहरू संलग्न हाते पुस्तिका प्रकाशन ।
- China Nepal Agriculture Technology Cooperation Project in Northern Hilly Region of Nepal बाट सञ्चालित कार्यक्रम संयुक्त अनुगमन ।
- आ.व. २०७७/७८ मा स्थानीय तह, कृषि ज्ञान केन्द्र, प्रदेश मन्त्रालय, कृषि विभागबाट कृषिसँग आवद्ध १७ वटा संस्थाहरूलाई आर्थिक विधेयक, २०७६ को परिधिमा रही कृषि तथा पशुपन्थी विकास मन्त्रालय भन्सार महशुल छुटका लागि सिफारिस गरी पठाइएको थियो ।

३.२ कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, हरिहरभवन

क) प्रमुख क्रियाकलापहरू

क्र.सं.	प्रमुख क्रियाकलापहरू/कार्यक्रम	उपलब्धिहरू
१	संघ अन्तरगत रहेका कृषि उपज थोक बजारस्थलहरू (कावासोती, पोखरा, धरान, सुर्खेत, अत्तरिया आदि) को पूर्वाधार विस्तार तथा स्तरोन्नती	कावासोतीमा निर्माणधीन ११ कोठ भएको बजार सेड निर्माण
२	गत आ.व. मा काठमाडौँ उपत्यकाको कागेश्वरी मनोहरा न.पा. र बुढानीलकण्ठ न.पा. तथा रौतहटको कटहरिया न.पा. मा सुरु गरिएको कृषि उपज बजारस्थलहरूको DPR तयार गर्ने कार्यक्रमो निरन्तरता र बाँकी भुक्तानी	DPR तयार गर्ने तथा सम्बन्धित स्थानीय तहलाई हस्तान्तरण गरिएको
३	सशर्त वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत सञ्चालन हुने कार्यक्रमहरूको समीक्षा गोष्ठी	स्थानीय तहलाई कार्यक्रमको उद्देश्य तथा कार्यान्वयन विधि सम्बन्धमा सुसूचित गराई सहजीकरण गरिएको
४	संघ अन्तरगत रहेका कृषि उपज बजार व्यवस्थापन समितिहरूसँगको समन्वय बैठक/गोष्ठी	थोक बजारहरूको समस्या पहिचान तथा व्यवस्थापनमा सहयोग पुरोको

१) कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, नकटाभिजितर्फ

क्र.सं.	प्रमुख क्रियाकलापहरू कार्यक्रम	उपलब्धिहरू
१	पिकअप गाडी खरिद	स्कारपियो पिकअप गाडी खरिद भएको
२	माग र सम्भाव्यताको आधारमा कृषकहरूबाट जनसहभागितामा डिप ट्युवेल जडान, पम्प हाउस, विद्युतीकरण, विद्युतीय पम्प जडान, भूमिगत नाला निर्माण कार्य	१० वटा डिप ट्युवेल जडान, पम्प हाउस, विद्युतीकरण, विद्युतीय पम्प जडान, भूमिगत नाला निर्माण गरी करिब ४०० हेक्टरमा सिँचाइ सुविधा विस्तार भएको ।
३	डिप ट्युवेल निर्माण तथा जडान (सरकारी निकायहरूमा)	२ वटा डिप ट्युवेल निर्माण तथा जडान
४	कार्यालय कम्पाउण्डभित्रको पानी टड्की, खानेपानी तथा विद्युत सम्बन्धी मर्मत सम्भार कार्य	
५	कार्यालय परिसर तथा फार्म क्षेत्र वरिपरि कम्पाउण्ड वाल निर्माण	
६	कार्यालय कम्पाउण्डभित्र पानी निकासको लागि ड्रेनेज मर्मत सम्भार कार्य	कार्यालय तथा कार्यालय परिसरको पूर्वाधारहरूको मर्मत तथा स्तर उन्नति गरिएको
७	कम्पाउण्ड तथा आवास क्षेत्रमा सडक बत्ति जडान कार्य	
८	कार्यालय परिसर तथा फर्म क्षेत्र वरिपरि कम्पाउण्ड वाल निर्माण	
९	तालिम हलको छत मर्मत	तालिम हलमा पानि चुहिने समस्या समाधान भएको

ख) प्रतिफल/उपलब्धिहरू

१) संघ अन्तरगत रहेका कावासोती कृषि उपज थोक बजारस्थलको पूर्वाधार विस्तार

संघ अन्तरगत १० वटा कृषि उपज थोक बजारहरू रहेका छन् । ति कृषि उपज थोक बजार स्थलहरू पूर्वाधार विकास तथा स्तरोन्नतिका कार्यक्रमहरू विगतका वर्षहरूदेखि नै सञ्चालन हुँदै आइरहेका छन् । त्यसै अनुरूप आ.व. २०७७/७८ मा ५ वटा बजारहरूमा पूर्वाधार विकास तथा स्तरोन्नति गर्ने लक्ष्य रहेकोमा आर्थिक कारोबार गर्ने प्यान दर्तालाई अनिवार्य शर्तको रूपमा लिइएको थियो । यसर्थ पूर्वाधार विकासको आवश्यकता हुँदाहै तर पनि पान नम्बर लिने प्रक्रिया समयमै पूरा नहुँदा लक्ष्य अनुरूप कार्य गर्न सकिएन । यद्यपि निर्माण अधुरो अवस्थामा रहेको कावासोती बजारमा भने १० कोठे थोकबजार स्टल निर्माण सम्पन्न गरिएको छ ।

- DPR तयार गरी सम्बन्धित स्थानीय तहलाई हस्तान्तरण गरिएको ।
- कागेश्वरी मनोहरा न.पा., बुढानिलकण्ठ न.पा. र रौतहटको कटहरियामा कृषि उपज बजारस्थल निर्माणको DPR तयार भई सो DPR सम्बन्धित स्थानीय तहहरूलाई हस्तान्तरण गरिएको थियो । यसै गरी सो बमोजिमको निर्माण कार्यका लागि आ.व. २०७८/७९ मा आवश्यक बजेट विनियोजन गरी सम्बन्धित स्थानीय तहहरूमा सशर्त वित्तीय हस्तान्तरण समेत गरिएको छ ।

२) जिन्सी लिलाम

- कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, नक्टाभिजले जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनले लिलाम गर्न ठहर गरेका जिन्सी सामानहरूको लिलाम गरी रु. १,७९,८९,३३४.०० को राजस्व सङ्कलन गरेको ।

३) FAO TCP

- कृषि औजार उपकरणहरूको प्रभावकारिता सम्बन्धी FAO TCP का कार्यक्रमहरूमा सहयोग, समन्वय स्थलगत अनुगमन तथा प्रगति तयार गरेको ।

४) Develop2Build (D2B) आयोजना

- कृषि वस्तु निर्यातको लागि बजारहरूको संरचना तथा प्रसार सेवा सम्बन्धी Develop2Build (D2B) आयोजनाको कार्यहरूमा सहयोग, समन्वय स्थलगत अनुगमन ।

३.३ राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर

क) प्रमुख त्रियाकलापहरू

- पी.बी.एस. बीउ आलु सम्बन्धी अधिकृतस्तर तालिम,
- नेपाल हर्टिकल्चर सोसाइटीको समन्वयमा राष्ट्रियस्तरको बागवानी गोष्ठी,
- रा.आ.त.म.वि.के., बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र र नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्को सहकार्यमा फार्म केन्द्रमा उत्पादित बीउ प्रमाणिकरण,
- प्राविधिक पुस्तिका प्रकाशन,
- आलु, तरकारी तथा मसला बालीको तथ्याङ्क सङ्कलन तथा अद्यावधिक गर्ने ।

ख) प्रतिफल/उपलब्धिहरू

- संघ तथा प्रदेशका १७ जना अधिकृतस्तर कर्मचारीहरूको पूर्व मूल बीउ आलु उत्पादन सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि,
- कोभिड-१९ का कारण बागवानी क्षेत्रमा परेको प्रभाव तथा आगामी कार्यदिशा, बागवानीजन्य बस्तुको क्षेत्रफल, उत्पादन, आयात तथा निर्यातको वर्तमान अवस्था, उत्पादन पर्यन्त क्षति एवम् न्यूनीकरण, फलफूल तथा तरकारीको बीउ तथा बेर्नाको निकासी/पैठारी तथा नियमनको अवस्था लगायत बागवानी क्षेत्रमा भएका नविनतम प्रविधि सम्बन्धी करिब २४ वटा कार्यपत्र प्रस्तुतीकरण, प्रोसिडीड प्रकाशन (२०० जना सहभागी),
- शीतोष्ण बागवानी केन्द्र, मुस्ताङमा गाजर (न्यान्टिस फोर्ट), बन्दा (कोपनहेगन मार्केट), सु-साग (फोर्डहुक जायन्ट), रायो (मार्फा चौडापात), सलगम (पर्पल टप) र मुला (टोकिनासी) को प्रजनन बीउ प्रमाणिकरण (कूल: १.०५ के.जी.), विभिन्न तरकारी बालीको खडा बाली निरीक्षण-करिब २८५ के.जी. मूल बीउ उत्पादन,
- संरक्षित संरचनामा तरकारी खेती प्रविधि पुस्तिका प्रकाशन,
- बागमती प्रदेश, गण्डकी प्रदेश, लुम्बिनी प्रदेश, कर्णाली प्रदेश र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा कृषि तथा पशुपन्थी तथ्याङ्क अद्यावधिक गोष्ठी सम्पन्न-आलु, तरकारी र मसलाबालीको तथ्याङ्क अद्यावधिक,
- ३० लाख मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी बालीका बेर्ना उत्पादन तथा वितरण,

- ८५ हजार अलैंची बेर्ना उत्पादन तथा वितरण,
- विभिन्न तरकारी बालीको ९६४ के.जी. मूल बीउ उत्पादन तथा वितरण,
- विभिन्न तरकारी बालीको ९२९ के.जी. उन्नत बीउ उत्पादन तथा वितरण,
- गोलभेडाको वर्णशंकर जात (सिर्जना) को १३.०३ के.जी. बीउ उत्पादन तथा वितरण,
- १० के.जी. आलुको टी.पी.एस. वियाँ उत्पाद तथा वितरण,
- १६.२ मे.टन बेसिक बीउ आलु उत्पादन तथा वितरण,
- ५० हजार दाना पूर्व मूल बीउ आलु उत्पादन तथा वितरण,
- ८०० जाम बोटल इन-भीट्रो आलु बिरुवा उत्पादन तथा वितरण,
- ४ हजार एभोकाडो बेर्ना उत्पादन तथा वितरण।

ग) प्रमुख गतिविधि तुलनात्मक अवस्था

१) तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार

क्र. सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेर्ना उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
१	तरकारी बीउ उत्पादन तथा विक्री वितरण	के.जी.	३३१	३९८
२	तरकारी बेर्ना उत्पादन वितरण	हजार	३०००	२६२५
३	बफरसीड स्टक व्यवस्थापन (तरकारी बीउ)	के.जी.	२००	२००
४	जर्मप्लाज्म सडकलन सम्बद्धन	संख्या	२०	२०
५	प्रविधि अध्ययन परीक्षण, प्रदर्शन/बाली सँग्राहलय व्यवस्थापन	संख्या	१४	२
६	प्राविधिक सेवा पुऱ्याउने	पटक	२४	२०
७	अगुवा कृषक तालिम पटक	पटक	२४	१५
८	गैरकर राजस्व प्राप्ति	रु.	२५१४४३८	२८१०३९

२) तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम पश्चिम

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेर्ना उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
१	तरकारी बीउ उत्पादन तथा विक्री वितरण	के.जी.	२३६९	१४१३
२	तरकारी बेर्ना उत्पादन वितरण	हजार	३८०	३७६
३	जर्मप्लाज्म सडकलन सम्बद्धन	के.जी.	५	५
४	प्राविधिक सेवा पुऱ्याउने	संख्या	३०	२०
५	अगुवा कृषक तालिम पटक	पटक	१	१
६	आलंकारिक बिरुवा उत्पादन	पटक	१०	१०
७	स्थलगत कृषक घुस्ती तालिम	संख्या	७	०
८	स्कुल हार्टिकल्चर तालिम	पटक	६	०
९	गैरकर राजस्व प्राप्ति	रु.	१५७९.४०	८६९६९

३) अलैंची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेर्ना उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
१	अलैंचीको बेर्ना उत्पादन तथा विक्री वितरण	हजार	१००	८०
२	अलैंची बीउ नर्सरी अनुगमन	पटक	६	३
३	प्राविधिक सेवा पुऱ्याउने	पटक	२१	१५
४	अगुवा कृषक तालिम	पटक	३	२
५	फलफूल वर्गैचा स्याहार सम्भार	हे.	१	१
६	स्थलगत कृषक घुम्ती तालिम	पटक	६	५
७	स्कुल हार्टिकल्चर तालिम	पटक	६	२
८	गैरकर राजस्व प्राप्ति	रु.	७०२६६८	७८९४७०

४) आलुबाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेर्ना उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
१	आलु बीयाँ (TPS) उत्पादन	के.जी.	९.५	१०
२	बीउ आलु उत्पादन	मे.टन	१२.८५	१५
३	जर्मप्लाज्म सझकलन सम्वर्द्धन	संख्या	२८	५०
४	प्रविधि अध्ययन परीक्षण, प्रदर्शन	संख्या	२०	१५
५	प्राविधिक सेवा पुऱ्याउने	पटक	३०	३०
६	स्थलगत कृषक घुम्ती तालिम	पटक	३	२०
७	सीडलिङ्ग द्रयुबर उत्पादन	के.जी.	२००	२००
८	स्किन हाउसमा पि.वि.एस उत्पादन	संख्या हजारमा	३६	५०
९	गैरकर राजस्व प्राप्ति	रु.	७४२१७५	१०९४१३८

३.४ बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, श्रीमहल

क) प्रमुख क्रियाकलापहरू

Agronomy Society of Nepal को सहकार्यमा Agronomy Journal of Nepal तयारी तथा प्रकाशन ।

Nepal Rice Working Group (NRWG) को बैठक सञ्चालन ।

खाद्यान्त बालीमा अफलाटक्सिनको न्यूनीकरणका लागि सचेतना गोष्ठी ।

रैथाने बालीको प्रवर्द्धनका लागि सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन ।

रैथाने बाली उत्पादनको लागत कम गर्न यान्त्रिकीकरण सहयोग कार्यक्रम ।

विभिन्न बालीसँग सम्बन्धित विषयवस्तु समावेश गरी Flyer प्रकाशन ।

सामुदायिक बीउ बैंकहरूको अद्यावधिक विवरण तयार भएको ।

सामुदायिक बीउ बैंक स्थापना, सञ्चालन र सुदृढीकरण नमुना कार्ययोजनाको ड्राफ्ट तयार भएको ।

कस्टम हायरिङ्ग तथा कष्टमाइज्ड सेवा केन्द्र स्थापना र सञ्चालन मोडालिटीको ड्राफ्ट तयार ।

अठारौं धान दिवस तथा रोपाइँ महोत्सव सम्पन्न ।

खाद्य सुरक्षा मिसन कार्यक्रमसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरू ।

खाद्य सुरक्षा मिसन कार्यक्रम लागु भएका जम्मा १०५ स्थानीय तहहरू ।

धान उत्पादन तथा बजारीकरण प्रवर्द्धनबारे सरोकारबाला निकायहरूबीचको कार्यशाला गोष्ठी ।

मकै मिशन कार्यान्वयनका लागि प्रदेश र स्थानीय तहसँग एकिकृत कार्यक्रम तर्जुमा गोष्ठी ।

खाद्य सुरक्षा मिसन-कार्यक्रम समीक्षा बैठक ।

ख) प्रतिफल/उपलब्धिहरू

१) Agronomy Society of Nepal को सहकार्यमा Agronomy Journal of Nepal तयारी तथा प्रकाशन

Agronomy Society of Nepal र यस केन्द्रको सहकार्यमा Agronomy Journal of Nepal प्रकाशन गरिएको छ । यस जर्नलमा खाद्यान्न बाली र दलहन बालीका विभिन्न पक्षहरूसँग सम्बन्धित विज्ञहरूद्वारा लिखित २२ वटा लेखहरू समेटिएका छन् । बाली विकाससँग सम्बन्धित नविनतम् प्रविधिहरूबारे जानकारी समेटिएको जर्नलबाट बाली सम्बन्धी प्रविधि विस्तारमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

२) Nepal Rice Working Group (NRWG) को बैठक सञ्चालन

IRRI Nepal बाट पेश भएको Promoting Social and Gender Equality in Rice based Agri-Food system of Nepal by enhancing technical and managerial women and other cooperatives in Nepal विषयक प्रस्तावना उपर छलफल भई सो प्रस्तावनालाई Yield gap कम गर्ने रणनीति तथा क्रियाकलापमा थप छलफल गरी पेश गर्ने निर्णय भएको थियो ।

३) खाद्यान्न बालीमा अफ्लाटक्सिनको न्यूनीकरणका लागि सचेतना गोष्ठी

खाद्यान्न बालीमा अफ्लाटोक्सिन न्यूनिकरणका लागि सचेतना कार्यक्रम मिति २०७७/१२/२४ मंगलापुरमा सञ्चालन गरिएको थियो । कोभिड १९ को महामारीलाई मध्यनजर गर्दै सामाजिक दूरी कायम गरी यस बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता केन्द्रका प्रमुख, वरिष्ठ अधिकृत, स्थानीय तहका प्राविधिक, दाना उद्योगीहरूबीच अफ्लाटोक्सिन र यसका असर, न्यूनिकरणका उपायहरूको विषयमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो ।

४) रैथाने बालीको प्रवर्द्धनका लागि सचेतना तालिम कार्यक्रम सञ्चालन

रैथाने बाली उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालित देशभरका स्थानीय तहबाट रैथाने बालीको परिकार विविधिकरणका लागि दक्ष जनशक्ति र ज्ञान नभएको भनी पृष्ठपोषण आएको र सम्बन्धित स्थानीय तहहरूबाट परिकार विविधिकरण सम्बन्धी सचेतना र तालिमको निरन्तर माग हुने गरेको सन्दर्भमा आ.व.

२०७७/७८ मा रैथाने बालीको परिकार विविधिकरण सम्बन्धी सचेतनाको लागि मिति २०७७/१२/०२ देखि २०७७/१२/०५ सम्म राष्ट्रिय खाद्य अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार नार्कमा सचेतना तालिम सञ्चालन भएको थियो । उक्त तालिममा १४ वटा स्थानीय तहबाट होटल सञ्चालकहरूलाई छनौट गरी रैथाने बालीमा आधारित ३० भन्दा बढी परिकारबाटे प्रयोगात्मक कक्षा सञ्चालन गरिएको थियो । तालिम पश्चात तालिममा सिकेका रैथाने बालीका विभिन्न परिकार तयार गर्न सहभागीहरू सक्षम भएको पाइएको थियो । यसका साथै उनिहरूबाट आफूले सञ्चालन गरिरहेको होटलमा तालिममा सिकेका परिकारहरू समावेश गर्ने, स्थानीयस्तरमा प्रशिक्षकको रूपमा समेत कार्य गर्ने तथा सार्वजनिक कार्यक्रमहरूमा रैथाने बालीका परिकारहरू उपभोग गर्ने व्यवस्था गर्नको लागि स्थानीय तहसँग सहकार्य गर्ने प्रतिवद्धता समेत प्राप्त भएको थियो ।

५) **रैथाने बाली उत्पादनको लागत कम गर्न यान्त्रिकरण सहयोग कार्यक्रम**

यान्त्रिकरणका माध्यमबाट प्रशोधन कार्यमा श्रमभार कम गरी उत्पादन लागत घटाउनका साथै महिलाको कार्यबोझ घटाई रैथाने बालीको खेतीलाई बढावा दिनको लागि रैथाने बालीहरूको बढी खेती गरिने कर्णाली र सुदूरपश्चिम प्रदेशका १६ वटा स्थानीय उत्पादक कृषकहरूलाई लक्षित गरी चिनो कुट्टने मेशिन प्रदर्शनको रूपमा वितरण गर्ने कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको थियो ।

६) **विभिन्न बालीसँग सम्बन्धित विषयवस्तु समावेश गरी Flyer प्रकाशन**

समसामयिक प्रविधिहरूको प्रसार एवम् समस्या समाधानमा सहयोग पुग्ने अपेक्षासहित ढैंचा, बायोचार, हिउँदे मकै, अमेरिकन फैजी कीरा, मकैमा अफ्लाटक्सिन पहिचान र व्यवस्थापन गर्ने तरिका विषयमा Flyer प्रकाशन भएको थियो । प्रकाशित Flyer हरू स्थानीय तहका प्राविधिक कर्मचारीहरूलाई समेत वितरण गरिएको थियो ।

७) **सामुदायिक बीउ बैंकहरूको अद्यावधिक विवरण तयार भएको**

यस केन्द्रबाट विभिन्न प्रदेशका भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, कृषि ज्ञान केन्द्रहरू तथा लिबर्ड, एक्सन एड, अक्सफाम आदि गैरसरकारी संस्थाहरूसँगको समन्वयमा ५३ वटा सामुदायिक बीउ बैंकहरूको अद्यावधिक विवरण सङ्कलन गरिएको थियो । यसबाट कृषि जैविक विविधता संरक्षणको लागि सामुदायिक बीउ बैंकको परिचालन गर्न सहज हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

८) **सामुदायिक बीउ बैंक स्थापना, सञ्चालन विधि एवम् सुदृढीकरण नमुना कार्ययोजनाको ड्राफ्ट तयार भएको**

कृषि जैविक विविधता संरक्षणमा सामुदायिक बीउ बैंकको भूमिकालाई दृष्टिगत गरी बीउ बैंकहरूको प्रभावकारिता बढाउने उद्देश्यले यसको स्थापना, सञ्चालन र सुदृढिकरणको नमुना कार्ययोजनाको ड्राफ्ट लि-वर्डसँगको सहकार्यमा तयार गरिएको छ ।

९) **कस्टम हायरिङ्झ तथा कस्टमाइज्ड सेवा केन्द्र स्थापना र सञ्चालन मोडालिटीको ड्राफ्ट तयार**

कृषि यान्त्रिकीकरणलाई बढावा दिन कस्टम हायरिङ्झ तथा कष्टोमाइज्ड सेवा केन्द्रको अहम् भूमिका हुने भएकोले उक्त सेवा केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालनको मापदण्ड र प्रक्रियाको ड्राफ्ट तयार भएको छ ।

उक्त ड्राफ्टलाई अन्य सरोकारवालाहरूबीच छलफल समेत गराई मन्त्रालयबाट निर्णय गराउने प्रक्रियामा लिगिने योजना छ ।

१०) अठारौं धान दिवस तथा रोपाइँ महोत्सव सम्पन्न

खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुनिश्चितताका लागि अधिकांश नेपालीको आधारभूत खाद्य वस्तुको स्रोतको रूपमा रहेको धानको महत्वलाई दृष्टिगत गर्दै २०७१ सालदेखि धान दिवस मनाउन थालिएको हो । यस आ.व. मा पनि केन्द्रस्तरमा १८ औं धान दिवस “धान उत्पादनमा वृद्धि-खाद्य सुरक्षा, आत्मनिर्भरता र सम्वृद्धि” नाराका साथ सफलतापूर्वक सम्पन्न गरियो ।

११) सशर्त अनुदानमार्फत कृषकलाई अनुदानमा उन्नत बीउ वितरण

यस आ.व. मा स्थानीय तहहरूमार्फत धान, गहुँ र मकैको उन्नत बीउमा कृषकलाई अनुदान उपलब्ध गराउनको लागि छन्तौट भएका ४३२ वटा स्थानीय तहहरूमा २० करोड सशर्त अनुदान रकम हस्तान्तरण गरिएको थियो ।

१२) रैथाने बालीमा आधारित परिकार विविधिकरणको प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, राष्ट्रिय खाद्य अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटारको प्राविधिक सहयोगमा रैथाने बाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम लागू भएका स्थानीय तहहरू मध्ये १४ स्थानीय तहहरूबाट होटल/रेस्टरेन्ट व्यवसायी तथा होमस्टे सञ्चालकहरूलाई रैथाने बालीमा आधारित परिकारहरू बनाउन सिकाइएको । सहभागीले रैथाने बालीमा आधारित केक, चाउचाउ, पाउरोटी, कुकिज, पिज्जा, हलुवा, खिर, नम्किन, मार्सी रोल, कन्चम्पा आदि गरी करिब २० प्रकारका परम्परागत तथा आधुनिक परिकार बनाउन सिकेका ।

कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी

१३) कृषि यान्त्रिकरण सिकाइ केन्द्र स्थापना

Drying Machine खरिद गरिएको ।

२.५ मे.टन धानको लागि र ३ टन मकैको लागि क्षमता, ४८० से तापक्रममा सुकाउँदा ४:३० घण्टामा सुक्ने ।

Rice Transplanter खरिद गरिएको ।

८ रोप्ने हात भएको, एक घण्टामा करिब १

वगाहा रोजे । मेशिनले करिब २० से.मी. x २० से.मी. हार-हार र विरुवा-विरुवाको दुरी मिलाई रोजे ।

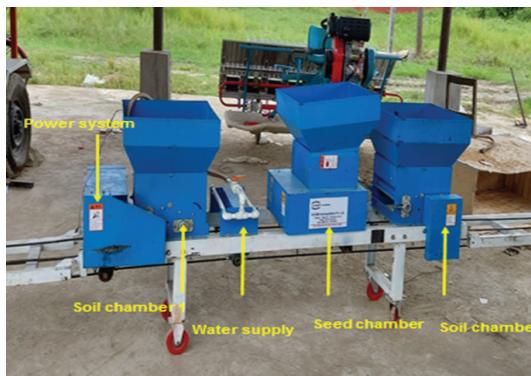
Automatic Rice Nursery Seed Sowing Machine खरिद गरिएको ।

मेशिनले राइस-ट्रेमा पहिले माटो राष्ट्र, अनि पानीले माटो भिजाउँछ, त्यसपछि बीउ खसाल्छ, अनि फेरी माटोले बीउ पुर्दछ । बीउ छराई uniform हुन्छ ।

बिजुलीको पावरले यो मेशिन अपरेट हुन्छ ।

Maize Weeder खरिद गरिएको ।

यो मेशिन चलाउन सिकिएको छ । तर मकै सिजन नभएकोले फिल्ड Performance एकिन गर्न/हेर्न सकिएको छैन ।

कृषि विकास फार्म, सुन्दरपुर

ग) प्रमुख गतिविधिहरूको तुलनात्मक प्रगति अवस्था

१) कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेना उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
१	मूलबीउ उत्पादन			
क	धान	मे. टन	६०	७७.८
ख	मकै	हेक्टर	१०	११.८
ग	गाहुँ	मे. टन	८	१०
घ	तोरी	के.जी.	१९०	६००
२	ढैचा बीउ उत्पादन	के.जी.	३००	५००

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेर्ना उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
३	बीउ उत्पादन कृषक तालिम	पटक	२	३
४	गैरकर राजस्व प्राप्ति	रु.	५०९३७०२	५११६७०५

२) कृषि विकास फार्म, सुन्दरपुर

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेर्ना उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
१	स्रोत बीउ उत्पादन			
क	धान	मे. टन	५१	५०.५
ख	मकै	हेक्टर	२.५	१.८८
ग	गहूँ	मे. टन	२०.७	३०
घ	तोरी	के. जी.		६००
२	बीउ उत्पादन कृषक तालिम	जना	४०	२२
३	गैरकर राजस्व प्राप्ति	रु.	५२४३६२१	४५२५८९८

घ) लक्ष्य निर्देशिका कार्यहरू

- १) राष्ट्रिय बीउ प्रणाली सुदृढिकरणको लागि निर्देशिकाको ड्राफ्ट तयारीमा आवश्यक सहयोग गरिएको । बीउको माग, आपूर्ति तथा वितरण र प्रयोग अभ्यं बढी अनुमानयोग्य, भरपर्दो र पारदर्शी बनाई कृषकको माग बमोजिमका र कृषकले रुचाएका स्वदेशी जातहरूको बीउको उपलब्धता बढाई उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ कार्यान्वयन गर्ने लागिएको बीउ बिजन उत्पादन, आपूर्ति तथा व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७७ को ड्राफ्ट तयारीमा यस केन्द्रको मुख्य भूमिका रहेको थियो ।
- २) स्थानीय तहका पदाधिकारी र प्राविधिकलाई अभिन्नत्विकरण र नियमित फलोअपमार्फत सशर्त कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सहजीकरण गरिएको ।
- ३) सरकारी एवम् गैर सरकारी संस्थासँगको सहकार्य
- क. राष्ट्रिय धानबाली अनुसन्धान कार्यक्रमको सहयोगमा धान उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम लागू भएका स्थानीय तहहरूमा जातिय प्रदर्शन सञ्चालन,
 - ख. राष्ट्रिय गहूँ बाली अनुसन्धान कार्यक्रम, भैरहवा र कृषि अनुसन्धान केन्द्र, दशरथपुर, सुर्खेतको सहयोगमा गहूँको उन्मोचन उन्मुख जातहरूको प्रदर्शन कार्यक्रम,
 - ग. CIMMYT/NSAF परियोजना सँगको सहकार्यमा नेपाली हाइब्रिड मकैको प्रवर्द्धन कार्यमा सहयोग
 - घ. LIBIRD सँगको सहकार्यमा सामुदायिक बीउ बैंक स्थापना, सञ्चालन र सुदृढिकरण प्रक्रिया तथा नमुना कार्ययोजनाको ड्राफ्ट र सामुदायिक बीउ बैंकको इन्भेन्ट्री लि-बर्डसँगको सहकार्यमा तयार भएको थियो ।
 - ड. PMAMP सँग सहकार्यमा प्रदेश १ र प्रदेश २ मा Rice Mill Model कार्यान्वयन गर्ने क्रममा संयुक्त रूपमा काम भएको ।

३.५ राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, कीर्तिपुर

क) प्रमुख क्रियाकलाप/उपलब्धिहरू

प्रमुख क्रियाकलापहरू	उपलब्धिहरू
प्लाणट क्वारेन्टाइन एवम् विषादी व्यवस्थापन केन्द्रसँग साझेदारीमा यस केन्द्र लगायत फार्म केन्द्रहरूका प्राविधिकहरूलाई बाली उपचार शिविर सञ्चालन सम्बन्धी ७ दिने (TOT) सञ्चालन गरिएको	१२ जना प्राविधिकको क्षमता अभिवृद्धि भएको र तालिम पश्चात फार्म केन्द्रहरूबाट प्लाणट क्लिनिक कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको
फलफूल विरुद्धाको मापदण्ड निर्धारण गरिएको र देशभरका फलफूल नर्सरीको Inventory तयारी तथा प्रकाशन भएको	Inventory बाट देशभरका रहेका फलफूल नर्सरीको जानकारी प्राप्त भएको
देशभर रहेका Cold store हरूको Inventory तयार भएको	Inventory बाट देशभर रहेका Cold store को जानकारी प्राप्त गर्न सकिने
फलफूल तथा पूष्प सम्बन्धी राष्ट्रियस्तरको तथ्याङ्क र आयात निर्यातको तथ्याङ्क सङ्कलन तथा प्रकाशन भएको	तथ्याङ्कको जानकारी प्राप्त गर्न सकिने
फलफूल विरुद्धाहरूको माग तथा आपूर्ति (वासलात) सम्बन्धी Software तयार गर्ने	software को प्रयोग गरी हालसम्म १५० वटा नर्सरी धनीहरू तथा ६०० कृषकहरू तथा कार्यालयहरूबाट फलफूल विरुद्धाहरूको माग तथा आपूर्तिको विवरण भरेको
मध्यपहाडी लोक मार्गको दायाँबायाँ रहेका बाँझो जग्गामा फलफूलको क्षेत्र विस्तारको लागि सम्भावित क्षेत्रको Survey गर्ने	लमजुङ जिल्लामा सम्पन्न गरी सो क्षेत्रमा फलफूल विरुद्धा रोप्ने कार्य समेत सम्पन्न भएको ।
सुन्तलाजात फलफूल नर्सरीको सुदृढीकरण कार्यक्रम	९ वटा फलफूल नर्सरीहरूले सुन्तलाजात फलफूल नर्सरीको लागि जाली घर निर्माण कार्य सम्पन्न गरेको ।
सिन्धुली तथा स्याङ्गजा जिल्लाहरूका सुन्तलाजात फलफूल निर्यात प्रवर्द्धनका लागि अभियानमुखी रोगकीरा तथा बर्गैचा व्यवस्थापनका	सिन्धुली जिल्लाका ३ वटा कृषि सहकारीहरूलाई जुनार सुपरजोनसँगको समन्वयमा प्रोटिन बेट (१८० लिटर) वितरण गरिएको
सुन्तलाजात फलफूल बर्गैचा तथा नर्सरीहरूबाट Citrus greening परीक्षण	२७ वटा नमुना सङ्कलन गरी एचएलबी/पीसीआर परीक्षण गरिएको । १७ वटा सुन्तलाजात फलफूल नर्सरीहरूको जालीघरमा भएको माउबोटहरूको एचएलबी/पीसीआर परीक्षण गरी ग्रिनिङ रोग भए नभएको एकिन गरिएको

ख) समष्टिगत प्रतिफल/उपलब्धिहरू

१	फलफूल विरुद्धाहरूको माग तथा आपूर्ति (वासलात) सम्बन्धी Software तयार गरिएकोमा सो software को प्रयोग गरी हालसम्म १५० वटा नर्सरी धनीहरू तथा ६०० वटा कृषकहरू तथा कार्यालयहरूबाट फलफूल विरुद्धाहरूको माग तथा आपूर्तिको विवरण भइरहेको ।
२	हिउँदै तथा वर्षे फलफूल विरुद्धाको व्यालेन्स सिट तयार गरिएको । ३३७५२ हिउँदै र ६४२३८५ वर्षे फलफूल विरुद्धा गरी कूल ९७४१३७ फलफूल विरुद्धाको व्यालेन्स सिट तयार गरी वितरण गरिएको । यसमध्ये ११५२२६ विरुद्धा सरकारी फार्म केन्द्रहरूबाट र बाँकी निजी फलफूल नर्सरीबाट वितरण गरिएको ।

३	आ.व. २०७७/७८ मा यस केन्द्र अन्तर्गतको फार्म केन्द्रहरूबाट कूल ३०४५०० फलफूल विरुद्धा उत्पादन गर्ने लक्ष्य रहेकोमा २८३२५३ विरुद्धा उत्पादन भएको । त्यसैगरी कूल १९९७५० फलफूल विरुद्धा विक्री वितरण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा कूल १३७५७ वटा विक्री वितरण भएको ।
४	सुन्तलाजात फलफूल नर्सरीको सुदृढीकरण कार्यक्रमबाट ९ वटा फलफूल नर्सरीहरूले सुन्तलाजात फलफूल नर्सरीको लागि जाली घर निर्माण कार्य सम्पन्न गरेको ।
५	सुन्तलाजात फलफूल बर्गैचा तथा नर्सरीहरूबाट Citrus greening परीक्षणको लागि २७६ वटा नमुना सङ्कलन गरी एच.एल.बी./पी.सी.आर. परीक्षण गरिएको । १७ वटा सुन्तलाजात फलफूल नर्सरीहरूको जालीघरमा भएको माउबोटहरूको एच.एल.बी./पी.सी.आर. परीक्षण गरी ग्रिनिङ रोग भए नभएको एकिन गरिएको ।
६	नर्सरीको विरुद्धाको मापदण्ड निर्धारण र देशभरका नर्सरीको Inventory तयारी तथा प्रकाशन ।
७	सिन्धुली तथा स्याङ्गाजाजिल्लाहरूका सुन्तलाजात फलफूल निर्यात प्रवर्द्धनका लागि अभियानमुखी रोगकीरा तथा बर्गैचा व्यवस्थापनका लागि सिन्धुलीजिल्लाका ३ वटा कृषि सहकारीहरूलाई PMAMP, सिन्धुलीको समन्वयमा आवश्यक कृषि सामग्री निशुल्क वितरण गरिएको ।
८	फलफूलको लागि देशभर रहेका Cold store हरूको Inventory तयार भएको ।
९	फलफूल तथा पूष्प सम्बन्धी रापिट्रियस्तरको तथ्याङ्क र आयात निर्यातको तथ्याङ्क सङ्कलन तथा प्रकाशन भएको ।
१०	करिब १८५ रोपनी जग्गा प्राप्तिको लागि कार्य अधि बढेकोमा करिब १७० रोपनी जग्गा प्राप्त भएको । १८४-२-१-० क्षेत्रफल भएको जग्गा रोक्का भएको जस मध्ये १६७-१५-०-२ क्षेत्रफल जग्गा फार्मको नाममा रजिस्ट्रेशन पास भएको र बाँकी १६-३-०-२ क्षेत्रफल जग्गा रजिस्ट्रेशन पास हुन् बाँकी रहेकोले फार्मको लागि लगभग १६८ रोपनी जग्गा थप भएको र बाँकी जग्गा फार्मको नाममा रजिस्ट्रेशन पास हुने प्रक्रियामा रहेको ।
११	प्राप्त नयाँ जग्गामा २ हे. मा थोपा सिंचाइ सहितको जात खुल्ने कफीको विरुद्धा रोपण गरेर कफी ब्लक स्थापना भएको ।
१२	५०५००० वटा फलफूलको रुटस्टक उत्पादन भएको ।
१३	९२१८ वटा अन्य आलड्कारिक विरुद्धा र ३६४८ वटा गुलाब गरी जम्मा कूल १२८६६ वटा आलड्कारिक विरुद्धा विक्री वितरण भएको छ । २९६६२ वटा आलड्कारिक विरुद्धा विक्री उत्पादन तथा विक्री वितरण भएको छ ।
१४	आलुको बेसिक बीउ उत्पादन तथा विक्री वितरण । १.४३ के.जी. बीयाँ आलु विक्री वितरण, १०० मे.टन बीउ आलु उत्पादन तथा विक्री वितरण, ७ मे.टन बीउ आलु भण्डारण, ४२४१ के.जी. आलुको बेसिक बीउ उत्पादन तथा विक्री वितरण भएको ।
१५	विभिन्न जातका तरकारी बालीहरूको बेर्ना उत्पादन तथा विक्री वितरण । ६५१२१३ वटा तरकारी बेर्ना विक्री वितरण, ९०० के.जी. तरकारीको बीउ उत्पादन र ५८० के.जी. मूल बीउ विक्री वितरण, १५३ के.जी. तरकारी बालीको स्रोत/उन्नत बीउ उत्पादनको भझरेहेको र ४० के.जी. मुलाको स्रोत बीउ स्टकमा राखिएको ।
१६	१५ के.जी. केब एप्पलको बीउ सङ्कलन गरी रुटस्टक उत्पादन गरिएको ।
१८	स्याउ तथा खुर्पानीको जाम र सुकुटी उत्पादन तथा विक्री (जाम-१५० के.जी., सुकुटी-१०० के.जी.), फलफूल प्रशोधन (स्याउ ब्राण्डी, बायन, साइडर) (१९१४ लिटर) ।
१९	५८.४ हे. केन्द्रको फलफूल बर्गैचा स्याहार सम्भार तथा फलफूल बर्गैचा व्यवस्थापन नियमित रूपमा भएको ।
२०	समशीतोष्ण बा.वि.के. कीर्तिपुरमा टिस्युकल्चर ल्याब सञ्चालन तथा व्यवस्थापन ।

२१	८०० के.जी. तिनपातेको बीउ उत्पादन तथा विक्री वितरण भएको ।
२२	९ वटा स्कुल हर्टिकल्चर तालिम (७ वटा तालिम कीट सहित) सञ्चालन भएको ।
२३	सलाही फार्ममा ड्रोनबाट विषादी छर्ने कार्यको सुरुवात भएको ।
२४	१ वटा टिस्यूकल्चर ल्याब सञ्चालनमा रहेको र ३ वटा फार्मकेन्ड्रहरूमा टिस्यूकल्चर ल्याब सञ्चालनको तयारीमा रहेको ।

ग) प्रमुख गतिविधिहरूको तुलनात्मक प्रगति अवस्था

१) उष्ण प्रदेशीय बागवानी केन्द्र, नवलपुर, सलाही

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेना नर्सरी उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
१	बर्घे फलफूल नर्सरी विरुद्ध उत्पादन	संख्या हजारमा	१९३	१६२
२	आलझ्कारिक विरुद्ध उत्पादन तथा विक्री	संख्या हजारमा		२८
३	विभिन्न जातका तरकारी बालीहरूको बेना उत्पादन तथा विक्री वितरण	संख्या हजारमा	३७२	४०६
४	टिस्यू कल्चर ल्याब निर्माण	पटक	०	१
५	बीयाँ आलु विक्री वितरण	केजी	२.१६	१.४३
६	बीउ आलु उत्पादन तथा विक्री वितरण	मे.टन	१२	१०
७	बीउ आलु भण्डारण	मे.टन		७
८	गैरकर राजस्व प्राप्ति	रु.	६५९७४५०	१०१२०३७०

२) समशीलोष्ण बागवानी केन्द्र, कीर्तिपुर

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेना नर्सरी उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
१	टिस्यूकल्चर ल्याब सञ्चालन तथा व्यवस्थापन	संख्या	१	१
२	फलफूल बर्गौचा स्याहार संभार	हेक्टर	१०	१०
३	फलफूल विरुद्ध उत्पादन	संख्या हजारमा	३२	३४
४	तिनपातेको बीउ उत्पादन तथा विक्री	के.जी.	८५०	८००
५	फलफूल रुठस्टक	संख्या (हजारमा)	१८५	२००
६	गैरकर राजस्व प्राप्ति	रु.	४६०८२३०	५२५८४२०

३) सुन्तलाजात फलफूल विकास केन्द्र, पाल्पा

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेना नर्सरी उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
१	सुन्तलाजात फलफूल नर्सरी विरुद्ध उत्पादन	संख्या	४४०००	२६२९३
२	कृषक तालिम सञ्चालनबाट क्षमता अभिवृद्धि	जना	५०	७५

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेर्ना नर्सरी उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
३	फार्म गढा सुधार	रोपनी		१.५
४	तरकारी बीउ उत्पादन (प्यूठाने रातो मूला)	केजी	७५	४०
५	तरकारी बीउ उत्पादन (चौमासे सिमी)	केजी	१४५	
६	रुटस्टक बेर्ना उत्पादन	संख्या हजारमा	३५	४०
७	तीनपाते सुन्तलाको बीउ सङ्कलन	केजी	७००	७४८
८	टिस्यू कल्चर ल्याब निर्माण	पटक		१
९	गैरकर राजस्व प्राप्ति	रु.	१२०५९२०	१०७०३६०

४) शीतोष्ण बागवानी विकास केन्द्र, कुस्ताङ

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेर्ना नर्सरी उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
१	हिउँदै फलफूल नर्सरी विरुद्ध उत्पादन	संख्या	२७२४८	२३२८०
२	फलफूल बर्गैचा स्याहर संभार	हेक्टर		६
३	स्याउ तथा खुर्पानीको जाम र सुकुटी उत्पादन तथा विक्री	के.जी.	२४५	२५०
४	तरकारी मूल बीउ उत्पादन	के.जी.	५९६	५८०
५	तरकारी बेर्ना उत्पादन	संख्या हजारमा	२७१	२४५
६	रुटस्टक बेर्ना उत्पादन	संख्या हजारमा	८२	९५
७	क्रेव एप्पलको बीउ सङ्कलन	के.जी.	१५.५	१७
८	टिस्यू कल्चर ल्याब निर्माण	पटक		१
९	फलफूल प्रशोधन (स्याउ ब्राण्डी, बायन, साइडर)	लिटर		१९१४
१०	गैरकर राजस्व प्राप्ति	रु.	७०८१४१०	६३६२२५०

५) कफी विकास केन्द्र, गुल्मी

क्र.सं.	प्रमुख गतिविधि/स्रोत बीउ बेर्ना नर्सरी उत्पादन	इकाई	आर्थिक वर्ष	
			२०७६/७७	२०७७/७८
१	टिनिमिनी सामुदायिक बनको जग्गा भोगाधिकार प्राप्तिको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA)	हेक्टर		७.४६
२	कफी बेर्ना उत्पादन	संख्या (हजारमा)	२१	१५
३	थोपा सिंचाइ व्यवस्थापन सहितको कफी ब्लक स्थापना	हेक्टर		२.५
४	गैरकर राजस्व प्राप्ति	रु.	४९९५०	५१४४३०

३.६ व्यावसायिक कीट विकास केन्द्र, हरिहरभवन

क) प्रमुख क्रियाकलाप/उपलब्धिहरू

प्रमुख क्रियाकलाप	उपलब्धिहरू
मौरीमा कृत्रिम गर्भधान तालिम	सातै प्रदेशका २५ जना व्यावसायिक मौरीपालक कृषकहरूले कृत्रिम गर्भधानवारे व्यवहारिक ज्ञान सीप प्राप्त गरेको ।
मह तथा च्याउ उत्पादनमा प्राङ्गारिक प्रमाणिकरण सहजीकरण	सातै प्रदेशका ६० जना मौरीपालन र च्याउखेती व्यवसायीहरूले प्राङ्गारिक उत्पादन र यसको प्रमाणिकरणवारे तालिम प्राप्त गरेको ।
असल मौरीपालन अभ्यास अभिमुखीकरण कार्यक्रम	सातै प्रदेशका मौरीपालक व्यवसायीहरूलाई असल मौरीपालन अभ्यास कार्यन्वयन निर्देशिका २०७४ वारे जानकारी प्रदान र यस निर्देशिका कार्यन्वयनमा थप टेवा पुगेको ।
कृषकहरूलाई मौरी तथा च्याउमा बीमा अभिमुखीकरण तथा सचेतना कार्यक्रम	सातै प्रदेशका ५५ जना सहभागी कृषकहरूले कृषि बीमा अभिकर्ताको तालिम प्राप्त गरेको ।

१) मौरी विकास केन्द्र, गोदावरी

प्रमुख क्रियाकलाप	उपलब्धिहरू
मौरी म्युजियमका लागि भवन निर्माण	मौरी म्युजियम स्थापनाका लागि भवन निर्माण कार्य सम्पन्न ।
सिजनल मौरी चरन ब्लक स्थापना	मौरीचरन ब्लक स्थापना भई ६ रोपनी क्षेत्रमा चरन क्षेत्र विस्तार भएको ।
इएफवि तथा माइट व्यवस्थापन अभियान साथै घुम्ती तालिम सञ्चालन	विभिन्न जिल्लाका १७७ जना कृषकहरूले इएफवि तथा माइट व्यवस्थापनवारे ज्ञान सीप प्राप्त गरेको ।
७ वटै प्रदेशहरूबाट महको नमुना सङ्कलन तथा गुणस्तर परीक्षण	भसपा, मोरड, चितवन, काख्रे, बर्दिया, सुर्खेत, तनहुँ, दाढ़का विभिन्न क्षेत्रबाट ३३ वटा मह नमुना मह सङ्कलन गरी गुणस्तर परीक्षण गरिएको ।
मौरी व्यवसायीहरूका लागि स्वस्थ रानी उत्पादन तालिम २१ दिने	७ प्रदेशका जिल्लाका २१ जना व्यावसायिक मौरीपालकहरूलाई मौरीको कृत्रिम रानू उत्पादन गर्न तालिम प्रदान गरिएको ।
माइट व्यवस्थापन तथा इ.ए.प.वि. व्यवस्थापन अभियान	मोरड, काख्रे, ललितपुर र कपिलवस्तु जिल्लामा माइट व्यवस्थापन अभियान सञ्चालन गरिएकोमा ६१ पुरुष र ३० महिला गरी जम्मा ९१ जना मौरीपालक कृषकहरू लाभान्वित भएका छन् भने EFB व्यवस्थापन अभियानबाट धादिड, नुवाकोट, रामेछाप, पात्पा र रूपन्देही जिल्लाका ५९ पुरुष र ३७ महिला गरी जम्मा ९६ जना कृषकहरू लाभान्वित भएका छन् । माइट तथा EFB व्यवस्थापन अभियान कार्यक्रमले मौरीपालनमा प्रमुख समस्याका रूपमा देखा परेका सुलसुले र EFP रोगको कृषकस्तरमै पहिचान र व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन भूमिका खेलेको छ ।
रोगको समस्या देखा परेको क्षेत्रमा २ दिने घुम्ती तालिम सञ्चालन	मकवानपुर, ओखलढुङ्गा, गोरखा र नुवाकोटमा २ दिने घुम्ती स्थलगत तालिम सम्पन्न गरिएको छ । जसबाट ७७ पुरुष र १६ महिला गरी जम्मा ९३ जना मौरीपालक किसानहरू लाभान्वित भएका छन् । यस कार्यक्रमबाट मौरीपालक किसानलाई कृत्रिम आधार चाका, पञ्जा, घुम्ति आदि सामग्री समेत निशुल्क वितरण गरिएको छ ।

प्रमुख क्रियाकलाप	उपलब्धिहरू
७ वटै प्रदेशहरूबाट महको नमुना सङ्कलन तथा गुणस्तर परीक्षण	नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको महको न्यूनतम गुणस्तर परीक्षणका लागि ७ वटै प्रदेशका व्यावसायिक मौरीपालन भएका १७ वटा जिल्लाहरू छनौट गरी ३३ वटा नमुना सङ्कलन गरी खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागमा गुणस्तर परीक्षण गरिएको छ ।
मौरी स्रोतकेन्द्र स्थापना घार निर्माण तालिम १५ दिने	२० जना मौरी पालक कृषकलाई मौरी स्रोत केन्द्र स्थापना तथा घार निर्माण सम्बन्धी १५ दिने तालिम सञ्चालन गरिएको छ ।
मौरी व्यवसायीहरूका लागि स्वस्थ रानी उत्पादन तालिम २१ दिने	२१ जना व्यावसायिक मौरीपालकहरूलाई स्वस्थ रानी उत्पादन तालिम प्रदान गरेको छ ।
सिजनल मौरी चरन ब्लक स्थापना (ज्याला तथा अन्य खर्च)	मौरीलाई वर्षभरी आवश्यक रहने मौरी चरन व्यवस्थापन कार्य अन्तर्गत सिजन अनुसार तोरी, पसपर, सूर्यमुखी, मकै, सेतो क्लोवर जस्ता बालीहरूको ब्लक स्थापना कार्य सम्पन्न गरिएको ।
पुरानो बर्गैचा सुदृढीकरण	यस कार्यक्रमबाट फार्मभित्रको करिब ९ रोपनी पुरानो बर्गैचाको व्यवस्थापन गरिएको ।
मौरी चरन विविधिकरण ब्लक निर्माण	केन्द्रभित्र मौरी चरनलाई विविधिकरण गर्ने उद्देश्यले यस कार्यक्रमबाट फार्मभित्रको करिब ३ रोपनी क्षेत्रमा किनी तथा एभोकाडोको बर्गैचाको व्यवस्थापन गरिएको ।
गुणस्तरीय रानु उत्पादनको लागि आमा गोला खरिद	गुणस्तरीय रानी उत्पादन कार्यक्रम अन्तर्गत सेरेना मौरीको २०० रानी उत्पादन गर्ने र रानु उत्पादन तालिम कार्यका लागि २० थान आमा गोला मौरी खरिद गरिएको ।
गुणस्तरीय रानु उत्पादनको लागि सामग्री खरिद	गुणस्तरीय रानु उत्पादनको लागि आवश्यक सामग्रीहरू खरिद गरिएको ।
गुणस्तरीय रानु उत्पादन (सेराना-५०० र मेलिफेरा-१५००)	यस कार्यक्रम अन्तर्गत ५०० सेरेना र १५०० मेलिफेरा जातका मौरीका गुणस्तरीय रानी उत्पादन र वितरण कार्य सम्पन्न भएको छ । सेरेना मौरीको ५०० रानीमध्ये २०० रानी मौरी विकास केन्द्रमा र ३०० रानी गहते अर्गानिक मौरीपालन उद्योग, सुन्दरवजार लमजुङमा उत्पादन भई वितरण गरिएको । यसै गरी मेलिफेराका १५०० रानु मध्ये पोखेल मौरीपालन तथा मह उत्पादन केन्द्र, प्युठान, कमला मौरीपालन केन्द्र, कपिलवस्तु, चक्रेश्वर मौरी फार्म, सर्लाही, लेकाली मौरीपालन तथा कृषि फार्म, मोरड र माउन्टेन बी कन्सर्न, कपिलवस्तु हरेकमा ३०० वटा रानीमौरी उत्पादन तथा वितरण गरिएको छ ।
मौरीपालन उपकरण सँग्राहलय व्यवस्थापन तथा सञ्चालन	मौरीपालन उपकरण सँग्राहलय व्यवस्थापन तथा सञ्चालनका लागि मौरीपालन तथा मह प्रशोधनमा प्रयोग हुने विभिन्न प्रकारका परम्परगत देखि आधुनिक उपकरणहरू खरिद गरिएको ।
मौरीपालनबाटे लर्निङ हव तयारी विकास र सञ्चालन	मौरीपालन सम्बन्धी लर्निङ हव तयारी गर्नका लागि १० घार मौरी खरिद गरिएको साथै मौरी उपकरण म्युजियममा मौरीपालन उपकरण सँग्राहलय व्यवस्थापन तथा सञ्चालनका लागि खरिद उपकरण जडान गरिएको ।

२. रेशम विकास केन्द्र, खोपासी

प्रमुख क्रियाकलाप	उपलब्धिहरू
रेशम कीराको मातृ स्रोत संरक्षण	३२ जात वाईभोल्टाइन र ३ जात मल्टीभोल्टाइन जातको रेशम कीराको मातृ स्रोत संरक्षण भएको ।
रेशम विज उत्पादन	रेशम विज उत्पादन ३५०० बक्स तयार गरी प्रादेशीक फर्म केन्द्र तथा रेशम कीरापालक कृषकहरूमा वितरण भएको ।
किम्बुका जर्मप्लाजम संरक्षण तथा नर्सरी सुधार	२२ जातको किम्बुका जर्मप्लाजम संरक्षण तथा नर्सरी सुधार गरिएको ।
नयाँ भवन निर्माण	नयाँ भवनको तयारी र रेशमकीरा पालनका गतिविधि सञ्चालनमा थप सहजता मिलेको ।
फार्मको पुरानो बगैँचा काटछाँट गोडमेल तथा वृक्षारोपण	५० रोपनीमा रहेको पुरानो बगैँचा व्यवस्थापनको कार्य भएको ।

३.७ केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला, हरिहरमवन

क) प्रमुख क्रियाकलापहरू

- माटो तथा मलखाद नमुना परीक्षण
- विभिन्न प्रयोगशालाहरूबाट क्रसचेक परीक्षणको लागि प्राप्त बीउ विजन नमुना परीक्षण
- अन्तर्राष्ट्रिय बीउ परीक्षण संस्था (ISTA) बाट प्राप्त मध्यस्थ (Proficiency Sample) नमुना परीक्षण
- प्रमाणिकरण शाखाबाट प्राप्त बीउ नमुनाहरूको परीक्षण
- विषादी अवशेष द्रूत विश्लेषण कार्यक्रम

ख) प्रतिफल/उपलब्धिहरू

१) माटो परीक्षण तथा नतिजा विश्लेषण

यस आ.व. मा प्रयोगशालाबाट २९९ बटा नुमनाहरूको विभिन्न प्रकारका परीक्षणहरू गरी जम्मा १४८४ बटा प्रकारका विश्लेषण कार्यहरू गरी कृषक, कृषक समूह, कृषि उद्यमी तथा विभिन्न कृषि ज्ञान केन्द्र, फर्म केन्द्र, अध्ययनरत विद्यार्थी तथा विभिन्न संघ-समितिहरूलाई सेवा पुऱ्याउने कार्य गरिएको थियो । मुख्यतया कृषकको माटो परीक्षणको सेवालाई प्रादेशीक माटो तथा मल परीक्षण प्रयोगशालाबाट प्रदान गरिएको सन्दर्भमा केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाबाट स्टान्डराईजेसेन तथा क्रस चेक र परीक्षण कार्यमा प्रादेशीक र स्थानीय सरकारका प्रयोगशालाहरूको परीक्षण एवम् क्षमता अभिवृद्धि कार्यहरू गरिएको थियो ।

पकेट क्षेत्रको माटोको नमुना परीक्षण

माटो तथा मल परीक्षण कार्यहरू

२) मलखाद विश्लेषण

यस आ.व. २०७७/७८ मा कूल ३२ वटा प्राइगारिक मलको नमुना परीक्षण गरियो । प्राइगारिक मलको मापदण्ड अनुसार विश्लेषण गरिएका ३२ वटा नमुनाहरू मध्ये २८ वटा नमुनाहरू गुणस्तरीय मापदण्ड भन्दा कम रहेको पाइयो । मुख्यतया प्राइगारिक मलको मापदण्ड अनुसार सबैजसोमा चिस्यानको मात्रा अधिक रहेको थियो । मापदण्ड अनुसार प्राइगारिक मलमा चिस्यानको मात्रा ३०% भन्दा कम हुनु पर्दछ । तर विश्लेषणको लागि त्याइएका नमुनाहरूमा सबैभन्दा बढी ७९.९% सम्म चिस्यानको मात्रा पाइयो । रसायनिक मलहरूमा ५ वटा युरिया, ८ वटा डिएपी, १ वटा म्यूरोट अफ पोटास, १ वटा सिंगल सुपर फस्फेट र ३ वटा सुक्ष्म खाद्यतत्व मलखादको गुणस्तर विश्लेषण गरी मलखाद गुणस्तर नियन्त्रणमा सहयोगी भूमिका निर्वाह गरिएको थियो । विश्लेषण गरिएका रसायनिक मलहरूमा युरिया, डिएपी र म्यूरोट अफ पोटासको सबै नमुनाहरू मापदण्डभन्दा रहेको तर डिएपीको १ वटा नमुना मापदण्डभन्दा तल भएको पाइएको थियो ।

३) विभिन्न प्रयोगशालाहरूबाट क्रसचेक परीक्षणको लागि प्राप्त बीउ विजन नमुना परीक्षण

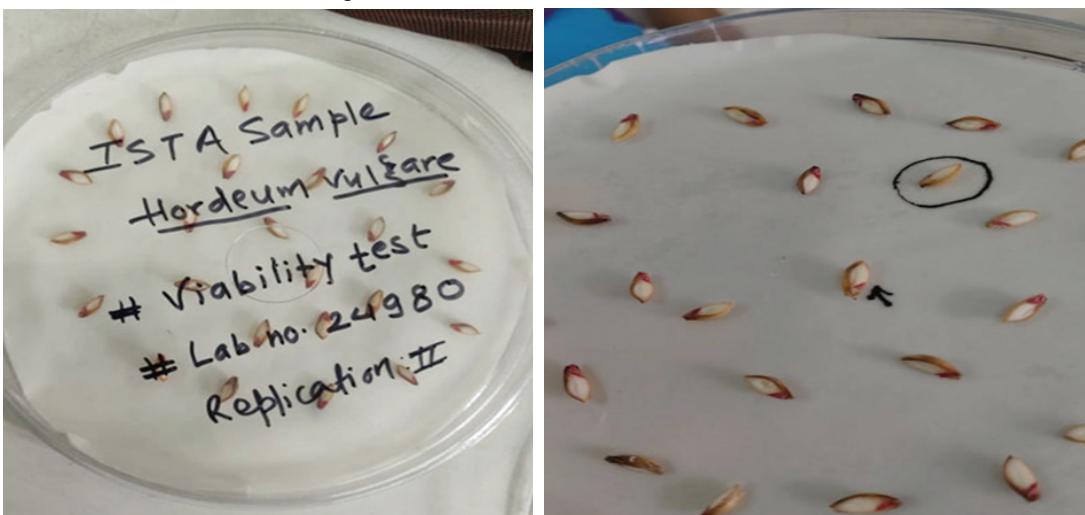
यस आ.व. मा परीक्षण गरिएका बीउका कूल ३९१ वटा नमुनाहरू मध्ये विभिन्न प्रयोगशालाहरूबाट २२६ क्रसचेक परीक्षणका लागि प्राप्त भएका थिए । क्रसचेकको क्रममा धान, गहुँ, मकै, तरकारी, घाँस, तोरी, मुसुरो, भटमास, फापर र जै बालीका बीउका नमुनाहरू परीक्षण गरिएको थियो ।

बीउको नमुना परीक्षण

४) अन्तर्राष्ट्रीय बीउ परीक्षण संस्था (ISTA) बाट प्राप्त मध्यस्थ (Proficiency Sample) नमुना परीक्षण

अन्तर्राष्ट्रीय बीउ परीक्षण संस्था, International Seed Testing Association, (ISTA) बाट प्राप्त मध्यस्थ नमुनाहरूको (Proficiency Sample) परीक्षण प्रतिवेदनको आधारमा विभिन्न देशहरूमा अवस्थित प्रयोगशालाहरूको मूल्याङ्कन गर्ने कार्यले यस आ.व. मा पनि निरन्तरता पायो । यस क्रममा बीउ विजन परीक्षण प्रयोगशालामा ISTA बाट प्राप्त Phaseolus vulgaris जातको ३ वटा र मकैको (Zea mays) ३ वटा नमुनाहरूको उमारशक्ति, चिस्यान, Vigor थियो भने छ्यापी (Allium porrum) को ३ वटा नमुनाहरूमा उमारशक्ति, शुद्धता, अन्य बीउ पहिचान, १००० दानाको तौल र बीउको जीवितता परीक्षण गरी उक्त परीक्षणबाट प्राप्त प्रतिवेदनलाई पुनः ISTA मा नै पठाइएको थियो ।

ISTA बाट प्राप्त मध्यस्थ नमुना परीक्षण

५) प्रमाणिकरण शाखाबाट प्राप्त बीउ नमुनाहरूको परीक्षण

सोत केन्द्रमा उत्पादित बीउको गुणस्तर नियन्त्रण र नियमन गर्न बीउको गुणस्तर तोकिए बमोजिम भए नभएको जाँच गर्न यस कार्यक्रममा प्रमाणिकरण शाखाबाट यस आ.व. मा प्राप्त ३९ वटा बीउ नमुनाहरूको परीक्षण गरिएको थियो ।

६) विषादी अवशेष द्रूत विश्लेषण कार्यक्रम

देशका ७ स्थानमा रहेका विषादी अवशेष द्रूत विश्लेषण इकाईहरूमार्फत तरकारी तथा फलफूलमा विषादी अवशेष नियमित रूपमा परीक्षण गरिएको छ ।

विषादी अवशेष द्रूत विश्लेषण इकाईहरूले भन्सार विन्दुमा आयातित ताजा तरकारी तथा फलफूलहरूको नमुनाका साथै कृषि उपजको थोक बजारलाई लक्षित गरी स्थलगत रूपमा नमुना सङ्कलन गरी मानव शरिरको लागि धातक गर्ने विषादीहरू मध्ये अर्गानोफोस्फेट तथा कार्बमेट्स समूहका विषादीको शीघ्र विश्लेषण गरी उपभोक्ता माझ सजग गराउन मद्दत गरी आएको छ । विषादी अवशेष द्रूत विश्लेषण

विधिबाट २ समूहका विषादीहरू (नसामा असर गर्ने खाल्का), Organophosphate र Carbamates लाई Acetylcholinesterase (AChE) Enzyme को क्रियाकलापमा गर्ने अवरोधको आधारमा मापन गरिन्छ। यहि Inhibition Percent मा आधारित भएर उपभोग गर्ने मिल्ने, क्वारेन्टाइन गर्नु पर्ने वा विसर्जन (Disposal) गर्नु पर्ने नतिजा प्राप्त हुन्छ।

AChE रुकावट प्रतिशत	नतिजा
३५% भन्दा कम	उपभोग योग्य (Consumable)
३५% देखि ४५% सम्म	केही दिन राख्ने र पर्खने (Quarantine)
४५% भन्दा माथि	विसर्जन गर्ने (Disposable)

यसरी आ.व २०७७/७८ मा देशका विभिन्न ७ (सात) स्थानमा रहेका विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाईहरूबाट गरिएको विषादी अवशेष परीक्षणको नतिजाको विवरण निम्न बमोजिम रहेको छ।

विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई	AChE रुकावट प्रतिशत			जम्मा नमुना परीक्षण (संख्या)
	३५% भन्दा कम	३५% देखि ४५% सम्म	४५% भन्दा माथि	
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, कालिमाटी, काठमाडौं	१८९३	८	६	१९०७
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, बुटवल, रूपन्देही	३२२०६	१५	०	३२२२१
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, नेपालगंज, बाँके	९५८२	०	१	९५८३
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, अत्तरिया, कैलाली	७८२३	१७	२	७८४२
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, विर्तमोड, भापा	१६९३९	१४	१८	१६९७९
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, नवलपुर, सर्लाही	११०४८	१	०	११०४९
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, पोखरा, कास्की	०	०	०	०
जम्मा	७५४५१	५५	२७	७५५७३

ग) लक्ष्य नतोकिएका कार्यहरू

- सेवाग्राहीको नमुना परीक्षण ४८,
- FAO बाट प्राप्त नमुना परीक्षण १६ वटा,
- Trend analysis ३ वटा,
- Proficiency sampling test २ वटा,
- माटो परीक्षण शिविर गोदावरी नगरपालिका तथा प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना, खोटाङ, दिक्तेलमा सम्पन्न गरी ($६४+१५२$) २१६ वटा माटोको नमुना परीक्षण कार्य सम्पन्न,
- आवश्यकता अनुसार प्रादेशीक प्रयोगशालालाई प्राविधिक पृष्ठपोषण गरिएको।

ਖੱਤ-੪

४. आयोजनाका प्रमुख क्रियाकलाप र उपलब्धिहरू

४.१ समुदाय व्यवस्थित सिज्चित कृषि क्षेत्र कार्यक्रम (बजेट उप-शीर्षक नं. ३१२०११११)

समुदाय व्यवस्थित सिज्चित कृषि क्षेत्र कार्यक्रमबाट सञ्चालित आ.व. २०७७/७८ को वार्षिक उपलब्धिहरूको विवरण तपसिल बमोजिम रहेको छ ।

- ७५ जना स्थानीय तहमा कार्यरत कृषि प्राविधिकहरूलाई क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी १ हप्ते तालिम दिएको ।
- २५ जना विभिन्न स्थानीय तहमा कार्यरत ज.उ.स. अगुवा कृषकहरूलाई २ हप्ते TOT सम्बन्धी तालिम दिई उनिहरूको कार्य क्षमतामा वृद्धि गरिएको ।
- ७५ जना स्थानीय तहमा कार्यरत कृषि प्राविधिक तथा लेखामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई कार्यक्रम सञ्चालन तथा खर्च विवरण सम्बन्धी जानकारी गराई समयमै दातृ संस्थामा सोध भर्ना रकम माग गर्न सहज भएको ।
- २५ जना विभिन्न स्थानीय तहका कृषि प्राविधिक तथा बीउ उत्पादक कृषकहरूलाई स्रोत बीउको माग सङ्कलन तथा आपूर्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी जानकारी गराइएको ।
- ४५ जना विभिन्न स्थानीय तहका अगुवा कृषकहरूलाई तरकारी खेती सम्बन्धी तालिम दिइएको ।
- विभिन्न स्थानीय तहमा रहेको सिँचाइ उप-आयोजनामा सञ्चालित कृषि विकास कार्यक्रमहरूको विभिन्न कार्यालयका प्रतिनिधि कर्मचारीहरूबाट अनुगमन गरी पृष्ठ पोषण सम्बन्धित कृषि प्राविधिकलाई दिइएको ।
- विभिन्न स्थानीय तहमा रहेको सिँचाइ उप-आयोजनामा सञ्चालित कृषि गतिविधिको छाँयाइकन गरी भिडियो डकुमेन्ट्री तयार गरिएको ।

४.२ रानीजमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना (बजेट उप-शीर्षक नं. ३१२०११०७)

रानीजमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना मूलतः कैलाली जिल्लाको टिकापुर नगरपालिका, जानकी गाउँपालिका, लम्किचुहा नगरपालिका (वडा नं. ३ को तल्लोभुरुवा र व्यवस्थितनगर, वडा नं. ५ को थापापुर र वडा नं. ७ को हरढनि र चाँगाबारी) मा हाल कर्णाली नदीबाट भइरहेका परम्परागत सिँचाइ प्रणालीमा सुधार गरी सिँचाइ सुविधा विस्तार गर्ने उद्देश्यले विश्व बैडकको सहयोगमा सञ्चालनमा रहेको छ । आयोजनाको प्रभाव क्षेत्रमा आधुनिक तरिकाबाट कृषि व्यवसाय सञ्चालनको लागि कम्पोनेन्ट ३ मा कृषि उत्पादन सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

यस आयोजना अन्तर्गत आ.व. २०७७/७८ मा सञ्चालन भएका मुख्य क्रियाकलाप तथा उपलब्धिहरू तपसिल बमोजिम रहेको छ ।

- उन्नत प्रविधिमा आधारित खाद्यान्न, दलहन तथा तेलहन बालीको क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम अन्तर्गत धान ११८३ हेक्टर, गहुँ ६७० हेक्टर, हिउँदे मकै ४६ हेक्टर, तोरी ६१ हेक्टर, वसन्ते मकै ८४ हेक्टर, मसुरो २८ हेक्टर, चैतेधान २ हेक्टर र वर्षे मकै ८.५ हेक्टर गरी २०८४ हेक्टर क्षेत्रफलमा खाद्यान्न

बाली दहलन र तेलहन खेती भएको । खाद्यान्न बाली ३२७१ मे.टन उत्पादन भएको, दलहन बाली २६ मे.टन उत्पादन भएको र तेलहन बाली ५८ मे.टन उत्पादन भएको ।

- बीज वृद्धि कार्यक्रम अन्तर्गत गहुँ ६१७ हेक्टर, तोरी १० हेक्टर, मसुरो ०.७५ हेक्टर, मकै १.५ हेक्टर र धान बाली ७६८ हेक्टर क्षेत्रफलमा बीजवृद्धिको कार्य भएको । सो मध्ये गहुँको बीउ १५४२ मे.टन, तोरी ८.६ मे.टन, मसुरो ०.६३ मे.टन, मकै ४.५ मे.टन बीउ उत्पादन भएको र धानको बीउ २३०४ मे.टन अनुमानित उत्पादन हुने । आयोजनाको कमाण्ड क्षेत्र बीउमा आत्मनिर्भर भई कैलाली जिल्लाका अन्य क्षेत्रहरू र बाँके, बर्दिया तथा कञ्चनपुर जिल्लामा समेत बीउको विक्री वितरण भइरहेको ।
- आलु क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम अन्तर्गत ७६ हे. क्षेत्रफलमा आलुको क्षेत्र विस्तार गरी १५१९ मे.टन आलु उत्पादन भएको तथा आलु खन्ने कृषि यन्त्रहरूको प्रयोग गरी कृषक व्यावसायिक खेतीतर्फ उन्मुख भएको ।
- च्याउ उत्पादन सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत १२० जना कृषकहरूले २६७८० कन्ये च्याउको बीउ प्याकेट र ९२० गोब्रे च्याउ बीउ प्याकेटबाट ११० मे.टन च्याउ उत्पादन गरेका ।
- तरकारी बाली उत्पादन सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत हिउँदै तरकारी १०० हेक्टर, वसन्ते तरकारी १३६ हेक्टर र वर्षे तरकारी १४ हेक्टर गरी कूल २५० हेक्टर क्षेत्रफलमा ४३० कृषकहरूले व्यावसायिक रूपमा तरकारी खेती गरी जम्मा तरकारी ५०१४ मे.टन उत्पादन भएको ।
- उन्नत (थोपा सिँचाइ मल्चिङ्ग आदि) प्रविधिमा आधारित केरा खेती विस्तार कार्यक्रम अन्तर्गत ४३ जना कृषकहरूले ४२ हेक्टर नयाँ क्षेत्रफलमा व्यावसायिक केरा खेती विस्तार गरेका साथै ३३ हेक्टर क्षेत्रफलमा थोपा सिँचाइ प्रविधि जडान गरिएको ।
- गरिब मुक्त कमैया र सिमान्तकृत कृषकका लागि आयआर्जनमा आधारित सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत ६४ जना कृषकहरूले ६८५० कन्ये च्याउको बीउ प्याकेट र २०० गोब्रे च्याउ बीउ प्याकेटबाट २८ मे.टन च्याउ उत्पादन गरेका । तरकारी १०० मे.टन उत्पादन गरी बिक्री वितरण गरेका । १९४ जना मुक्त कमैया कृषकलाई २ वटा पाठापाठीका दरले ३८८ वटा बंगुरका पाठा वितरण गरिएको र कम लगानीमा उत्पादन लिन सक्ने भएकाले मुक्त कमैया कृषक लाभान्वित भई आयआर्जनमा वृद्धि भएको ।
- पशु उत्पादन प्रविधि प्रदर्शन सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत दूध र मासुको उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरणमा टेवा पुग्ने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएका छन् । ३ वटा बंगुरपालन समूह, ७ वटा बाखा पालन समूह, ५ वटा गाई भैंसीपालन समूह गरी १५ वटा समूहमार्फत गोठ तथा खोर सुधार, बाखा खरिद, प्रजननका लागि बोका खरिद र बंगुर खोर निर्माण र पाठापाठी खरिदमा सहयोगको कामहरू सञ्चालन भएको । १० वटा साना, मझौला र ठूला गाई भैंसीका गोठ सुधार कार्यक्रम, ८ वटा बाखा फार्म, ७ वटा बंगुर फार्म र ४ वटा स्थानीय कुखुरा प्रवर्द्धन कार्यक्रम सुरु भएको । डेरी पसलसुधार १ वटा, Cowmat १० जना उच्चमीलाई सहयोग र १ वटा अजोला खेतीका लागि पोखरी निर्माण सहयोगको कार्यक्रम सञ्चालन भएको ।

- पशुपालनको नस्ल सुधार तथा रोग व्यवस्थापनमा अनुदान सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत कृत्रिम गर्भधानका लागि सामग्री सहयोग २ सेट, पशुको बाह्य परजीवी नियन्त्रणका लागि प्लाष्टिकको डिपिङ्ग ट्याइक ७ वटा वितरण, Burdizzo castrator द set private paravets लाई वितरण गरिएको । १८ वटा बोयर बोका, ५ वटा बंगुरको बीर र ७ वटा उन्नत राँगो साँढे वितरण गरिएको ।
- पशुको आहारा व्यवस्थापनबाट स्वस्थ पशु उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमा टेवा पुऱ्याउनका लागि पशु उत्पादनका लागि घाँस उत्पादन तथा प्रशोधन कार्यक्रम अन्तर्गत ६ जना कृषकहरूले ६ हेक्टर क्षेत्रफलमा बर्सिम र जै तथा ७ हेक्टर क्षेत्रफलमा टियोसेण्टीको बीउ उत्पादनको कार्य भएको । ३५ जना कृषकहरूले पशु आहाराका लागि बर्सिम र जै २८ हेक्टरमा खेती गरेका र टियोसेण्टी १० हेक्टरमा खेती गरेका । Hand chaffcutter ६०, Grass harvester द, बिद्युतीय च्याफकटर ११ वटा वितरण गरिएको साथै ५ वटा पशुको आहारा भण्डारणका लागि घर निर्माणमा सहयोग गरिएको ।
- कृषि उत्पादन प्रशोधन तथा बजारीकरणमा सहयोग गर्ने कृषि सम्बन्धी मेशिनरी उपकरण तथा औजारका लागि ५०% अनुदान सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत कृषिको यान्त्रिकरणमा जोड दिई उत्पादन लागत न्यूनीकरणका लागि ७२ वटा कृषक समूह, १६ वटा सहकारी संस्था र कृषकहरू गरी ४८८ जना कृषकहरूलाई ३६६ वटा पावरटिलर, २०० वटा रिपर, ३ वटा कम्बाइन्ड हार्भेस्टर, १७ वटा रोटाभेटर, ९ गहुँ थ्रेसर, १८ धान थ्रेसर र अन्य ४६ कृषि यन्त्रहरू गरी जम्मा ६५९ वटा कृषि यन्त्रहरू वितरण भएको जसले गर्दा कृषि यान्त्रिकरणमा उल्लेखनीय टेवा पुर्ने र श्रमिकको अभावलाई केही हदसम्म सम्बोधन गर्नेछ ।
- बाढी प्रभावित क्षेत्रका लागि विशेष कार्यक्रम अन्तर्गत ७० हेक्टर क्षेत्रफलमा व्यावसायिक रूपमा उखु खेती भएको र अनुमानित २२५५६ मे.टन उखु उत्पादन हुने । १ हेक्टर क्षेत्रफलमा तरकारी खेती भई १५ मे.टन तरकारी उत्पादन भएको ।

ખરોડ-૫

५.१ प्रदेश सरकारमा शःसर्त वितीय हरतालिरणमार्फत विनियोजन गरिएका बजेट तथा कार्यक्रमहरू

क्र. सं.	कार्यालय	प्रदेश/ जिल्ला	शःसर्त वितीय हरतालिरण (खर्च सइकले २६३३२)			
			बजेट खर्च उप-शीर्षक (३१२०१०११)	बजेट खर्च उप-शीर्षक (३१२०१०१०३)	बजेट खर्च उप-शीर्षक (३१२०१०१०४)	जम्मा
क	कृषि विभाग	व्यावसायिक कोटि विकास कार्यक्रम	बजेट	क्रियाकलापहरू	बजेट	क्रियाकलापहरू
		क्रियाकलापहरू	बजेट	क्रियाकलापहरू	बजेट	बजेट
	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	प्रदेश नं १	प्राइवारिक मिसन कार्यक्रम	६००००	धारा उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१००००
	जम्मा		६००००	०	मार्के उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	८०००
ख	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	प्रदेश नं २	प्राइवारिक मिसन कार्यक्रम	२००००	धारा उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१०००
	जम्मा		२००००	०	मार्के उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१०००
ग	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	वागमती प्रदेश	प्राइवारिक मिसन कार्यक्रम	७००००	मार्के उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	८०००
	जम्मा		७००००	०	रैथाने वाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२०००
घ	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	गण्डकी प्रदेश	प्राइवारिक मिसन कार्यक्रम	७००००	सहकारीहरूसँगको सम्झेदारीमा रेशम खेती क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	१००००
	जम्मा		७००००	०	मार्के उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	८०००
					रैथाने वाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३५००
					रैथाने वाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३५००
					१००००	१००००
					१६५००	१६५००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

		श:सर्त वितीय हस्तानरण (खर्च सदूकेत २६३३५)			
क्र. सं.	कार्यालय	प्रदेश/ जिल्ला	बजेट खर्च उप-शीर्षक (३१२०१०११)	बजेट खर्च उप-शीर्षक (३१२०१०१०३)	बजेट खर्च उप-शीर्षक (३१२०१०१०४)
		कृषि विभाग	व्यावसायिक कोट विकास कार्यक्रम	बाली विकास तथा जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम	जम्मा
		नियायाकलापहरू	बजेट	नियायाकलापहरू	बजेट
	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	प्रदेश नं ५	प्राइवारिक मिसन कार्यक्रम	सहकारीहरूसँगको साझेदारीमा रेशम खेती क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	धान उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम
	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	च	कार्णाली प्रदेश	मैके उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३०००
	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	जम्मा	प्राइवारिक मिसन कार्यक्रम	रैथाने बाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२०००
	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	छ	सुदूरपश्चिम प्रदेश	KISAN II परियोजनासँगको सहकार्यमा बजारमुद्दी धान प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१००००
	जम्मा		७००००	१०००००	१०००००
	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	जम्मा	कार्णाली प्रदेश	रैथाने बाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	४५००
	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	जम्मा	प्राइवारिक मिसन कार्यक्रम	०	४५००
	कुल जम्मा		४३००००	०	२५००००

५.२ स्थानीय तहमा शःसर्त वितीय हस्तान्तरणार्थत विनियोजन गरिएका बजेट तथा कार्यक्रमहरू

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	शःसर्त वितीय हस्तान्तरण (खर्च सदूकत २६३३३) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			किषि विभाग	कृ.प.वि. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा म.बा.वि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	
१	प्रदेश नं १						
२	ताप्लेजुङ	फुडिलड नगरपालिका			११००		११००
३	ताप्लेजुङ	आठराई विवेणी गाउँपालिका			१००		२२००
४	ताप्लेजुङ	फाकालुड गाउँपालिका					२३००
५	ताप्लेजुङ	मिकाखोला गाउँपालिका			२००		२००
६	ताप्लेजुङ	मेरिङ्डेन गाउँपालिका					०
७	ताप्लेजुङ	मैवाखोला गाउँपालिका	३०००	२०००	२००		५२००
८	ताप्लेजुङ	पाञ्चमरा याङ्गवरक गाउँपालिका					०
९	ताप्लेजुङ	सिदिङ्गा गाउँपालिका			१५००		१५००
१०	पाँचथर	सिरिजङ्गा गाउँपालिका			१५००		२५००
११	पाँचथर	फिरिम नगरपालिका			११००		११००
१२	पाँचथर	कुम्मायक गाउँपालिका					०
१३	पाँचथर	तुम्बेवा गाउँपालिका					०
१४	पाँचथर	फालेलुड गाउँपालिका			२००		१२००
१५	पाँचथर	फालुनन्द गाउँपालिका					०
१६	पाँचथर	मिकालुड गाउँपालिका			१२००		१७००
		याङ्गवरक गाउँपालिका			११००		११००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	शास्तर वित्तीय हस्तालनण (खर्च सङ्केत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा	
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. कृ.या.का.	रा.आ.त. स.बा.ति.का.	रा.फ.सि.का.	वा.वि.तथा कै.वि.	
१७	पाँचधर	हिलिहाड गाउँपालिका						०
१८	इलाम	ईलाम नगरपालिका						५००
१९	इलाम	देउमाई नगरपालिका						१२००
२०	इलाम	माई नगरपालिका						२००
२१	इलाम	स्याँदय नगरपालिका		४०००		२००		१०००
२२	इलाम	चुलाचुली गाउँपालिका						०
२३	इलाम	फाकफोकथुम गाउँपालिका						०
२४	इलाम	माईजोनमाई गाउँपालिका						३००
२५	इलाम	माडसेवड गाउँपालिका		१५००		२००		१७००
२६	इलाम	रोड गाउँपालिका						०
२७	इलाम	सन्दक्खपुर गाउँपालिका						०
२८	संखुवासभा	खाँदवारी नगरपालिका						२४००
२९	संखुवासभा	चैनपुर नगरपालिका						२००
३०	संखुवासभा	धर्मदेवी नगरपालिका						०
३१	संखुवासभा	पाँचखपत नगरपालिका						०
३२	संखुवासभा	मादी नगरपालिका						२००
३३	संखुवासभा	चिचिला गाउँपालिका						२००
३४	संखुवासभा	भोटखोला गाउँपालिका						०
३५	संखुवासभा	मकालु गाउँपालिका						०

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्वकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
३६	संखुनासभा	सभापोखरी गाउँपालिका					१०००
३७	संखुनासभा	मिलीचोट गाउँपालिका			२००		२००
३८	तेहथुम	स्याङ्गलुड नगरपालिका					१०००
३९	तेहथुम	लालीपुरास नगरपालिका			२००		२००
४०	तेहथुम	आठाराई गाउँपालिका			२००		२००
४१	तेहथुम	छधर गाउँपालिका			२००		१२००
४२	तेहथुम	फेदाप गाउँपालिका					०
४३	तेहथुम	मेन्छ्यायेम गाउँपालिका					१३००
४४	धनकुटा	धनकुटा नगरपालिका			५००		५००
४५	धनकुटा	पाखिवास नगरपालिका			२००		२००
४६	धनकुटा	महालक्ष्मी नगरपालिका			२००		७००
४७	धनकुटा	शहिदभूमि गाउँपालिका			१६००		१६००
४८	धनकुटा	चौबासे गाउँपालिका			२००		२००
४९	धनकुटा	छधर जोरपाटी गाउँपालिका					०
५०	धनकुटा	सांगरिनाडी गाउँपालिका					०
५१	भोजपुर	भोजपुर नगरपालिका			१००		१९००
५२	भोजपुर	षडानन्द नगरपालिका			२००		२००
५३	भोजपुर	अरुण गाउँपालिका			१००		१००
५४	भोजपुर	आमचोक गाउँपालिका			१०००		१०००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	पिल्ला	स्थानीय तह	शःसर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सहक्रेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा	
			कृषि विभाग	कृ.पू.वि. कृ.या.का.	रा.आत. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	
५५	भोजपुर	टयाक्कैयुड गाउँपालिका			१००			१००
५६	भोजपुर	पौचाइदुमा गाउँपालिका						०
५७	भोजपुर	रामप्रसाद राई गाउँपालिका			२००			२००
५८	भोजपुर	साल्पासिलिछ्ठा गाउँपालिका			२००			२००
५९	भोजपुर	हतुवानढी गाउँपालिका						१०००
६०	खोटाड	दिरेल रूपाकोट मधुवागढी न.पा.			५००			५००
६१	खोटाड	हलेसी तुवाचुड नगरपालिका	२५००		५००	१०००	४००	१४००
६२	खोटाड	ऐसेलुखर्क गाउँपालिका			१५००			१५००
६३	खोटाड	केपिलासगढी गाउँपालिका				१८००		१८००
६४	खोटाड	खोटेहाड गाउँपालिका			२००			२००
६५	खोटाड	जतेहुगा गाउँपालिका			१८००			१८००
६६	खोटाड	दिरुदु चुइचुम्मा गाउँपालिका						०
६७	खोटाड	रावा वेसी गाउँपालिका						०
६८	खोटाड	वराहपेखरी गाउँपालिका						०
६९	खोटाड	साकेला गाउँपालिका						०
७०	सोलुखुम्बु	सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका						०
७१	सोलुखुम्बु	खुन्त पानाडल्हामु गाउँपालिका			११००			११००
७२	सोलुखुम्बु	माय्य दुङ्कोशी गाउँपालिका						०
७३	सोलुखुम्बु	थुलुदु दुङ्कोशी गाउँपालिका			४००			३६००

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सड़केत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.का.	रा.फ.वि.का.	
७४	सोलुखुम्बु	नेचासत्यान गाउँपालिका			२००		२००
७५	सोलुखुम्बु	महाकुट गाउँपालिका					०
७६	सोलुखुम्बु	लिखुपिके गाउँपालिका			२००		२००
७७	सोलुखुम्बु	सोताङ गाउँपालिका					०
७८	ओखलढुङ्गा	सिद्धिवरण नगरपालिका			२००		२००
७९	ओखलढुङ्गा	चिंजीदेवा गाउँपालिका					०
८०	ओखलढुङ्गा	चम्पादेवी गाउँपालिका			२००		१२००
८१	ओखलढुङ्गा	चिंखुगाडी गाउँपालिका					०
८२	ओखलढुङ्गा	मानेभञ्याड गाउँपालिका			२००		२००
८३	ओखलढुङ्गा	मोलुड गाउँपालिका					१०००
८४	ओखलढुङ्गा	लिखु गाउँपालिका			२००		२२००
८५	ओखलढुङ्गा	सुनकोशी गाउँपालिका			२००		२००
८६	उदयपुर	कटारी नगरपालिका			२००		७००
८७	उदयपुर	चौदॅगीगाडी नगरपालिका			२००		२००
८८	उदयपुर	त्रियुगा नगरपालिका			२००		१९००
८९	उदयपुर	वेलका नगरपालिका			१२००		१०००
९०	उदयपुर	उदयपुरगाडी गाउँपालिका					०
९१	उदयपुर	तान्पी गाउँपालिका			२००		२००
९२	उदयपुर	रौतामाई गाउँपालिका					०

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्हा	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सहकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
९३	उदयपुर	लिम्चुडबुड गाउँपालिका		२५००		५००	३०००
९४	भाषा	अर्जुनधारा नगरपालिका	१५००				१५००
९५	भाषा	कान्काई नगरपालिका			३०००		३०००
९६	भाषा	गौरादह नगरपालिका			१००	४०००	४१००
९७	भाषा	दमक नगरपालिका			१००		१००
९८	भाषा	वितामोड नगरपालिका					०
९९	भाषा	भट्टपुर नगरपालिका			१००		१००
१००	भाषा	मेघीनगर नगरपालिका	३०००	५०००	१००	७००	८८००
१०१	भाषा	शिवसत्ताकी नगरपालिका	२०००	३५००		५०००	१०५००
१०२	भाषा	कचनकचल गाउँपालिका					०
१०३	भाषा	कमल गाउँपालिका			१००		१००
१०४	भाषा	गौरिंगंज गाउँपालिका					०
१०५	भाषा	झापा गाउँपालिका			३०००		३०००
१०६	भाषा	बाहुदर्शी गाउँपालिका			१००	३०००	३१००
१०७	भाषा	बुङ्गास्ति गाउँपालिका			२००		१९००
१०८	भाषा	हरिद्वारी गाउँपालिका			२००		२००
१०९	मोरड	विराटनगर महानगरपालिका			२०००		२०००
११०	मोरड	उलावारी नगरपालिका					०
१११	मोरड	पथरी शमिनश्चेरे नगरपालिका					०

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्भक्त २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आत. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
११२	मोरड	बेलवारी नगरपालिका					०
११३	मोरड	रोंगेली नगरपालिका	३०००००		२००	४०००	३४२००
११४	मोरड	रतुवामाई नगरपालिका			३०००		३०००
११५	मोरड	लोटाड नगरपालिका			२००		२००
११६	मोरड	सुनवरी नगरपालिका			२००	३०००	३२००
११७	मोरड	सुन्दरहरैचा नगरपालिका	२०००		१००		११००
११८	मोरड	कटहरी गाउँपालिका			२००		२००
११९	मोरड	कानेपोखरी गाउँपालिका					०
१२०	मोरड	केराबारी गाउँपालिका					०
१२१	मोरड	ग्रामथान गाउँपालिका			३०००		३०००
१२२	मोरड	जहदा गाउँपालिका			३०००		३०००
१२३	मोरड	धनपालथान गाउँपालिका					०
१२४	मोरड	बुर्हीगांगा गाउँपालिका			३०००		३०००
१२५	मोरड	मिक्काजुड गाउँपालिका					०
१२६	सुनसरी	इटहरी उप-महानगरपालिका		१९,००			१९,००
१२७	सुनसरी	धरान उप-महानगरपालिका		१९,००		१००	२८००
१२८	सुनसरी	इनरवा नगरपालिका			२००	३५००	३७००
१२९	सुनसरी	दुहवी नगरपालिका			१००		१००
१३०	सुनसरी	बराह क्षेत्र नगरपालिका			२००	४५००	४७००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सङ्केत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा	
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.ति.का.	रा.फ.वि.का.	बा.वि.तथा जै.वि.	
१३१	सुनसरी	रामधुनी नगरपालिका			२००	३५००		३७००
१३२	सुनसरी	कोंशी गाउँपालिका			१२००			१२००
१३३	सुनसरी	गढी गाउँपालिका			१०००			१०००
१३४	सुनसरी	देवानगर गाउँपालिका			१०००	३०००		५०००
१३५	सुनसरी	बर्जु गाउँपालिका					०	०
१३६	सुनसरी	भोकाहा नरसंह गाउँपालिका				३०००		३०००
१३७	सुनसरी	हरिनगर गाउँपालिका			१०००	३०००		४०००
जम्मा			११०००	५७५००	०	३८७००	५५५००	२०२६००
ख मधेश प्रदेश								५
१	सप्तरी	कञ्चनल्प नगरपालिका						०
२	सप्तरी	खडक नगरपालिका						०
३	सप्तरी	डाक्नेश्वरी नगरपालिका						०
४	सप्तरी	राजिवराज नगरपालिका			१००			१००
५	सप्तरी	बोदेवरसाईन नगरपालिका			२००			२००
६	सप्तरी	शाखुनाथ नगरपालिका						०
७	सप्तरी	सुरांग नगरपालिका						०
८	सप्तरी	हनमाननगर कंकालीनी न.पा.						१२००
९	सप्तरी	सप्तकोशी नगरपालिका						०
१०	सप्तरी	अरनीसाइर कृष्णासवरन गा.पा.						०

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्भक्त २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा जम्मा	
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	
११	सप्तरी	द्विजनमस्ता गाउँपालिका						०
१२	सप्तरी	तिरहुत गाउँपालिका			२००			२००
१३	सप्तरी	तिलाठीकोइलाई गाउँपालिका			२००			२००
१४	सप्तरी	विष्णुपुर गाउँपालिका						०
१५	सप्तरी	राजगढ गाउँपालिका			२००			२००
१६	सप्तरी	महादेवा गाउँपालिका						०
१७	सप्तरी	रुपनी गाउँपालिका						०
१८	सप्तरी	बलान-विहुल गाउँपालिका						०
१९	सिराहा	कल्याणपुर नगरपालिका		१०००	२००			१२००
२०	सिराहा	गोलबजार नगरपालिका		३२००	२००			३२२००
२१	सिराहा	धनराठीमाई नगरपालिका			५००			५००
२२	सिराहा	मिचैया नगरपालिका						०
२३	सिराहा	लहान नगरपालिका			३००			३००
२४	सिराहा	सिरहा नगरपालिका						०
२५	सिराहा	सुखिपुर नगरपालिका						०
२६	सिराहा	कर्जन्हा नगरपालिका						०
२७	सिराहा	अर्नमा गाउँपालिका						०
२८	सिराहा	औरही गाउँपालिका						०
२९	सिराहा	नरहा गाउँपालिका						०

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च रद्दकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
३०	सिराहा	नवराजपुर गाउँपालिका					०
३१	सिराहा	बरियारपट्टी गाउँपालिका					०
३२	सिराहा	भरावानपुर गाउँपालिका			२००		२००
३३	सिराहा	लक्ष्मीपुर पतारी गाउँपालिका			२००		२००
३४	सिराहा	विष्णुपुर गाउँपालिका		५०००			५०००
३५	सिराहा	सखुवानान्करकट्टी गाउँपालिका					०
३६	धनुषा	जनकपुराथम उपमहानगरपालिका				२५००	२५००
३७	धनुषा	झिरेश्वरनाथ नगरपालिका					०
३८	धनुषा	गणेशमान-चारनाथ नगरपालिका					०
३९	धनुषा	धनुषधाम नगरपालिका					०
४०	धनुषा	नगराइन नगरपालिका			२००		२००
४१	धनुषा	मिथिला नगरपालिका					०
४२	धनुषा	विदेह नगरपालिका			२००		२००
४३	धनुषा	सचेला नगरपालिका		७०००		३६००	१०६००
४४	धनुषा	शोहिदनगर नगरपालिका			२००		२००
४५	धनुषा	कमला नगरपालिका				१०००	१०००
४६	धनुषा	मिथिला विहारी नगरपालिका		२०००			२०००
४७	धनुषा	हंसपुर नगरपालिका			२००		२००
४८	धनुषा	औरही गाउँपालिका					०

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्भक्ते २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
४९	धनुषा	जनकननिदी गाउँपालिका			२००		२००
५०	धनुषा	वरेष्वर गाउँपालिका					०
५१	धनुषा	मुखियापट्टि मुसहरमिया गा.पा.			२००		२००
५२	धनुषा	लक्ष्मीनिया गाउँपालिका					०
५३	धनुषा	धनौजी गाउँपालिका					०
५४	महोतरी	गोशाला नगरपालिका			३००		३००
५५	महोतरी	जलेश्वर नगरपालिका					०
५६	महोतरी	बर्दिवास नगरपालिका					०
५७	महोतरी	औरही नगरपालिका				१०००	१०००
५८	महोतरी	बलवा नगरपालिका					०
५९	महोतरी	भैंगाहा नगरपालिका					०
६०	महोतरी	मठिहानी नगरपालिका					०
६१	महोतरी	मतरा सिसवा नगरपालिका			२००		२००
६२	महोतरी	रामगोपालपुर नगरपालिका					०
६३	महोतरी	लोहरपट्टि नगरपालिका					१५००
६४	महोतरी	एकडारा गाउँपालिका			२००		२००
६५	महोतरी	पिपरा गाउँपालिका					०
६६	महोतरी	महोतरी गाउँपालिका					०
६७	महोतरी	सम्झी गाउँपालिका					०

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्वकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
६८	महोतरी	सोनमा गाउँपालिका					०
६९	सर्ताही	दृश्वरपुर नगरपालिका					०
७०	सर्ताही	गोडैटा नगरपालिका			३०००		३०००
७१	सर्ताही	मालगावा नगरपालिका			२००		२००
७२	सर्ताही	लालबन्दी नगरपालिका	१५००	१०००	३६००	५००	४६००
७३	सर्ताही	बरहथावा नगरपालिका			४०००		४०००
७४	सर्ताही	बलरा नगरपालिका			४०००		४०००
७५	सर्ताही	बागमरी नगरपालिका		२००००	४०००		२४०००
७६	सर्ताही	हरिपुर नगरपालिका					०
७७	सर्ताही	हरिवन नगरपालिका	१५००	१०००	१०००		७५००
७८	सर्ताही	हरिपुर्वा नगरपालिका			२००		२००
७९	सर्ताही	कविलासी नगरपालिका			४०००		४०००
८०	सर्ताही	चक्रघटा गाउँपालिका					०
८१	सर्ताही	चन्द्रनगर गाउँपालिका					०
८२	सर्ताही	धनकोल गाउँपालिका			२००		२००
८३	सर्ताही	बहम्पुरी गाउँपालिका					०
८४	सर्ताही	रामनगर गाउँपालिका			२००		२००
८५	सर्ताही	विष्णु गाउँपालिका			२००		२००
८६	सर्ताही	बसवरीया गाउँपालिका			४०००		४०००

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालनरण (खर्च सद्भक्त २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
८७	सर्वांगी	कौड़ेना गाउँपालिका			२००		२००
८८	सर्वांगी	पर्सा गाउँपालिका					०
८९	रौतहट	गरुडा नगरपालिका		१०००	४०००		५०००
९०	रौतहट	गौर नगरपालिका					०
९१	रौतहट	चारपुर नगरपालिका			६०००		६०००
९२	रौतहट	ईशनाथ नगरपालिका					०
९३	रौतहट	कटहरीया नगरपालिका	२६०००	१०००			२७०००
९४	रौतहट	गढीमाई नगरपालिका		२००			२००
९५	रौतहट	गञ्जरा नगरपालिका		२००	४०००		४२००
९६	रौतहट	देवाही गोनाही नगरपालिका					०
९७	रौतहट	पोहा नगरपालिका	२०००		४०००		२०००
९८	रौतहट	फतुवा विजयपुर नगरपालिका			१०००		१०००
९९	रौतहट	बोधामाई नगरपालिका					०
१००	रौतहट	माथवनरायण नगरपालिका			४०००		४०००
१०१	रौतहट	मौलापुर नगरपालिका					०
१०२	रौतहट	राजपुर नगरपालिका					०
१०३	रौतहट	वन्दावत नगरपालिका					०
१०४	रौतहट	राजदेवी नगरपालिका					०
१०५	रौतहट	दग्गंभागवती गाउँपालिका					०

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सहकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
१०६	रोहतस	यमुनामाई गाउँपालिका					०
१०७	बारा	कलैया उपमहानगरपालिका			३००		३००
१०८	बारा	जितपुर-सिसमरा उपमहानगरपालिका			२००	५०००	५२००
१०९	बारा	कोलवी नगरपालिका			३०००	१०००	४०००
११०	बारा	निजगढ़ नगरपालिका					०
१११	बारा	महानगरीयमई नगरपालिका			४०००		४०००
११२	बारा	सिमोनगढ़ नगरपालिका					०
११३	बारा	पचरौता नगरपालिका			२००		२००
११४	बारा	आदर्श कोटावल गाउँपालिका					०
११५	बारा	कैरैयामाई गाउँपालिका			३०००	५००	३५००
११६	बारा	देवताल गाउँपालिका			१०००		१०००
११७	बारा	परचानपुर गाउँपालिका					०
११८	बारा	प्रसोनी गाउँपालिका			१०००		१०००
११९	बारा	फेटा गाउँपालिका			३०००		३०००
१२०	बारा	बारागढ़ी गाउँपालिका					०
१२१	बारा	सुवर्ण गाउँपालिका		१०००			१०००
१२२	बारा	विश्वामपुर गाउँपालिका					०
१२३	पस्त	वीरगञ्ज महानगरपालिका					०
१२४	पस्त	पोखरिया नगरपालिका			१०००		१०००

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सड़केत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा	
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आत. तथा स.बा.का.	रा.फ.कि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	
१२५	पर्सा	पर्सागढी नगरपालिका					२४००	२४००
१२६	पर्सा	बहुदरमाई नगरपालिका		१०००	३०००		४०००	४०००
१२७	पर्सा	छिपहरमाई गाउँपालिका						०
१२८	पर्सा	जगरनाथपुर गाउँपालिका			२००	३०००	३२००	३२००
१२९	पर्सा	धोबीनी गाउँपालिका			३०००		३०००	३०००
१३०	पर्सा	पकाहा मैनपुर गाउँपालिका						०
१३१	पर्सा	पटेवा सुगौली गाउँपालिका		१०००	१०००		१०००	१०००
१३२	पर्सा	विन्दवासिनी गाउँपालिका			१२००			१२००
१३३	पर्सा	सखुवा प्रसौनी गाउँपालिका						०
१३४	पर्सा	ठोरी गाउँपालिका		५०००			५०००	५०००
१३५	पर्सा	कालिकामाई गाउँपालिका			१०००			१०००
१३६	पर्सा	जिराभवानी गाउँपालिका						०
जम्मा			३०००	९९०००	७०००	१६१००	७१२००	२१५२००
ग वागमती प्रदेश								०
१	दोलखा	जिरी नगरपालिका				२००		२००
२	दोलखा	भिमेश्वर नगरपालिका				२००		२००
३	दोलखा	कालिन्द्वेष क गाउँपालिका						०
४	दोलखा	गौरीशाहर गाउँपालिका				२००	१०००	१२००
५	दोलखा	तामाकोशी गाउँपालिका				२०००		२०००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च रद्दकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
६	दोलखा	वैतेश्वर गाउँपालिका		२०००		२००	२१००
७	दोलखा	मेन्दुङ्ग गाउँपालिका		२०००		८००	४३००
८	दोलखा	विणु गाउँपालिका		२०००		२३००	४३००
९	दोलखा	शैलाङ्ग गाउँपालिका	२८०००		११००	१२००	३०३००
१०	दोलखा	मत्थली नगरपालिका			१००	३००	४००
११	रामेछाप	रामेछाप नगरपालिका			१०००	१०००	२०००
१२	रामेछाप	उमाकुपुड गाउँपालिका			२००		२००
१३	रामेछाप	खाँडादेवी गाउँपालिका			२३००	२१००	४४००
१४	रामेछाप	गोकुलमाङ्ग गाउँपालिका			२००		२००
१५	रामेछाप	दोरम्बा गाउँपालिका			५००		५००
१६	रामेछाप	लिखु तामाकोशी गाउँपालिका			२००		२००
१७	रामेछाप	सुनापति गाउँपालिका			२३००		२३००
१८	सिन्धुली	कमलामाई नगरपालिका				५००	५००
१९	सिन्धुली	दुधौली नगरपालिका				१०००	१०००
२०	सिन्धुली	गोलान्जेर गाउँपालिका			४००		४००
२१	सिन्धुली	छ्याडलेख गाउँपालिका			२००		२००
२२	सिन्धुली	तीनपाटन गाउँपालिका			२००	३०००	१३००
२३	सिन्धुली	फिक्कल गाउँपालिका					४५००
२४	सिन्धुली	मरिण गाउँपालिका					०

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्वकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.का.	रा.फ.वि.का.	
२५	सिन्धुली	सुनकोशी गाउँपालिका					०
२६	सिन्धुली	तरिहरपुरगढी गाउँपालिका					०
२७	काखेपलान्चोक	धुलिखेल नगरपालिका		१००	१०००	११००	
२८	काखेपलान्चोक	नमोचुद नगरपालिका					०
२९	काखेपलान्चोक	पनौरी नगरपालिका			२००	८००	१०००
३०	काखेपलान्चोक	पांचखाल नगरपालिका		७००	७००	१०००	११००
३१	काखेपलान्चोक	बनेपा नगरपालिका			२२००		२२००
३२	काखेपलान्चोक	मण्डनदेउपुर नगरपालिका					०
३३	काखेपलान्चोक	खानीखोला गाउँपालिका					०
३४	काखेपलान्चोक	चौरिदेउराली गाउँपालिका					०
३५	काखेपलान्चोक	तेमाल गाउँपालिका					०
३६	काखेपलान्चोक	बेथानचोक गाउँपालिका			२००	१०००	१२००
३७	काखेपलान्चोक	भुस्तु गाउँपालिका			२३००		२३००
३८	काखेपलान्चोक	महाभारत गाउँपालिका		१७००			१७००
३९	काखेपलान्चोक	रोशी गाउँपालिका			२२००		२२००
४०	सिन्धुपाल्चोक	चौतारा साराचोकगढी नगरपालिका		२०००			२०००
४१	सिन्धुपाल्चोक	मेलम्ची नगरपालिका			२००	१७००	१९००
४२	सिन्धुपाल्चोक	वाहविसे नगरपालिका		२०००	२००		२२००
४३	सिन्धुपाल्चोक	ईन्द्रिवती गाउँपालिका				७००	७००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सहकैत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
४४	सिन्धुपाल्बोक	जुगल गाउँपालिका			२००		२००
४५	सिन्धुपाल्बोक	त्रिपुरासुन्दरी गाउँपालिका					०
४६	सिन्धुपाल्बोक	पाँचपोखरी थाडपल गाउँपालिका		३९००		१०००	४९००
४७	सिन्धुपाल्बोक	बलेफी गाउँपालिका					०
४८	सिन्धुपाल्बोक	भोटेकोशी गाउँपालिका		१३००			१३००
४९	सिन्धुपाल्बोक	लिस्खुपाखर गाउँपालिका	२०००				२०००
५०	सिन्धुपाल्बोक	सुनकोशी गाउँपालिका		२००		२००	२००
५१	सिन्धुपाल्बोक	हेलम्बु गाउँपालिका		२००			२००
५२	रसुवा	उत्तरराया गाउँपालिका					०
५३	रसुवा	कालिका गाउँपालिका					०
५४	रसुवा	गोसाईकुण्ड गाउँपालिका					०
५५	रसुवा	नौकुण्ड गाउँपालिका		२००		१०००	१२००
५६	रसुवा	आमाञ्चोदिङमो गाउँपालिका			१०००		१०००
५७	नुवाकोट	विदुर नगरपालिका		२००			२००
५८	नुवाकोट	बेलकोटेनढी नगरपालिका		१००		१००	११००
५९	नुवाकोट	कक्की गाउँपालिका		१०००	२२००		३२००
६०	नुवाकोट	किस्पाड गाउँपालिका		१०००		३००	१३००
६१	नुवाकोट	तादीगाउँ गाउँपालिका			२००	१०००	१२००
६२	नुवाकोट	तारकेश्वर गाउँपालिका			२१००		२१००

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्वकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
६३	नुवाकोट	दण्डेश्वर गाउँपालिका			१०००		१०००
६४	नुवाकोट	पञ्चकट्या गाउँपालिका			१०००		२०००
६५	नुवाकोट	स्यागड गाउँपालिका			१०००		१०००
६६	नुवाकोट	लिखु गाउँपालिका			२१००		३१००
६७	नुवाकोट	शिवपुरी गाउँपालिका			१०००		१०००
६८	नुवाकोट	सुर्यगढी गाउँपालिका					०
६९	धार्दिङ	धुनीबेसी नगरपालिका					०
७०	धार्दिङ	नीलकण्ठ नगरपालिका					१०००
७१	धार्दिङ	खनियावास गाउँपालिका					१०००
७२	धार्दिङ	गङ्गाजमुना गाउँपालिका			१४००		१४००
७३	धार्दिङ	गजुरी गाउँपालिका			२००	७००	१००
७४	धार्दिङ	गल्छी गाउँपालिका					०
७५	धार्दिङ	ज्वालामुखी गाउँपालिका					०
७६	धार्दिङ	त्रिपुरासुन्दरी गाउँपालिका					०
७७	धार्दिङ	थाक्रे गाउँपालिका			२००		२००
७८	धार्दिङ	नेत्रावती डब्बोहङ गाउँपालिका					०
७९	धार्दिङ	बेनीधाट रोराङ गाउँपालिका			३०००	२००	३२००
८०	धार्दिङ	रुवी झाली गाउँपालिका					०
८१	धार्दिङ	सिद्धलेक गाउँपालिका					०

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श:सर्व वित्तीय हस्तान्तरण (खर्च सहुकर्त १६३३३२) बजेट रु. हजारमा					जम्मा CMSIP
			कंपि. विभाग	कृ.पा.वि. तथा कृ.ग्रा.का.	रा.आत. तथा म.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	
८२	चितवन	भरतपुर महानगरपालिका	३०००	२५००		४००		५९००
८३	चितवन	कालिका नगरपालिका						
८४	चितवन	खैरहरी नगरपालिका				२००	४००	४२००
८५	चितवन	माडी नगरपालिका	१५००			५००		७५००
८६	चितवन	रत्ननगर नगरपालिका	४०००			४०००		८०००
८७	चितवन	रात्पी नगरपालिका				१०००	४०००	५०००
८८	चितवन	इच्छाकामना गाउँपालिका				२००	५००	९०००
८९	मकवानपुर	हेटोडा उप-महानगरपालिका	१५००			२००	५००	७००
९०	मकवानपुर	थाहा नगरपालिका				२२००	८००	८५००
९१	मकवानपुर	ईन्द्रसरोवर गाउँपालिका						०
९२	मकवानपुर	कैलाश गाउँपालिका				१६००		१६००
९३	मकवानपुर	बैकेया गाउँपालिका				१६००	८००	२४००
९४	मकवानपुर	बागमती गाउँपालिका				१६००	८००	२४००
९५	मकवानपुर	भिमफेरी गाउँपालिका				१३००		१३००
९६	मकवानपुर	मकवानपुरगढी गाउँपालिका				१०००		१०००
९७	मकवानपुर	मनहरी गाउँपालिका						०
९८	मकवानपुर	राविसराङ्ग गाउँपालिका				२१००		२१००
९९	भक्तपुर	चाँगुनारायण नगरपालिका	१५००			२००	१०००	२७००

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	शःसर्त वित्तीय हस्तालतणा (खर्च सदूकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा					जम्मा CMSIP
			कंषि विभाग	कृ.प.वि. कृ.ग्र.का.	रा.आ.त. तथा म.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	
१००	भक्तपुर	भक्तपुर नगरपालिका						०
१०१	भक्तपुर	मध्यपुर धर्मी नगरपालिका			२००			२००
१०२	भक्तपुर	सूर्यविनायक नगरपालिका			१०००		१०००	२०००
१०३	ललितपुर	ललितपुर महानगरपालिका			२००			२००
१०४	ललितपुर	गोदावरी नगरपालिका			२००		१२००	१४००
१०५	ललितपुर	महालक्ष्मी नगरपालिका			२००			२००
१०६	ललितपुर	कोन्ज्योसोम गाउँपालिका	₹२००					३२००
१०७	ललितपुर	वारमती गाउँपालिका						०
१०८	ललितपुर	महाङ्गाल गाउँपालिका						०
१०९	काठमाडौं	काठमाडौं महानगरपालिका			१५००	२००		१७००
११०	काठमाडौं	कागेश्वरी-मनोहरा नगरपालिका				११००		११००
१११	काठमाडौं	कीरितपुर नगरपालिका				१५००		१५००
११२	काठमाडौं	गोक्कुञ्चन नगरपालिका				२००		१२००
११३	काठमाडौं	चान्द्रगिरी नगरपालिका				१५००		१५००
११४	काठमाडौं	टोखा नगरपालिका			२०००	११००		३१००
११५	काठमाडौं	तारकेश्वर नगरपालिका				२००		२००
११६	काठमाडौं	दक्षिणकाली नगरपालिका				२००		२००
११७	काठमाडौं	ताराजग्नि नगरपालिका				२००		२००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्हा	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सङ्केत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पृ.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
११८	काठमाडौं	बुडानिलकण्ठ नगरपालिका		२००००		२००	२०२००
११९	काठमाडौं	शंखरापुर नगरपालिका				१०००	१०००
	जम्मा		१०७००	५२००	२५००	६४००	२१५६००
	घ	गण्डकी प्रदेश					०
१	गोरखा	गोरखा नगरपालिका		२०००	३००		२३००
२	गोरखा	पालडुटार नगरपालिका			७००		७००
३	गोरखा	अजिरकोट गाउँपालिका					०
४	गोरखा	आळ्घाट गाउँपालिका		२००			२००
५	गोरखा	गण्डकी गाउँपालिका	५००	३५००	३१००		१०६००
६	गोरखा	चुमन्त्री गाउँपालिका					०
७	गोरखा	धार्चे गाउँपालिका	२०००		१५००		३५००
८	गोरखा	भिमसेनथापा गाउँपालिका		१०००	३०००		४०००
९	गोरखा	शाहिद लखन गाउँपालिका	५०००	२०००	२१००	४०००	१३१००
१०	गोरखा	सिरानचोक गाउँपालिका			१०००		१०००
११	गोरखा	वारपाक सुलिकोट गाउँपालिका	३०००		१२००	१०००	५२००
१२	लमजुङ	बेसीशहर नगरपालिका			१००		१००
१३	लमजुङ	मध्यनेपाल नगरपालिका	३०००	३०००	४५००	१०००	१४९००
१४	लमजुङ	राईनास नगरपालिका		१००००	१६००	४०००	१५६००
१५	लमजुङ	सुन्द्रवज्जार नगरपालिका			१२००	४०००	१५००

क्र. सं.	पिल्ला	स्थानीय तह	शःसर्त वित्तीय हस्तालनरण (खर्च सद्भक्त २६३३२) बजेट रु. हजारमा			जम्मा		
			कूपि विभाग	कृ.पृ.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	CMSIP
१६	लमजुड	कट्टवासोथार गाउँपालिका						०
१७	लमजुड	दुधपोखरी गाउँपालिका				२००		२००
१८	लमजुड	दोर्दी गाउँपालिका				२००		२००
१९	लमजुड	मर्स्याडडी गाउँपालिका				२००	१०००	१२००
२०	तनहुँ	भानु नगरपालिका				१०००	४५००	५६००
२१	तनहुँ	झिमाद नगरपालिका				१००		१००
२२	तनहुँ	व्यास नगरपालिका				२००	४०००	४२००
२३	तनहुँ	शुक्लागांडकी नगरपालिका	१००००	२५००	१२०००	४०००		१८७००
२४	तनहुँ	आँचुखेरेटी गाउँपालिका						०
२५	तनहुँ	ऋषिङ्ग गाउँपालिका				२८००		२८००
२६	तनहुँ	घिरिड गाउँपालिका				२८००	५००	३६००
२७	तनहुँ	देवधाट गाउँपालिका	१५००			२००		१७००
२८	तनहुँ	स्यादें गाउँपालिका				२००		२००
२९	तनहुँ	बीन्दुपुर गाउँपालिका				१३००		१३००
३०	काल्पी	पोखरा महानगरपालिका				२९,००		२९,००
३१	काल्पी	अन्नपूर्ण गाउँपालिका	५०००			२००	१०००	६२००
३२	काल्पी	माघेपुङ्गे गाउँपालिका				२३००		२३००
३३	काल्पी	मादी गाउँपालिका						०
३४	काल्पी	रुपा गाउँपालिका				२००		२००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सङ्केत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
३५	मनाड	चामे गाउँपालिका					०
३६	मनाड	नार्पा भूमि गाउँपालिका			२००		२००
३७	मनाड	नासो गाउँपालिका			१५००		१५००
३८	मनाड	मनाड विध्याड गाउँपालिका			१५००		१५००
३९	मुस्ताड	घरपझोड गाउँपालिका			२००		२००
४०	मुस्ताड	थासाड गाउँपालिका			२००	१०००	१२००
४१	मुस्ताड	लो-धेकर दामोदरकुण्ड गाउँपालिका					०
४२	मुस्ताड	लोमन्थाड गाउँपालिका			२००		२००
४३	मुस्ताड	वाहगाउ मुक्तिशेष गाउँपालिका					०
४४	पर्वत	कुङ्मा नगरपालिका					०
४५	पर्वत	फलेवास नगरपालिका	१५००		२००	१०००	२७००
४६	पर्वत	जलजला गाउँपालिका			१००		१००
४७	पर्वत	पैयू गाउँपालिका			२००		२००
४८	पर्वत	महाशिला गाउँपालिका			२००		२००
४९	पर्वत	मोदी गाउँपालिका					०
५०	पर्वत	विहादी गाउँपालिका					०
५१	स्याइजा	गल्याड नगरपालिका			१५००		१५००
५२	स्याइजा	चापाकोट नगरपालिका			१००	८००	१००
५३	स्याइजा	पुतलीबजार नगरपालिका			२२००		२२००

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्भक्त २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
५४	स्याइजा	भीरकोट नगरपालिका			१००		१००
५५	स्याइजा	वालिड नगरपालिका			२००	४०००	४२००
५६	स्याइजा	अर्जुनचौपरी गाउँपालिका			४०००		४०००
५७	स्याइजा	आधिकोला गाउँपालिका					०
५८	स्याइजा	कालीगाउडकी गाउँपालिका					०
५९	स्याइजा	फेर्दीखोला गाउँपालिका	३०००		१०००	१०००	५७००
६०	स्याइजा	विरुद्धवा गाउँपालिका			१००		१००
६१	स्याइजा	हरिनाश गाउँपालिका					०
६२	स्यारदी	वेनी नगरपालिका					०
६३	स्यारदी	अनन्पूर्ण गाउँपालिका			२००	१०००	१२००
६४	स्यारदी	धवलगारी गाउँपालिका					०
६५	स्यारदी	मंगला गाउँपालिका			२००		२००
६६	स्यारदी	मालिका गाउँपालिका			२००		२००
६७	स्यारदी	रघुगंगा गाउँपालिका					०
६८	वाग्गुलड	गल्कोट नगरपालिका			२००		२००
६९	वाग्गुलड	जैमिनी नगरपालिका			२००	४०००	४२००
७०	वाग्गुलड	ठोरपाटन तपारपालिका			२००		२२००
७१	वाग्गुलड	वाग्गुलड नगरपालिका			२००	४०००	४२००
७२	वाग्गुलड	काठेखोला गाउँपालिका					०

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सहकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
७३	बागलड	तमानखोला गाउँपालिका					०
७४	बागलड	ताराखोला गाउँपालिका	७५००	३०००	७००		११२००
७५	बागलड	निसीखोला गाउँपालिका					०
७६	बागलड	वाठिगाड गाउँपालिका			७०	१०००	१७००
७७	बागलड	वरेडु गाउँपालिका					०
७८	नवलपारासी (बर्दधा॒ट सुस्ता पूर्व)	कावासोरी नगरपालिका गैङडाकोट नगरपालिका	१५००	४०००	१५००	१००	११४००
८०	"	देवचुली नगरपालिका			२००	४००	४२००
८१	"	मध्यविन्दु नगरपालिका					०
८२	"	बौद्धीकाली गाउँपालिका			२००		२००
८३	"	बुलिडार गाउँपालिका					०
८४	"	विनयी त्रिवेणी गाउँपालिका					०
८५	"	हुँस्येकोट गाउँपालिका					०
	जम्मा		१२०००	५५०००	१२२००	४२७००	१५७३००
	प्रदेश नं. ५						
१	नवलपारासी (बर्दधा॒ट सुस्ता पश्चिमा)	बर्दधाट नगरपालिका रामग्राम नगरपालिका	२५००	२०००			४५००
२	"	सुनवल नगरपालिका	३०००				४०००
३	"	सुस्ता गाउँपालिका					३०००
४	"						२०००

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्व वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्वकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
५	"	पालीनन्दन गाउँपालिका				४०००	४०००
६	"	प्रतापगढ़ गाउँपालिका				०	०
७	नवरारसी (व.सु.प.)	सरावल गाउँपालिका			४०००	४०००	
८	रुपन्देही	बुटवल उपमहानगरपालिका			२१००	२१००	
९	रुपन्देही	तिलोतमा नगरपालिका	५०००	५०००	१०००	१०००	११०००
१०	रुपन्देही	देवदह नगरपालिका					०
११	रुपन्देही	लुमिवनी सांस्कृतिक नगरपालिका			२००	२००	२००
१२	रुपन्देही	सिद्धार्थनगर नगरपालिका	१५०	४००००	२००	२००	४१७००
१३	रुपन्देही	सैनामैना नगरपालिका		१५०००			१५०००
१४	रुपन्देही	ओमसतीया गाउँपालिका			१०००		१०००
१५	रुपन्देही	कर्न्वल गाउँपालिका					०
१६	रुपन्देही	कोटहीमाई गाउँपालिका					०
१७	रुपन्देही	गोडहवा गाउँपालिका					०
१८	रुपन्देही	मर्चवारी गाउँपालिका		१०००			१०००
१९	रुपन्देही	मायादेही गाउँपालिका			१०००		१०००
२०	रुपन्देही	रोहिणी गाउँपालिका					०
२१	रुपन्देही	शुद्धेश्वर गाउँपालिका		१५०००	१०००		१५०००
२२	रुपन्देही	समरीमाई गाउँपालिका					०
२३	रुपन्देही	सियारी गाउँपालिका			१०००	४०००	५०००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सङ्केत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आत. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
२४	कपिलवस्तु	कपिलवस्तु नगरपालिका		१०००	२००		१२००
२५	कपिलवस्तु	कृष्णनगर नगरपालिका					०
२६	कपिलवस्तु	वाणिंगा नगरपालिका	९५०	३००००	१०००	५०००	३७५००
२७	कपिलवस्तु	वद्धमि नगरपालिका			५००	५००	५००
२८	कपिलवस्तु	महाराजाङ्ग नगरपालिका					०
२९	कपिलवस्तु	शिवराज नगरपालिका			१२००	५१००	६३००
३०	कपिलवस्तु	मायादेवी गाउँपालिका	१५०		१०००		२५००
३१	कपिलवस्तु	यसोधरा गाउँपालिका					०
३२	कपिलवस्तु	विजयनगर गाउँपालिका			१०००		१०००
३३	कपिलवस्तु	शुद्धोधन गाउँपालिका		५००			५००
३४	पाल्या	तानसेन नगरपालिका					०
३५	पाल्या	रामपुर नगरपालिका					०
३६	पाल्या	तिनाउ गाउँपालिका					०
३७	पाल्या	निस्दी गाउँपालिका			२००		२००
३८	पाल्या	पूर्वखोला गाउँपालिका					०
३९	पाल्या	बरानासकली गाउँपालिका			२००		४२००
४०	पाल्या	माथनाठी गाउँपालिका					०
४१	पाल्या	रम्भा गाउँपालिका					०
४२	पाल्या	रिद्धीकोट गाउँपालिका		३३००	४०००		७३००

क्र. सं.	जिल्हा	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्भक्त २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जिल्हा	
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	
४३	पाल्या	रेनादेवी छहरा गाउँपालिका			२००			२००
४४	अर्धाखाँची	भूमिकास्थान नगरपालिका			२००			२००
४५	अर्धाखाँची	शितगंगा नगरपालिका			२००			२००
४६	अर्धाखाँची	सन्तिथखर्क नगरपालिका	२००००		१८०००			१९८००
४७	अर्धाखाँची	छत्रदेव गाउँपालिका					०	०
४८	अर्धाखाँची	पाणिनी गाउँपालिका			१७००			१७००
४९	अर्धाखाँची	मालारनी गाउँपालिका					०	०
५०	गुल्मी	मुसिकोट नगरपालिका			२००			२००
५१	गुल्मी	रेसुगा नगरपालिका			२००			२००
५२	गुल्मी	इस्मा गाउँपालिका					०	०
५३	गुल्मी	कालीगण्डकी गाउँपालिका					०	०
५४	गुल्मी	गुल्मीदरवार गाउँपालिका			२००			२००
५५	गुल्मी	चन्द्रकोट गाउँपालिका	२०००		२००			२२००
५६	गुल्मी	छत्रकोट गाउँपालिका					०	०
५७	गुल्मी	धुकेट गाउँपालिका	७०००		३००			७३००
५८	गुल्मी	मदाने गाउँपालिका			१०००			३०००
५९	गुल्मी	मालिका गाउँपालिका	२५००		१०००			५५००
६०	गुल्मी	रुरु गाउँपालिका	७५००		७५००			७५००
६१	गुल्मी	सच्यवती गाउँपालिका	२५००		२५००			२५००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सहक्रेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
६२	लक्ष्म (पूर्वी भाग)	पुथा उत्तरांगा गाउँपालिका	२०००		१५००		३५००
६३	लक्ष्म (पूर्वी भाग)	भूमे गाउँपालिका		१६००			१६००
६४	लक्ष्म (पूर्वी भाग)	सिस्ते गाउँपालिका			२००		२००
६५	रोत्या	रोत्या नगरपालिका		२२००			२२००
६६	रोत्या	त्रिवेणी गाउँपालिका	४०००		१४००		५४००
६७	रोत्या	थबाड गाउँपालिका			१००		१००
६८	रोत्या	परिवर्तन गाउँपालिका		१९००			१९००
६९	रोत्या	माझी गाउँपालिका		११००			११००
७०	रोत्या	रुट्टीगाठी गाउँपालिका			१००		१००
७१	रोत्या	लुड्गी गाउँपालिका			१००		१००
७२	रोत्या	गांगादेव गाउँपालिका		२९००			२९००
७३	रोत्या	सुनल्हहरी गाउँपालिका		११००			११००
७४	रोत्या	सुनित स्मृत गाउँपालिका		१९००			१९००
७५	चूठान	च्यूठान नगरपालिका		११००			११००
७६	चूठान	स्वगांडारी नगरपालिका		११००			११००
७७	चूठान	ऐरावती गाउँपालिका		१३००			१३००
७८	चूठान	गौमधी गाउँपालिका		१०००			१०००
७९	चूठान	फिमरुक गाउँपालिका		१२००			१२००
८०	चूठान	नौबर्हिनी गाउँपालिका		१०००			१०००

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्वकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
८१	झटान	मल्लरानी गाउँपालिका			१०००		१०००
८२	झटान	माङडवी गाउँपालिका			१२००		१२००
८३	झटान	सरमारानी गाउँपालिका			१०००		१०००
८४	दाढ	घोराही उपमहानगरपालिका	३५००		२००		३५००
८५	दाढ	तुल्यपुर उपमहानगरपालिका	३५००				३५००
८६	दाढ	लमही नगरपालिका		२०००		२००	२२००
८७	दाढ	गढवा गाउँपालिका			२००		२००
८८	दाढ	दर्गीशरण गाउँपालिका					०
८९	दाढ	बापालाचुली गाउँपालिका					०
९०	दाढ	बबई गाउँपालिका					०
९१	दाढ	राजपुर गाउँपालिका					०
९२	दाढ	राप्टी गाउँपालिका					०
९३	दाढ	शारितनगर गाउँपालिका			२००		२००
९४	बाँके	नेपालगञ्ज उपमहानगरपालिका					०
९५	बाँके	कोहलपुर नगरपालिका					११००
९६	बाँके	खुजुरा गाउँपालिका			२००		२००
९७	बाँके	जानकी गाउँपालिका		१०००	१०००		२०००
९८	बाँके	हुडुवा गाउँपालिका					०
९९	बाँके	नरैनापुर गाउँपालिका					०

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च रद्दकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा	
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	
१००	बाँके	बैजनाथ गाउँपालिका						०
१०१	बाँके	रात्नीसोनरी गाउँपालिका			१०००			१०००
१०२	बर्दिया	गुलरिया नगरपालिका			१००			१००
१०३	बर्दिया	ठाकुरबाबा नगरपालिका		१०००				१०००
१०४	बर्दिया	बाँसगढी नगरपालिका			२००	३०००		३२००
१०५	बर्दिया	मधुवन नगरपालिका						०
१०६	बर्दिया	राजापुर नगरपालिका			२००			२००
१०७	बर्दिया	बारबाँदिया नगरपालिका		५०००		३०००		८०००
१०८	बर्दिया	गोरखा गाउँपालिका						०
१०९	बर्दिया	बैठेयाताल गाउँपालिका						०
जम्मा			१०००००	१०५५००	४०००	५६६००	५४४००	०
००७ संस्कृति प्रदेश								
१	रुक्म (पश्चिम)	आठविसकोट नगरपालिका			१०००			१०००
२	रुक्म (पश्चिम)	चौरजहारी नगरपालिका					१०००	१०००
३	रुक्म (पश्चिम)	मुसिकोट नगरपालिका			५००			५००
४	रुक्म (पश्चिम)	त्रिवेणी गाउँपालिका						०
५	रुक्म (पश्चिम)	बाँफिकोट गाउँपालिका			१००			१००
६	रुक्म (पश्चिम)	सानीभेरी गाउँपालिका						०
७	सल्यान	बागचौर नगरपालिका		३०००				४४००

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सड़केत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
८	सल्यान	बनगाड़ कृषिपटे नगरपालिका			२१००		२१००
९	सल्यान	शारदा नगरपालिका	३०००		२१००		५१००
१०	सल्यान	कपुरकोट गाउँपालिका			२३००		२३००
११	सल्यान	कालिमाठी गाउँपालिका			१०००		१०००
१२	सल्यान	कुमाख गाउँपालिका			२१००		२१००
१३	सल्यान	झंगेष्वरी गाउँपालिका			१०००		१०००
१४	सल्यान	सिद्ध कुमाख गाउँपालिका					०
१५	सल्यान	त्रिवेणी गाउँपालिका			२००		२००
१६	सल्यान	दार्मा गाउँपालिका					०
१७	डोल्पा	ठूलीभेरी नगरपालिका			१४००		१४००
१८	डोल्पा	त्रिपुरासुन्दरी नगरपालिका			१३००	१०००	२३००
१९	डोल्पा	काइंके गाउँपालिका			२००		२००
२०	डोल्पा	छार्का ताङ्सोड गाउँपालिका			१७००		१७००
२१	डोल्पा	जगदुल्ला गाउँपालिका					०
२२	डोल्पा	डोल्पो बुद्ध गाउँपालिका			२००		२००
२३	डोल्पा	मुद्देकचुला गाउँपालिका			१३००		१३००
२४	डोल्पा	से-फोक्सुडो गाउँपालिका			१७००		१७००
२५	जुम्ला	चन्दननाथ नगरपालिका			६००		६००
२६	जुम्ला	कनकासुदरी गाउँपालिका					०

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च रद्दकेर २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
२७	जुम्ला	गुठिचौर गाउँपालिका					०
२८	जुम्ला	तातोपानी गाउँपालिका			३००	१०००	१३००
२९	जुम्ला	तिला गाउँपालिका			३००	१०००	१३००
३०	जुम्ला	पातारासी गाउँपालिका			४००		४००
३१	जुम्ला	सिंजा गाउँपालिका			२००		२००
३२	जुम्ला	हिमा गाउँपालिका			२००		२००
३३	मुगु	छायाँनाथ रारा नगरपालिका			४००	१०००	१४००
३४	मुगु	खत्टाङ गाउँपालिका			२००		२००
३५	मुगु	मुरुमकामाराङा गाउँपालिका			१६००		१६००
३६	मुगु	सोरु गाउँपालिका			१३००		१३००
३७	हुम्ला	अदानचुली गाउँपालिका			१००		१००
३८	हुम्ला	खापुनाथ गाउँपालिका				१०००	१०००
३९	हुम्ला	चखेली गाउँपालिका			६००		६००
४०	हुम्ला	ताँजाकोट गाउँपालिका					०
४१	हुम्ला	नाम्खा गाउँपालिका					०
४२	हुम्ला	सर्केनाड गाउँपालिका			२००		२००
४३	हुम्ला	सिमकोट गाउँपालिका					०
४४	कालिकोट	खाँडाचक नगरपालिका			२००		२००
४५	कालिकोट	तिलार्का नगरपालिका			१५००		१५००

शःसर्त वित्तीय हस्तालनरण (खर्च सहक्रेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा

क्र. सं.	पिला	स्थानीय तह	कृषि विभाग				जम्मा
			कृ.पू.वि. तथा कृ.श.का.	रा.आत. तथा म.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	बा.वि. तथा बा.जै.वि.	CMSIP
४६	कलिकोट	रास्कोट नगरपालिका			२००		२००
४७	कलिकोट	शुभ कारिलिका गाउँपालिका			१३००		१३००
४८	कलिकोट	नरहरिनाथ गाउँपालिका			१३००		१३००
४९	कलिकोट	पचालझरना गाउँपालिका				०	०
५०	कलिकोट	पलाता गाउँपालिका				०	०
५१	कलिकोट	महावै गाउँपालिका			१३००		१३००
५२	कलिकोट	सान्ती निवेणी गाउँपालिका			१०००		१०००
५३	जाजरकोट	छेडागाड नगरपालिका			२३००	१०००	३३००
५४	जाजरकोट	नलगाड नगरपालिका			२३००	१०००	३३००
५५	जाजरकोट	भेरीमालिका नगरपालिका			२३००		२३००
५६	जाजरकोट	कुसे गाउँपालिका				०	०
५७	जाजरकोट	जुनीचाँदि गाउँपालिका			२१००		२१००
५८	जाजरकोट	बारेकोट गाउँपालिका			१२००		१२००
५९	जाजरकोट	शिवालय गाउँपालिका				०	०
६०	दैलेख	आठवीस नगरपालिका			२३००		२३००
६१	दैलेख	चामुण्डा विन्द्रासैनी नगरपालिका	२७००				२७००
६२	दैलेख	दुल्लु नगरपालिका		२०००		२०००	४४००
६३	दैलेख	नारायण नगरपालिका			२२००		२२००
६४	दैलेख	गुराङ्स गाउँपालिका		३०००	२३००		५३००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च राशिके २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा	
			कृषि विभाग	कृ.पू.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	
६५	दैलेख	ठाँटीकाँध गाउँपालिका						०
६६	दैलेख	डुङ्गेखर गाउँपालिका			२००			२००
६७	दैलेख	नौमुले गाउँपालिका			९८००			९८००
६८	दैलेख	भगवतीमाई गाउँपालिका						०
६९	दैलेख	भेर्वी गाउँपालिका	४५००	२५००	२००	१०००		८२००
७०	दैलेख	महावृ गाउँपालिका						०
७१	सुर्खेत	गुर्खाकोट नगरपालिका			२००			२००
७२	सुर्खेत	पञ्चपुरी नगरपालिका			१०००			१०००
७३	सुर्खेत	भेरिनगार नगरपालिका						०
७४	सुर्खेत	लेकवेसी नगरपालिका						०
७५	सुर्खेत	वीरेढ्रनगर नगरपालिका			१०००			१०००
७६	सुर्खेत	चिङ्गाड गाउँपालिका			१२००			१२००
७७	सुर्खेत	चौकुने गाउँपालिका						०
७८	सुर्खेत	बाराहताल गाउँपालिका						०
७९	सुर्खेत	तिस्मा गाउँपालिका						०
		जम्मा	००७२	२५५८	१००५	१००५		२६६२
८०	सुदूरपश्चिम प्रदेश							
१	वाजुरा	त्रिवेणी नगरपालिका						१७००
२	वाजुरा	बडिमालिका नगरपालिका						१७००

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतण (खर्च सहकेत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विकास	कृ.प.वि. कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा म.बा.दि.का.	रा.फ.दि.का.	
३	वारुडा	बुँदीगंगा नगरपालिका			२३००		२३००
४	वारुडा	बुँठीनन्दा नगरपालिका			१९००		१९००
५	वारुडा	गोमुल गाउँपालिका			१९००	१०००	२९००
६	वारुडा	खान्दाड छेडेडह गाउँपालिका			१५००		१५००
७	वारुडा	जगन्नाथ गाउँपालिका			२१००		२१००
८	वारुडा	स्वामी कार्तिक खापर गाउँपालिका			३२००	१०००	४२००
९	वारुडा	हिमाली गाउँपालिका			२१००		२१००
१०	वभाड	जयपूरी नगरपालिका			१००		१००
११	वभाड	बुँगल नगरपालिका			२००		२००
१२	वभाड	साईपाल गाउँपालिका			२००	१०००	१२००
१३	वभाड	केदारस्तु गाउँपालिका					०
१४	वभाड	खान्दडछान्ना गाउँपालिका			४००		४००
१५	वभाड	छाविसपाठ्यभरा गाउँपालिका					०
१६	वभाड	तालकोट गाउँपालिका			२००		२००
१७	वभाड	थलारा गाउँपालिका			२००		२००
१८	वभाड	दुग्धाथली गाउँपालिका					०
१९	वभाड	माटा गाउँपालिका					०
२०	वभाड	विष्टडचिर गाउँपालिका					०
२१	वभाड	समा गाउँपालिका					०

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सङ्केत २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पृ.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
२२	डोटी	दिपायल सिलगढी नगरपालिका			२००		२००
२३	डोटी	शिखर नगरपालिका			२००		२००
२४	डोटी	आदर्श गाउँपालिका			१००	१०००	११००
२५	डोटी	के.आई.सि. गाउँपालिका					०
२६	डोटी	जोरायल गाउँपालिका			१००		१००
२७	डोटी	पर्वीचौकी गाउँपालिका			२००		२००
२८	डोटी	बडीकेवर गाउँपालिका					०
२९	डोटी	बोगटान फुडिसल गाउँपालिका					०
३०	डोटी	सायल गाउँपालिका			२००		२००
३१	अछाम	कमलबजार नगरपालिका					२००
३२	अछाम	पंचदेवल विनायक नगरपालिका			२००		२००
३३	अछाम	मंगलसेन नगरपालिका			१९,००		१९,००
३४	अछाम	सांफेवर नगरपालिका			२००		२००
३५	अछाम	चौरपाटी गाउँपालिका				१०००	१०००
३६	अछाम	हकारी गाउँपालिका					०
३७	अछाम	तुम्खावाँद गाउँपालिका					०
३८	अछाम	बाल्मीगढी जयगढ गाउँपालिका			१९००		१९००
३९	अछाम	मेल्लेख गाउँपालिका			१७००		१७००
४०	अछाम	रामारोशन गाउँपालिका					०

क्र. सं.	जिल्हा	स्थानीय तह	श.सर्त वित्तीय हस्तालतरण (खर्च सद्भक्त २६३३२) बजेट रु. हजारमा				जम्मा CMSIP
			कृषि विभाग	कृ.पु.ति. तथा कृ.या.का.	रा.आ.त. तथा स.बा.वि.का.	रा.फ.वि.का.	
४१	दार्चुला	महाकाली नगरपालिका			२००		२००
४२	दार्चुला	शैतानीश्वर नगरपालिका			११००		११००
४३	दार्चुला	अपिहमाल गाउँपालिका			०		०
४४	दार्चुला	दुङ्गे गाउँपालिका			०		०
४५	दार्चुला	नौगाड गाउँपालिका			०		०
४६	दार्चुला	व्यास गाउँपालिका			२००	१०००	१२००
४७	दार्चुला	मार्मा गाउँपालिका			१०००		०
४८	दार्चुला	मालिकार्जुन गाउँपालिका			१०००		१०००
४९	दार्चुला	लेकम गाउँपालिका			१०००		१०००
५०	चैतडी	दशरथचन्द नगरपालिका			५००		१५००
५१	चैतडी	पाटन नगरपालिका			२००		२००
५२	चैतडी	पुचौडी नगरपालिका			१०००		१०००
५३	चैतडी	मेतोली नगरपालिका			२००		२००
५४	चैतडी	डीलासैनी गाउँपालिका					०
५५	चैतडी	दोगडाकेदार गाउँपालिका					०
५६	चैतडी	पञ्चेश्वर गाउँपालिका					०
५७	चैतडी	शिवनाथ गाउँपालिका					०
५८	चैतडी	सिंगास गाउँपालिका			२००		२००
५९	चैतडी	सुर्नया गाउँपालिका			५००		५००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	शासनीय हस्तान्तरण (खर्च सङ्केत २६३३३) बजेट रु. हजारमा					जम्मा CMSIP
			किंविभाग	कृ.पू.वि. तथा कृ.ग्राम.	रा.आत. तथा म.बा.विका.	रा.फ.वि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	
६०	डैडलधुरा	अमराठी नगरपालिका		५०००		२००		५२००
६१	डैडलधुरा	परशुराम नगरपालिका						०
६२	डैडलधुरा	अजयमेन गाउँपालिका						०
६३	डैडलधुरा	आविताल गाउँपालिका				२००		२००
६४	डैडलधुरा	गन्यापथुरा गाउँपालिका						०
६५	डैडलधुरा	नवदुर्गा गाउँपालिका						०
६६	डैडलधुरा	भागेश्वर गाउँपालिका			१०००			१०००
६७	कञ्चनपुर	कृष्णपुर नगरपालिका			२००			१९००
६८	कञ्चनपुर	पुनर्वास नगरपालिका			१००			१९००
६९	कञ्चनपुर	बोदकोट नगरपालिका						०
७०	कञ्चनपुर	चेतौरी नगरपालिका			२००			२००
७१	कञ्चनपुर	भिमदत नगरपालिका						०
७२	कञ्चनपुर	माहाकाली नगरपालिका			२००			२००
७३	कञ्चनपुर	शुक्लाफाट नगरपालिका			२००			२००
७४	कञ्चनपुर	बेलडैडी गाउँपालिका			२००			२००
७५	कञ्चनपुर	लालझाडी गाउँपालिका			२००			२००
७६	कैलाली	धन्माठी उपमहानगरपालिका		२०००		२००		२२००
७७	कैलाली	गोदावरी नगरपालिका					१९००	१९००

क्र. सं.	जिल्ला	स्थानीय तह	शःसर्त वित्तीय हस्तालनरण (खर्च सड्केत २६३३२) बजेट रु. हजारमा					जम्मा CMSIP
			किंविभाग	कुपू.वि. तथा कृ.ग्रामा.	रा.आत. तथा म.बा.विका.	रा.फ.वि.का.	बा.वि. तथा जै.वि.	
७८	कैलाली	गौरिङांगा नगरपालिका						०
७९	कैलाली	घोडाघोडी नगरपालिका						२००
८०	कैलाली	टिकापुर नगरपालिका						१००
८१	कैलाली	भजनी नगरपालिका						०
८२	कैलाली	लमिकचुहा नगरपालिका						०
८३	कैलाली	कैलारी गाउँपालिका						०
८४	कैलाली	चुरे गाउँपालिका						२३००
८५	कैलाली	जानकी गाउँपालिका						४०००
८६	कैलाली	जोशीपुर गाउँपालिका						२००
८७	कैलाली	बद्दोरिया गाउँपालिका						०
८८	कैलाली	मोहन्याल गाउँपालिका						२१००
		जम्मा	०	७०००	१०००	३९८००	११०००	३६००
		कूल जम्मा	६१४००	४७५७००	२९८००	३०२४००	९१६००	१२८९००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

ଅନୁସୂଚୀଟଙ୍କ

अनुसूची-१

१. नेपालको संविधान र कृषि

१.१ नेपालको संविधानको धारा ३०२ को व्यवस्था

१.१.१ प्रदेश र स्थानीय तहमा सरकारी सेवाहरूको गठन र सञ्चालन

- १) प्रदेश र स्थानीय तहमा आवश्यक सेवा प्रवाह गर्न नेपाल सरकारले आवश्यक व्यवस्था गर्नेछ ।
- २) उपधारा (१) बमोजिमको व्यवस्था गर्दा यो संविधान प्रारम्भ हुँदाको बखत सरकारी सेवामा कार्यरत राष्ट्रसेवक कर्मचारीलाई नेपाल सरकारले कानुनबमोजिम संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा समायोजन गरी सेवा प्रवाहको व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ ।

१.१.२ कर्मचारी समायोजन ऐन २०७४ को दफा ४ को उप दफा १ र २ को व्यवस्था

सरकारी निकायहरूको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण गर्नको लागि समिति गठन गर्ने व्यवस्था गर्नुका साथै उक्त समितिले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको संविधान बमोजिमको अधिकारको सूची, कार्य प्रकृति र औचित्य समेतको आधारमा संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण गरी संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको संगठन संरचना तथा कर्मचारी दरबन्दी नेपाल सरकारमा सिफारिस गर्ने ।

कर्मचारी समायोजन नियमावली, २०७४ को नियम ३ बमोजिम गठित संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण समितिको सिफारिस बमोजिम संघ र प्रदेशमा रहने कृषिका विभिन्न निकायहरूको संगठन संरचना तथा दरबन्दी तेरिज नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) बाट स्वीकृत भएको छ ।

१.१.३ नेपालको संविधानमा खाद्य तथा कृषि सम्बन्धी व्यवस्था

धारा ३६-

खाद्यसम्बन्धी हक अन्तर्गत प्रत्येक नागरिकलाई खाद्यवस्तुको अभावमा जीवन जोखिममा पर्ने अवस्थाबाट सुरक्षित हुने कानुन बमोजिम खाद्य सम्प्रभुताको हकको प्रत्याभूति गरेको ।

धारा २५-

सम्पत्तिको हक अन्तर्गतको भूमिको उत्पादन र उत्पदकत्व वृद्धि गर्न कृषिको आधुनिकीकरण र व्यावसायिकरण गर्ने प्रयोजनका लागि राज्यले कानुन बमोजिम भूमि सुधार व्यवस्थापन र नियमन गर्न बाधा नपर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

धारा ४२-

सामाजिक न्यायको हक अन्तर्गत प्रत्येक किसानलाई कानुन बमोजिम कृषि कार्यका लागि भूमिमा पहुँच परम्परागत रूपमा प्रयोग र अवलम्बन गरिएको स्थानीय बीउ विजन र कृषि प्रजातीको छनौट र संरक्षणको हकको प्रत्याभूति गरेको छ ।

- त्यसैगरी संविधानमा कृषि र भूमि सुधारसम्बन्धी छुटै नीतिको व्यवस्था भएको धारा ५१ (ड) अन्तर्गत भूमिमा रहेको दोहोरो स्वामित्व अन्त्य गर्दै किसानको हितलाई ध्यानमा राखी वैज्ञानिक भूमिसुधार गर्ने ।

- अनुपस्थित भू-स्वामित्वलाई निरुत्साहित गर्दै जग्गाको चक्काबन्दी गर्ने, किसानको हकहित संरक्षण र सम्बद्धन गर्ने ।
- कृषिको व्यावसायिकरण, औद्योगिकीकरण, विविधिकरण र आधुनिकीकरण गर्ने ।
- भूमिको उत्पादनशीलता, प्रकृति तथा वातावरणीय सन्तुलन समेतको आधारमा नियमन र व्यवस्थापन गर्दै त्यसको समुचित उपयोग गर्ने ।

कृषि सामग्री र कृषि उपजको उचित मूल्य र बजारमा पहुँचको व्यवस्था गर्ने लगायतका विषयहरू उल्लेख भएका छन् ।

१.२ नेपालको संविधानको अनुसूचीमा उल्लिखित संघ प्रदेश र स्थानीय तहका अधिकार अन्तर्गत कृषि सम्बद्ध विषयहरू

क) संघ र प्रदेश

संघको अधिकार	प्रदेशको अधिकार	संघ र प्रदेशको साभा अधिकार
१. संविधानको अनुसूची ५ मा रहेको संघको अधिकारको सूची अन्तर्गत कृषिसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित हुने विषय क्वारेन्टाइन		
२. संविधानको अनुसूची ६ मा रहेको प्रदेशको अधिकारको सूची अन्तर्गत कृषिसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित हुने विषय कृषिमा आयकर, सेवाशुल्क, दण्ड जरिवाना कृषि तथा पशु विकास		
३. संविधानको अनुसूची ७ मा रहेको संघ र प्रदेशको साभा अधिकारको सूची अन्तर्गत कृषिसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित हुने विषय औषधी र विषादी जैविक विविधता		

ख) संघ, प्रदेश र स्थानीय तह

स्थानीय तहको अधिकार	संघ प्रदेश र स्थानीय तहको साभा अधिकार
४. संविधानको अनुसूची ८ मा रहेको स्थानीय तहको अधिकारको सूची अन्तर्गत कृषिसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित हुने विषय • स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण तथा जैविक विविधता	
• कृषि सडक, सिँचाइ	
• कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य, सहकारी	
• कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, सञ्चालन र नियन्त्रण ५. संविधानको अनुसूची ९ मा रहेको संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सूची अन्तर्गत कृषिसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित हुने विषय • कृषि	
	• पर्यावरण तथा जैविक विविधता

नेपालको संविधानमा उल्लिखित तीन तहका अधिकार सूचीको विस्तृतीकरण

उच्चस्तरीय सङ्घीयता कार्यान्वयन तथा प्रशासन पुनःसंरचना प्राविधिक समिति तथा सङ्घीयता कार्यान्वयन तथा प्रशासन पुनः संरचना निर्देशक समितिबाट नेपालको संविधानको अनुसूची ५,६,७,८ र ९ मा उल्लिखित कार्य जिम्मेवारी विस्तृतीकरण भएको ।

क) संविधानको अनुसूची ५ मा उल्लिखित संघको एकल अधिकारको विस्तृतीकरण

अनुसूचीको क्र.सं.	संविधानको अधिकारको सूचीका विषय	अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण	
१८	अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार, विनियम, बन्दरगाह, क्वारेण्टाइन	१८.४	अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार तथा पारवहनसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सम्बन्ध, सन्धि, समझौता, कार्यान्वयन तथा नियमन
		१८.६	अन्तरप्रादेशीक व्यापार सम्बन्धी नीति, कानुन, सहजीकरण र नियमन
		१८.९	अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास, विस्तार र समन्वय
		१८.११	खाद्य क्वारेण्टाइनको गुणस्तर तथा खाद्य स्वच्छता सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		१८.१२	पशु तथा बनस्पतिजन्य क्वारेण्टाइनसँग सम्बन्धित नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन

ख) संविधानको अनुसूची ६ मा उल्लिखित प्रदेशको एकल अधिकारको विस्तृतीकरण

अनुसूचीको क्र.सं.	संविधानको अधिकारको सूचीका विषय	अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण	
२०	कृषि तथा पशु विकास, कलकारखाना, औद्योगिकीकरण, व्यापार व्यवसाय र यातायात	२०.१.१	कृषि, पशु विकास तथा खाद्य पोषणसम्बन्धी प्रादेशीक नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना कार्यान्वयन र नियमन
		२०.१.२	कृषि तथा पशुपन्थीजन्य रोग, कीरा एवम् महामारी नियन्त्रण
		२०.१.३	कृषि औद्योगिकीकरण, पशुपन्थी, उच्चोग व्यवसायको विकास तथा प्रवर्द्धन
		२०.१.४	कृषि तथा पशु यान्त्रिकरण र उन्नत औजार विकास तथा प्रवर्द्धन
		२०.१.६	कृषि तथा पशु रोगको निदान प्रयोगशाला, व्यवस्थापन र नियमन
		२०.१.७	कृषि उपज, पशुपन्थी, पशुपन्थीजन्य पदार्थ र पशु उत्पादन सामग्रीको गुणास्तर निर्धारण र नियमन
		२०.१.८	कृषिजन्य वस्तु, सेवा र प्रविधिको सम्बद्धता, स्तरीयकरण, गुणास्तर निर्धारण र नियमन
		२०.१.९	बीउबिजन एवम् नस्लसम्बन्धी गुणास्तर निर्धारण र नियमन
२०	कृषि तथा पशु विकास, कलकारखाना, औद्योगिकीकरण, व्यापार व्यवसाय र यातायात	२०.१.११	प्रादेशीक खाद्य सुरक्षा, खाद्य अधिकार र खाद्य सम्प्रभुता

अनुसूचीको क्र.सं.	संविधानको अधिकारको सूचीका विषय	अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण	
		२०.१.१२	कृषि सम्बन्धी प्रादेशीक तथ्याङ्क प्रणाली, अध्ययन, अनुसन्धान तथा स्रोत संरक्षण, विकास र विस्तार तथा सामूहिक खेती प्रणाली
		२०.१.१३	कृषि तथा पशुपन्थीजन्य तथा खाद्य प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान विकास र व्यवस्थापन
		२०.१.१४	कृषि मल, बीउ र विषादी, आपूर्ति व्यवस्था र नियमन
		२०.१.१५	कृषि, पशुपन्थी तथा खाद्यसम्बन्धी प्रादेशीक प्रयोगशालाहरूको विकास र व्यवस्थापन
		२०.१.१६	कृषि प्रसार, कृषक तालिम, तथा क्षमता विकास र सशक्तिकरण
		२०.१.१७	कृषि उपजको न्यूनतम समर्थन मूल्य कार्यान्वयन
		२०.१.१८	कृषि र पशुपन्थी वीमासम्बन्धी योजना र कार्यान्वयन
		२०.१.१९	कृषि बजार र पूर्वाधार विकास र सञ्चालन
		२०.१.२०	कृषि फार्मकेन्ड्रहरूको विकास र व्यवस्थापन

ग) संविधानको अनुसूची ८ मा उलिएका स्थानीय तहको एकल अधिकारको विस्तृतीकरण

अनुसूचीको क्र.सं	संविधानको अधिकारको सूचीका विषय	अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण	
१५	कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन र पशु स्वास्थ्य, सहकारी र कृषि अनुसूची ९ (४)	१५.१	कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन र पशु स्वास्थ्य
		१५.१.१	कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन र पशु स्वास्थ्यसम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१५.१.२	कृषि तथा पशुपन्थी बजार सूचना, बजार तथा हाटबजार पूर्वाधार निर्माण, साना सिँचाइ निर्माण, तालिम, प्रविधि प्रसार, प्राविधिक टेवा, कृषि सामग्री आपूर्ति र कृषक क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन र नियमन
		१५.१.३	कृषि तथा पशुपन्थीजन्य प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी रोग नियन्त्रण
		१५.१.४	पशुपन्थी चिकित्सा सेवा व्यवस्थापन
		१५.१.५	कृषि वातावरण संरक्षण, जैविक विविधता संरक्षण र प्रवर्द्धन

अनुसूचीको क्र.सं	संविधानको अधिकारको सूचीका विषय	अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण	
		१५.१.६	उच्च मूल्युक्त कृषिजन्य वस्तुको प्रवर्द्धन तथा विकास र बजारीकरण
		१५.१.७	पशुनस्ल सुधार पद्धति विकास र व्यवस्थापन
		१५.१.८	स्थानीय चरन तथा खर्क विकास र व्यवस्थापन
		१५.१.९	पशु आहार गुणस्तर नियमन
		१५.१.१०	स्थानीयस्तरमा तथाइक व्यवस्थापन र सूचना प्रणाली
		१५.१.११	बघशाला र शीतभण्डारको व्यवस्थापन र नियमन
		१५.१.१२	कृषि तथा पशुपन्धीसम्बन्धी वीमा र कर्जा सहजीकरण
		१५.१.१३	साना सिँचाइ निर्माण तथा सुधार
१८	कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, सञ्चालन र नियन्त्रण	१८.१	कृषि प्रसारसम्बन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१८.२	स्थानीय तहमा कृषि प्रसार तथा जनशक्तिको प्रक्षेपण, व्यवस्थापन र परिचालन
		१८.३	कृषकहरूको क्षमता अभिवृद्धि, प्राविधिक सेवा, टेवा, सीप विकास र सशक्तीकरण
		१८.४	बीउविजन, नस्ल, मलखाद र रसायन तथा औषधीहरूको आपूर्ति, उपयोग र नियमन
		१८.५	कृषक समूह, सहकारी र स्थानीय सम्बद्ध संघ/संस्थाहरूको समन्वय, व्यवस्थापन र नियमन
		१८.६	स्थानीयस्तरमा कृषिसम्बन्धी प्रविधि संरक्षण र हस्तान्तरण
		१८.७	कृषिसम्बन्धी सूचना प्रचार प्रसार
		१८.८	स्थानीयस्तरको स्रोत केन्द्रहरूको विकास र व्यवस्थापन

घ) संविधानको अनुसूची ६ मा उल्लिखित संघ र प्रदेशको साभेका अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण

अनुसूचीको क्र.सं	संविधानको अधिकारको सूचीका विषय	अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण	
२	आवश्यक वस्तु तथा सेवाको आपूर्ति वितरण मूल्य नियन्त्रण गुणस्तर र अनुगमन	२.७	खाद्य सुरक्षा खाद्य अधिकार र खाद्य सम्प्रभुता
		२.८	सङ्घीय खाद्य पोषण नीति तर्जुमा र अनुगमन
९	औषधी र विषादी	९.२.२	कृषि तथा पशुपन्धीजन्य औषधी, सुक्ष्म पोषण तत्व र विषादीको उपयोग र व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन

अनुसूचीको क्र.सं.	संविधानको अधिकारको सूचीका विषय	अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण	
		९.२३	अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा प्रयोग गर्ने दिइएका र प्रतिबन्ध लगाइएका विषादीको सूचना सङ्कलन र सूचना प्रवाह
		९.२.४	विषादी नियन्त्रण र व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँगको सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
२०	औषधी र विषादी	९.१	औषधी र विषादीको उपयोग र व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रादेशीक नीति, कानून, मापदण्ड कार्यान्वयन र नियमन
		९.२	विषादीको मापदण्ड अनुरूप बिक्री वितरणको अनुमति र नियमन
		९.३	कृषिजन्य प्रयोजनको सुक्ष्म पोषणयुक्त वस्तु र विषादीको मापदण्ड कार्यान्वयन
		९.५	विषादीको उत्पादन, बेचविखन र उपयोगको नियमन र नियन्त्रण

ड) संविधानको अनुसूची ९ मा अलिलखित संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साभा अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण

अनुसूचीको क्र.सं.	संविधानको अधिकारको सूचीका विषय	अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण	
४	कृषि	४.१	कृषिसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड निर्धारण र नियमन
		४.२	कृषिजन्य जैविक विविधता र जैविक प्रविधिसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तथा मादण्ड निर्धारण र नियमन
		४.३	कृषि सम्बन्धी बहुपक्षीय र द्विपक्षीय संघसंस्थासँगको सम्पर्क एवम् समन्वय
		४.४	कृषि सम्बन्धी राष्ट्रियस्तरको तथ्याङ्क प्रणाली, अध्ययन, अनुसन्धान तथा स्रोत संरक्षण, विकास र विस्तार
		४.५	कृषि तथा खाद्यसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय प्रयायनयुक्त प्रयोगशालाहरूको विकास, मापदण्ड निर्धारण र नियमन
		४.६	कृषि तथा खाद्यसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार सहजीकरण तथा नियमन
		४.७	आयातित मल आपूर्ति सम्बन्धी समन्वय
		४.८	कृषि तथा पशुपन्थिजन्य अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ
		४.९१	कृषि औद्योगिकीकरण, पशुपन्थी उद्योग व्यवसायको अन्तरप्रादेशीक विकास तथा प्रवर्द्धन
		४.९४	राष्ट्रिय खाद्य सुरक्षा, खाद्य अधिकार र खाद्य सम्प्रभुता

१.३ स्थानीय तहको कृषि तथा पशुपन्ध्रीसम्बन्धी काम, कर्तव्य र अधिकार

क) कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य, सहकारी

- कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन र पशु स्वास्थ्यसम्बन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन,
- कृषि तथा पशुपन्ध्री बजार सूचना, बजार तथा हाटबजारको पूर्वाधार निर्माण, साना सिँचाइ निर्माण, तालिम, प्रविधि प्रसार, प्राविधिक टेवा, कृषि सामग्री आपूर्ति र कृषक क्षमता विकास कार्यक्रमको सञ्चालन, अनुगमन र नियमन,
- कृषि तथा पशुपन्ध्रीजन्य प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी रोगको नियन्त्रण,
- पशुपन्ध्री चिकित्सा सेवाको व्यवस्थापन,
- कृषि वातावरण संरक्षण तथा जैविक विविधताको संरक्षण र प्रवर्द्धन,
- पशुनस्ल सुधार पद्धतिको विकास र व्यवस्थापन,
- उच्चमूल्ययुक्त कृषिजन्य वस्तुको प्रवर्द्धन, विकास तथा बजारीकरण,
- स्थानीय चरन तथा खर्क विकास र व्यवस्थापन,
- पशु आहारको गुणस्तर नियमन,
- स्थानीयस्तरमामा पशुपन्ध्रीसम्बन्धी तथ्याङ्कको व्यवस्थापन र सूचना प्रणाली,
- पशु बधशाला र शीत भण्डारको व्यवस्थापन र सूचना प्रणाली,
- पशुपन्ध्रीसम्बन्धी बीमा र कर्जा सहजीकरण,
- पशुपालन तथा स्वास्थ्यसम्बन्धी अन्य कार्य ।

ख) कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, सञ्चालन र नियन्त्रण

- कृषि प्रसारसम्बन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन,
- कृषि प्रसार तथा जनशक्तिको प्रक्षेपण, व्यवस्थापन र परिचालन,
- कृषकहरूको क्षमता अभिवृद्धि, प्राविधिक सेवा, टेवा, सीप विकास र सशक्तीकरण,
- कृषि बीउविजन, नस्ल, मलखाद र रसायन तथा औषधीहरूको आपूर्ति, उपयोग र नियमन,
- कृषक समूह, कृषि सहकारी र कृषिसम्बन्धी स्थानीय संघ संस्थाहरूसँग समन्वय, व्यवस्थापन र नियमन,
- स्थानीयस्तरमा कृषिसम्बन्धी प्रविधिको संरक्षण र हस्तान्तरण,
- कृषिसम्बन्धी सूचनाको प्रचारप्रसार,
- स्थानीयस्तरको स्रोत केन्द्रहरूको विकास र व्यवस्थापन,
- प्राइगारिक खेती तथा मलको प्रवर्द्धन र प्रचार प्रसार,
- कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, सञ्चालन र नियन्त्रणसम्बन्धी अन्य कार्य ।

स्रोत: स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

१.४ कृषि तथा पशुपन्थी विकास कार्यमा संघ प्रदेश तथा स्थानीय तहको कार्य जिम्मेवारी

क) संघबाट सञ्चालन हुने कृषि तथा पशुपन्थी विकास कार्यहरू

- कृषि तथा पशुपन्थीसम्बन्धी अनुसन्धान, प्रयोगशाला तथा क्वारेण्टाइन,
- बजार शृङ्खला विकास र राष्ट्रियस्तरको कृषि सूचना तथा सञ्चार एवम् बजार प्रवर्द्धन,
- रासायनिक मल खरिद, आयात तथा अनुदान,
- गरिबी निवारणसम्बन्धी राष्ट्रियस्तरका कार्यक्रम,
- उन्नत बीउ विजन खरिद, विकास, प्रवर्द्धन र सन्तुलित वितरण,
- कृषिक्षेत्रको औद्योगिकीकरणसम्बन्धी कार्यक्रम,
- पशुस्वास्थ्य, पशु रोग नियन्त्रण, महामारी नियन्त्रण, उपचार र औषधी वितरण,
- पशु नस्ल सुधारसम्बन्धी व्यवस्थापन,
- राष्ट्रियस्तरका खोप उत्पादन तथा व्यवस्थापन ।

ख) प्रदेशबाट सञ्चालन हुने कृषि तथा पशुपन्थी विकास कार्यहरू

- उत्पादन केन्द्रीत कृषि तथा पशुपन्थी फार्म केन्द्रहरू,
- उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्ने कार्यहरू,
- कृषिक्षेत्रको व्यावसायिकरण र बजारीकरणसम्बन्धी कार्यक्रम,
- बीउ आपूर्ति र नियमन ।

ग) स्थानीय तहबाट सञ्चालन हुने कृषि तथा पशुपन्थी विकास कार्यहरू

- कृषि तथा पशु उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्ने कार्यहरू,
- कृषि तथा पशु प्रसारसम्बन्धी कार्यहरू,
- कृषि क्षेत्रको व्यावसायिकरण, बजारीकरण र औद्योगिकीकरणका लागि उत्पादन वृद्धि कार्यक्रम ।

झोत: आ.व. २०७८/७९ को बजेट तथा त्रिवर्षीय मध्यमकालिन खर्च संरचना सहितको बजेट तर्जुमा
सम्बन्धी मार्गदर्शन तथा ढाँचा, २०७७, राष्ट्रिय योजना आयोग

अनुसूची-२

१. पन्द्रियो योजनामा कृषि क्षेत्र

१.१ पृष्ठभूमि

कूल गार्हस्थ उत्पादनमा २७ प्रतिशत योगदान रहेको र ६०.४ प्रतिशत जनसंख्या आबद्ध भएको कृषि क्षेत्र आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने मूल आधार हो । उच्च र समावेशी आर्थिक वृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने क्षेत्र भएकोले यसको वैज्ञानिक ढङ्गले सुधार तथा रूपान्तरण गर्ने विगतका प्रयासलाई सघन बनाई उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्नुपर्ने हुन्छ ।

नेपालको संविधानले खाद्यसम्बन्धी अधिकारलाई मौलिक हकका रूपमा प्रत्याभूत गरेको छ । यसै सन्दर्भमा, विभिन्न कारणले उत्पन्न हुन सक्ने खाद्य तथा पोषण सङ्कटको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै प्रमुख खाद्यान्न, फलफूल, तरकारी र माछा-मासु उत्पादनमा आत्मनिर्भरताका लागि कृषिमा नीतिगत, संरचनागत र संस्थागत सुधारको आवश्यकता छ । देशलाई खाद्य सम्प्रभु तुल्याउन र स्वाधीन अर्थतन्त्रको विकास गर्ने कृषि क्षेत्रमा उल्लेख्य मात्रामा लगानी बढाउन आवश्यक छ । नेपालको संविधानका अधिकार सूची, कृषि क्षेत्रको समग्र विकासका लागि मार्गचित्रको रूपमा रहेको कृषि विकास रणनीति (सन् २०१५-२०३५) र दिगो विकास लक्ष्यलाई मार्गदर्शनको रूपमा लिइएको छ । उक्त रणनीतिले कृषि तथा पशुपन्थीजन्य उत्पादनको व्यावसायिकरण, यान्त्रिकरण र विविधीकरण गरी यस क्षेत्रलाई प्रतिस्पर्धी बनाउन जोड दिएको छ । यसैरारी दिगो विकास लक्ष्यले लिएको भोकमरीको अन्त्य गर्ने, खाद्य सुरक्षा तथा पोषण सुनिश्चित गर्ने तथा दिगो कृषिको प्रवर्द्धन गर्ने लक्ष्य हासिल गर्ने गरी यस क्षेत्रमा स्रोत र साधनको परिचालन गरिनेछ । विशेषतः कृषि क्षेत्रको औद्योगिकरणका माध्यमबाट थप रोजगारी सिर्जना गरी आय-आर्जन, गरिबी निवारण तथा आयात व्यवस्थापनलाई समेत सम्बोधन गरिनेछ । संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको लगानीलाई कृषि क्षेत्रको समग्र विकासमा परिचालन गरिनेछ ।

१.२ सोच

खाद्य र पोषण सुरक्षा तथा खाद्य सम्प्रभुतासहितको दिगो, प्रतिस्पर्धी एवम् समृद्ध कृषि अर्थतन्त्र ।

१.३ लक्ष्य

प्रतिस्पर्धी, जलवायु अनुकूल, आत्मनिर्भर एवम् निर्यातमुखी उद्योगको रूपमा कृषि क्षेत्रलाई रूपान्तरण गर्दै समावेशी र दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने ।

१.४ उद्देश्य

- कृषि क्षेत्रको उत्पादन तथा उत्पादकत्वको वृद्धि गरी खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुनिश्चित गर्नु ।
- कृषिमा आधारित उद्योगको विकास गरी रोजगारी र आम्दानी वृद्धि गर्नु ।
- व्यावसायिकरण तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता विकास गरी कृषि क्षेत्रको व्यापार सन्तुलन गर्नु ।

२५ तालिका १ : समृद्धिका दीर्घकालीन लक्ष्य तथा गलतव्य सूचक

क्र. सं.	नतिजा सूचक	एकाइ	आधार कर्ता (२०७५/७६)	लक्ष्य		सचिनको श्रेत्र २०१०/११	जिम्मेवार निकाय
				२०२४/२५	२०२५/२६		
१. उच्च र समतामूलक राष्ट्रिय आय							
१	प्रतिव्यक्ति राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	१,०४७	१,५९५	२,९००	१२,१००	रा.ले.
२	आर्थिक वृद्धिदर	प्रतिशत	६.८	१०.३	१०.३	१०.५	रा.ले.
कृषि		प्रतिशत	४.८	५.८	५.८	५.९	रा.ले.
उद्योग		प्रतिशत	१२.२	१४.६	१४.९	१४.९	रा.ले.
सेवा		प्रतिशत	७.९	१०.७	१०.४	१०.६	रा.ले.
३	आर्थिक आय क्षेत्रानन्द योगदान						
कृषि		प्रतिशत	२६.९	२२.३	१७.१	१.०	रा.ले.
उद्योग		प्रतिशत	१५.२	१८.८	२३.७	३०.०	रा.ले.
सेवा		प्रतिशत	५७.८	५८.९	५९.२	५९.०	रा.ले.
४	कूल गार्हस्य उत्पादनको अनुपातमा राष्ट्रिय बचत	प्रतिशत	५२.४	४७.५	४६	४४	रा.ले.
५	कूल गार्हस्य उत्पादनको अनुपातमा लगानी	प्रतिशत	३६.९	४१.६	४४	४६	रा.ले.
६	कूल गार्हस्य उत्पादनको अनुपातमा राजस्व	प्रतिशत	२४.८	३०	३३	३३	वा.प्र.
७	कूल गार्हस्य उत्पादनको अनुपातमा प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी	प्रतिशत	०.५	३	४	४	अ.म.
८	गरिवाको रेखामूलि रहेको जनसंख्या (निरेक्षण गरिबी)*	प्रतिशत	१८.७	१८.५	४.९	०	ने.जी.स.
९	आर्द्धनीमा मार्थिलो १० प्रतिशत र तल्लो ४० प्रतिशत जनसंख्याको अनुपात	अनुपात	१.३१	१.२५	१.१७	१.१०	ने.जी.स.

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

क्र. सं.	नतिजा सूचक	एकाइ	आधार वर्ता (२०७७/७८)	लक्ष्य			जिसमेवार निकाय
				२०२०/०१	२०२४/२५	२०००/०१	
१०	उपभोगमा आधारित जिनी गुणक	गुणक	०.३०	०.२७	०.२५	०.२४	प.व.स.
११	सम्पर्कमा आधारित जिनी गुणक	गुणक	०.३१	०.२९	०.२७	०.२५	ने.ज.स्वा.स.
पुनःच: *गरिबीको रेखामुलिको जनसंख्या शुल्क भलाले १ प्रतिशतमब्दा कम गरिबी रहेको अवस्थालाई लिइएको छ ।							
२. मानवपूँजी निर्माण तथा सम्बावनाको पूर्ण उपयोग							
१२	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)*	वर्ष	६९.७	७२	७५	८०	ने.ज.स्वा.स.
१३	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख जीवित जनसम्पा.)	जना	२३९	९९	७०	२०	ने.ज.स्वा.स.
१४	पाँच वर्ष मुनिको बाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जनसम्पा.)	जना	३९	२४	१८	८	ने.ज.स्वा.स.
१५	कृत प्रजनन दर	प्रति महिला	२.२	२.१	२.१	२.१	ने.ज.स्वा.स.
१६	किंशोरी अवस्थाको प्रजनन (१९ वर्ष मुनि)	प्रतिशत	१३	६	३	१	ने.ज.स्वा.स.
१७	स्वास्थ्य गीमामा आवढ भएको जनसंख्या	प्रतिशत	७	६०	८५	९५	वा.प्र.
१८	साक्षरता दर (१५ वर्ष माथि)**	प्रतिशत	५८	९५	९७	९९	रा.ज.ग.
१९	माझ्यामिक तह (९-१२) मा खुद भनादिर	प्रतिशत	४६	८०	९५	व्य.सू.प.	शि.वि.प्र.म.
२०	उच्च शिक्षाको कूल भर्ता दर	प्रतिशत	१२	२२	३०	४०	व्य.सू.प.
२१	काम गर्ने उमेर समूहका प्रार्थिक र व्यावसायिक क्षेत्रमा तात्त्विक प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	३१	५०	६०	७०	व्य.सू.प.
२२	श्रमशक्ति सहभागिता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	३८.५	४९	५९	७२	ने.श्र.स.
२३	रोजगारिमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३८.५	५०	६०	७०	ने.श्र.स.

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/७८)

क्र. सं.	नतिजा सूचक	एकाइ	आधार वर्ग (उद्देश्य)	लक्ष्य			जिम्मेवार निकाय
				२०२१/२०२२	२०२२/०२३	२०२३/२०२४	
३. सर्वसुलभ आधुनिक प्रवाधार इनम् सघन अन्तर्राष्ट्रीय							
२४	३० मिनेटसमको दरिमा सडक यातायातमा पहुँच पुगेको परिवार	प्रतिशत	८२	९५	९७	९९	ने.जी.स.
२५	सडक घनत्व	वि.प्रि.प्रति वर्ग कि.मि.	०.५५	०.७४	०.८५	१	वा.प्र.
२६	रास्त्रिय र प्रादेशीक लोकमार्ग (२ लेनसम्म)*	कि.मि.	७,७९.४	२०,२००	३५,०००	३६,०००	वा.प्र.
२७	रास्त्रिय लोकमार्ग (२ लेनमाथि, द्रुतमार्ग समेत)	कि.मि.	९६	१,१७४	१,६००	३,०००	वा.प्र.
२८	रेलमार्ग	कि.मि.	४२	३४.८	९०	२,२००	वा.प्र.
२९	विद्युतमा पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	८८	१००	१००	१००	वा.प्र.
३०	इन्टरनेटमा पहुँच प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	६५.९	८०	९५	१००	वा.प्र.
पुनर्श्वच: *कालोपत्रे सडक ।							
४. उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व							
३०	श्रम उत्पादकत्व	रु. हजार	१८४.६	२७६	५४२	२,०३५	ने.श्र.स.
३१	कृषिपको उत्पादकत्व (प्रमुख वाली) मे.ट. /हे.	३.१	४.०	४.४	५.०	वा.प्र.	कृ.प.वि.म.
३२	कृषि श्रमिकको उत्पादकत्व	अमेरिकी डलर	१,२२४	१,५८७	३,२००	१३,०००	वा.प्र.
३३	प्रमुख वालीहरूको वीउ प्रतिस्थापन दर	प्रतिशत	१६	२५	३५	५५	वा.प्र.

तालिका २ : प्रमुख नतिजा क्षेत्र, असर र प्रभाव

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा क्षेत्र	असर	प्रभाव
१.	उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व	<ul style="list-style-type: none"> सिवित कृषि भूमिको क्षेत्रफल बढेको हुने। प्रमुख वालीको उत्पादकत्व बढेको हुने। औद्योगिक क्षेत्रको विस्तार एवम् आधुनिक उत्पादन वृद्धि भई कल गाहस्य उत्पादनमा थप योगदान पुगेको हुने। ऊर्जा उत्पादन वृद्धि भई खनिजजन्य ऊर्जाको आयात घटेको हुने। विदेशी पर्यटक आगमन, औसत वसाइ दिन र प्रतिव्यक्ति खर्च वृद्धि भएको हुने। 	<ul style="list-style-type: none"> कृषि, उद्योग र पर्यटन क्षेत्रको उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धि भएको हुने। अर्थतत्रमा कृषि र सेवा क्षेत्रको तुलनामा उद्योग क्षेत्रको योगदान वृद्धि भएको हुने।

तालिका ३ : उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्वको नतिजा खाका

क्र. सं.	नतिजा सूचक	एकाइ	आधार वर्ग (२०७५/७६)	लक्ष्य	जिम्मेवार निकाय
१	प्रभाव		२०७६/७७	२०७५/७६	२०७६/७७
१	कृषिको उत्पादकत्व (प्रमुख वाली)	मे.ट. प्रति हे.	३.१	३.३	३.६
२	असर			३.७	४.०
३	कृषि				
२	कृषि श्रम उत्पादकत्व (अमेरिकी डलर)	प्रतिव्यक्ति प्रति हे.	५४९	५९०	६९५
३	कृषिगाय जमिनको उत्पादकत्व	अमेरिकी डलर प्रति हे.	३,९३४	३,३४७	३,८५७
४	प्रमुख कृषि वाली तथा उपजको उत्पादकत्व				

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/७८)

क्र. सं.	नामिजा सूचक	एकाह	आधार वर्ग (२०७५/७६)	लक्ष्य				जिसेवार निकाय
				२०७५/७६	२०७६/७७	२०७६/७७०१े	०२/५७०१े	
१	धान	मे.ट. प्रति हे.	३.७६	३.९०	४.१६	४.३०	४.४५	कृ.प.वि.म.
२	मङ्के	मे.ट. प्रति हे.	२.८१	३.२०	३.५५	३.८०	३.९०	कृ.प.वि.म.
३	गहुँ	मे.ट. प्रति हे.	३.०	३.३	३.४	३.५	३.५	कृ.प.वि.म.
४	कोदो	मे.ट. प्रति हे.	१.२	१.३	१.३	१.३	१.३	कृ.प.वि.म.
५	फापर	मे.ट. प्रति हे.	१.१	१.१	१.२	१.२	१.२	कृ.प.वि.म.
६	तरकरी	मे.ट. प्रति हे.	१४.१	१५.५	१७.१	१९.१	१९.६	२०.०
७	आलू	मे.ट. प्रति हे.	१६.४	१७.८	१९.८	२०.६	२१.३	२२.०
८	दलहनन	मे.ट. प्रति हे.	१.२	१.२	१.२	१.३	१.३	कृ.प.वि.म.
९	तेलहनन	मे.ट. प्रति हे.	१.१	१.२	१.२	१.२	१.२	कृ.प.वि.म.
१०	फलफल	मे.ट. प्रति हे.	१.८	१.८	१.९	१.९	१.९	१२.०
११	माघा	मे.ट. प्रति हे.	४.६	५.०	५.०	५.५	६.०	कृ.प.वि.म.
१२	दूध	दूधालू पशु वेत लिटर	१,०५०	१,१००	१,२००	१,३००	१,४८७	कृ.प.वि.म.
१३	मासु	केजी प्रति वय गर्भाको पशु	७५	७७	७९	८१	८५	कृ.प.वि.म.
१४	अण्डा	गोटा प्रति पञ्ची	२४५	२५०	२५२	२५५	२५८	२६०
१५	प्रमुख वालीहरूको वीउ प्रतिस्थापन दर	प्रतिशत	१६	१८	२०	२२	२४	कृ.प.वि.म.
१६	माटोमा जैविक पदार्थको मात्रा	प्रतिशत	१.९६	२.००	२.१	२.२	२.४	कृ.प.वि.म.
१७	प्रतिस्थापन							
१८	कृषि							

क्र. सं.	वर्तिजा सूचक	एकाह	आधार वर्ष (२०७५/७६)	लक्ष्य				प्रिमेवार निकाय
				२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	
७	कृषि अभियुक्तीरण सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	-	०.३	०.३	०.३	०.३	कृ.प.वि.म.
८	व्यावसायिक कृषि फर्म	संख्या (हजारमा)	२४.२	२६	२८	३०	३२	कै.त.वि.
९	मलबाद आपार्टमेंट (रासायनिक / प्राइवारिक)	मे.ट. (हजारमा)	३६.४	३८६	५००	५५०	६००	कृ.प.वि.म.
१०	उन्नत जातका वीउ उत्पादन	मे.ट. (हजारमा)	३८.६	३६.४	३६.२	४१.१	४३.२	कृ.प.वि.म.
११	पशु चौपायामा खोप सेवा	संख्या (लाखमा)	९४	९५	१०३	११०	११८	कृ.प.वि.म.
१२	फल्टीमा खोप सेवा	संख्या (लाखमा)	३००	३१५	३४२	३६२	४००	कृ.प.वि.म.
१३	पशु चौपायाहल्लका लागि खोप उत्पादन	संख्या (लाखमा)	९.४	९५	१०३	११०	११८	कृ.प.वि.म.
१४	पश्चिमीहल्लका लागि खोप उत्पादन	संख्या (लाखमा)	३००	३१५	३४२	३६२	४००	कृ.प.वि.म.
१५	कृषिम गर्भाधान (नस्ल सुधारको लागि)	संख्या	६२२	६५५	६८९	७२४	७५९	कृ.प.वि.म.
१६	घाँसको वीउ उत्पादन	मे.ट.	७८३	८८३	९८६	१,०९२	१,१९६	१,३००
१७	वस्तु निर्यात	रु. अरबमा	९.७	११५	१३८	१६५	१९८	२३८
१८	वस्तु निर्यातमा औदोगिक उत्पादनको अंश	प्रतिशत	११.४	१२.४	१३.४	१४.४	१५.७	१७.०
१९	आर्थिक तथा वित्तीय क्षेत्र							उ.वा.आ.म.
२०	वाली सुरक्षण प्रिमियम अनुदान	हे.	५२५	६८३	८८७	१,१५३	१,४९९	१,९४९
२१	कृषि तथा पशुपन्थी व्याज अनुदान	रु. अरबमा	२.०	५.०	५.५	६.०	६.८	७.७
	लघु वीमा (पशुवन्धन सुरक्षण)	संख्या (हजारमा)	३६६	४२१	४७७	५२२	६७९	९५०

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

तालिका ४ : राष्ट्रीय एकता, सुरक्षा र सम्मान

क्र. सं.	नातिजा सूचक	एकाइ	आधार वर्त्त (२०७५/७६)	१०७६/७७	१०७७/७८	२०७७/७९	२०७८/८०	०२/२०७९	०२/२०८०	सूचनाको प्रोत्त	जिम्मेवार निकाय
१	असर										
२	खाद्य सुरक्षा										
३	विश्वव्यापी खाद्य सुरक्षा सूचकाङ्क	४६	५०	५३	५६	५७	५८	५९	६०	वा.प्र.	कृ.प.वि.म.
४	खाद्य उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	३.१	३.३	३.५	३.८	३.९	४.२	४.३	४.५	वा.प्र.	ने.रा.बै.
५	गम्भीर खाद्य असुरक्षित परिवार	७.८	६.६	५.५	४.३	३.२	२.०	१.१	०.०	वि.खा.सु.स.	कृ.प.वि.म.
६	कूल आयातमा अत्यावश्यक वस्तु (कृषि उपज, जीवजनन र खाद्य पदार्थ) को अंश	१४.४	१३	११	१०	११	१०	११	१०	वा.प्र.	भ.वि.
७	कूल उपभोगको दृष्टि तिहाइभन्दा बढी खानामा खर्च गर्ने परिवार	४४	४१	३८	३६	३५	३३	३०	२८	ने.जी.स.	के.त.वि.

तालिका ४ : समर्दिका प्रादेशिक लक्ष्य तथा गन्तव्य सूचक

क्र. सं.	लक्ष्य, गन्तव्य एवं सूचक	एकाइ	आ.व. २०७५/७६ को व्याथा	आ.व. २०८०/८१ को लक्ष्य				क्र. १४८
				प्रमुख खाचान्त बालीको उत्पादकत्व (धान, मक्के, कोदो, फापर, जौ र गाहु)	प्रति घे.टन	प्रति घे.टन	प्रति घे.टन	
उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व								
१	प्रमुख खाचान्त बालीको उत्पादकत्व (धान, मक्के, कोदो, फापर, जौ र गाहु)	प्रति घे.टन	३.३	२.९	२.७	२.२	१.७	३.६ वा.प.
२	प्रसिद्ध जमिन	प्रति शत	४५	३९	६६.३	८३	२७.४	३.५ वा.प.
३	सिंचाइ योग्य जमिन मध्ये वर्षभरी सिंचाइ हुने क्षेत्र	प्रति शत	३३	२७.३	२५.४	१२.७	१४.३	३.१ वा.प.

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

१.५ पल्स्रॉ योजनाको कठिनांग सम्बन्धित आ.व. २०७७/ को लक्ष्य/प्रगति

नितिजा सूचक	एकाइ	आधार वर्ष २०७५/७६	आ.व. को २०७७/७८ लक्ष्य	आ.व. को २०७७/७८ प्रगति	योजना अवधिको लक्ष्य २०८०
प्रमुख कृषि वाली तथा उपजको उत्पादकत्व					
थान	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	३.७६	४.९६	३.८२	४.४
मके	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	२.८४	३.५५	३.०५	४
गाहु	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	२.८५	३	२.८०	४.३
तरकारी	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	१४.३७	१७.१	१४.४५	२०
आल	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	१६.०८	१६.२	१६.७६	२२
फलफूल	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	१.८१	११.२	१०.६५	१२
प्रमुख वालीहरूको चीउ प्रतिस्थापन दर	प्रतिशत	१६	२०	२०.२८	४५

अनुसूची-३

१. माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गरिएका जिल्लाहरूको माटोको उर्वराशक्ति स्थिति

क्र. सं.	जिल्ला	खाद्यतत्व					तयार गरिएको वर्ष
		नाइट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राङ्गणिक पदार्थ	पि.एच.	
१	भापा	-	-	-	-	अम्लीय	२०५२
२	सुनसरी	कम-मध्यम	कम-अधिक	मध्यम	धेरै कम-कम	अम्लीय	२०५३
३	नुवाकोट	मध्यम	मध्यम	मध्यम-अधिक	मध्यम	अम्लीय	२०५४
४	कञ्चनपुर	कम	मध्यम-अधिक	कम	कम	हल्का अम्लीय	२०५५
५	बार्दिया	कम	कम	मध्यम	कम	तटस्थ-क्षारीय	२०५६
६	कैलाली	कम	मध्यम	मध्यम	कम	तटस्थ-क्षारीय	२०५७
७	पर्वत	मध्यम	मध्यम	मध्यम-अधिक	मध्यम	अम्लीय	२०५८
८	बाँके	कम	कम-मध्यम	मध्यम	कम	तटस्थ	२०५८
९	पर्सा	मध्यम	कम	कम	हल्का अम्लीय-तटस्थ	२०५८	
१०	स्याङ्जा	मध्यम	कम-मध्यम	मध्यम	मध्यम	अम्लीय	२०५९
११	नवलपरासी	कम	कम	कम-मध्यम	कम	अम्लीय	२०६०
१२	काभ्रे	कम-मध्यम	कम	मध्यम	कम-मध्यम	हल्का अम्लीय-तटस्थ	२०६०
१३	चितवन	कम	कम	कम	कम	हल्का अम्लीय-तटस्थ	२०५९
१४	ओखलढुङ्गा	मध्यम-अधिक	अधिक	मध्यम	मध्यम	अम्लीय	२०६१
१५	सुर्खेत	मध्यम-अधिक	अधिक	अधिक	मध्यम	तटस्थ-अम्लीय	२०६१
१६	धादिड	मध्यम	मध्यम	मध्यम	मध्यम	हल्का अम्लीय	२०६१
१७	गुल्मी	मध्यम-अधिक	अधिक	मध्यम	मध्यम	अम्लीय	२०६२
१८	रूपन्देही	कम	कम	मध्यम-कम	कम	तटस्थ	२०६३
१९	दोलखा	अत्याधिक	अत्याधिक	मध्यम	मध्यम	अम्लीय	२०६४
२०	दाढ	धेरै कम	मध्यम-धेरै	मध्यम	मध्यम	हल्का अम्लीय	२०६५
२१	सिन्धुली	कम	मध्यम-अधिक	कम-मध्यम	कम	अम्लीय	२०६५
२२	बागलुड	मध्यम	अत्याधिक	धेरै-मध्यम	मध्यम	हल्का अम्लीय	२०६६
२३	जुम्ला	अधिक	मध्यम	अधिक	मध्यम	अम्लीय	२०६७
२४	अर्घाखाँची	मध्यम	मध्यम	मध्यम	मध्यम	तटस्थ	२०६७
२५	डडेल्हुरा	मध्यम	मध्यम-अधिक	अधिक	कम-मध्यम	हल्का अम्लीय-तटस्थ	२०६७

क्र. सं.	जिल्ला	खाद्यतत्व					तयार गरिएको वर्ष
		नाईट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राङ्गारिक पदार्थ	पि.एच.	
२६	पाल्पा	अधिक	कम	मध्यम	मध्यम	हल्का अम्लिय	२०७९
२७	पाँचथर	मध्यम	अधिक	अत्यधिक	मध्यम	अम्लीय	२०७९
२८	रामेश्वरप	मध्यम	अधिक-अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम	हल्का अम्लिय	२०७०
२९	खोटाड	मध्यम	अधिक	अधिक	मध्यम	हल्का अम्लिय	२०७०
३०	दैलेख	मध्यम	अधिक	अधिक	मध्यम	अम्लीय	२०७०
३१	म्यारदी	अधिक	अत्यधिक	मध्यम	अधिक	हल्का अम्लिय	२०७१
३२	मुस्ताङ	अधिक	अधिक	अत्यधिक	अधिक	क्षारीय	२०७१
३३	मकवानपुर	कम-मध्यम	कम-मध्यम	अत्यधिक	मध्यम	अम्लिय-हल्का अम्लिय	२०७१
३४	कालीकोट	मध्यम	अधिक-अत्यधिक	अधिक-अत्यधिक	मध्यम	हल्का अम्लिय	२०७१
३५	जाजरकोट	मध्यम	कम	अधिक	मध्यम	अम्लिय	२०७१
३६	लमजुङ	मध्यम	मध्यम -अधिक	मध्यम	मध्यम	अम्लिय	२०७१
३७	प्युठान	मध्यम	अत्यधिक	अत्यधिक	मध्यम	हल्का अम्लिय	२०७२
३८	तनहुँ	मध्यम	मध्यम	कम	मध्यम	अम्लिय	२०७२
३९	सोलुखुम्बु	अधिक	अत्यधिक	अधिक	अधिक	अम्लिय	२०७३
४०	कापिलवस्तु	मध्यम	अत्याधिक	मध्यम	मध्यम	क्षारीय	२०७३
४१	इलाम	मध्यम-अधिक	अत्याधिक	अधिक	मध्यम	हल्का अम्लीय-अम्लीय	२०७३
४२	भक्तपुर	मध्यम	अत्याधिक	मध्यम	कम-मध्यम	हल्का अम्लीय-अम्लीय	२०७३
४३	रुकुम	मध्यम	अत्याधिक	अत्याधिक	अधिक	हल्का अम्लीय	२०७३
४४	मुगु	मध्यम	मध्यम-अधिक	अधिक	मध्यम	तटस्थ-क्षारीय	२०७४
४५	कास्की	अधिक	अत्याधिक	अत्याधिक	मध्यम	हल्का अम्लीय	२०७४
४६	महोत्तरी	कम-मध्यम	अत्याधिक	मध्यम	कम	हल्का अम्लीय	२०७४
४७	सप्तरी	कम	कम	कम	कम	हल्का अम्लीय	२०७४
४८	रोल्पा	अधिक	मध्यम	मध्यम	मध्यम	हल्का अम्लीय	२०७०
४९	सल्यान	कम	अधिक	मध्यम	कम	हल्का अम्लीय	२०७०
५०	ताप्लेजुङ	कम	अधिक	मध्यम	मध्यम	हल्का अम्लीय	२०७०
५१	तेह्रथुम	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम	अम्लीय	२०७०

अनुसूची-४

१. बीमालेख सम्बन्धी विवरण

१.१ बाली तथा पशुपन्द्री बीमा सम्बन्धी विवरण

क) कृषि बीमा सुरवात भएदेखि हालसम्मको अनुदान विवरण

(रकम रु.)

आ.व.	बालीतर्फ				
	बीमाइक	बीमाशुल्क	अनुदान	दावी रकम	दावी संख्या
२०७०/७१	१५,२२२,७४३/८०	८५५,३१५/४०	४२७,६५७/७०	-	-
२०७१/७२	१४८,४५५,००१/१३	८,३३०,१३८/९७	६,२५०,९६५/८६	१,७४१,४८२/२१	-
२०७२/७३	४३८,७२१,०००/६८	२१,६३३,९९८/०१	१६,२२५,४९८/५१	१,७३९,८९८/००	-
२०७३/७४	७७६,२८३,१३१/०१	३८,५८८,२२५/४९	२८,९४१,९६९/१२	२९,५७७,७५८/४०	-
२०७४/७५	६१४,०२८,१५१/५०	२९,८१०,५९७/९६	२२,४१७,९४८/४७	३७,६९८,२२७/५०	-
२०७५/७६	१,१३३,७३७,९५२/०५	६४,९१२,४२०/८२	४८,६८४,३१५/६२	८६,८०१,४९८/२२	-
२०७६/७७	१,६०७,०३४,००६/९२	८२,९२३,५३२/७३	६२,९९२,६४९/५५	५९,९९६,७७५/३१	५६३
२०७७/७८	२,९११,८४७,२२६/४४	१५३,८५२,०६५/७१	११५,३८९,०४९/८८	१०४,०४७,९७४/६३	१,९२३

ख) बाली तथा पशुपन्द्री बीमा विवरण २०७७/७८

क्र.सं.	विवरण	कृषि
१	बीमालेख संख्या	५,२०६
२	बीमाइक	२,९११,८४७,२२६/४४
३	बीमाशुल्क	१५३,८५२,०६५/७१
४	अनुदान रकम	११५,३८९,०४९/८८
५	दावी भुक्तानी रकम	१०४,०४७,९७४/६३
६	दावी भुक्तानी संख्या	१,९२३

ग) बाली अनुसारको बीमा विवरण २०७७/७८

क्र.सं.	बाली	बीमालेख संख्या	बीमाइक	बीमाशुल्क	अनुदान रकम	दावी भुक्तानी रकम	दावी भुक्तानी संख्या
१	तरकारी	५६१/००	३२१,१७९,६४१/५४	१५,५७४,४८०/५०	११,६८०,८६०/८८	१३,४६३,८७७/४४	७४
२	च्याउ	६१/००	६१,५३४,०४०/१०	३,०९२,९१५/७२	२,३११,६६६/७९	३१,५००/००	१
३	केरा	८७५/००	१,१५९,२५२,१५८/८५	५७,९२४,७६४/७८	४३,४४३,५७३/५१	६४,०३८,७२६/३१	४६७
४	उखु	६१२/००	२९०,६६५,३०७/२७	१५,५१०,१५२/६३	११,६३२,६१४/४७	८५,१३०/००	१
५	स्याउ	२,२५८/०	५८९,३६६,३७१/७६	३७,८५५,७९७/४२	२५,१४१,८४८/०७	२५,०९६,६८९/१५	१,३५२
६	सुन्तला, जुनार, कागती	७७/००	८७,६८४,३९८/८८	४,३७९,५७१/८५	३,२८४,६७८/८९	-	-

क्र. सं.	बाली	बीमालेख संख्या	बीमाइक	बीमाशुल्क	अनुदान रकम	दावी भुत्तानी रकम	दावी भुत्तानी संख्या
७	अन्य फलफूल	२४५/००	१२८,०८६,६०७/४०	६,२८९,२५६/०३	४,७६,९४२/०२	-	-
८	अदुवा	४/००	५,६३७,८६३/१०	३९०,२४७/४२	२९२,६८५/५७	-	-
९	अलैंची	७०/००	८०,६५२,१०७/४६	४,००८,०००/५४	३,००८,०००/४१	२२५,०००/००	३
१०	धान, गहूँ, मकै तथा अन्य	१७१/००	३८,३३६,३१७/०९	२,२२३,४०५/३४	१,६६७,५५४/०९	४८७,१११/६५	२०
११	चैतेधान	१४/००	७,३२५,०४५/८८	३७०,२५३/३१	२७७,६८९/९८	-	-
१२	मौरी	६७/००	६१,२५४,३७३/३५	३,३४२,९२३/४८	२,५०८,७१२/६१	६६४,०६०/००	४
१३	चिया, कफी	५१/००	५६,०१९,७०२/००	२,७८५,२३८/२५	२,०८८,१२८/६९	३५,०००/००	१
१४	अन्य बाली	६०/००	१४,३५३,२१२/२६	७०५,०५८/४४	५२८,७९३/८३	-	-

ड) कृषि बीमा पोलिसीहरू

क्र. सं.	बीमालेखको कसिम	क्र. सं.	बीमालेख	आधार	बीमादर (%)
क	फलफूल	१	फलफूल खेती बीमालेख	लागतमा आधारित	५
		२	मौसमी सूचाङ्क	उत्पादनमा आधारित	८
		३	केराखेती बीमालेख	लागतमा आधारित	५
		४	उखु बीमालेख	लागतमा आधारित	५
		५	कागति, सुन्तला, जुनार खेती बीमालेख	लागत/उत्पादनमा आधारित	५
ख	तरकारी खेती	१	तरकारी बाली	उत्पादनमा आधारित	७
		२	तरकारी बाली	लागतमा आधारित	५
		३	च्याऊ बीमालेख	लागत/उत्पादनमा आधारित	५
		४	आलुखेती बीमालेख	लागतमा आधारित	५
ग	अन्न बाली	१	चैतेधान बीमालेख	उत्पादनमा आधारित	५
		२	धानबाली बीमालेख	लागतमा आधारित	५
		३	अन्न बीउ बाली बीमालेख	उत्पादनमा आधारित	५
घ	मौरी बीमालेख	१		लागतमा आधारित	५
झ	मसला	१	अदुवा	उत्पादनमा आधारित	७
		२	बेसार	उत्पादनमा आधारित	५
		३	अलैंची खेती बीमालेख	लागतमा आधारित	५
च	चिया/कफी	१	चियाखेती बीमालेख	लागतमा आधारित	५
		२	कफी खेती बीमालेख	लागत/उत्पादनमा आधारित	५

अनुसूची-५

१. नेपालको संक्षिप्त कृषि तथ्याङ्क

१.१ नेपालको संक्षिप्त कृषि तथ्याङ्क

१.१.१ कूल क्षेत्रफल

क्र.सं.	क्षेत्र	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)
१.	हिमाली क्षेत्र	५९८७
२.	पहाडी क्षेत्र	६१३४५
३.	तराई क्षेत्र	३४०९९
कूल		१४७१८

१.१.२ भू-उपयोग (००० हेक्टर)

क्र.सं.	क्षेत्र	क्षेत्रफल (००० हेक्टर)
१.	खेती गरिएको जमिन	३०९१
२.	खेती नगरिएको खेती योग्य जमिन	१०३०
३.	वन जड्गाल (भाडी १५६० हे. सहित)	५८२८
४.	चरन खर्क	१७६६
५.	पानी र जलाशय	३८३
६.	अन्य	२६२०
कूल		१४७१८

१.१.३ कूल गार्हस्थ उत्पादन प्रचलित मूल्यमा

(मूल्य: रु. दश लाख)

क्र. सं.	क्षेत्र	२०७४/७५		२०७५/७६		२०७६/७७		२०७७/७८	
		मूल्य	प्रतिशत	मूल्य	प्रतिशत	मूल्य	प्रतिशत	मूल्य	प्रतिशत
१.	कृषि तथा वन	७५३३६०	२४.८५	८११३४७	२६.५०	८६२५१८	२५.१६	९११९९६	२४.९०
२.	मत्स्य	१३२६०	०.४४	१४६६१	०.४८				
३.	गैङ कृषि	२,२६४,४७४	७४.७१	२२३५२२२	७३.०२	२५६६००६	७४.८४	२७५०५८२	७५.१०
	कूल	३,०३१,०३४	१००	३०६१२३०	१००				

(स्रोत: के.त.वि., २०७७)

१.१.४ कृषि तथा गैङ कृषि क्षेत्रको कूल गार्हस्थ उत्पादन वृद्धि दर प्रतिशत

क्र.सं.	क्षेत्र	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८
१.	कृषि तथा वन	१.८७	-०.१९	५.२५	२.७२	५.२६		
२.	मत्स्य	६.३१	११.७६	६.८६	६.००	५.६५	२.४३	२.८५
३.	गैङ कृषि	३.५८	०.१६	७.७४	७.६९	७.४८५	४.४२	४.२६

(स्रोत: के.त.वि., २०७७)

१.१.५ जनसंख्या

जनसंख्या	२०५८	२०६८	२०७८* प्रक्षेपण
नेपाल	२३९५९४२३	२६४९४५०४	३०३७८०५५
पुरुष	११५६३९२१	१२८४९०४१	१४७३४२०१
महिला	११५८७५०२	१३६४५४६३	१५६४३८५३
कुल घर परिवार संख्या	४८५३२२०	५४२३२९७	-
वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर (प्रतिशत)	२.२५	१.३५	-

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना, केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग

१.१.६ प्रमुख कृषिजन्य बालीहरूको तुलनात्मक क्षेत्रफल तथा उत्पादनको स्थिति

(क) खाद्यान्जन बाली

क्षेत्रफल हेक्टर, उत्पादन: मे.टनमा

बालीको नाम	आर्थिक वर्ष					
	२०७६/७७		२०७७/७८		२०७८/७९ * प्रक्षेपण	
	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन
धान	१,४५८,११५	५,५५०,८७८	१,४७३,४७४	५,६२१,७१०	१,४७७,३७८	५,१३०,६२५
मकै	९५७,६५०	२,८३५,६७४	९७१,७७६	२,९९९,७३३	९८५,५६५	३,१०६,३९७
गाहुँ	७०७,५०५	२,१८५,२८९	७११,०६७	२,१२७,२७६	७१६,९७८	२,१४४,५६८
कोदो	२६२,५४७	३२०,९५३	२६५,४०९	३२६,४४२	२६७,०७१	३३९,४६२
फापर	१०,३६९	११,७२४	१३,८७५	१५,९९७	१६,१२३	१९,२९०
जौ	२४,४०४	३१,१४७	२१,८६२	२९,४३३	२३,१३४	३२,१५६
खाद्यान्जन बाली जम्मा	३,४२१,३८८	१०,४३,५६६३	३,४६४,४४४	११,१२०,५१२	३,४८६,२४८	१०,७७७,४४८

(ख) ठलहन बाली

क्षेत्रफल: हेक्टर, उत्पादन: मे.टनमा

बालीको नाम	आर्थिक वर्ष					
	२०७६/७७		२०७७/७८		२०७८/७९* प्रक्षेपण	
	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन
मसुरो	२१२,८७६	२६२,८३५	२०२,४९६	२४६,०९२	१९८,४५४	२५२,८८३
चना	९,९६२	११,२८५	९,८४०	११,०६५	१०,७९३	१२,११६
अरहर	१६,८९५	१७,०६३	१६,५९९	१६,६४९	१५,५१२	१५,९७९

बालीको नाम	आर्थिक वर्ष					
	२०७६/७७		२०७७/७८		२०७८/७९* प्रक्षेपण	
	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन
मास	२३,०५६	२०,४४०	२४,५००	२१,६३३	२८,३८३	२६,११४
भटमास	२६,७७५	३४,५४४	२३,०३०	३०,६४८	२४,९२९	३५,१३८
ग्रास पी	७,९९७	९,५०४	१०,४५६	११,९६५	१०,४०७	१२,०७२
हर्स ग्राम	६,३२६	६,८६५	१३,३११	१५,४५३	१२,२४८	१४,३३०
अन्य	३६,७८५	४१,६७४	३४,९९८	४०,८५०	३३,८३२	४०,२६०
दलहन बाली जम्मा	३४०,६४२	४०४,२९०	३३६,४७४	३४७,१४३	३३४,५५०	४०२,३७१

(ज) नगार्दे बाली

क्षेत्रफल: हेक्टर, उत्पादन: मे.टनमा

बालीको नाम	२०७६/७७		२०७७/७८		२०७८/७९* प्रक्षेपण	
	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन
तेलहन	२५८,१४१	२७८,३२६	२५९,१०१	२८७,०३८	२६१,६४५	२७७,३४४
आलु	१८८,०९८	३,१३१,८३०	१९८,७८८	३,३२५,२३१	१९६,२५३	३,४५४,१८०
तरकारी	२८१,१३२	३,९६२,३८३	२८४,१२१	३,९९३,९६७	२८१,७३५	४,१५३,१५७
फलफूल	११९,०२५	१,२४९,७६४	१२९,४०३	१,३६०,८२७	१२९,५३२	१,४१६,७५०
मह (घार)	(घार) २४२५५५	३७९५	२४४,६८०	४,०६२	२४८,९९५	५,१६८

(घ) औद्योगिक बाली

क्षेत्रफल: हेक्टर, उत्पादन: मे.टनमा

बालीको नाम	२०७६/७७		२०७७/७८		२०७८/७९* प्रक्षेपण	
	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन
उखु	६८,५६५	३,४००,१७६	६४,३५४	३,१८३,९४३	६२,५६७	३,१५९,६३४
जुट	७,५५५	१०,१६५	७,४९५.०	१०,४५१	७,१९५	१०,२१७
चिया	२८,१५७	२४,२७०	१६,९९७	२३,७९६	१७,५००	२८,२४०
कफी	२,७१४	५०५	३,०५२	३१५	३,४००	५०४
माछा		९९,४३४		१०४,६२३		११७,०००
कपास	१३५	१४०	१४२	१४७	१५५	१७२
जम्मा	१०७,१२६	३,४३४,२४६	५१,८८०	३,२९८,६५२	५०,८९७	३,१५८,७६६

(ङ) मसला बाली

क्षेत्रफल: हेक्टर, उत्पादन: मे.टनमा

बालीको नाम	२०७६/७७		२०७७/७८		२०७८/७९* प्रक्षेपण	
	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन
अलैंची	१६,५६५	९,५४५	१५,६६८	८,२८९	१७,०१५	११,६२१
अदूवा	२३,५००	२९,९४५	२१,९१२	२७९,२०६	२४,३५९	३१३,४७६
लसुन	१०,१८५	७३,८५९	९,७८४	७२,४९०	११,८२९	८९,३८८
बेसार	९,७९५	९९,९०७	१०,३४०	१०५,७९९	११,६६९	१२४,४४०
खुर्सानी	१०,२७६	६८,०२५	१२,५२५	८७,७३१	११,५०९	८७,७९७
मसलाबाली जम्मा	७०,३२१	५५०,२८१	७३,०८३	५२५,४७५	७६,३८२	६२६,७२२

(च) पशुजन्य उत्पादनको विवरण

पशुजन्य उत्पादन (वार्षिक):

मे.टनमा

उत्पादन किसिम	पशुपन्ची उत्पादन परिमाण					
	आर्थिक वर्ष			* प्रक्षेपण		
	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/७०	२०८०/७१	२०८१/७२
दूध उत्पादन	२,३०९,०००	२,४७९,८९९	२,४७९,८९९	१,७३९,६६३	१,७३९,६६३	१,७३९,६६३
खुद मासु उत्पादन	५५२,१५६	५२०,७४२	५२०,७४२	३८१,४६९	३८१,४६९	३८१,४६९
फुल गोटा (हजारमा)	१,६९९,२७४	१,४९३,५५०	१,४९३,५५०	१,०८३,२००	१,०८३,२००	१,०८३,२००
ऊन (के. जी.)	५९२,६८७	५८४	५८४	३९५	३९५	३९५

७.१.७ कृषि सामग्री वितरण

परिमाण: मे.टन

कृषि सामग्री	आर्थिक वर्ष						
	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७
युरिया (मे.टन)	१४५६३२	१९०१६३	१६४८०३.८	२०५२८१.१	२४१८९४.०	२१५७३३.४	२२५४३३.८
डी.ए.पी. (मे.टन)	८२५२०	१०१७९७	८७५३२.२	१११७०८.४	१०८५६६.०	१२२११६.४	१५१७२५.९
पोटास (मे.टन)	५०४६	६७१७	६५७७.८	७९८७.८	८१७६.८	७३७७.२	९५७४.८५
जम्मा रासायनिक मल (मे.टन)	२३२१८८	२९८६७७	२५८९१३.९	३२४९७७.४	३५८६३३.९	३४५२२७	४००४५१
प्राङ्गारिक मल (मे.टन)	-	-	४०५३	४०००	-	-	
उन्नत बीउ विजन मे.टन	७२९०	९९५१	१२४८०	८७८५.३	४३६४.८	३४३३	

७.१.८ प्रमुख राष्ट्रिय आर्थिक सूचकहरू

सूचकहरू	२०७५/७६	२०७६/७७ ^अ	२०७७/७८ ^{ग्रा}
कुल गार्हस्थ उत्पादनको वार्षिक वृद्धिदर, स्थिर मूल्यमा	६.६६	-२.०९	४.०१
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ उत्पादन, प्रचलित मूल्यमा (रु.)	१३०८३४	१३०९५७	१४०८१९
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ उत्पादन, स्थिर मूल्यमा (रु.)	७९३२७	७६६३६	७८६४६
स्थिर मूल्यमा वार्षिक प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ उत्पादन वृद्धि दर	५.२४	-३.३९	२.६२
वार्षिक प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ उत्पादन अमेरिकी डलर	११५९	११२६	११९१
कुल गार्हस्थ बचत/जिडिपी	१५.३०	६.३५	६.६२
कुल राष्ट्रिय बचत/जिडिपी	४२.१२	३२.६१	३१.४०
कुल स्थिर पूँजी निर्माण/जिडिपी	३३.८२	२८.४३	२७.२६
निर्यात/जिडिपी	७.७८	६.७६	५.०८
आयात/जिडिपी	४१.४७	३३.८९	३२.८३
विनिमय दर (अमेरिकी डलर)	११२.८८	११६.३१	११८.२२

स्रोत: राष्ट्रिय लेखा शाखा, केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग

स: संशोधित, ग्रा: प्रारम्भिक

अनुसूची-६

१. प्रदेश अनुसार खाद्यान्ज बालीको उत्पादन र उपभोग्य स्थिति

१.१ खाद्यान्ज बालीको उत्पादन स्थिति (आ.व. २०७७/७८)

Province	Paddy (Mtn.)	Maize (Mtn.)	Wheat (Mtn.)	Millet (Mtn.)	Barley (Mtn.)	Buckwheat (Mtn.)	Total Cereals (Mtn.)
1	१२५५५५४	८८४६५९	१७२४४४	९६८२८	१९०५	३०२८	२४३४४२८
Madhes	१४३२८९९	१८५२९७	६०८२२८	१६६९	२१४	०	२२२८२२७
Bagmati	५०९५९०	६९९४३७	१७२७८९	७०८६७	२४६१	३५९८	१४५०७४२
Gandaki	३९७०९४	४५०७२१	१०३३३०	१०७९५२	२६४५	२७०३	१०६४४४५
Lumbini	१२२४४९७	४२९७९२	५२८०८४	११९८५	३३१०	४१५०	२२०९८९७
Karnali	१३७१६५	२३३३९०	१७६५३४	२०७५२	१२३१६	२२७८	५८२४३५
Sudurpaschim	६४४९९१	१२२४३८	३६५८६८	१६३८९	६५८२	१५१	११५६४२०
Nepal	५,६२१,७१०	२,५५७,७३३	२,१२७,२७६	३२६,४४३	२५,४३३	१५,५१७	११,११८,५१३

१.२ खाद्यान्जको उपभोग्य स्थिति (आ.व. २०७५/७६)

एकाइ मे.टनमा

प्रदेश	मध्यावधि जनसंख्या	चासल	मकै	कोदो	फापर	गहुँ	जौ	उपभोग्य खाद्यान्ज	आवश्यक खाद्यान्ज	बचत वा न्यून
प्रदेश नं. १	५०४८४९४	६८९१९३	६६३६५९	७५१११	२१९५	१५१२५७	४५१	१५८२७७४	१५३७९६	६२८१७८
मध्येश प्रदेश	६०१६१२७	८३२१७६	१२८१०६५	१२७९	०	४८२२०१	५३	१४४४६१४	१०८८९९९	३५५६१५
बागमती	६१५५६२४	२९०४६८	५१३१४१	५३१४०	२०६४	१३१३४३	६०६	१९१५६९	१२१८६०४	-२२७०३५
गण्डकी	२६७५१६६	२३८०८५	३६३१७९	७७७६	२०४९	७५४८५	६४६	७५७६६	५३७६४७	२११५१४
लुम्बिनी	५००८७८४	६६२०६४	३१६९५५	८१००	८५३	४२०००३	८१७	१४०९५९२	९३४३०४	४७५२८७
कर्णाली	१७४८२५७	७४२६३	१८५८४५	१६१३१	१७१	१३५१७२	३२२७	४७६३४९	३४७०७२	६१२७६
सुदूरपश्चिम	२८४१५७२	३३६९५८	९६०३७	१३०३५	११८	२६२३७२	१५९५	७७०९१४	५३८६८०	१७१४३४
त्रिपाल	५४५४८२५	३१२३२२७	२२६७७२८	२४६४५५	२५५०	१६४७२३३	७३८५	७३११७२	५६१५०२३	१६८३१४८

Source: file:///C:/Users/DELL/Desktop/Cereal%20Balance%20Sheet%20of%20Nepal_75_76_1563514860.pdf

१. कृषि कार्जा रिथर्टि

अनुसूची-७

S.No.	Agri Sector Lending	2070- Asar	2071- Asar	2072- Asar	2073 - Asar	2074 - Asar	2075 - Asar	2076 - Asar	2077-Asar	2078-Asar
1	Agricultural Related	39,147.8	48,152.1	61,783.9	76,816.3	87,899.0	115,385.8	157,905.3	189,981.2	242,234.6
1.1	Crop and Crop Services	3,824.5	3,580.4	4,203.3	5,230.2	5,335.4	6,742.9	15,273.2	18,459.8	40,750
1.2	Vegetable	2,313.2	2,956.3	3,775.7	5,068.8	6,204.1	7,494.7	11,534.8	14,374.4	15,884
1.3	Tea/Coffee	2,130.8	3,227.9	3,479.9	3,421.8	2,971.8	3,138.7	3,460.4	3,742.2	4,130
1.4	Tobacco	702.9	614.0	347.5	379.8	135.9	171.5	95.9	168.5	144
1.5	Jute	829.5	953.7	912.7	925.6	982.0	1,027.8	1,181.9	926.7	841
1.6	Other Cash crops	357.8	843.1	1,570.2	1,866.4	2,396.8	3,589.3	4,548.1	5,531.9	5,013
1.7	Fruits & Flowers	406.2	399.4	528.8	634.8	784.6	1,001.4	1,776.9	2,185.1	2,756
1.8	Cold stores	647.1	865.1	1,049.1	1,131.2	1,170.1	1,313.1	1,395.3	1,680.9	3,384
1.9	Fertilizer & Insecticides	94.7	161.3	441.7	647.0	750.7	1,935.5	3,765.5	3,642.6	4,047
1.10	Animal husbandry/Slaughter house	6,165.8	7,401.3	9,859.7	14,050.3	14,189.3	17,977.1	22,219.7	30,306.6	42,623
1.11	Poultry	6,464.9	7,983.3	10,820.5	14,567.2	19,650.4	20,260.4	32,527.0	39,064.7	39,266
1.11	Bee keeping	19.8	44.5	106.8	144.2	148.8	1,885.7	820.4	949.4	2,592
1.12	Other Agricultural and Agro Services	14,139.1	16,644.9	21,925.2	25,676.4	31,036.6	36,970.5	41,262.0	47,192.1	54,030
1.13	Irrigation	256.2	1,818.8	1,771.2	1,754.8	315.5	439.5	753.4	338.6	228
1.14	Forestry	795.2	658.1	991.7	1,317.7	1,827.0	2,550.2	3,084.0	2,259.7	2,481
1.15	Agro Product Storage	-	-	-	-	-	1,259.9	2,702.8	3,379.4	6,394
1.16	Seeds	-	-	-	-	-	247.0	400.6	496.0	761
1.17	Animal and Poultry Feeds	-	-	-	-	-	7,380.6	11,103.3	15,282.8	16,912
2	Fishery Related	657.8	2,747.1	3,355.6	1,980.5	2,329.0	2,725.0	4,215.5	5,490.3	7,816
	Total	39,805.62	50,899.14	65,139.46	78,796.78	90,228.00	118,110.85	162,120.82	195,471.46	250,050.95

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

२५४

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक

अनुसूची-८

१. विभाग र केन्द्र तथा फार्महरूको श्रेणीगत दरबन्दी

क) कार्यालयहरूको श्रेणीगत दरबन्दी

कार्यालय	प्राविधिकतर्फ					प्रशासनतर्फ					जम्मा	
	राजपत्राकित			राजपत्र अनकित	राजपत्र अकित			राजपत्र अनकित	श्रेणी विहीन			
	प्रथम	द्वितीय	तृतीय	प्रथम	द्वितीय	द्वितीय	तृतीय	प्रथम	द्वितीय	हस्ता. हस्ता.	का.सं.	
कृषि विभाग, हरिहरभवन, ललितपुर	५	१२	२१	६		१	३	४	२	६	७	६७
कृषि पूर्वाधार वि. तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, ललितपुर	१	४	३	३				२	१	३	३	२०
कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, नक्टाभिज, धनुषा	०	१	३					२	१	३	५	३९
केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला (माटो, बीउ र बाली संरक्षण), हरिहरभवन, ललितपुर	१	३	६	६	३			२	१	४	४	३१
बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता केन्द्र, हरिहरभवन	१	३	५	३				२	१	२	३	२१
कृषि विकास फार्म, सुन्दरपुर	०	१	३	२				२	२	२	३	१३
कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी, भापा	०	१	३	२				२	२	२	३	१३
व्यावसायिक कीट विकास केन्द्र, हरिहरभवन	१	२	५	३				२	१	२	३	१९
मौरी विकास केन्द्र, गोदावरी, ललितपुर	०	१	३	३	२			२	१	५		१७
रेशम विकास केन्द्र, खोपासी	०	१	३	३	१			२	१	६		१७
राष्ट्रीय आलु, तरकारी तथा मसला बाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	१	२	८	२				२	१	३	३	२३
तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०	१	३	३	१			२	२	३		१५
तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम	०	१	२	१	२			२	१	३		१२
अलैची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम	०	१	३	२	१			२	१	३		१४
आलुबाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक	०	१	३	४				२	१	३		१५

कार्यालय	प्राविधिकतर्फ					प्रशासनतर्फ					जम्मा	
	राजपत्राकित		राजपत्र अनकित			राजपत्र अकित		राजपत्र अनकित		श्रेणी विहीन		
	प्रथम	द्वितीय	तृतीय	प्रथम	द्वितीय	प्रथम	द्वितीय	प्रथम	द्वितीय	संचालक	संचालक	
राष्ट्रीय फलफूल विकास केन्द्र, कीर्तिपुर, काठमाडौं	१	२	५	२				२	२	३	३	२४
समशीतोष्ण बागवानी केन्द्र, कीर्तिपुर, काठमाडौं	०	१	६	२	३			१	१	२	७	२३
उष्णप्रदेशीय बागवानी केन्द्र, नवलपुर, सर्लाही	०	१	५	७	१			१	१	२	५	२५
कफी विकास केन्द्र, आँपचौर, गुल्मी	०	१	२	३	१			१	१	१	४	१४
सुन्तलाजात फलफूल विकास केन्द्र, तानसेन, पाल्पा	०	१	२	२				१	१	१	४	१२
शीतोष्ण बागवानी विकास केन्द्र, मार्फा, मुस्ताङ	०	१	३	४	०			१	१	१	४	१५
कूल दरबन्दी	११	४२	१०२	६६	१५	१	१	२३	३१	४४	८४	४४५

ख) प्राविधिक दरबन्दी

क्र. सं.	समूह	राजपत्राकित				राजपत्र अनकित		जम्मा
		प्रथम		द्वितीय	तृतीय	प्रथम	द्वितीय	
		समूहकृत	समूहकृत नहुने	संख्या	संख्या	संख्या	संख्या	
१	कृषि प्रसार	०	०	३	१८	५	०९	२६
२	बागवानी	०	०	१५	३०	३२	४	८६
३	बाली सरक्षण	१	०	७	२५	९	०	४६
४	एग्री इको. एण्ड मार्केटिङ	०	०	७	६	७	१	२०
५	बाली	०	०	४	१०	५	१	२०
६	माटो	०	०	३	८	२	०	१४
७	कृषि इन्जिनियरिङ	०	०	३	५	४	०	१२
८	सह-सचिव प्रा.	०	१०	०	०	०	०	१०
	जम्मा	१	१०	४२	१०२	६४	१५	२३४

ग) प्रशासनिक तथा अन्य दरबन्दी

क्र. सं.	समूह	कृषितर्फको प्रशासनिक दरबन्दी				जम्मा	
		राजपत्राकित		राजपत्र अनकित			
		द्वितीय	तृतीय	प्रथम	द्वितीय		
१	सामान्य प्रशासन	१	१	१०	२३	८४	११९
२	सामान्य प्रशासन (लेखा)	०	१	१३	८	०	२२
३	विविध (तथ्याङ्क अधिकृत)	०	१	७	१	०	९
४	मेकानिकल इन्जिनियरिङ	०	०	६	१०	४	२०
५	ह.स.चा.	०	०	०	०	४५	४५
	जम्मा	१	३	३६	४२	१३३	२१५

अनुसूची-४

१. विभाग र केन्द्र तथा फार्महरूको चल/अचल सम्पति/जिन्सी

क) अचल सम्पति/जिन्सी

कार्यालय	जग्गाको स्वामित्व र उपयोग				
	कूल क्षेत्रफल	खेती गरिएको क्षेत्रफल	सिजनल बाटी ढाकेको क्षेत्रफल	बढ़वर्षीय बातीले ढाकेको क्षेत्रफल	कार्यालय भवन, फार्म सिंचाइ र सडक पूर्वाधारले ढाकेको क्षेत्रफल
कृषि विभाग, हरिहरभवन, ललितपुर	-	-	-	-	-
कृषि पूर्वाधार वि. तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, ललितपुर	-	-	-	-	-
कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, नक्टाभिज, धनुषा	१९.५	९.५	३.५	६	१०
केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला (माटो, बीउ र बाली संरक्षण), हरिहरभवन, ललितपुर	-	-	-	-	-
बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता केन्द्र, हरिहरभवन	-	-	-	-	-
कृषि विकास फार्म, सुन्दरपुर	१७.३३	१३.८३	१२.८३	१	३.५
कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी, भापा	५६	३३	६२	-	६
व्यावसायिक कीट विकास केन्द्र, हरिहरभवन	-	-	-	-	-
मौरी विकास केन्द्र, गोदावरी, ललितपुर	३	१.५	०.९	१.६५	०.४५
रेशम विकास केन्द्र, खोपासी	६.३	५	-	५	१
राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसला बाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	-	-	-	-	-
तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	१.७२	०.७२	०.७२	-	१.०
तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम	५.८५	४.६	४.६	-	१.१५
अलैची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम	१८.७	७	१.४५	५.५	४.७५

कार्यालय	जग्गाको स्वामित्व र उपयोग					
	कूल क्षेत्रफल	खेती गरिएको क्षेत्रफल	सिजनल बाली ढाकेको क्षेत्रफल	बहुवर्षीय बालीले ढाकेको क्षेत्रफल	कार्यालय भवन, फार्म सिंचाइ र सडक पूर्वाधारले ढाकेको क्षेत्रफल	
आलुबाली विकास केन्द्र, निराले, सिन्धुपाल्योक	५.४४	४.७	७.७	-	०.७४	
राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, कीर्तिपुर, काठमाडौं	-	-	-	-	-	
समशीतोष्ण बागवानी केन्द्र, कीर्तिपुर, काठमाडौं	२१	१३	१	१२.२५	३.४५	
उष्णप्रदेशीय बागवानी केन्द्र, नवलपुर, सर्लाही	१८५.५४	१३१.१२	४४.६८	८६.४४	५४.४२	
कफी विकास केन्द्र, आँपचौर, गुल्मी	१०.२२	१.३	-	१.३	०.२५	
सुन्तलाजात फलफूल विकास केन्द्र, तानसेन, पाल्या	९.२	६.२५	०.३	५.४५	०.६५	
शीतोष्ण बागवानी विकास केन्द्र, मार्फा, मुस्ताङ	९.८	६.९	-	६.९	१.५	

ख) दैनिक प्रयोजनका प्रमुख जिन्सीहरू

कार्यालय	चारपागे गाडी		मो.सा./ स्कुटर		डेस्कटप कम्प्यूटर		ल्यापटप कम्प्यूटर		प्रिन्टर		फोटो कपी	
	Use	Unuse	Use	Unuse	Use	Unuse	Use	Unuse	Use	Unuse	Use	Unuse
कृषि विभाग, हरिहरभवन, ललितपुर	११	३	४९	३४	५०	७	२५	१३१	४५	७६		६
कृषि पूर्वाधार वि.तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, ललितपुर	४	३	२०	२२	२१	२०	१५	२८	२०	२६	३	५
कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, नक्टाभिज, धनुषा	५	२	५	४	८	०	४	-	१	५	०	२
केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला (माटो, बीउ र बाली संरक्षण), हरिहरभवन, ललितपुर	२	२	२०	१८	१९	१९	७	१०	१६	१७	३	२
बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता केन्द्र, हरिहरभवन	२	२	११	१	१८	२४	१३	५	१५	१८	१	३
कृषि विकास फार्म, सुन्दरपुर	१	०	५	०	४	२	३	२	४	२	०	१

कायांत्र	चारपाशे गडी	मो.सा./ स्कूटर	डेस्कटप कम्प्यूटर	ल्यापटप कम्प्यूटर	प्रिन्टर	फोटो कपी						
	Use	Unuse	Use	Unuse	Use	Unuse	Use	Unuse	Use			
कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी, भापा	२	५	२	५	३	२	१	१	३	१	३	०
व्यावसायिक कीट विकास केन्द्र, हरिहरभवन	१	१	६	६	६	३	१२	२	५	४	१	१
मोरी विकास केन्द्र, गोदावरी, ललितपुर	१	१	६	-	६	४	१	२	७	२	१	१
रेशम विकास केन्द्र खोपासी	१	०	४	४	४	०	२	०	३	४	२	१
राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसला बाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	३	१	१०	९	१५	१०	१०	१३	१४	११	१	१
तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	१	-	१	-	११	२	१०	१	११	३	०	१
तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम	१	-	३	१	५	२	५	३	६	-	१	१
अलैंची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम	१	-	१	१	२	-	५	-	६	-	०	०
आलुबाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्योक	१	१	४	२	५	२	७	-	३	२	०	३
राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, कीर्तिपुर, काठमाडौं	१	२	७	१२	१३	१७	९	७	१७	७	२	४
समशीतोष्ण बागवानी केन्द्र, कीर्तिपुर, काठमाडौं	२	५	११	५	१५	५	५	१	५	-	३	२
उष्णप्रदेशीय बागवानी केन्द्र, नवलपुर, सर्लाही	२	१	१	१	४	३	१	५	५	२	२	२
कफी विकास केन्द्र, आँपचौर, गुल्मी	१	१	२	१	५	-	३	-	२	-	५	०
सुन्तलाजात फलफूल विकास केन्द्र, तानसेन, पाल्या	१	१	२	-	४	-	३	२	४	३	१	१
शीतोष्ण बागवानी विकास केन्द्र, मार्फा, मुस्ताङ	१	-	३	१	३	-	३	-	४	-	२	०

अनुसूची-१०

१. विभिन्न निकायहरू अन्तर्गत सङ्कलित राजस्व विवरण

क्र. सं.	कार्यालयको नाम	राजस्व सङ्कलन रकम (रु.)		
		आ.व. २०७६/७७	आ.व. २०७७/७८	घटी/बढी
क	कृषि विभाग			
१	कृषि विभाग, हरिहरभवन	२२५२९४	५९६४६९	
	जम्मा	२२५२९४	५९६४६९	
ख	राष्ट्रिय फलफूल विकास कार्यक्रम			
१	राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	८०००	५६२००	६०२.५
२	समशीतोष्ण बागवानी केन्द्र, कीर्तिपुर	४६०८२३०	५२५८४२०	१४.११
३	उष्ण प्रदेशीय बागवानी केन्द्र, सलाही	६५९७४५०	१०१२०३७०	५३.४०
४	शीतोष्ण बागवानी केन्द्र, मुस्ताङ	७०८१४१०	६२६२२५०	-१०.१६
५	सुन्तलाजात फलफूल विकास केन्द्र, पाल्या	१२०५९२०	१०७०३६०	-११.२४
६	कफी विकास केन्द्र, गुल्मी	४९९९५०	५१४४३०	३.०६
	जम्मा	२००००१६०	२३३८२०३०	१६.११
ग	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास कार्यक्रम			
१	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	०	०	०.००
२	तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार	२५१४४३८	२८४१०३९	१२.९९
३	तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम	९५७९४०	८६९६९८	-९.२२
४	आलु बाली विकास केन्द्र, सिन्धुपाल्चोक, निगाले	७४२१७५	१०९४१३८	४७.४२
५	अलैंची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम	७०२६६८	७८९४७०	१२.३५
	जम्मा	४९१७२२१	५५९४२६५	१३.७७
घ	बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम			
१	बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम	०	०	०.००

क्र. सं.	कार्यालयको नाम	राजस्व सङ्कलन रकम (रु.)		
		आ.व. २०७६/७७	आ.व. २०७७/७८	घटी/बढी
२	कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी	५०९३७०२	५११६७०५	०.४५
३	कृषि विकास फार्म, सुन्दरपुर	५२४३६२१	४५२५८९८	-१३.६९
	जम्मा	१०३३७३२३	९६४२५२३	-६.७२
४	व्यावसायिक कीट विकास कार्यक्रम			
१	व्यावसायिक कीट विकास केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर	१०५००	१४६०९९२	१३८१३.४५
२	मौरी विकास केन्द्र, गोदावरी	६१५४०	४३७८६२	६११.५१
३	रेशम विकास केन्द्र, खोपासी	१३६९५०	१८६९५०	३५.९३
	जम्मा	२०८९९०	२०८४९२४	८९७.६२
५	कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन कार्यक्रम			
१	कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर	०	२७१४०	
२	कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, नक्टाभिज	१९७३२९०	१७९८१३३	-८.८८
	जम्मा	१९७३२९०	१८२५२७३	-७.५०
६	केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला			
१	केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला	२७६०२६	१८३१३५	-२३.६५
	जम्मा	२७६०२६	१८३१३५	-२३.६५
७	विभाग अन्तर्गतका आयोजनाहरू			
१	रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना, आयोजना कार्यान्वयन इकाई, टिकापुर, कैलाली	१४२८१	४७९५४०	३२५७.८९
२	समुदाय व्यवस्थित सिन्चन कृषि क्षेत्र आयोजना, हरिहरभवन	०	०	०
	जम्मा	१४२८१	४७९५४०	३२५७.८९
	कुल जम्मा	३७७२७२९१	४३१९९६९०	१४.४८४

अनुसूची-११

१. बेरुजु फँच्यौट विवरण

क्र. सं.	कार्यालयको नाम	आ.व. २०७७/७८ सम्मको कूल बेरुजु रकम	जम्मा फँच्यौट रकम	फँच्यौट प्रतिशत	बाँकी बेरुजु रकम
क.	कृषि विभाग				
१	कृषि विभाग हरिहरभवन	८३०९६६३०.४८	७६०४७८५९.८८	९१.६१	६९६८७७०.६०
	जम्मा	८३०९६६३०.४८	७६०४७८५९.८८	९१.६१	६९६८७७०.६०
ख.	राष्ट्रिय फलफूल विकास कार्यक्रम				
१	राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	९३३१४३१.२९	१५३७९१.००	१.६५	९१७६४०.२९
२	समशीतोष्ण बागवानी केन्द्र, कीर्तिपुर	६४९९६०.०९	५०५४९९.००	७७.८६	१४३७४९.०९
३	उष्ण प्रदेशीय बागवानी केन्द्र, सर्लाही	१०१३१८९०.४५	६१५५८६७.००	६८.६५	३१७६३२३.४५
४	शीतोष्ण बागवानी केन्द्र, मुस्ताड	२८९९९६.००	२८९९९६.००	१००.००	०.००
५	सुन्तलाजात फलफूल विकास केन्द्र, पाल्पा	३१०११.८२	०.००	०.००	३१०११.८२
६	कफी विकास केन्द्र, गुल्मी	०.००	०.००	०.००	०.००
	जम्मा	२०४३३४८९.६५	७९०४७७३.००	३८.६९	१२५२८७९६.६५
ग.	राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसलाबाली विकास कार्यक्रम				
१	राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	३५९६४४.९५	१६२३०२०.२०	४६.९९	१८९६६२३.९५
२	तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार	३६८३८८.४६	९९४९६.५०	२७.०१	२६८८८९.९६
३	तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम	०.००	०.००	०.००	०.००
४	आलु बाली विकास केन्द्र, सिन्धुपाल्चोक, निगाले	०.००	०.००	०.००	०.००
५	अलैची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम	०.००	०.००	०.००	०.००
	जम्मा	३८८८०३०.६१	१७२२५१६.७०	४४.३०	२१६५५१३.९१
घ.	बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम				
१	बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम, श्रीमहल	०.००	०.००	०.००	०.००

क्र. सं.	कार्यालयको नाम	आ.व. २०७७/७८ सम्मको कूल बेरुजु रकम	जम्मा फछ्यौट रकम	फछ्यौट प्रतिशत	बाँकी बेरुजु रकम
२	कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी, भापा	०.००	०.००	०.००	०.००
३	कृषि विकास फार्म, सुन्दरपुर, कञ्चनपुर	०.००	०.००	०.००	०.००
	जम्मा	०.००	०.००	०.००	०.००
४	व्यासायिक कीट विकास कार्यक्रम				
१	व्यासायिक कीट विकास केन्द्र, हरिहरभवन	२८५४५४४.६२	२४८८८२८.०६	८७.१९	३६५७६.५६
२	मौरी विकास केन्द्र, गोदावरी	३४१३३.१६	०.००	०.००	३४१३३.१६
३	रेशम विकास केन्द्र, खोपासी	७७६१५९.०३	०.००	०.००	७७६१५९.०३
	जम्मा	३६६४८३६.८१	२४८८८२८.०६	८७.११	११७६००८.७५
५	कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन कार्यक्रम				
१	कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, हरिहरभवन	९०९०२३७.७४	१६३३६८९.००	१७.१७	७४५६५४८.७४
२	कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, नक्टाभिज, धनुषा	५३८७९९.०६	०.००	०.००	५३८७९९.०६
	जम्मा	१४४७८१५६.८०	१६३३६८९.००	११.२८	१२८४४४६७.८०
६	केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला				
१	केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला, हरिहरभवन	६६००७४३.५६	५७०८४४१.००	८६.४८	८९२३०२.५६
	जम्मा	६६००७४३.५६	५७०८४४१.००	८६.४८	८९२३०२.५६
७	विभाग अन्तर्गतका आयोजनाहरू				
१	रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना, आयोजना कार्यान्वयन इकाई, टिकापुर, कैलाली	३६७५७७६.५०	३०९६०९४.५०	८४.२३	५७९६८२.००
२	साना मझौला कृषक आयस्तर बृद्धि आयोजना, नेपालगञ्ज	२०२२८६३९.७१	०.००		२०२२८६३९.७१
३	एकीकृत जलस्रोत व्यवस्थापन आयोजना, लालितपुर	२०७४३२१.३१	१२३२३५.१२	५.९४	१९५१०८६.९९
	जम्मा	२५९७८७३७.५२	३२१९३२९.६२	१२.३९	२२७५९४०७.९०
	कूल बेरुजु	१५८०६०६२५.४३	१८७२५४३७.२६	६२.४६	५९३३५१८८.१७

१. मन्त्रालयस्तरीय विकास समिति सम्बन्धीन समिति (MDAC) को बैठकका निर्णयहरू र कार्यान्वयन स्थिति

निर्णय	निर्णयको व्यापरा	कार्य प्रगति
क्र.	बैठक बसेको मिति २०७७/०२/१५	
१	सुदूरपश्चिम प्रदेशीक कृषि अनुसन्धान केन्द्र स्थापना	EIA गर्ने कार्य भइरहेको ।
२	बजेट वर्तव्यमा उत्तिर्कित कणली र गण्डकी प्रदेशमा खाद्य प्रविधि संगठन तथा व्यवस्थापन सम्बेदन कार्य सम्बन्धी प्रस्तावित संगठन संरचना र दर्बन्दी नेपाल सरकार मानिएरपछ अर्थ मन्त्रालयमा सहमतिको लागि पठाइएको ।	संगठन तथा व्यवस्थापन सम्बेदन कार्य सम्बन्धी प्रस्तावित संगठन संरचना र दर्बन्दी नेपाल सरकार मानिएरपछ समक्ष प्रस्ताव पेश गर्नको लागि अर्थ मन्त्रालयमा सहमतिको लागि पठाइएको ।
३	बैठक बसेको मिति २०७७/०२/१५	
१	राष्ट्रिय किसान आयोगको ऐन र नियमाबली अधिवलम्ब तयार गर्ने र निर्देशिका परिमार्जन गरी राजपत्रमा प्रकाशन गर्ने ।	राष्ट्रिय किसान आयोगका पदाधिकारीहरूको पारिश्रमिक र सेवा सुविधा सम्बन्धी निर्देशिका परिमार्जन गर्ने लागि आएकोमा अर्थ मन्त्रालयले उक्त प्रस्तावलाई पुनर्विचार गरी अर्को प्रस्ताव पेश गर्नु भनेकोले मिति २०७८/३/२५ मा राष्ट्रिय किसान आयोगमा फिर्ता पठाइएको ।
२	राष्ट्रिय पशु प्रजनन कार्यालयमा रहेका उच्च प्रजनन मानका साँझे तथा राश्ट्रिय पशु प्रजनन कार्यालयमा रहेका उच्च प्रजनन मानका साँझे तथा राश्ट्रिय पशु प्रजनन गरी नयाँ उच्च नस्ल एवम् प्रजनन मान राश्ट्राहरू अनिवार्य प्रतिस्थापन गर्ने ।	आ.व. २०७८/७९ मा उच्च प्रजनन मानका साँझे तथा राश्ट्रियहरूको खरिद गर्नको लागि बजेट व्यवस्थापन गरिएको । भारतबाट सुर्यो राश्ट्रीय आयात गर्ने Nepal India joint Agriculture working group मा विगत २ वर्ष अगाडिदेखि प्रजनन राश्ट्रीय मान वाल भारतीय दुतावासबाट प्राप्त सकारात्मक जवाक अनुसार भारतबाट राश्ट्रीय प्राप्तिका प्रीक्रिया अपार्ड बढेको ।
३	भएका राश्ट्राहरू खरिद तथा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने ।	२०७८ साल वैशाख महिनादेखि नेपाल सरकारबाट लागू भएको नियन्धाजा अवधिमा अत्क स्थानमा लाग्ने सडक पेटीको कारोबार बन्द अवस्थामा रहे पनि हालैका दिनहरूमा विहान सबैरे ३ बजेदेखि ७ बजेदेखि ३ बजेसम्म सञ्चालन हुने गरेको २ तत्प्रचात काठमाडौँ महानगरपालिका सुरक्षाकर्मीद्वारा हटाउने गरिएको पाइएको तर उक्त अनाधिकृत बजार कारोबार पूर्ण रूपमा नभएको ।
४	काठमाडौँ महानगरपालिका र सुरक्षा निकायहरूबाट सडक पेटीमा हुन अनाधिकृत व्यापार नियन्त्रण हुनु पर्ने ।	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (आ.व. २०७७/८८)

लिंगांश	निर्णयको व्यहोरा	कार्य प्रगति
४	ताजा दूधको उत्पादन बजार मागभन्दा बढी हुन गएको २ दुध उत्पादक कृषकबाट अनिवार्य दूध खरिद गर्नु र अधिक दूधलाई पाउडर दूधमा परिणत हुन गर्ने थप लगानी हुन गई दुध विकास संस्थानमा थप व्ययभार पर्ने एको समस्या समाधानका लागि पशुपन्ची तथा मत्स्य विकास महाशाखाले अर्थ मन्त्रालयसँग समर्चय गर्ने ।	मन्त्रालयबाट पटक पटक अर्थ मन्त्रालयसँग समर्चयको प्रयास गरिएको तर हालसम्म प्रगति हुन नसकेको ।
५	प्रधानमन्त्री कृषि आवृत्तिकीरण परियोजनाको बाट्य मुलुकबाट आयात हुने कृषि उपजहरूमा आयात कर र कृषि प्रयोजनको लागि प्रयोग हुने ज्याइचक, मेशनरी उपकरण लागायतका कल्च्चा पदार्थमा पून्न अभियूदि कर र अन्य भन्नार शुल्कको कारणबाट महसूस हुने गरेको समस्या समाधानको लागि प्रशासन महाशाखा र कृषि तथा पशुपन्ची व्यवसाय प्रबर्द्धन महाशाखाले अर्थ मन्त्रालयसँग समर्चय गर्ने ।	आर्थिक वर्ष २०७८/७९, को आर्थिक विधेयकमा यस मन्त्रालय अन्तर्गत समावेश गर्नुपर्ने विषयका सम्बन्धमा मन्त्रालय तथा अन्तर्गतका निकायहरूबाट प्राप्त राय सुझावहरू समेती नेपालको अर्थ सम्बन्धी प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्न बनेको विधेयक २०७७ मा भएका कृषि सम्बन्धी प्रावधानहरूमा केही थप एप्म केही परिमार्जन गरी आ.व. २०७८/७९ मा समावेश गर्नका लागि राय सुझाव पठाइएको ।
६	कृषि तथा पशुपन्ची विकास मन्त्रालय र मातहतका निकायको समाठन व्यवस्थापन समेक्षणको (O&M) कार्यको लागि गठित प्राविधिक समितिले प्राप्त थप राय सुझावहरूसमेत समेती प्रतिवेदनको मस्तैदा तथाग गर्ने र तोकिएको ढाँचा अनुसार सो को अन्तम प्रतिवेदन प्रशासन महाशाखा मार्फत ७ दिनाभित्र माननीय मञ्चीज्ञ समझ पेश गर्ने ।	नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्को परिमार्जित विनियम मीन्चपरिषद्मा स्वीकृतिको लागि प्राप्त भएपछि नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्बाट विनियमाबली स्वीकृतिको लागि प्राप्त भएपछि नेपाल सरकार मान्चिपरिषद्मा प्रस्ताव लाग्ने ।
७	नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्को परिमार्जित विनियम मीन्चपरिषद्मा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने सम्बन्धमा प्रशासन महाशाखा मार्फत आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी माननीय मञ्चीज्ञ समझ एक हस्ताभित्र पेश गर्ने ।	
८.	बैठक बसेको मिति २०७८/०९/२२	निर्णय नभएको

१. वैदेशिक तालिम, गोष्ठी, सेमिनारमा सहभागीहरूको विवरण

क्र.सं.	नाम थर	पद	कार्यालय	तालिमको प्रकार	भेसण कार्यक्रम	उवाचि
१	डा. रेखारमण पौडेल	महानिदेशक	कृषि विभाग	online	35th Session Food and Agriculture (FAO) Regional Conference for Asia and the Pacific	1-4 September, 2020
२	श्री प्रियदेवा जोशी	वरिष्ठ कृषि अर्थ विज्ञ	केन्द्रीय आयोजना व्यवस्थापन इकाइ, कृषि विभाग	Online Training	Market Oriented Agriculture Promotion	12-16 October and 2-6 November, 2020
३	श्री हिम्मत कुमार श्रेष्ठ	वरिष्ठ कृषि प्रसार अधिकृत	कृषि विभाग	Virtual Meeting	UN Decade of Family farming: formulating Strategies and Action Plan to Strengthen Smallholder Family Farmers in South Asia	05-06 November, 2020
४	श्री सर्वे प्रसाद बरात	वरिष्ठ वागवाणी विकास अधिकृत	शिष्ट्य आल तरकारी तथा मसला बाली विकास केन्द्र	Virtual Meeting	Promotion of Underutilized Taro (Colocasia esculenta) for Sustainable Biodiversity and Nutritional Securities	03-04 November, 2020
५	श्री रञ्जु महर्जन	वागवाणी विकास अधिकृत	कृषि विभाग	Online Training	Food Security Postharvest, Processing and Product Development of Selected Agro-Industrial Products	23 November-02 December, 2020
६	श्री विरेन्द्र राज पराजुली	वरिष्ठ वाली विकास अधिकृत	कृषि विकास फर्म, चान्द्रांगी, काल्पा	Virtual Meeting	SAARC Regional Consultation Meeting on developing mechanism for effective sharing of Rice Varieties in South Asia	18-19 November, 2020
७	श्री दिक्षोर मान श्रेष्ठ	वरिष्ठ वागवाणी विकास अधिकृत	तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, कुनूम	Online and In Japan	Local Industry Development in Agricultural Regions by Strengthening Capacity of Management and Marketing	25 January 05 February, 2021
८	श्री सात्ताप भण्डारी	कृषि प्रसार अधिकृत	कृषि विभाग	Online Training	Agri-Business/Agritourism	
९	डा. माहादेव प्रसाद पौडेल	वरिष्ठ कृषि अर्थ विज्ञ	कृषि विभाग	Online Training	Training to Enhance Manufacturing Technology and Green Productivity in Rice Mill Factory	26-29 January, 2021
१०	श्री रञ्जु महर्जन	वागवाणी विकास अधिकृत	कृषि विभाग	Online Training	Training to Enhance Manufacturing Technology and Green Productivity in Rice Mill Factory	26-29 January, 2021
११	डा. रामकृष्ण श्रेष्ठ	प्रमुख (रा.प.प्र.प्र.)	बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र	virtual	"FAO Multi-stakeholder virtual consultation on the Draft FAO Regional Strategy on Food Loss and Waste Reduction in Asia and the Pacific and its Roadmap for Implementation"	June 1-2, 2021
१२	श्री युनिल कुमार सिंह	वरिष्ठ कृषि अधिकृत	कृषि विभाग	virtual	"Webinar on Stocktaking and Lessons Learned from the Implementation of One Village-One Product in Asia and the Pacific"	30-Jun-21
१३	श्री विदि प्रसाद पौडेल	वरिष्ठ वागवाणी विकास अधिकृत (रा.प.दि.प्र.)	कृषि विकास केन्द्र, आँपचौर, गल्मी	virtual	Sustainable Highland Development: Challenges & Response to COVID-19 and the Application of Sufficiency Economy Philosophy	2-5August 2021
१४	श्री हिम्मत कुमार श्रेष्ठ	वरिष्ठ कृषि प्रसार अधिकृत (रा.प.दि.प्र.)	कृषि विभाग	virtual	Regional Consultation Meeting on "Review and Finalization of the Regional Action Plan for Family Farming in South Asia"	29 July, 2021

अनुसूची-१४

७. THE NATIONAL CONFERENCE ON MODERNIZATION OF AGRICULTURE FOR A PROSPEROUS NEPAL

FROM 4-5 ASHAR 2078, KATHMANDU, NEPAL

१) Brief on the Conference

Modernization of Agriculture for a prosperous Nepal was being organized jointly by Department of Agriculture and National Agriculture Federation (NAF), Nepal from 4-5 Ashar 2078, in Kathmandu, Nepal. At the conference, various professional like agriculturists, government officials, students, academicians, researcher, policy makers, CSOs etc were invited both in personal and virtually. The conference had organized to pools ideas and valuable experiences from diverse level of stakeholders that could benefit the farmers at the end. The agriculture technologist and researchers are expected to exhibit their research results and highlight its application in modernization of agriculture in Nepal.

२) Theme of the conference

The current modernizations of agriculture is not efficient, so the conference was set, to the Modernization of Agriculture for a prosperous Nepal. It is expected that the theme would benefit the farmers by reducing their manual works in agricultural operations and accelerating the process of modernization of Agriculture in Nepal.

३) Objectives of conference

One of the major objectives of conference was to highlight the modernization of Agriculture for prosperous Nepal and how it was achieved in the few years. This problem will however being addressed by many technologists, agriculturists and students with the help of intelligence, the advancing technology and their research results. All of these achievements will be discussed at the conference to encourage extended views and thoughts on the same. The target is to also provoke the audience to express their practical insights in the form of ideas, experiments, research papers etc. The aim extends further in spreading awareness about the new techniques in farming at the national level.

४) Report of the Inaugural Session of the National Conference

The report of the Inaugural Session of the National Conference on Modernization of Agriculture for Prosperous Nation" convened jointly by Department of Agriculture and NAF from 4-5 Ashar 2078, in Kathmandu, Nepal. The conference was held on the chairmanship of Dr. Yogendra Kumar Karki, Secretary of Ministry of Agriculture and Livestock Development. Chief guest of the conference, Honorable Minister Ms. Jawala Kumari Sah, and Special guest, Dr. Krishan Prasad Oli, Member of National Planning Commission, Nepal; Dr. Prem Pd. Dangal, Chairperson, National Farmers' Commission, Prof. Dr. Punya Pd. Regmi, Vice Chairperson, Agriculture and Forestry University, Dr. Bimal K. Nirmal, For Secretary-Livestock, MoALD, Dr. Deepak Bhandari, Executive Director of NARC, were presented their speech in-person and virtually. Chief Guest of the program, Honorable Minister Ms. Jawala Kumari Sah (MoALD) inaugurated the program by switching on the Banner of the Program. Dr. Govind Prasad Sharma, Director General of Department of Agriculture delivered the welcome speech on the program.

5) Speaker of the inaugural session of the conference

a) Wel-come Speech by Dr. Govind Prasad Sharma, Director General, Department of Agriculture

Dr. Sharma delivered his welcome speech to all the participants and highlighted the objectives of seminar. The speech is as follows;

It gives me great pleasure to extend to you all a very warm welcome on behalf of the Department of Agriculture and NAF and to say how grateful we are to Honorable minister and the secretary who have accepted our invitation to convene this Seminar on Modernization of Agriculture for a prosperous Nepal

I also wish to welcome special guests Dr. Krishna Prasad Oli, member of National Planning Commission, Dr. Punya Prasad Regmi, VC of AFU, Dr. Prem Prasad Dangal, Chairperson of NFC, Dr. Deepak Bhandri, ED of NARC, and wish to thank the NFGF for organizing this Seminar.

It is an opportune time to discuss the problems and prospects of modernization of agriculture in Nepal with experts and paper presenters.

It is gratifying to note that the agenda of the Seminar covers a wide range of very interesting ideas and suggestions related to the modernization of agriculture and especially those directly related to aspects of mechanization of agriculture.

No matter how much we can do by ourselves on the national level, whether it be research or development, it is never enough. In concluding, I wish all the paper presenters every success in deliberations.

Dr. Sharma welcome all who were participate in that seminar in person and virtually.

b) Subhkamana Speech by Dr. Deepak Bhandari, ED, Nepal Agriculture Research Council

It is my privilege to address you, on behalf of the Director General of the Department of Agriculture and NAF and welcome all the participants to this Seminar on the Modernization of Agriculture for Prosperous Nation.

c) Subhkamana Speech by Dr. Prem Prasad Dangal , Chairperson,NFC

Dr. Dangal started his speech on national goal; Prosperous Nepal, Happy Nepalese. He was focused on farmers' contribution in national goal. He was focused on Rt. Hon'ble Prime Minister KP Oli public speech on fiscal year government policy; Fertilizer subsidy scheme, organic farming, organic pesticides manufacturing industry, traditional soil management, water management and waste management.

He also mentioned the challenges of food and nutrition security issues, land area expansion will not be possible but we will have increased production of cereal crop as per the population growth. He focused on responsibility of public sector that will be produce more on minimum resources through promotion of regenerative conservative agriculture, smart agriculture, geography, and climate and land size. It will be necessary to develop agriculture technologies; we should always put the farmer in the center of any development agenda and strategy. He was also focused on involvement of farmers in formulation of public policy.

In his remarks, Dr. Dangal mentioned that land will be categorized by preparing land use map to ensure sustainable and optimal use of land. The rampant fragmentation of productive land will be discouraged and land mapping will be carried out for agricultural purposes. During his speech, Dr. Dangal focused on Food security and sovereignty will be maintained by making the country self-reliant in agricultural production. Rural enterprise and economic development programmes will be conducted for the promotion of agricultural entrepreneurship targeting the poor, deprived and small farmers.

d) Subhkamana Speech by Dr. Punya Prasad Regmi , VC, AFU

Dr. Regmi mentioned the importance of such type of conference in Nepal. He highlighted the diversity of Nepalese agriculture on various basis like socially, economically and climatically. The impacts of climate change have already adversely affected our agriculture and food system. He also expressed his views on the need for farmers categorization; small farmer, middle level and large land holder farmers. Land use implementation plan should be made on the basis of farmers categorization and climatic suitability and should be initiated by 3 tiers of governments. He was also focused on necessity of irrigation for farming and different schemes and technologies of irrigation, local genetic materials conservation. He emphasized that livestock shed will be a good source of organic fertilizer. Challenges and problems of agriculture sector should be categorized and solved it accordingly. As there are challenges of coordination among stakeholders, it must be minimized. For self-sufficiency in agriculture, we should have focused on technology, and for it, NARC should take the leadership responsibility.

e) Subhkamana Speech by Special guest Dr. Krishna Prasad Oli, Member of NPC

The special guest Dr. Oli said that productive growth and sustainable development, should have consider the farmers profitability. Agriculture will not the only economic and social things, we should have focused on environment. Environment affect the people on daily life also so should be consider its importance and uses. Nobody know about the adverse affect of Covid-19, so we should have mitigation plan for post covid.

Dr. Oli also highlighted the importance of 8 Ja i.e. Jal, Jamin, Jungle, Jalbau, Jadibuti, janskati, Janawar. Dr. Oli mentioned that the present seed self sufficiency situation of Nepal, number of bio-gas plant and future plan of NPC on bio-gas plants expansion. There is need to have transformation in our agriculture and farming system on "Biogas Agriculture Production Model". NARC has done a lot of research to increase crop productivity. He further stated that NARC should maintain its reputation among the Nepalese farmers and stressed in the development of farmers friendly technologies.

f) Subhkamana Speech by Chief guest of the program Honorable Minister Ms. Jawala Kumari Sah (MoALD)

The Honorable minister said that, basically, the main purpose of the Seminar is to exchange ideas. And participating in this exchange will be, on the one hand, senior Government officials and, on the other, high level experts of national repute. The result, it is hoped, will be to the benefit of those farmers who do not represented here, but they are involved in the modernization of Nepal Agriculture.

Frankly, I do not know very much about modernization of Agriculture, but I know one good example how mechanization has become good in labour shortage situation.

6) Closing Remarks

The conference was closed by giving remarks by the chairperson and secretary of the Ministry of Agriculture and Livestock Development, Dr. Yogendra Kumar Karki.

Dr. Karki convened at their inaugural session of conference to consider the recommended resolutions and outcomes of the conference

I would like to once again express my sincere thanks and gratitude to Dr. Sharma DG of DoA and Chairperson of NAF for organizing this conference.

Agriculture sector remains as the mainstay of Nepalese economy. New job opportunities will be created in this sector by mobilizing labour in agriculture and emphasizing on commercialization, mechanization and modernization of agricultural activities to address the challenges and opportunities created by the Corona virus pandemic. Based on the crop production potential, large-scale production will be encouraged through cooperatives, community and private firms through optimum utilization of agricultural land to orient towards agricultural revolution. For this purpose, irrigation, fertilizer, seeds, capital, technology and market will be assured.

The papers presented in seminar are as follows:-

Paper 1: Access to Finance and Agriculture Production: Dr. Bisow Poudel, KU	Virtual
Paper 2: Land Bank/ land consolidation for commercialization of agriculture: Dr. Chandra Risal, DOA	Virtual
Paper 3: Risk in agriculture and its mitigation: Experiences and strategy: Dr. Govinda P. Sharma, DG, DoA	In-person
Paper 4: Foreign Direct Investment in agriculture: Opportunities, challenges and way forward: Dr. Ganesh Raj Joshi	Virtual
Paper 5: Contemporary strategy to reform agriculture extension. Dr. Ram Hari Timsina et. al	Virtual
Paper 6: Privatization in Agriculture Extension Service delivery beyond traditional Frontier	Virtual
Paper 7: Building the Capacity of Agriculture Extension Personnel for Sustainable Dissemination of Agricultural Information and Technologies in Nepal	Virtual
Paper 8: R-E-E Interface in Nepal: Current status, issues and way forward	Virtual
Paper 9: Can Nepal produce enough rice to meet future demand?	Virtual
Paper 10: Subsidy Support and Funding for Sustainable Agriculture Production and Supply in Nepal	Virtual
Paper 11: Rethinking of the subsidy policy in Nepal: An analysis based on the Opinion of Stakeholders	Virtual
Paper 12: Post Covid Agriculture Challenges and Opportunities for Nepal	Virtual
Paper 13: Technical Efficiency of Potato Production in Rasuwa District, Nepal	Virtual
Paper 14: A Retrospective Review on Conservation Agriculture and Barriers of Adoption in Nepal	Virtual
Paper 15: A Critical Review of Agricultural Mechanization in Nepal	Virtual

अनुसूची-१५

१. कृषि विभागका हालसंगमका महानिर्देशकहरूको नामावली

क्र.सं.	नाम, थर	देखि	सम्म
१	श्री गंगाराम सिजापति	२०१०/०४/२९	२०१२/०७/०७
२	श्री चन्द्रवीर गुरुङ	२०१२/०७/०८	२०१७/११/२१
३	श्री जानकीप्रसाद प्रधान	२०१७/११/२२	२०२३/०५/०१
४ क	श्री थीरबहादुर सिंह (पशु विकास तथा पशु चिकित्सा)	२०२३/०५/०८	२०२९/०७/१४
४ ख	श्री शम्भुराम सिंह (फलोदान विभाग)	२०२३/०७/१६	२०२९/०७/२४
४ ग	श्री रोहीतबहादुर थापा (मत्स्य विभाग)	२०२३/०५/०८	२०२९/०७/२४
४ घ	श्री बसन्तप्रसाद भट्टराई (कृषि प्रसार विभाग)	२०२३/०५/०८	२०२९/०७/२४
४ ङ	श्री नेत्रबहादुर बस्नेत (कृषि शिक्षा तथा अनुसन्धान विभाग)	२०२३/०५/०८	२०२९/०६/२४
५	श्री नेत्रबहादुर बस्नेत (कृषि विभाग)	२०२९/०६/२५	२०३१/०३/०५
६	श्री वेदबहादुर खड्का	२०३१/०३/१०	२०३४/०७/१०
७	श्री शिवबहादुर नेपाली	२०३४/०७/११	२०३६/०८/१६
८	श्री पृथुनरसिंह राणा	२०३६/०८/१७	२०३८/०८/१३
९	श्री पुरुषोत्तमप्रसाद गोखाली	२०३८/०८/१४	२०४४/१०/२८
१०	श्री सिद्धिनाथ रेमी	२०४४/१०/२९	२०४७/११/०१
११	श्री रामचन्द्र गुप्ता	२०४७/११/०२	२०४८/०५/१२
१२	श्री माणिकलाल प्रधान	२०४८/५/१४	२०४९/०४/०३
१३	डा. उदय सिंह	२०४९/०४/४	२०४९/०७/१७
१४	श्री जगदिश चन्द्र गौतम	२०४९/७/२४	२०५१/०५/०९
१५	डा. सुरेन्द्र कुमार श्रेष्ठ	२०५१/०५/१०	२०५२/०३/३२
१६	श्री रामबदन प्रधान	२०५२/०४/०९	२०५२/१२/२५
१७	श्री टेकबहादुर श्रेष्ठ	२०५२/१२/२६	२०५५/०२/३१
१८	श्री रामबदन प्रधान	२०५५/०३/०१	२०५६/०५/२१
१९	श्री रामलखनप्रसाद धामी	२०५६/०६/०१	२०५६/१०/१६
२०	श्री आशोश्वर भा	२०५६/१०/१७	२०५८/०५/२४

क्र.सं.	नाम, थर	देखि	सम्म
२१	श्री भैरवराज कैनी	२०५८/०५/२५	२०५९/१२/०४
२२	श्री शंकरलाल चौधरी	२०५९/१०/२१	२०६०/०३/३१
२३	श्री शिवसुन्दर श्रेष्ठ	२०६०/०४/०९	२०६२/१२/०४
२४	डा. दीपबहादुर स्वार	२०६२/१२/०५	२०६३/०४/११
२५	श्री शिवसुन्दर श्रेष्ठ	२०६३/०४/११	२०६३/०६/२२
२६	डा. दीपबहादुर स्वार	२०६३/०६/२३	२०६४/०६/२४
२७	श्री भरतप्रसाद उपाध्याय	२०६४/०६/२२	२०६५/०६/२०
२८	श्री फुलोन प्रधान	२०६५/०८/२६	२०६६/०५/११
२९	श्री विजयकुमार मल्लिक	२०६६/०५/१५	२०६८/०४/२९
३०	डा. श्यामकिशोर शाह	२०६८/०५/०२	२०६९/०४/०३
३१	श्री ख्याम शर्मा पौडेल	२०६९/०४/०४	२०७०/०१/१२
३२	श्री लीलाराम पौडेल	२०७०/०१/१३	२०७०/१०/०६
३३	डा. युवकध्वज जि.सी.	२०७१/०१/१५	२०७३/१०/१२
३४	श्री डिलाराम भण्डारी	२०७३/१०/१९	२०७४/०४/३२
३५	डा. डिल्ली राम शर्मा	२०७४/०४/३२	२०७५/०३/११
३६	श्री सूर्य प्रसाद पौडेल	२०७५/०३/११	२०७६/०८/११
३७	श्री निरु दाहाल पाण्डे	२०७६/०८/१८	२०७७/०१/२८
३८	डा. रेवतीरमण पौडेल	२०७७/०४/२५	२०७७/०६/०६
३९	डा. गोविन्द प्रसाद शर्मा	२०७७/०६/०६	२०७८/०४/२५
४०	श्री जानुका पण्डित (निमित्त महानिर्देशक)	२०७८/०४/२५	२०७८/०८/१९
४१	डा. रेवतीरमण पौडेल	२०७८/०८/२०	हालसम्म

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्ध्री विकास मन्त्रालय
कृषि विभाग
हरिहरभवन, ललितपुर

फोन नं. : ०१-५५२४२२६, फ्राक्स नं. : ०१-५५२९३२३

ईमेल : doaanugaman@gmail.com, वेबसाइट : www.doanepal.gov.np